

Бестселер *The New York Times*

Дівчинка, яка випустила місяць

•
Медаль
Джона Ньюбері
•
Найкраща книжка
за версією
Publishers Weekly
•

Неможливо відірватися.
— *The New York Times Book Review*

Келлі Барнгілл

Найкраща авторка книжок для юнацтва

Бестселер *The New York Times*

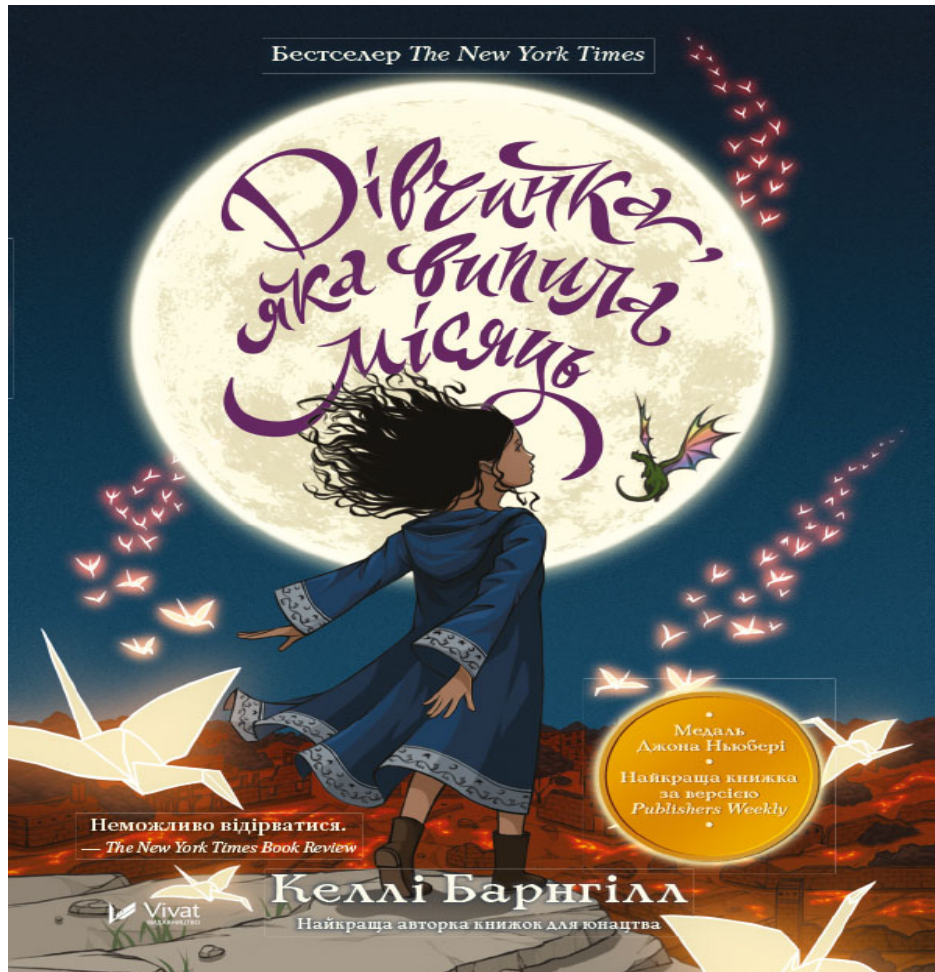
Дівчинка, яка випустила місяць

Неможливо відірватися.
— *The New York Times Book Review*

• Медаль
Джона Ньюбері
• Найкраща книжка
за версією
Publishers Weekly
•

Vivat
видавництво

Келлі Барнгілл
Найкраща авторка книжок для юнацтва

Анотація

Щороку в Протектораті має відбуватися жертвопринесення. Щороку відьмі треба віддати безвинне немовля, і містяни вірять, що за це кровожерлива лісова потвора подарує їм іще один рік хай безрадісного й оповитого серпанком смутку, але життя. Тож чи має ця карколомна жертва бодай якийсь сенс? Із цією книжкою читач порине в дивовижний світ, де відьма опікується покинутими малятами, де болотяний монстр складає вірші, а ув'язнена мати керує зграями паперових птахів. Тут живляться зоряним і місячним сяйвом, змагаються за чоботи-скороходи та вміють проникати крізь тканину світу. І, безумовно, добро перемагає, навіть якщо заради цього треба вщент зруйнувати усталений порядок.

ISBN 978-966-942-672-7 (укр.)

ISBN 978-1-61620-567-6 (англ.)

© Kelly Barnhill, 2016

© Горобйов Закентій, шрифтова композиція, 2018

© ТОВ «Видавництво "Віват"», видання українською мовою, 2018

Келлі Барнгілл

ДІВЧИНКА, ЯКА ВИПИЛА МІСЯЦЬ

Розділ перший, у якому розповідається історія

Так.

У лісах живе відьма. Вона мешкає там споконвіку.

Хоча б на хвилюку припини смикатись! О зорі! Уперше бачу таку невгамовну дитину!

Ні, золотце, я її не бачила. Її ніхто не бачив. Ніколи. Ми дещо зробили, аби вона зникла.

Дещо жахливе.

Не змушуй мене про це говорити. Ти й так усе знаєш.

О, якби ж я тільки знала, моя люба. Хтозна, навіщо їй потрібні маленькі діти. Ми не знаємо, чому вона завжди вимагає від нас найменшеньке дитя. І ніколи про це не дізнаємося, адже ми її не бачили. Ми зробили все можливе, щоб ніколи з нею не зустрічатися.

Звісно, вона існує. Дурне запитання! Поглянь на ліс. Він дуже небезпечний! Отруйний дим, вигрібні ями, вируючі гейзери та безліч інших загроз чатують мандрівників на кожному кроці. Гадаєш, це випадково? Маячня! Це справа рук відьми, і що було б із нами, якби ми не виконували її наказів? Ти справді хочеш це знати?

Я воліла б про це не говорити.

Тихо, тихо, не плач. Рада старійшин по тебе не прийде. Ти вже занадто доросла.

З нашої сім'ї?

Так, люба. Дуже давно. Ще до твого народження. Це був чудовий хлопчик.

А тепер закінчуй вечерю й лагодься спати. Завтра маємо прокинутися ранесенько. День жертвопринесення неминучий, і ми повинні прийти вчасно, щоб подякувати дитині, яка збереже нас від лиха ще на один рік.

Твій брат? Як я могла відвоювати його? Відьма вбила б нас усіх, і що тоді? Треба пожертвувати одним або всіма. Так улаштований світ. Будь-які спроби змінити це будуть марними.

Досить запитань. Іди геть! Дурна дитина.

Розділ другий, у якому нещасна жінка втрачає розум

Цього ранку верховний старійшина Герланд не квапився. Зрештою, День жертвопринесення буває лише раз на рік, і йому хотілося мати якнайкращий вигляд під час повільної ходи до проклятого будинку й безрадісного повернення додому. Він закликав інших старійшин поставитися до цього так само. Чернь жадала видовищ.

Герланд акуратно нарум'янив свої обвислі щоки й щедро підвів очі сурмою. Він глянув у дзеркало — переконатися, що його зуби бездоганно чисті. Він любив це дзеркало. Це було єдине дзеркало на весь Протекторат. Ніщо так не тішило Герланда, як володіння цією унікальною річчю. Йому подобалося бути особливим.

У старійшини була ціла купа унікальних речей. Це один із його привілеїв.

Протекторат, що його одні називали Очеретяним Королівством, а інші — Містом Страждань, з одного боку був оточений небезпечним лісом, а з другого до нього приступало величезне болото. Болото було джерелом прожитку для більшості населення Протектората. Матері казали своїм дітям, що ходіння по болоту забезпечить їхнє майбутнє. Звісно, не дуже заможне, але це краще, ніж нічого. Навесні на болоті з'являлося багато пагонів зірину, влітку — квітів, а восени — цибулин, не кажучи вже про силу-силенну цілющого чарівного зілля, що його жителі Протектората збирали, обробляли й продавали торговцям по той бік лісу, які відвозили цей товар до далеких Вільних міст. Сам ліс був доволі небезпечним, і перейти його можна було лише по дорозі.

А дорога належала старійшинам.

Точніше, верховному старійшині Герландові, а решта лише мали свої частки. Болото також належало старійшинам. І фруктові сади. І будинки. І торговельні майдани. І навіть земельні ділянки.

Саме тому жителі Протектората виготовляли з очеретяного листя черевики. Саме тому в скрутні часи вони годували своїх дітей густим відваром із болотяної води та рослин, сподіваючись, що болото зробить їх сильними.

Саме тому старійшини та їхні рідні були здоровезними, міцними й рожевощокими: вони завжди мали задосить яловичини, вершкового масла та пива.

У двері постукали.

— Заходьте, — пробурмотів верховний старійшина Герланд, розправляючи складки мантії.

Це був Антейн, його племінник. Колись, у момент слабкості, Герланд пообіцяв дивній матері цього не менш дивного хлопчиська, що в майбутньому той стане старійшиною. Проте це не можна назвати добрим учинком. Антейн був управним тринадцятирічним хлопцем, працелюбним і розумним. Йому легко давалася арифметика, він мав хист до майстрування: наприклад, міг неймовірно швидко збити для втомленого старійшини зручний ослінчик. І, всупереч власним бажанням, у душі Герланда виникала незрозуміла любов до цієї дитини.

Але...

В Антейна завжди було чимало ідей, власна точка зору і... запитання. Герланд насупився. Антейн був... Як би це сказати?.. Занадто допитливим. Якщо так триватиме й далі, проблему доведеться якось вирішувати, незважаючи на родинні зв'язки. Ця думка важким каменем лежала на серці Герланда.

— ДЯДЬКУ ГЕРЛАНДЕ!

Антейн майже збив Герланда з ніг своїм шаленим ентузіазмом.

— Заспокойся, халамиднику! — удавано грубо відповів старійшина. — На нас чекає урочиста подія!

Хлопчик знітився й похнюпився. Герланд опанував своє бажання ніжно погладити його по голові.

— Мене послали, — голос Антейна був майже спокійним, — сказати вам, що інші старійшини вже готові. Люди зібралися вздовж дороги. Усі на місці.

— Точно всі? І ніхто не прогулює?

— Сумніваюся, що хтось зважиться не прийти після того, що сталося торік, — мовив Антейн, здригнувшись.

— Шкода.

Герланд знову глянув у дзеркало й торкнувся нарум'янених щік. Йому подобалося час від часу провчати жителів Протектората, тоді все ставало на свої місця. Він потер щоки й насупився.

— Отже, племіннику, — сказав він, майстерно прошелестівши своєю мантиєю (навичка, яку він відточував роками). — Ходімо. Урешті-решт, ця дитина сама себе в жертву не принесе.

Герланд пішов на вулицю, а Антейн потрусив слідом, раз по раз мало не наступаючи йому на п'яти.

* * *

Зазвичай День жертвопринесення був пишним й урочистим. Батьки покійно розлучалися зі своїми дітьми й мовчки тужили за ними. Сусіди зносили до їхніх осель горщики з наїдками й допомагали пережити горе.

Ніхто не порушував усталених правил.

Але не цього разу.

Верховний старійшина Герланд зціпив зуби й насупився. Він почув стогін матері дитини, хоча хода ще не дісталася місця призначення. Люди стали знервовано роззиратися.

Коли Рада старійшин наблизилася до будинку обраної сім'ї, вони побачили дещо дивне. Біля дверей на них чекав чоловік із подряпаним обличчям та опухлою нижньою губою. Подекуди на його голові замість волосся можна було побачити закривавлені лисини. Він спробував посміхнутися, але мимохіть торкнувся язиком місця, де ще недавно був зуб. Утягнув губи й незграбно вклонився.

— Перепрошую, панове, — мовив чоловік, імовірно, батько дитини. — Я не знаю, який гедзь її вкусив. Вона наче сказала.

Старійшини ввійшли до будинку й побачили жінку, яка стояла попід стелею, тримаючись за крокви, і дико верещала. Блискуче чорне волосся розліталось навколо її голови, ніби гадюччя. Вона шипіла й плювалася, наче загнана в кут звірина. Однією рукою й однією ногою вона зачепилася за балку, а другою рукою міцно притискала до грудей дитину.

— ЗАБИРАЙТЕСЯ ГЕТЬ! — волила нещасна. — Я не віддам її. Я плюватиму у ваші обличчя й проклинатиму ваші імена! Залиште мій дім, або я повидираю ваші очі та згодую їх крукам!

Старійшини витріщилися на неї й пороззявляли роти. Вони не могли повірити своїм очам. Жодна родина ніколи не захищала

приречену дитину. Такого взагалі не бувало.

(З очей Антейна потекли сльози, і він щосили намагався приховати це від дорослих, які були разом із ним у кімнаті.)

Герланд, умить оцінивши ситуацію, став удавати добродія. Він простяг долоні до матері дитини, демонструючи, що не має наміру заподіяти їй шкоду. Зціпив зуби й через силу всміхнувся. Уся ця вдавана доброзичливість клубком стояла в його горлі.

— Не ми забираємо її, моя бідна, загублена душе, — мовив Герланд своїм найтерплячішим тоном. — Її забирає відьма, ми лише виконуємо наказ.

З грудей матері вихопився звук, схожий на ревіння роздратованого ведмедя.

Герланд поклав долоню на плече приголомшеного чоловіка, легенько обійнявши його.

— Як на мене, любий друже, ви маєте рацію: ваша дружина втратила розум. — Він зробив усе можливе, щоб приховати свій гнів під машкарою занепокоєння. — Випадок, ясна річ, рідкісний, але не безпрецедентний. Ми повинні виявити співчуття. Їй потрібна турбота, а не осуд.

— БРЕХУН! — викрикнула жінка.

Дитина заплакала, і мати залізла ще вище, видаючись по кроках і притискаючись спиною до даху. Вона намагалася влаштуватися так, щоб нагодувати свою дитину, а старійшини не могли до неї дістатися. Дівчинка миттєво заспокоїлася.

— Якщо ви її заберете, — прогарчала жінка, — я знайду її. Знайду й заберу назад. Ось побачите!

— І зустрінешся віч-на-віч із відьмою? — засміявся Герланд. — Самотужки станеш до бою з нею? О вбога, загублена душе. — Його слова були солодкими, як мед, але обличчя пашіло, немов розпечене вугілля. — Горе та потрясіння похитнули твій бідолашний розум. Та це нічого: ми вилікуємо тебе, дорогенька. Варто!

Він клацнув пальцями, і до кімнати вбігли вартіві. Це були зоряні сестри, озброєні луками, перевішеними через плече, і гострими мечами, закріпленими на поясі. Їхнє довге, заплетене в коси волосся було щільно обмотане навколо талій, і це свідчило про роки філософського споглядання й бойового навчання на вершині вежі. Їхні немов скам'янілі обличчя були невблаганними, і старійшини, попри

свою владу й статус, намагалися їх оминати. Сестер вважали страшною силою. З ними краще було не жартувати.

— Заберіть дитину в цієї навіженої, а її проведіть у вежу, — наказав Герланд. Він зиркнув на жінку й побачив, як вона враз зблідла. — Зоряні сестри знають, що треба робити з понівеченим розумом, таким, як у тебе, люба. Переконаний, що це майже не боляче.

Вартові діяли швидко й холоднокривно. У матері не було жодних шансів. Її миттєво схопили та зв'язали. Крики луною прокотилися містом і різко урвалися, після того як велику дерев'яну браму вежі зачинили, замкнувши жінку всередині.

Тим часом дитина, коли її віддали верховному старійшині, плакала зовсім недовго, а потім зосередилася на драглистому обличчі, що опинилося простісінько перед нею — на всіх оцих трусських зморшках і складках. Її погляд був такий серйозний — пильний, спокійний, трохи скептичний, — що Герланд не міг відвести очей. На обрамленому чорними кучериками обличчі сяяли чорні оченята, шкіра блищала, немов бурштин, а посеред чола виднілася родимка у формі півмісяця. У її матері була така сама мітка. Здоровий глузд підказував, що такі люди бувають особливими. Герланд ненавидів здоровий глузд і, ясна річ, дуже не любив, коли жителі Протектората починали ним послуговуватися. Він дужче насупився й трохи нахилився. Дівчинка висолопила язика.

«Жахлива дитина», — подумав Герланд.

— Панове, — урочисто оголосив він, — час настав.

Саме цієї миті на мантиї Герланда утворилася чимала пляма від чогось теплого. Він удав, що не помітив, але всередині просто скипів. Вона утнула це навмисно, старійшина був переконаний у цьому! Що за огидна дитина...

Похмура процесія, як завжди, просувалася дуже повільно. Герландові здавалося, що він оскаженіє від нетерплячки. Проте коли вони вийшли за браму Протектората й жителі разом із дітьми повернули назад до своїх маленьких однакових будиночків, старійшини наддали ходи.

— Чому це ми побігли, дядьку? — запитав Антейн.

— Тихо, хлопче! — прошипів Герланд. — Не відставай!

Ніхто не любив заходити в глиб лісу й віддалятися від дороги. Навіть старійшини. Навіть Герланд. Землі, що прилягали до мурів

Протектората, були порівняно безпечними. Теоретично. Але кожен чув про випадки, коли хтось ненароком зайшов надто далеко. І провалився в колодязь. Або ступив у грязьовий гейзер і сильно обпікся. Або дійшов до вибалка з поганим повітрям і вже не повернувся. Ліс був небезпечним місцем.

Звивистою стежкою вони вийшли до маленького видолинка, оточеного п'ятьма старими деревами, що їх називали відьомськими служками. Чи шістьма. Хіба їх було не п'ять? Герланд витріщився на дерева, ще раз полічив їх і похитав головою. Саме шість. Та байдуже. Ліс позбавляв його рівноваги. Зрештою, ці дерева були старі, як світ.

Галявина, оточена кільцем із дерев, була вкрита м'яким мохом, на який старійшини й поклали дитину, намагаючись при цьому на неї не дивитися. Вони повернулися до дівчинки спинами й швидко попрямували до Протектората, аж тут молодший учасник ходи кахикнув.

— То ми просто залишимо її тут? — запитав Антейн. — Це роблять саме так?..

— Так, небоже, — відповів Герланд. — Це роблять саме так.

Раптом на нього накотилася величезна втома і, неначе кінська упряж, повисла на плечах. Він відчув, як прогинається хребет.

Антейн ущипнув себе за шию — нервова звичка, якої він не міг позбутися.

— Чи не краще нам дочекатися відьми?

Серед старійшин запала незручна мовчанка.

— Що ти сказав? — за якусь мить перепитав Распін, найстаріший від усіх.

— Адже ми... — Антейн запнувся, а тоді продовжив: — Звісно, ми повинні почекати відьму. Що з нами станеться, якщо раніше за неї прийдуть дикі звірі та з'їдять дівчинку?

Старійшини як один подивилися на Герланда.

— На щастя, племіннику, — сказав той, швиденько підштовхуючи хлопчика в бік Протектората, — такого ніколи не бувало.

— Але... — почав був Антейн та ущипнув себе за шию так сильно, що на шкірі залишився слід.

— Жодного «але», — перебив його Герланд.

Він упевнено поклав руку на спину хлопчика й швидко попрощував разом із ним уторованою стежкою.

За ними один по одному потрусили інші старійшини, залишивши дитину далеко позаду.

Вони йшли, й всі, окрім Антейна, добре розуміли, що питання про те, чи з'їдять дівчинку дикі звірі, було безглуздом, адже саме це насправді й станеться.

Вони йшли і знали, що відьми не існує.

І ніколи не існувало. Був лише небезпечний ліс і одна-єдина дорога, а також контроль над життям населення, яким насолоджувалося багато поколінь старійшин. А відьма — тобто віра в її існування — була вигадана для заляканих, пригнічених, поступливих людей, які жили огорнутими в серпанок суму, з притупленими почуттями й пригніченим розумом. Усе це було надзвичайно зручно для безмежного панування старійшин. Не дуже приємного, до речі, але нічого не вдієш.

Пробираючись лісом, вони чули плач дитини, але невдовзі його змінили схлипи драговини, голоси птахів і скрип дерев. І кожен старійшина знав напевне, що дівчинка не доживе до ранку, і вони більше ніколи її не побачать та не почують, і їм ніколи не доведеться про неї згадувати.

Вони вважали, що дитина зникла назавжди.

І, ясна річ, вони помилялися.

Розділ третій, у якому відьма випадково напуває немовля магією

Посеред лісу лежало невелике пухирчате болото. Воно вивергало в повітря отруйну сірку й живилося та підігрівалося неспокійно сплячим підземним вулканом. Болото було вкрите тванню: її забарвлення залежно від пори року змінювалося від отруйно-зеленого до блискавично-блакитного й криваво-червоного. Нині, напередодні Дня жертвопринесення в Протектораті, або Дня зоряної дитини, як його називали в інших місцях, зелений став повільно змінюватися на блакитний.

На краю трясовиння, якраз біля квітучого очерету, спираючись на костур, стояла стара жінка. Низенька на зріст, аж присадкувата, з великим випнутим животом. Її кучеряве сиве волосся було закручене на потилиці в товстий вузол, а в її пасмах ніби виростили квіти й листя. Хоча обличчя в неї було трохи роздратованим, живі очі й великий рот, який ніби от-от розтягнеться в усмішці, були дуже виразними. З певного ракурсу вона скидалася на велику добродушну жабу.

Її звали Ксан. І вона була відьмою.

— Гадаєш, що можеш сховатися від мене, ти, безглузде страховисько? — крикнула вона в бік болота. — Наче я не знаю, де ти. Виринай негайно й проси вибачення. — Її обличчя стало сердитим. — Або я змушу тебе.

Хоча вона не мала жодної влади над страховиськом, бо була досить стара, проте, безумовно, могла зробити так, щоби болото виплюнуло його, наче мокротиння. Для цього їй треба лише змахнути лівою рукою й покачати правим коліном.

Відьма знову насупилась.

— Я АБСОЛЮТНО СЕРЬОЗНО! — закричала вона.

Багниста вода завирувала й закрутилася, і на блакитно-зеленій поверхні з'явилася гігантська голова болотяного монстра. Він кліпнув спочатку одним великим оком, потім другим, а тоді закотив обидва під лоба.

— Не закочуй свої баньки, юначе, — образилася стара.

— Відьмо, — булькнув монстр наполовину зануреним у болото ротом. — Я на багато століть старший за тебе.

Він надув із баговиння бульбу й подумки додав: «А може, навіть на багато тисячоліть. Але хто рахував?»

— Мені не подобається твій тон.

Ксан закопилила губу.

Монстр відкашлявся.

— За відомим висловом Поета, «це мене не...»

— ГЛЕРКУ! — заволатала відьма. — Припни свого язика!

— Перепрошую, — м'яко сказав Глерк, хоча й не вважав, що йому є за що вибачатися.

Він випростав обидві пари рук і поклав їх на блискучу багнюку біля берега, спираючись об землю кожною зі своїх семипалих долонь. Щось бурмочучи, монстр видерся на траву. «Раніше це було легше», — подумав він, хоча й не міг пригадати, коли це саме — раніше.

— Фіріан сховався біля самісінького жерла, все плаче й плаче, бідолаха, — схвильовано мовила Ксан.

Глерк глибоко зітхнув. Ксан жбурнула костур на землю, і раптом із його кінця вихопився стовп іскор. Це здивувало обох. Відьма зиркнула на болотяного монстра.

— Ти поводишся дуже підступно, — сказала стара, похитавши головою. — Він, урешті-решт, лише дитина.

— Люба Ксан, — відповів Глерк, відчуючи у грудях гуркотіння, що, як він сподівався, додавало його словам певного драматизму, а не вчувалося так, ніби він застудився. — Він теж старший за тебе. І настав час...

— О, ти знаєш, про що я кажу. Хай там як, я обіцяла його матері.

— Протягом п'яти сотень років це драконисько живе в омріяному світі, а ти його лише підживлюєш і плекаєш, моя дорогенька. І який у цьому сенс? Це ж не Просто Велетенський Дракон. Наразі немає жодних ознак того, що він ним стане. Немає нічого ганебного в тім, щоб бути Зовсім Крихітним Драконом. Розмір — це геть не все, сама знаєш. Він походить зі стародавнього й шанованого роду, який подарував світові знаних мислителів Семивіччя. Йому є чим пишатися.

— Його мати висловилася дуже ясно... — заговорила Ксан, проте монстр її перебив:

— Хоч там як, давно минув той час, коли він міг усвідомити свою спадщину й місце на землі. Я погоджувався із цією вигадкою набагато довше, ніж було треба. Але тепер...

Глерк притиснув усі чотири руки до землі, зручно всівся та, обкрутивши хвоста навколо тіла, став подібним до великої блискучої мушлі. Своє черево вмовив на зігнутих ногах.

— Не знаю, моя дороженька. Щось змінилося.

Страховисько на мить насупило мокру пику, але Ксан похитала головою.

— Ну, починається, — глузливо сказала вона.

— Як казав Поет, «о мінлива земле...»

— У дупу Поета. Піди й перепроси. Негайно. Для нього важлива твоя думка, — мовила Ксан і глянула на небо. — Мені вже час, любий. Я спізнююся. Будь ласка. Я на тебе покладаюся.

Глерк наблизився до відьми, і вона поклала долоню на його величезну щоку. Хоча він міг ходити прямо, найчастіше пересувався на всіх шести кінцівках. Або навіть на семи, якщо враховувати хвіст. Або на п'яти, коли однією рукою зривав особливо запашні квіти, чи то збирав камінчики, чи то вигравав на флейті ручної роботи.

Він наблизив свого масивного лоба до маленького чола Ксан.

— Прошу, будь обережна, — хрипко мовив болотяний монстр. — Останнім часом я бачив чимало тривожних снів. Я дуже переживаю, коли ти літаєш.

Ксан звела брови, і Глерк відхилився, щось невиразно бурмочучи.

— Добре, — нарешті вимовив він, — я підтримаю вигадку нашого друга Фіріана. «Шлях до істини — у мрійливому серці», як каже нам Поет.

— Це дух! — сказала Ксан.

Вона клацнула язиком і надіслала монстрові повітряний поцілунок. Потім, підскачавши, схопила костур і чкурнула в зелень лісу.

Усупереч дивним віруванням жителів Протектората, ліс аж ніяк не був проклятий, та й узагалі нічого чарівного в ньому не було. Проте він таки був небезпечний. Неймовірно широкий, пологий вулкан під лісом був головною проблемою. Попри те що вулкан спав, він усе одно гуркотів і нагрівав гейзери, доки ті не вибухали, розривав ущелини, доки ті не ставали такими глибокими, що не можна було побачити їх

дно. Він кип'ятив струмки, варив бруд і спрямовував водоспади в глибокі ями, у яких вони зникали, щоб з'явитися на поверхні лише за кілька кілометрів. Деякі жерла викидали смердючий газ, інші — попіл; а деякі, здавалося, не викидали геть нічого, аж доки від поганого повітря в мандрівників не синіли губи й нігті та не запаморочувалася голова.

Для пересічної людини єдиним безпечним проходом через ліс була дорога, прокладена на природному кам'яному узвишші: час вирівняв і згладив його поверхню. Розташування дороги ніколи не змінювали. На жаль, вона належала банді вбивць і хуліганів із Протектората. Ксан ніколи не користувалася цим шляхом. Вона терпіти не могла вбивць. Утім, як і хуліганів. До того ж вони вимагали зависокої платні. Принаймні так було останнього разу, коли вона спробувала скористатися дорогою. Відтоді як Ксан проходила по ній востаннє, минуло багато часу — близько двох сотень років. Вона пересувалася своїм власним шляхом, використовуючи поєднання магії, досвіду і здорового глузду. Її подорожі лісом аж ніяк не можна було назвати легкими, але вони були їй потрібні. Дитина чекала на неї саме за мурами Протектората. Дитина, життя якої залежало від того, чи прийде вона, чи ні, тож треба було з'явитися вчасно. Скільки Ксан себе пам'ятала, щороку в один і той самий час якась мати з Протектората залишала свою дитину в лісі, вочевидь, щоб вона там померла. Ксан і гадки не мала, чому це відбувається. Вона нікого не засуджувала, але й не хотіла залишати малюка на вірну смерть. Тому щороку вона долала шлях до цього кола з платанів і забирала покинуте немовля у протилежний край лісу, в одне з Вільних міст по інший бік дороги. Це були щасливі міста. І там любили дітей.

Проминувши черговий поворот стежки, Ксан побачила мури Протектората. Важко ступаючи, вона стишила ходу. Сам Протекторат був гнітючим місцем: погане повітря, погана вода; на дахах будинків, немов дощова хмара, оселився смуток. Вона відчула, як туга навалюється на неї ярмом.

— Просто забери малюка й іди собі, — нагадала собі Ксан, як чинила щороку.

З плином часу відьма стала певним чином готуватися до цих подорожей: брала із собою ковдру, сплетену з найм'якшої ягнячої вовни, щоб зігрівати дитину, купу ганчір'я на випадок, якщо малюку

закортить сходити в туалет, і кілька пляшок козячого молока, щоб нагодувати його. Коли козяче молоко закінчувалося (а це бувало завжди, адже дорога була довгою, а молоко — важким), Ксан робила те, що зробила б на її місці будь-яка розсудлива відьма: щойно темніло й на небі з'являлися зірки, вона зводила одну руку, намотувала на пальці зоряне сяйво, немов шовкові нитки павутиння, і годувала ним дитину. Світло зірок — про що знала кожна відьма, — це чудова їжа для немовляти. Збирання зоряного сяйва вимагає певної вправності та хисту (від початківців — магії), але діти їдять його залюбки. Вони виростають вгодованими, задоволеними й сяючими.

Невдовзі жителі Вільних міст стали сприймати щорічні візити відьми як свято. Діти, яких вона приносила, їхня шкіра й очі, осяяні зоряним світлом, були для містян благословенням. Ксан неквапливо обирала для кожної дитини сім'ю; вона переконувалась, що характери, схильності й почуття гумору членів цієї родини годилися для дитини, життям якої вона опікувалась під час довготривалої подорожі. І зоряні діти, як їх називали, спочатку ставали щасливими малятами, потім — добродушними підлітками, а за деякий час — милосердними дорослими. Вони були чемними, щирими й успішними. Постарівши, вони залишали цей світ заможними людьми.

Коли Ксан дісталася лісу, дитини там не було: це пояснювалося тим, що вона прийшла зарано. Відьма дуже втопилася в дорозі. Вона підійшла до одного з кострубатих дерев і сперлася на нього, вдихаючи схожим на дзьоб носом глинистий запах кори.

— Мені не завадить трохи поспати, — сказала вона вголос.

І в цьому був сенс. Довга подорож її виснажила, а зворотний шлях мав бути ще довшим. І ще виснажливішим. Тож перепочити було дуже доречно. Тому вона зробила те, що робила завжди, коли заходила далеко від дому й відчувала потребу відпочити й заспокоїтись. Відьма Ксан перетворилася на дерево: з нерівним стовбуром, лишайниками й борознистою корою, за формою і текстурою схоже на інші стародавні платани, які росли навколо галявини.

Перетворившись на дерево, вона одразу поринула в сон.

Вона не чула гомону процесії.

Вона не чула заперечень Антейна, незручної мовчанки членів Ради й різких проповідей верховного старійшини Герланда.

Вона не чула навіть сопіння немовляти. Або пхикання. Або плачу.

Проте тільки-но дівчинка розтулила рота й заволала, Ксан миттєво прокинулася.

— О святі зірки! — вигукнула вона грубувато-кострубато-листяним голосом, адже ще не встигла перетворитися на людину. — Я й не вгледіла, як ти тут опинилась!

На дитину ці слова ніяк не подіяли. Вона хвицала ніжками, крутилася, верещала й плакала. Обличчя дівчинки почервоніло, а маленькі рученята вона стиснула в кулаки. Родимка на лобі небезпечно потемніла.

— Зачекай-но хвильку, моя люба. Зараз бабуся Ксан візьме тебе на руки.

Перетворення — важка справа навіть для досвідченої відьми. Гілки дерева одна по одній стали закручуватися в її хребет, а на зморшках кори поступово проступали зморшки Ксаниного обличчя.

Відьма сперлася на свій костур і кілька разів покрутила плечима, щоб розслабити шию, — спочатку одним, потім другим. Вона подивилася на дівчинку, яка принишкла й тепер пильно її розглядала — так само, як до цього розглядала верховного старійшину, — спокійно й ніби вивчаючи. Це був один із тих поглядів, які зачіпають найтонші струни людської душі та грають на них, як на струнах арфи. У відьми забило дух.

— Пляшка, — сказала вона собі, намагаючись не звертати уваги на гармонійний дзвін, що пронизував її кістки. — Тобі потрібна пляшка.

Вона стала нишпорити по кишенях, шукаючи пляшку з козячим молоком, підготовленим для порожнього дитячого шлунку. Злегка клацнувши щиколоткою, Ксан збільшила гриб до розмірів зручного стільця. Вона сіла, поклала дівчинку собі на руки й стала чекати. Півмісяць на дитячому лобі потьмянів до приємного рожевого відтінку, а її оточене темними кучериками обличчя сяяло, немов коштовний камінь. Дівчинка заспокоїлася та з насолодою ласувала молоком, проте далі пекла поглядом Ксан.

Відьма закректала.

— Ти, — мовила вона, — можеш на мене так не дивитися. Я не маю змоги повернути тебе додому. Твій дім залишився в минулому, тож краще забудь про нього. Ох, тихіше. — Дитина запхिनькала. — Не плач. Там, куди ми підемо, тобі напевно сподобається. Спочатку

я вирішу, де саме тобі буде найкраще. Усі міста дуже гарні. І тобі сподобається твоя нова сім'я. Я про це подбаю.

Під час цієї промови старе серце Ксан затьохкало, а душу огорнув незрозумілий сум. Маля відсторонилося від пляшки й зацікавлено глипнуло на відьму. Ксан стенула плечима.

— Не питай, — сказала вона. — Я й гадки не маю, чому тебе залишили посеред лісу. Я геть не розумію й половини того, що коять люди, і зовсім не схвалюю другу половину. Але я не збираюся залишати тебе тут, щоб тебе з'їв якийсь горностаї. У тебе попереду багато хорошого, моє дорогоцінне дитя.

Слово «дорогоцінне» дивним чином застрягло в горлі Ксан. Вона не могла зрозуміти чому. Відкашлялась і всміхнулась до дівчинки. По тому нахилилася до її обличчя й торкнулася губами маленького чола. Вона завжди цілувала дітей у чоло. Принаймні була впевнена, що робила це. Голова дівчинки пахла тістом і кислим молоком.

Ксан на мить заплющила очі й похитала головою.

— А тепер ходімо, — мовила вона хрипко. — Подивимося на світ, еге ж?

І, щільно обгорнувши дитину ковдрою, Ксан, присвистуючи, попрямувала в ліс.

Зазвичай до Вільних міст відьма йшла без зупинок. Цього разу вона мала намір учинити так само. Але дівчинці впав у око один із водоспадів й оголений пласт гірської породи, звідки відкривався особливо прекрасний краєвид. Також Ксан відчула дивне бажання розповідати дівчинці казки й наспівувати пісень, і через це йшла дедалі повільніше. Відьма звинувачувала в тому свою старість, біль у спині й непосидючість дитини, але це не мало жодного стосунку до справи.

Ксан зупинялася раз по раз, для того щоб переповити дитину та вкотре зазирнути в її глибокі чорні очі.

Щодня Ксан змінювала шлях. Її мандрювання лісом, зазвичай таке саме пряме, як і дорога, цього разу було звивистим і хаотичним. Уночі, коли закінчилося козяче молоко, Ксан зібрала на своїх пальцях павутинки зоряного саява, і дівчинка вдячно їх з'їла. З кожним ковтком зоряного саява темрява її погляду дедалі глибшала. В очах дитини відбивалися цілі всесвіти — галактика за галактикою.

За десять днів вони подолали менше ніж чверть шляху, хоча зазвичай дорога забирала три з половиною дні. Ніч за ніччю восковий

місяць сховався над небокраєм чимраз раніше, але Ксан на це не зважала. Вона простягала руки до неба й збирала зоряне сяйво — місяць її не дуже непокоїв.

Безперечно, у зоряному сяйві присутня магія, це широко відомий факт. А через те що світло долає чималу відстань, його магія тендітна й розсіяна, розтягнута в найтонші нитки. У зоряному сяйві достатньо магії для того, щоб нагодувати дитину, і в належних кількостях воно може пробудити найкращі струни в серці, душі й розумі. Його вистачить на те, щоб благословити маля, але забракне для того, щоб наповнити його магією.

Проте місячне сяйво — зовсім інша історія.

Місячне сяйво — чиста магія. Це вам скаже будь-хто.

Ксан не могла відвести погляду від очей дитини. Сонця, зірки й метеори. Порох туманностей. Потужні вибухи, чорні діри й нескінченний космос.

На небі зійшов місяць — уповні, великий і сяючий. Ксан звела руки догори. Вона не дивилася на небо й тому не помітила місяця.

(Чи зауважила вона, яким важким було те світло на її пальцях? Чи помітила, яке воно липке? Яке солодке?)

Відьма змахнула над головою пальцями й опустила руку, коли вже не могла утримувати її вгорі.

(Чи відчула вона вагу магії, що оповила її зап'ястя? Вона була переконана, що не відчула, і говорила собі це доти, доки це не стало реальністю.)

І дівчинка заповзялася їсти. Вона їла і їла. А потім несподівано здригнулася й зіщулилася на руках у Ксан. І скрикнула — один раз, проте дуже голосно. Після цього мала тихо зітхнула й миттєво заснула, притуляючись до м'якого живота відьми.

Ксан глянула на небо й раптом відчула місячне світло, що спадало на її обличчя.

— Отакої, — прошепотіла відьма.

Вона й не помітила, що місяць уповні, що він набув неабиякої магічної сили. Задосить було одного ковтка — і маля його дістало. Ба навіть не один.

Ненажерливе дівчисько.

Хай там як, усе було ясно, немов світло місяця, що всівся на верхівках дерев. Дитина стала носієм магії. У цьому не було жодного

сумніву. І тепер усе стало набагато складніше, ніж було до цього.

Ксан сіла на землю, схрестила ноги й поклала сонну дівчинку на коліна. У такому положенні вона спатиме міцно й довго. Ксан пробігла пальцями по чорних кучериках. Навіть зараз вона відчувала, як магія пульсує під шкірою дитини, як кожна її ниточка пробирається між клітинами, проникає у м'язи, наповнює кістки. За деякий час вона стане запальною — звісно, не назавжди. Але Ксан пам'ятала слова чарівників, які опікувалися нею багато років тому. Вони казали, що виховувати магічну дитину дуже важко. Її вчителі вважали за потрібне нагадати їй про це. А хранитель Зосима товкмачив про це майже без упину. «Влити в дитину магію — це те саме, що дати їй у руки меч: багато сили й ніякого зиску. Бачиш, як ти мене виснажила, дитинко?» — раз по раз повторював він.

І це була правда. Магічні діти небезпечні. Безумовно, тепер вона не могла залишити дівчинку аби з ким.

— Отже, моя люба, — сказала Ксан, — ти завдаси мені чимало клопоту, еге ж?

Дитина глибоко дихала носиком. На мить на її губах, схожих на трояндовий пуп'янок, промайнула усмішка. Ксан відчула, як у неї тьохнуло серце, і міцніше притисла до себе маля.

— Луна, — сказала вона. — Я назву тебе Луною. І буду твоєю бабусею. Ми станемо сім'єю.

Ксан знала напевно, що так воно й буде. У повітрі пролунали слова, сильніші за будь-яку магію.

Відьма підвелася, загорнула дівчинку в ковдру й попрямувала додому, думаючи про те, як пояснити все це Глеркові.

Розділ четвертий, у якому це був лише сон

Ти забагато питаєш.

Ніхто не знає, що відьма робить із дітьми, котрих принесли в жертву. Ніхто про таке не питає. Ми не можемо про це питати, хіба ти не розумієш? Це занадто боляче.

Добре. Вона їх з'їдає. Ти задоволена?

Ні. Насправді я так не думаю.

Моя мати казала, що вона виїдає їхні душі, і відтоді бездушні тіла дітей нипають світом. Вони не здатні жити. Не здатні померти. Лише безцільно блукають із порожніми очима й сірими обличчями. Я не думаю, що це правда. Ми їх зустріли б, як гадаєш? Хоча б один із них повинен був пройти біля нашого селища. За всі ці роки. Моя бабуся казала, що відьма тримає їх як рабів. Що вони живуть у катакомбах під її величезним замком у лісі й керують її жахливими машинами, помішують вариво в її банях і виконують різноманітні накази з ранку до ночі. Але мені здається, що це теж неправда. Якби це було так, то хоча б один із них обов'язково втік би. За всі ці роки хоча б одна людина знайшла б спосіб повернутися додому. Тому я не думаю, що вони раби.

Та я взагалі про це нічого не думаю. Тут нема про що думати.

Часом я бачу один і той самий сон. Про твого брата. Тепер йому виповнилося б вісімнадцять. Ні, дев'ятнадцять. Мені сниться його темне волосся, сяюча шкіра й очі, в яких видно зірки. Мені сниться, що, коли він усміхається, його усмішка світить далеко вперед. Минулої ночі мені наснилося, що він очікує біля дерева дівчину. Він називав її ім'я, тримав за руку, а коли цілував її, його серце ладне було вискочити з грудей.

Що? Ні, я не плачу. З чого мені плакати? Дурниці.

Хай там як, це був лише сон.

Розділ п'ятий, у якому болотяний монстр раптом полюбив

Глерк не підтримав ідеї Ксан, про що оголосив уже першого дня після появи дитини.

І повторив це наступного дня.

І наступного.

І наступного.

Ксан відмовлялася його слухати.

— Діти, діти, діти, — наспівував Фіріан.

Він був у захваті. Маленький дракон видерся на гілку, що звисала над дверима хатини Ксан. Він широко розпростер свої різнокольорові крила й потягнувся шиєю до неба. Спів його був гучним, переливчастим і жахливо фальшивим.

Глерк затулив вуха.

— Діти, діти, ДІТИ! — вів далі Фіріан. — О, як я люблю дітей!

Раніше він ніколи не бачив малят, принаймні не пригадував нічого такого, але це не заважало йому відчайдушно їх любити.

З ранку до ночі Фіріан співав, Ксан няньчилася з дівчинкою, і Глерк розумів, що ніхто не прислухатиметься до голосу здорового глузду. Наприкінці другого тижня після повернення Ксан їхнє житло цілком змінилося: усюди були протягнуті нові мотузки, на яких висіли випрані дитячі пелюшки, одяг і чепчики; коло зовсім нової мийки на щойно змайстрованих полицях сушилися новенькі скляні пляшечки; з'явилася коза (Глерк і гадки не мав, звідки вона взялася), і Ксан придбала окремий посуд для молока, приготування сиру та збивання масла. А ще — і це виявилось найбільшою несподіванкою — уся підлога була вкрита дитячими іграшками. Не раз Глерк наступав на загострений край дерев'яного брязкальця й завивав від болю. Ні з того ні з сього стали сичати на нього й виганяти з кімнати, щоб він не розбудив дитину, не злякав її чи не набридав своєю поезією.

Наприкінці третього тижня він уже не міг стримуватись і звернувся до відьми.

— Ксан! Я наполягаю: ти не повинна панькатися із цією дитиною.

Стара фиркнула, але нічого не відповіла. Глерк насупився.

— Я серйозно. Я забороняю.

Відьма зареготала, а слідом за нею — і маленька дівчинка. Вони любили одна одну, і Глеркові було важко із цим змиритися.

— Луна! — заспівав Фіріан, влітаючи в прочинені двері. Він ширяв кімнатою, немов позбавлений слуху співучий птах. — Луна, Луна, Луна, ЛУНА!

— Годі вже завивати, — огризнувся Глерк.

— Не слухай його, любий Фіріане, — сказала Ксан. — Співи добре впливають на дітей. Усі це знають.

Дівчинка хвицнула ніжкою й засопіла. Фіріан сів на плече Ксан і заходився не дуже мелодійно щось мугикати. Звісно, стало трохи краще, але не дуже.

Глерк розпачливо щось пробурмотів і запитав:

— А знаєш, що говорив Поет про відьом, котрі виховують дітей?

— Навіть гадки не маю, що могли говорити про дітей або відьом поети, але не сумніваюся, що це було щось напрочуд спостережливе. — Ксан заклопотано роззирнулася. — Глерку, ти міг би передати мені оту пляшечку?

Відьма всілася на дощату підлогу, схрестила ноги й поклала дитину собі в пелену.

Глерк підійшов ближче, нахилився до дівчинки та скептично її оглянув. Мала саме запхала до рота пальчики, рясно обслинивши їх. Другою рукою вона помахала монстрові. Її рожеві губенята розтяглися в широкій усмішці навколо мокрого кулачка.

«Вона робить це навмисно, — подумав Глерк і змусив себе не всміхатися. — Те, що вона така чарівна, — це якась хитрість, щоб мені дошкулити. От підступна дитина!»

Луна голосно засміялася й хвицнула ніжкою. Вона уважно подивилася своїми сяючими, немов зірки, оченятами просто в очі болотяному монстрові.

«Навіть не думай полюбити цю дитину», — наказав він собі й вирішив залишатися невблаганним.

Глерк відкашлявся.

— Поет, — сказав він із чітким наголосом, звузивши очі, — нічого не говорив про відьом і дітей.

— У такому разі, — відповіла Ксан, торкнувшись своїм носом носика дівчинки, від чого та засміялася (тоді вона зробила це ще раз

і ще раз), — гадаю, нам нема про що турбуватися. Нема про що!

Її голос зробився високим і монотонним, і Глерк пустив під лоба величезні очиська.

— Моя люба Ксан, ти забуваєш про головне.

— А ти забуваєш про сутність дитинства. Тільки те й робиш, що гарячкуєш і пихкаєш. Дитина залишається з нами — і квіт. Для малят людського роду дитинство минає надзвичайно швидко — не встигнеш і оком змигнути, як вони вже стають дорослими. Насолоджуйся її дитинством, Глерку! Насолоджуйся або забирайся геть!

Вона навіть не глянула на нього під час своєї промови, проте Глерк відчув від її плечей кілкий холод. Його серце ладне було розірватися від болю.

— Годі вже, — сказав Фіріан, що сидів на плечі Ксан і зацікавлено спостерігав, як дівчинка хвищає ніжками та щось белькоче. — Мені вона подобається.

Драконові було заборонено наближатися до маляти. Ксан пояснила, що так безпечніше для них обох. Наповнене магією немовля було подібним до сплячого вулкана: внутрішня енергія, тепло й сила можуть накопичитися всередині та за деякий час несподівано вибухнути. Ксан і Глерк були майже нечутливі до непередбачуваності магії (Ксан — завдяки своїй майстерності, а Глерк був старіший за саму магію, і вона ніяк не могла на ньому окошитися) і могли не перейматися, а от Фіріанові треба було пильнувати. Окрім цього, подеколи на дракона нападала гикавка, під час якої він видавав клуби полум'я.

— Не підлітай занадто близько, Фіріане, любий. Залишайся за спиною тітоньки Ксан.

Фіріан хутко сховався за кучерявим волоссям старої та втупився в дитину поглядом, у якому поєднувалися страх, заздрість і туга.

— Я хочу з нею погратися, — заскиглив він.

— Ще пограєшся, — заспокоїла його Ксан, даючи дитині пляшечку. — Я просто хочу бути впевненою, що ви не нашкодите одне одному.

— Я не зроблю їй нічого поганого, — мовив Фіріан і принохався. — Мені здається, що в мене алергія на дітей.

— Немає в тебе ніякої алергії, — простогнав Глерк, і цієї миті Фіріан чхнув яскравим полум'ям простісінько в потилицю Ксан.

Вона навіть не здригнулася. Тільки-но стара змигнула оком, вогонь перетворився на пару, що миттю вивела кілька плям на її одязі, відіпрати які не доходили руки.

— Будь здоровий, дороженький, — сказала Ксан. — Глерку, чому б тобі не прогулятися разом із Фіріаном?

— Ненавиджу прогулянки, — буркнув Глерк, проте забрав Фіріана, і вони пішли.

Глерк ступав уперед, а Фіріан літав позаду нього. Він вихляв то вправо, то вліво, то назад, то вперед, немов дуже активний і непомірно великий метелик. Спочатку Фіріан вирішив був нарвати для малої квітів, однак цей процес гальмували його гикавка й чхання: він щоразу вивергав із себе полум'я, яке перетворювало квіти на попіл. Але дракон на це не зважав і без упину смакав Глерка численними запитаннями.

— Дівчинка виросте такою самою здоровезною, як ти і Ксан? — цікавився Фіріан. — Тоді є й інші гіганти. У зовнішньому світі, я маю на увазі. За межами цього місця. Як я хочу побачити світ, Глерку! Я хочу побачити всіх гігантів і всіх створінь, більших за мене!

Хибні уявлення про світ так і сипалися з Фіріана всупереч запевненням Глерка. Хоча дракон був завбільшки з голуба, він вірив у те, що більший за типового представника людського роду і що йому треба триматися від світу людей якнайдалі, бо його випадково побачать — і тоді весь світ охопить паніка.

«Коли настане час, — любила казати його велетенська мати, до того як гулькнула у вулкан під час виверження, покинувши цей світ назавжди, — ти дізнаєшся про своє призначення. Ти гігант на цій прекрасній землі й завжди таким будеш. Ніколи не забувай про це».

На думку Фіріана, її слова означали лише одне. Він був Просто Велетенським, у цьому не було жодних сумнівів. Фіріан нагадував собі про це щодня.

«І протягом п'яти сотень років», — мовчки скипав далі Глерк.

— Дівчинка виросте такою, якими виростають усі діти, — мовив він, ухиляючись від прямої відповіді.

Проте Фіріан наполягав на своєму, і Глерк удав, ніби заснув у болоті, порослому образками. Він не розплющував очей, аж доки насправді не поринув у сон.

* * *

Виховання дитини — хоч сповненої магії, хоч звичайної, — не минає без труднощів: невтішний плач, майже постійний нежить, маніакальне бажання запхати до повного слини рота щось маленьке...

І гамір.

— Можеш її зачаклувати так, щоб вона мовчала? — став благати Фіріан, коли сім'я вже наче звикла до дитини.

Ксан, звісно, відмовилася.

— Магію не можна використовувати для того, щоб змінювати волю іншої людини, Фіріане, — раз по раз нагадувала Ксан драконові. — Як я можу так із нею вчинити, якщо, коли вона досягне свідомого віку, я повинна буду заборонити їй вчиняти так з іншими? Це блюзнірство.

Навіть коли Луна була всім задоволена, вона все одно не припиняла галасувати. Вона мукала, булькала, щось бурмотіла, верещала, реготала, пхенькала й репетувала. Це був якийсь невпинний водограй зі звуків. Вона ніколи не зупинялася. Бурмотіла навіть уві сні.

Глерк змайстрував для Луни слінг, що звисав з усіх чотирьох його плечей, адже ходив він на шести кінцівках. Він пристосувався до прогулянок із дитиною від болота до майстерні, до руїн замку й знову до болота, під час яких читав уголос вірші, як робив завжди.

Він не хотів любити цю дитину.

Проте...

Монстр говорив:

— З піщинки
народжується світло,
народжується простір,
народжується нескінченність часу,
і до піщинки
усе повертається.

Це був один із його улюблених віршів.

Дівчинка уважно роздивлялася Глерка, вивчала його вирячені очі, трикутні вуха, тонкі губи, широкі щелепи. Здивовано досліджувала кожну бородавку, кожну виїмку, кожну липку шишку на його великій пласкій пиці. Якимось дитина встромила в його ніздрю пальця. Глерк чхнув, і дівчинка розсміялася.

— Глерк, — сказала мала, хоча, найімовірніше, вона просто гикнула або відригнула.

Глеркові було байдуже. Вона вимовила його ім'я. Вимовила. Його серце майже вибухнуло.

Ксан щосили намагалася не говорити: «А я тобі казала». Вона майже домоглася свого.

* * *

Цього першого року Ксан і Глерк ретельно стежили за будь-якими проявами в Луни магічних здібностей. Хоча вони бачили цілий океан магії, що вирував просто під шкірою дитини (і, звісно, відчували його щоразу, коли брали її на руки), магія залишалася всередині.

Уночі до дівчинки ринуло світло місяця й зірок, наповнюючи її колиску. Ксан завішувала вікна цупкими фіранками, але вони повсякчас розсувалися, тож дівчинка досхочу насичувалася місячним сяйвом під час сну.

— Місяць, — казала собі Ксан, — сповнений обману.

І відгомін занепокоєння залишався. Хвилі магії й надалі потихеньку здіймалися всередині дитини.

На другий рік магія в Луні розрослася, майже подвоївшись за насиченістю й силою. Це відчував Глерк. Це відчувала Ксан. Проте магія ніяк не проривалася назовні.

«Магічні діти небезпечні», — день у день подумки повторював Глерк. Коли не гойдав Луну на руках. Або коли не співав їй пісень. Або коли не нашіптував їй вірші, поки вона спала. За якийсь час навіть тремтіння магії під її шкірою стало здаватися чимось буденним. Вона була енергійною дитиною. Допитливою. Пустотливою. І вже це додавало неабиякого клопоту.

Місячне сяйво й далі ринуло до дитини, і Ксан вирішила припинити хвилюватися щодо цього.

На третій рік магія знову подвоїлася, проте Ксан і Глерк уже на це не зважали. Натомість вони були зайняті дитиною, яка все досліджувала, усюди копірсалася, розмальовувала книжки, кидала яйця в кіз, а якось навіть спробувала зіскочити з огорожі, через що

здерла шкіру на колінах і зламала зуба. Вона лазила по деревах і намагалася ловити птахів, а її витівки доводили Глерка до сліз.

— Поезія нас урятує, — казав він. — Вивчення мови ушляхетнює навіть дикого звіра.

— Наука владнає її розум, — казала Ксан. — Хіба дитина пустуватиме, вивчаючи зорі?

— Я навчу її математики, — казав Фіріан. — Вона не зможе бешкетувати, бо буде зайнята, якщо я скажу їй рахувати до мільйона.

Так почалося навчання Луни.

І взимку, допоки Луна дрімала, Глерк шепотів:

— Кожне дмухання вітру
Несе в собі обіцянку весни,
Кожне сонне дерево
Марить про зелене листя.
Безплідна гора
Розквітає після сну.

Хвилі магії легенько котилися під її шкірою, не виплескуючись назовні. Поки що.

Розділ шостий, у якому Антейн ускакує в халепу

Упродовж перших п'яти років Антейн, поки був учнем старійшин, намагався переконати себе, що одного дня йому значно полегшає. Але він помилявся: йому не легшало.

Старійшини владно віддавали хлопцеві накази на засіданнях Ради, під час виконання громадських обов'язків і в позаробочий час. Вони сварили його, коли бачили на вулиці. Або коли сиділи в їдальні його матері під час чергової розкішної вечері. Вони робили йому зауваження, коли він ходив назирці під час несподіваних перевірок.

Антейн завжди пас задніх, і часто від розгубленості мав такий вигляд, наче його брови сплелися у вузол.

Здавалося, хоч би що він виконував, старійшини все одно вибухали праведним гнівом і прискіпувалися.

— Антейне! — сварилися вони. — Стань рівно!

— Антейне! Що ти зробив з оголошеннями!

— Антейне! Що за дурна мармиза!

— Антейне! Як ти міг забути закуски!

— Антейне! Чим ти, в біса, заляпав свою мантию?

І здавалося, що Антейн нічого не міг виконати правильно.

Життя вдома було аж ніяк не кращим.

— Як ти досі можеш бути учнем старійшин? — день у день роздратовано повторювала його мати під час вечері. Іноді вона з дзенькотом жбурляла на стіл ложку, змушуючи слуг підскакувати від несподіванки. — Мій брат пообіцяв мені, що ти до цього часу станеш старійшиною. Він обіцяв.

І вона кипіла й бурчала доти, поки Антейнів наймолодший брат, Уїн, не починав плакати. Антейн був найстаршим серед шістьох братів — невелика сім'я за стандартами Протектората, — і від моменту смерті його батька мати не хотіла нічого, окрім як переконатись, що кожен її син здобуде найкраще, що тільки міг запропонувати Протекторат.

Тому що, врешті-решт, чи не заслуговувала найкращого вона?

— Дядько каже, що на все потрібен час, мамо, — тихо казав Антейн.

Він брав маленького брата на коліна й починав розгойдувати, доки той не заспокоювався. Витягував із кишені власноруч вирізану дерев'яну іграшку — маленького крука зі спіральними очима й хитромудрим брязкальцем усередині. Хлопчик у захваті миттєво сунув її до рота.

— До біса твого дядька, — дратувалася мати. — Ми заслужили на цю честь. Я маю на увазі, ти заслужив на неї, мій любий сину.

Антейн не був у цьому впевнений.

Виправдовуючись, він виходив з-за столу, буркочучи щось про те, що має виконати якусь роботу для Ради, хоча насправді збирався лише прокрастися в кухню, щоб допомогти кухарям. А потім піти в сад, щоб допомогти садівникам в останні світлі години дня. А тоді — до сараю, вирізати з дерева. Антейн любив працювати з деревом: йому подобався цей матеріал, подобалися тонка краса його текстури, заспокійливий запах тирси й олії. Мало що в житті він полюбляв більше. Різьбив до глибокої ночі, щосили намагаючись не думати про своє життя. Хоч не хоч, наближався наступний День жертвопринесення. І Антейнові знадобиться ще одне виправдання, щоб не впадати в око старійшинам.

Наступного ранку Антейн одягнув свіжовипрану мантию і ще до схід сонця попрямував до Зали Ради. Щодня на світанку його перше завдання полягало в тому, щоб прочитати скарги й прохання громадян, які були неохайно записані крейдою на великій стіні, і визначити, що із цього варте уваги, а що треба просто стерти.

Якось Антейн запитав верховного старійшину:

— А що робити, якщо всі прохання варті уваги?

— Цього не може бути, — відкарбував той. — У будь-якому разі ми діємо на благо нашого народу, коли не виконуємо всіх прохань. Люди навчаються коритися долі. Вони навчаються того, що будь-яка дія не може бути визначною. Їхнє життя залишається затуманеним, як і має бути. Немає більшого дару, ніж цей. Де мій зіриновий чай?

Потім Антейн повинен був провітрити кімнату, розклеїти списки питань до обговорення, збити подушки для кістлявих сидниць старійшин, скропити передпокій пахощами, виготовленими в лабораторіях зоряних сестер (вони призначені, напевно, для того, щоб у людей підкошувалися ноги, заплітався язик і вони ставали

водночас переляканими та вдячними). А потім хлопець мав стовбичити в кімнаті, чекаючи на слуг, і владно на них дивитися. По тому він ховав свою мантию в шафу й прямував до школи.

— А що робити, якщо я не вмію владно дивитися? — запитував Антейн дядька.

— Секрет у практиці, хлопче. Треба якомога більше практикуватися.

Хлопець повільно йшов у бік школи, насолоджуючись короткочасними проблисками сонця над головою. За якусь мить небо знову затягнуть хмари, адже в Протектораті завжди похмура погода. Туман липне до міських стін і брукованих вулиць, як чіпкий мох. Мало хто виходив на вулицю так рано. «А шкода, — подумав Антейн. — Вони не бачать сонячного світла». Він глянув угору й відчув хвилиnnий прилив надії.

Його погляд упав на вежу — на її чорні кам'яні мури, які відтворювали галактичні смерчі й траєкторії зірок; на її маленькі круглі віконця, схожі на очі. Мати відібраної дитини (вона збожеволіла) була там. Під замком. Навіжена... Уже цілих п'ять років її лікують у цій тюрмі, але вона досі не одужала. Антейн бачив перед собою викривлене обличчя, чорні очі, родиму пляму на лобі — синювато-багряно-червону, — нібито жінка стояла просто перед ним. Він бачив, як вона сіпається, дереться до стелі, верещить й опирається. Він не міг цього забути.

І не міг пробачити собі.

Антейн заплющив очі й спробував був прогнати зі свідомості її образ.

Чому це триває й досі? Його серце крається, як і тоді. Має ж бути якийсь вихід.

Як завжди, він прийшов до школи першим, навіть учителя ще не було. Сів на ганку й дістав свій альбом. Він виконав домашню роботу — не сказати б, що це мало якийсь сенс. Учитель повсякчас називав його старійшиною Антейном, хоч він іще ним не був, запопадливо, з придином розмовляв із ним і ставив високі оцінки незалежно від того, як добре він упорався із завданням. Хлопець міг показати вчителю чисті сторінки й усе одно здобув би високий бал. Проте Антейн і далі старанно вчився. Він знав, що його вчитель такою

поведінкою всього лише сподівався заробити прихильність учня в майбутньому.

В альбомі він створив кілька ескізів свого власного проекту: хитромудрої шафки для садових інструментів, яку завдяки коліщатам можна було б пересувати за допомогою кози, неначе візок. Подарунок для головного садівника, що завжди був добрим до нього.

Раптом на малюнки впала тінь.

— Племяннику, — мовив верховний старійшина.

Антейн миттю звів голову.

— Дядьку, — сказав хлопець, схопившись на ноги та зронивши свої папери, що розлетілися по землі.

Він наспіх зібрав їх. Герланд закотив очі.

— Ходімо зі мною, небоже, — сказав верховний старійшина, прошелестівши своєю мантиєю. — Нам треба поговорити.

— А школа?

— Твоє перебування в школі взагалі не має сенсу. Мета цієї організації полягає в тому, щоб дати притулок і розважити тих, хто не має ніякого майбутнього і хто поки ще занадто молодий, щоб працювати на благо Протектората. У людей твого статусу є наставники, і я не розумію, чому ти відмовився від цього базового привілею. Твоя матінка товкмачить про це без упину. Хай там як, твоєї відсутності ніхто не помітить.

Він мав рацію, відсутності справді ніхто не помітив. Антейн завжди сидів у кінці кабінету й мовчки виконував завдання. Рідко про щось питав, та й узагалі нечасто розтуляв рота. Тим паче тепер, коли єдина людина, з якою він не відмовився б поговорити, покинула школу: стала послушкою в зоряних сестер. Її звали Етайн. І хоча Антейн не сказав їй і трьох слів, він дуже сумував за цією дівчиною й ходив у школу, лише сподіваючись на те, що вона передумає та повернеться.

Минув уже рік. І хоча ніхто й ніколи з доброї волі не залишав зоряних сестер, Антейн чекав далі. І сподівався.

Він побіг слідом за дядьком.

Інші старійшини ще не прибули до Зали Ради і, найімовірніше, з'являться там не раніше як по полудні. Герланд наказав Антейнові присісти. Верховний старійшина довго дивився на хлопця, який не міг викинути з голови вежу. І божевільну жінку. І заплакану дитину, яку

залишили в лісі. «Як же кричала її мати! Як вона боролася! На кого ж ми перетворилися?»

Ці думки голками штрикали його серце щодня.

— Племяннику, — вимовив нарешті верховний старійшина.

Він склав перед собою руки, схрестивши пальці, підніс їх до рота й глибоко зітхнув. Антейн помітив, що Герланд зблід.

— Наближається День жертвопринесення.

— Я знаю, дядьку, — тихо відповів хлопець. — Залишилося п'ять днів. Цей день... — Антейн зітхнув. — Неминучий.

— Торік тебе не було на Дні жертвопринесення. Тебе не було з іншими старійшинами. Якщо не помиляюся, ти поранив ногу?

Антейн понурив очі.

— Так, дядьку. А ще мене лихоманило.

— І лихоманка наступного дня минула?

— Хвала болоту, — відповів хлопець. — Це було справжнє диво.

— А ще роком раніше, — вів далі Герланд, — у тебе була пневмонія, чи не так?

Антейн кивнув. Він добре розумів, до чого хилить старий.

— А ще раніше — пожежа в сараї? Так? Яке щастя, що ніхто не постраждав. І ти опинився в потрібний час у потрібному місці. Самотужки бився з вогнем.

— Усі інші брали участь у процесії, — сказав Антейн. — Ніхто не прогулював. Тому я й залишився сам.

— Дійсно, — сказав Герланд і, примружившись, глянув на Антейна. — Молодий чоловіче, кого, на твою думку, ти намагаєшся обдурити?

Запала тиша.

Антейн згадав маленькі чорні кучері, що обрамляли обличчя з чорними очима. Згадав звуки, які видавала дитина, коли вони покинули її напризволяще в лісі. Згадав гупання брами вежі, коли вони замкнули там навіжену жінку...

Хлопець зіщулився.

— Дядьку, — заговорив був він, але Герланд відмахнувся й сказав:

— Послухай-но мене. Цю посаду тобі запропонували всупереч усім моїм переконанням. Я зробив це не через невичерпні вимоги моєї сестри, а через велику любов до твого покійного батька, земля йому пухом. Помираючи, він хотів бути впевненим, що у твоєму житті все

буде добре, і я не міг йому відмовити. І твоя присутність, — глибокі зморшки на Герландовому обличчі трохи розгладилися, — була протиотрутою від моєї печалі. І я ціную це. Ти хороший хлопець, Антейне. Твій батько пишався б тобою.

Антейн розслабився, але тільки на мить. Широко змахнувши мантиєю, Герланд підвівся.

— Однак, — сказав він, і його голос луною покотився по кімнаті, — моя прихильність до тебе має свої межі.

Його очі розширилися й зволожнили, а голос трохи схрипнув.

«Він що, і справді за мене переживає? — подумав Антейн, але враз схаменувся. — Та ні, звісно».

— Отже, юначе, — вів далі дядько, — так не може більше тривати. Серед старійшин уже пішла поговірка. Вони...

Герланд замовк, бо слова клубком стали в горлі, а щоки розпашілися.

— Їх не задовольняє те, що відбувається. Моє заступництво й захист покривають чимало твоїх промахів, мій дорогий хлопчику. Але вони не безмежні.

«Навіщо взагалі треба мене захищати?» — здивувався Антейн, вдивляючись у напружене дядькове обличчя.

Верховний старійшина заплющив очі, намагаючись себе опанувати. Він владним жестом наказав хлопцеві підвестися.

— Ходімо, племіннику. Час повертатися до школи. Ми чекатимемо на тебе, як завжди, у другій половині дня. Сподіваюся, сьогодні ти змусиш хоча б одну людину тобі вклонитися. Це поставило б хрест на побоюваннях старійшин. Антейне, пообіцяй мені, що ти зробиш усе можливе. Прошу тебе.

Антейн рушив до дверей, і верховний старійшина поважно ступив за ним. Він звів був руку, щоб покласти її на плече племінника, проте на мить завагався й вирішив, що краще цього не робити.

— Я постараюся, дядьку, — сказав Антейн, виходячи за двері. — Обіцяю.

— Там буде видно, — хрипко прошепотів Герланд.

* * *

П'ять днів по тому, коли по мосту в напрямку проклятого будинку зашаруділи мантиї, Антейн лежав удома з хворим шлунком, потерпаючи від блювоти. Принаймні так він сказав. Старійшини були незадоволені та обурено буркотіли протягом усієї ходи. І навіть після того як забрали дитину в доволі сумирних батьків. І під час дороги до галявини з платанами.

— Із хлопцем таки доведеться щось робити, — шепотілися старійшини.

І кожен із них добре розумів, що саме.

«Ох, Антейне, мій хлопчику, мій бідний хлопчику... Ох... — подумки бідкався Герланд, поки вони йшли, і тривога щупальцями обвивала його серце, стискаючись у тугий вузол. — Що ти накоїв, дурний хлопчисько? Що ти накоїв?»

Розділ сьомий, у якому магічне дитя стає причиною неабияких проблем

Луні виповнилося п'ять років, і на той час її магія вже п'ять разів подвоювалася, але залишалася всередині, злита з її кістками, м'язами та кров'ю. Вона була зосереджена в кожній клітині. Інертна, нереалізована, поки що в потенціалі, а не в дії.

— Так не може більше тривати, — нервувався Глерк. — Що більше магії вона накопичить, то більше магії потім із неї вийде.

Такі побоювання не заважали йому корчити дівчинці кумедні мармизи. Луна реготала як навіжена.

— Затям мої слова, — сказав він, марно намагаючись бути серйозним.

— Ти не можеш цього знати напевно, — відповіла Ксан. — Можливо, її магія ніколи й не проявиться. Можливо, ця халепа нас омине.

Хоча Ксан і далі невтомно підшукувала домівки для покинутих немовлят, до будь-яких неприємних речей вона відчувала глибоку відразу. Так само, як і до наврочень. Вона вважала за краще не думати про погане.

Відьма сиділа коло дівчинки, а та видувала бульбашки — прекрасні вогняні шукенції, на поверхні яких вигравали гарнесенькі кольорові цятки. Дівчинка бігала за ними, ловила їх пальцями й розташовувала навколо квітів, метеликів або листочків дерева. Вона навіть залізла у велику бульбашку й полетіла в ній понад травною.

— Як гарно навкруги, Глерку, — мовила Ксан. — Як ти можеш думати про щось інше?

Той похитав головою.

— Як довго це триватиме, Ксан? — спитав він, проте відьма не захотіла відповідати.

Трохи згодом болотяний монстр уже розгойдував дівчинку на руках і співав їй колискової. Руками він відчував вагу прихованої магії, пульсування й рухливість її хвиль, що здіймалися в дитині й ніяк не могли знайти виходу.

Відьма говорила, що це все його вигадки. Вона наполягала на тому, що вони мають зосередити сили на вихованні маленької дівчинки, яка була дуже рухлива й допитлива. Здатність Луни порушувати правила новими творчими способами щодня дивувала всіх, хто її знав. Вона каталася на козах, скочувала з гори каміння до повітки («щоб прикрасити її» — так вона пояснила), намагалася навчити курчат літати, а якось мало не потонула в болоті (на щастя, Глерк її урятував). Вона напувала гусей елем, бо хотіла подивитися, чи будуть вони після цього кумедно ходити (до речі, так воно й було), підсипала в козинячі харчі перцю, щоб побачити, чи кози стануть від цього стрибати (до речі, після такого частування вони вщент розтрошили огорожу). Щодня вона змушувала бідолашного Фіріана робити щось жахливе й доводила дракона до сліз своїми кпинами та жартами.

Вона кудись залазила, десь ховалася, щось будувала, щось ламала, писала на стінах і псувала нове вбрання. Її волосся було розпатланим, ніс — брудним, і вона залишала сліди рук усюди, хоч би де вона опинялася.

— Що воно буде, коли її чари прокинуться? — раз по раз питав Глерк. — Якою вона тоді стане?

Ксан воліла про це не думати.

* * *

Відьма відвідувала Вільні міста двічі на рік, один раз із Луною, а другий — сама. Вона не пояснювала дитині мету другої подорожі: не розповідала про безрадісне місто по той бік лісу або про немовлят, котрих залишають помирати на маленькій галявині. Колись, ясна річ, доведеться розповісти дівчинці про все. Колись, вирішила Ксан, проте не тепер. Це дуже сумно. До того ж Луна занадто маленька, щоб щось уторопати.

Луні було п'ять рочків, і вони поїхали до одного з найвіддаленіших Вільних міст — містечка Обсидіана. Цього разу Ксан дуже дратувалася, бо дитина не могла всидіти ані хвилини.

— Юна леді, чи не могли б ви негайно піти на вулицю та знайти там собі товариша для гри?

— Бабусю, поглянь! Капелюшок! — І дівча залізло в діжку, витягнуло звідти шматок тіста, що якраз підходило, і поклала його собі на голову. — Це капелюшок, бабусю! Найгарніший капелюшок!

— Це не капелюшок, — сказала Ксан. — Це шматок тіста.

Вона саме накладала дуже важке заклинання. На кухонному столі міцно спала директорка школи, а Ксан тримала обидві долоні коло її обличчя, старанно намагаючись зосередитися. Вчителька потерпала від жахливого головного болю, який, як виявила Ксан, спричинила пухлина в мозку. Ксан могла видалити її за допомогою магії, крок за кроком, але це була непроста робота. І дуже небезпечна. Робота для майстерної відьми, а Ксан була наймайстернішою з усіх.

Проте було дуже важко — важче, ніж мало б бути. І дуже виснажливо. Останнім часом для Ксан усе було виснажливим, вона звинувачувала в цьому старість. Її чарів вистачало ненадовго, а відновлення тривало досить довго. І вона дуже натомлювалася...

— Юначе, — звернулася Ксан до сина вчительки, гарного хлопця років, напевно, п'ятнадцяти. Здавалося, що його шкіра світиться. Ще б пак, адже він був одним із зоряних дітей. — Чи не будете ви ласкаві забрати цього непосидька надвір і трохи там погратися, щоб я могла зосередитись на зціленні вашої матері й не вбила її через якусь помилку? — Хлопець зблід. — Звісно, я жартую. Твоя мати в надійних руках.

Луна тицьнула свою долоньку в руку хлопцеві, і її чорні оченята засяяли, наче коштовне каміння.

— Ходімо гратися, — сказала вона, і хлопець усміхнувся.

Луна подобалася йому, утім, як і всім іншим. Сміючись, вони вибігли надвір і зникли в лісі.

Пізніше, коли з пухлиною було покінчено, а вчителька спокійно спала, Ксан відчула, що може нарешті відпочити. Її погляд упав на діжку на лавці. Діжку з тістом на хліб, що якраз підходило.

Але в діжці не було ніякого тіста. Натомість там лежав капелюх — крислатий і вигадливо оздоблений. Це був найгарніший капелюшок, який Ксан бодай колись бачила.

— Отакої, — прошепотіла вона, піднявши капелюх і помітивши заплетені в ньому чари. Блакитні. З блиском срібла на кінцях. Чари Луни. — Оце так...

Протягом наступних двох днів Ксан робила все можливе, щоб завершити свої справи у Вільних містах якомога швидше. Від Луни годі було чекати якоїсь допомоги. Вона крутилася навколо інших дітей, бігала наввипередки, гралася й перестрибувала через огорожі. А інші діти слідом за нею видиралися на верхівки дерев. Або на горища повіток. Або на дахи сусідніх будинків. Вони залізали за нею дедалі вище і вище, але не могли дістатися верху. Луна немов ширяла над гілками. Вона ніби витанцьовувала на кінчиках березових листочків.

— Спускайтеся негайно, юна леді, — кричала Відьма.

Маленька дівчинка сміялася. Вона м'яко спускалася на землю, перестрибуючи з листка на листок і ведучи інших дітей за собою. Ксан бачила завитки магії, що майоріли за нею, немов стрічки. Блакитні та сріблясті, сріблясті та блакитні. Вони здіймались, розгортались і спіралеподібно закручувались у повітрі, залишаючи відбитки на землі.

Ксан чкурнула за дитиною, намагаючись прибирати наслідки того, що вона накоїла.

Віслюк перетворився на іграшку.

Хатина перетворилася на птаха.

Дерев'яна повітка раптово стала спорудою з імбирних пряників і цукрової вати.

«Вона геть не тямить, що коїть», — подумала Ксан. Чари просто струменіли з дівчинки. Ксан не бачила нічого такого за все своє довге життя. Вона дуже хвилювалася через те, що Луна може завдати шкоди собі або комусь іншому. Будь-кому в містечку. Відьмі довелося довго мчати по вулиці, пересилуючи біль у кістках і скасовуючи закляття за закляттям, перш ніж вона змогла наздогнати неслухняну дівчинку.

— Треба трохи поспати, — сказала Ксан.

Вона змахнула обома долонями, і Луна впала на землю. Відьма ніколи не втручалась у волю іншого. Ніколи. Багато років тому — майже п'ятсот — вона обіцяла своєму опікунові, Зосимі, що ніколи такого не вчинить. Але нині... «Що я накоїла?», — питала Ксан сама себе. Вона подумала, що, мабуть, захворіла.

Інші діти здивовано поглядали в їхній бік. Луна міцно спала, а з її рота на землю капала слина.

— З нею все гаразд? — спитав один хлопчик.

Ксан узяла Луну на руки. Вона відчула на своєму плечі вагу дитячої голови й притиснулась зморщеною щокою до волосся маленької дівчинки.

— З нею все добре, любчику, — відповіла стара. — Вона просто дуже захотіла спати. Вона така сонна... А в тебе, напевно, зараз є свої клопоти.

І відьма понесла дівчинку до корчми, де вони зупинилися.

Луна спала дуже міцно. Її дихання було повільним і рівним, а родимка у формі півмісяця на лобі трохи світилася. Рожевий місяць... Ксан прибрала чорне волосся з обличчя дитини, намотуючи блискучі кучерики на свої пальці.

— Про що ж я забула? — уголос запитала вона себе.

Було щось таке, чого вона не помітила, — щось важливе. Відьма намагалася не думати про своє дитинство. Це було занадто сумно. І смуток був небезпечним — хоча вона не могла пригадати чому.

Пам'ять була дуже ненадійною штукаю, ковзким мохом на сипучому схилі — так легко послизнутись і впасти. Усе-таки запам'ятати всі події за п'ятсот років — надзвичайно важка справа. Але зараз спогади оточили її зусібіч: доброзичливий старий, давній замок, купка вчених, що зарилися у книжки, скорботна мати-дракониця, яка прощається. А також щось іще. Щось небезпечне.

Ксан намагалася висмикувати окремі спогади, проте вони відразу зникали, коротко спалахнувши.

Було щось таке, про що вона повинна була пригадати. Відьма була в цьому впевнена. Якби тільки вона могла згадати, що саме...

Розділ восьмий, у якому відкривається частинка правди

Хочеш, щоб я розповіла історію? Добре. Буде тобі історія. Тільки вона тобі не сподобається. І, почувши її, ти заплачеш.

За сивої давнини в замку, розташованому посеред лісу, жили собі добрі чарівники й відьми.

Звичайно, у ті старі часи ліс іще не був небезпечним. Ми знаємо, хто наклав на нього прокляття. Це та сама людина, котра краде наших дітей і отруєє нашу воду. У ті часи Протекторат процвітав завдяки мудрості його жителів. Для того, щоб перейти на той бік лісу, не треба було ніякої дороги. Ліс був другом для всіх. І будь-хто міг навідатися в Замок Чаклунів по ліки, за порадою чи просто поговорити.

Але одного разу небом пролетіла зла відьма, що сиділа на спині дракона. Вона була одягнена в сукню кольору крові, взута в чорні черевики, а на голові в неї викрашався чорний капелюх. Від люті вона верещала на все горло.

Так, дитинко. Це правда. Що сталося потім?

Поки вона летіла на своєму драконі, земля гуркотіла й розколювалася на частини. Річки скипали, бруд вирував, і цілі озера перетворювалися на пару. Болото — наше улюблене болото — стало отруйним та смердючим, і люди помирали від того, що не могли знайти чистого повітря. Земля попід замком розбухала — дедалі більше й більше, і величезні струмені диму й попелу здіймалися з головної башти.

«Настав кінець світу», — кричали люди. Так воно й було б, якби не одна людина, котра наважилася стати на шляху відьми.

Один із добрих чарівників замку — його ім'я кануло в забуття — побачив, як відьма летіла на страшному драконові над спустошеною землею. Він знав, що намагалася зробити відьма: вона хотіла викликати на поверхню вогонь, схований у надрах землі, і розкотити його по всьому світу, ніби скатертину. Вона хотіла перетворити всіх на попіл, вогонь і дим.

Звісно, вона хотіла саме цього. Ніхто не знає чому. Звідки нам знати? Вона ж відьма. Її поведінку не пояснити логікою.

Звісно, так воно й було. Хіба ти мене не слухала?

І ось сміливий маленький чарівник, наражаючи себе на величезну небезпеку, кинувся в дим і вогонь. Він підскочив угору й збив зі спини дракона відьму. А дракона кинув у палахкий отвір у землі, заткнувши його, як пляшку корком.

Але сміливцеві не вдалося вбити відьму. Відьма першою вбила його.

Саме тому не завжди є сенс бути хоробрим. Хоробрість нічого не дає, ні від чого не захищає, ні до чого не призводить. Окрім смерті. І саме тому ми не кидаємо виклик відьмі. Тому що навіть старий могутній чарівник нічого не зміг із нею вдіяти.

Я вже сказала, що це правда. Я розповідаю тільки правдиві історії.

А тепер досить із тебе! Забирайся. І дивись, щоб я не бачила, як ти ухиляєшся від хатньої роботи. А то відправлю тебе до відьми. Нехай вона з тобою розбирається.

Розділ дев'ятий, у якому щось пішло не так

Дорога додому була катастрофою.

— Бабусю! — закричала Луна. — Пташка!

І пеньок від дерева перетворився на дуже великого, дуже рожевого й дуже спантеличеного птаха, який незграбно сидів на землі з розчепіреними крилами, наче був вражений самим своїм існуванням.

«Імовірно, — подумала Ксан, — так воно і є».

Коли Луна відвернулася, Ксан перетворила птаха на пеньок і навіть на відстані змогла відчувати його полегшення.

— Бабусю! — вигукнула Луна й чкурнула вперед. — Тортик!

І струмок несподівано перестав дзюрчати. Вода зникла, перетворившись на довгий торт.

— Смакота! — закричала Луна, відламуючи шматочки торта й розмазуючи різнокольорову глазур по обличчю.

Ксан обійняла дівчинку, перестрибнула через торт-струмок, відштовхнувшись від землі костуром, і, знищуючи кожне випадкове заклиття, стала підганяти Луну звивистою стежкою, що підіймалася схилом гори.

— Бабусю! Метелики!

— Бабусю! Поні!

— Бабусю! Ягоди!

Заклиття за заклиттям виривалися з пальців Луни, з її вух і очей. Її магія вирувала й пульсувала. Ксан не могла цьому запобігти.

Уночі, коли Ксан поринула у виснажений сон, їй наснився чарівник Зосима, який помер п'ятсот років тому. Він щось пояснював, щось дуже важливе, але вона не могла розчути його голос через гуркіт вулкана. Відьма могла лише дивитися на його зморшкувате всохле обличчя, шкіра якого була схожою на пелюстки змарнілої під вечір лілії.

Коли вони повернулися до своєї оповитої болотяними запахами хатини, що притулилася до кратера сплячого вулкана, на них, випроставшись на повний зріст, чекав Глерк.

— Ксан, — сказав він, поки Фіріан витанцьовував у повітрі, верескливо виспівуючи нової пісеньки про любов до всіх, кого він знав. — Здається, наша непроста дитина стала ще більш непростою.

Він бачив, що нитки магії клубочуться кругом і зливаються над верхівками дерев у довгі потоки. Навіть на чималій відстані він розумів, що бачить не магію Ксан, яка була зеленою, м'якою, чіпкою й за кольором і текстурою скидалася на лишайник на стовбурах дубів. Ні, ця була сріблясто-блакитною. Магія Луни.

Ксан махнула рукою.

— Ти й уявити собі не можеш, якою непростою, — сказала вона, а Луна тим часом гайнула на болото по іриси, щоб насолоджуватися їхнім ароматом.

Там, де вона пробігала, земля вкривалася райдужним квітом. Коли вона зайшла в болото, листя очерету щільно сплелосся, утворивши човен. Луна застрибнула в нього й попливла по червоному лататтю. Фіріан сів на ніс човна. Здавалося, він узагалі не помічав нічого дивного.

Ксан сперлася на Глерка. Вона почувалася такою втомленою, як ніколи раніше.

— Доведеться з нею попрацювати, — буркнула відьма.

Потім, важко спираючись на костур, Ксан посунула до майстерні, щоб підготувати для Луни урок.

Проте, як виявилось трохи згодом, чогось навчити дівчинку було просто неможливо.

Коли Ксан стала магичною дитиною, їй було десять років. До того вона росла самотньою й наляканою. Чаклуни, які її навчали, були не дуже добрі.

Один із них, здавалося, аж упивався чужим горем. Коли Зосима звільнив її та подарував свою відданість і турботу, вона була ладна дотримуватися будь-яких його правил.

З Луною все геть інакше. Їй було лише п'ять років. І вона була дуже впертою.

— Сядь-но рівнесенько, дорогенька, — повторювала Ксан знову і знову, домагаючись, щоб дівчинка спрямувала магію на конкретну

свічку.

— Ми повинні зазирнути всередину полум'я, щоб зрозуміти... Юна леді, у класній кімнаті заборонено літати!

— Я крук, бабусю! — прокричала Луна. Що було не зовсім правдою. Вона просто відростила чорні крила й гасала кімнатою. — Кру-кру-кру!

Ксан схопила дитину й повернула їй звичайний вигляд. Таке просте закляття, але відьма впала навколішки. Її руки тремтіли, а зір затуманився.

«Що зі мною коїться?» — подумала Ксан. Вона не знала відповіді на це запитання.

Луна нічого не помітила. Вона перетворила книжку на голуба й оживила олівці, тож вони змогли кружляти по столу в складному танці.

— Луно, зупинись, — сказала Ксан і спробувала накласти на дівчинку звичайне блокувальне закляття.

Це було неважко, і дія чарів мала протриматися як мінімум годину, а то й дві.

Проте закляття, вихопившись десь із живота Ксан, навіть не подіяло! Луна легко подолала блокування. Ксан гепнулась на стілець.

— Піді пограйся надворі, дорогенька, — мовила стара. У неї перехопило дух, а тіло затремтіло. — Але нічого не чіпай і нікому не чини шкоди. Жодної магії.

— Що таке магія, бабусю? — запитала Луна, вибігаючи надвір, де можна було лазити по деревах і споруджувати човни.

І Ксан почула, як дівчинка розмовляє з журавлем.

З кожним днем магія дедалі більше виходила з-під контролю. Луна могла забити ліктя об стіл і ненавмисно перетворити його на потік води. Під час сну постільну білизну вона перетворювала на лебедів (вони спричиняли в кімнаті страшенний гармидер). Вона зачаровувала каміння так, що воно лопалося, наче бульбашки. Її шкіра часом ставала такою гарячою, що в Ксан з'являлися опіки, або такою холодною, що вона залишала крижаний відбиток свого тіла на грудях Ілерка, коли обіймала його. Якось дівчинка так зачаклувала одне з крил Фіріана, що воно зникло, і дракон упав. Луна чкурнула вперед: вона й гадки не мала про те, що накоїла.

Ксан намагалася створити для Луни захисну бульбашку, щоб стримати цю наростаючу силу, і відволікала її балачками про те, що це весела гра. Вона створила окремі бульбашки для Фіріана, для кіз, для курчат і — найбільшу — для хатини, щоб та випадково не розлетілася на шматки. І бульбашки діяли: врешті-решт, у них була вкладена доволі сильна магія. Але протрималися вони недовго...

— Нароби їх більше, бабусю! — кричала Луна, кружляючи по камінню, і на місці кожного її сліду виростали трави й вогняні квіти. — Більше бульбашок!

Ксан за все життя не почувалася такою втомленою.

— Забери Фіріана в південний кратер, — сказала Ксан Глеркові.

Від важкої праці й недосипання вона заслабла. Попід очима з'явилися синці, а шкіра стала білою, немов папір.

Глерк похитав великою головою.

— Я не можу залишити тебе в такому стані, — сказав він.

Цієї миті Луна збільшила цвіркуна до розмірів кози. Вона дала йому шматочок цукру, який лишень мить тому з'явився в неї в руці, і видерлася комасі на спину.

Глерк знову похитав головою.

— Як я можу покинути тебе саму?

— Я хочу, щоб ви обоє були в безпеці, — відповіла Ксан.

Болотяний монстр стеноу плечима й сказав:

— Магія на мене не діє. Я живу набагато довше, ніж вона існує.

Ксан наморщила лоба.

— Може, й так. Але я не впевнена. У неї... так багато всього всередині... І вона не розуміє, що робить.

Відьма відчула, що її кістки немов потоншали, а дихання стало занадто гучним. Вона хотіла приховати це від Глерка.

* * *

Ксан ходила за Луною слідком, знищуючи закляття за закляттям. Прибирала крила в кіз. Перетворювала кекси назад на яйця. Змушувала знерухоміти хатину, що раптом починала ширяти в повітрі. Луна чудувалася й захоплювалася. Цілісінькими днями вона сміялася,

охала й здивовано тикала пальцями. Вона танцювала, і поки вона це робила, з-під землі проривалися фонтани.

Тим часом Ксан дедалі слабшала.

Нарешті настав момент, коли Глеркові урвався терпець. Залишивши Фіріана на краю кратера, він незграбно зачеберяв до болота — трохи охолонути. Ненадовго занурившись у каламутну воду, Глерк невдовзі повернувся й підійшов до Луни, яка стояла посеред подвір'я.

— Глерку! — гукнула вона. — Я дуже рада тебе бачити! Ти такий милий! Неначе кролик.

І тієї самої миті Глерк перетворився на кролика. Пухнастого білого кролика з червоними очиськами й куцим хвостиком. У нього були довгі білі вії, довжелезні вушка й кумедний рухливий носик.

Луна заплакала.

Ксан вибігла з хатини й спробувала зрозуміти, про що дівчинка намагається їй розповісти. Стала шукати поглядом Глерка, проте його ніде не було. Він десь подівся, не розуміючи, на кого його перетворили. Щоб його відшукати, знадобилося кілька годин.

Відьма посадила дівчинку коло себе. Луна дивилася на неї, не відриваючи очей.

— Бабусю, у тебе якийсь інакший вигляд.

Так воно й було. Пальці Ксан скорчилися, а долоні вкрилися пігментними плямами. Шкіра на руках обвисла. Стара відчула, як на її обличчі щохвилини з'являються зморшки. Цієї самої миті, сидячи на сонці разом із Луною й тремтливим кроликом, який ще недавно був могутнім Глерком, Ксан це відчула. Відчула, що її власна магія так само тягнеться до Луни, як тягнулося до неї — ще зовсім маленької — місячне світло. Магія просто перетікала від відьми до дитини, і через це Ксан швидко старіла.

— Луно, — сказала відьма, погладжуючи вуха кролика, — ти знаєш, хто це?

— Це Глерк, — відповіла Луна, узявши кролика собі на коліна й ласкаво обійнявши його.

Ксан кивнула.

— Звідки ти знаєш, що це Глерк?

Луна стенула плечима.

— Я дивилася на Глерка. А потім він став кроликом.

— Ага, — сказала Ксан. — А як ти гадаєш, чому він став кроликом?

Дівчинка всміхнулася.

— Бо кролики пречудові. І він хотів мене потішити. Їлерк хороший!

Ксан на мить замовкла.

— Але як, Луно? Як він міг стати кроликом?

Вона затамувала дух. День був теплим, а повітря — вологим і солодкавим. Чути було лише м'яке булькотіння болота. Птахи в лісі замовкли, ніби теж хотіли почути відповідь.

Луна насупилася.

— Я не знаю. Так вийшло.

Ксан приклала до рота свої вузлуваті руки.

— Розумію, — сказала вона.

Відьма зосередилася на запасах магії всередині свого тіла та з жалем зауважила, наскільки вони вичерпалися. Звісно, Ксан могла поповнити їх як місячним, так і зоряним сяйвом, а також будь-якою іншою магією, котру можна було відшукати десь поблизу, проте щось підказувало їй, що це буде лише тимчасовим вирішенням проблеми.

Стара подивилася на Луну й притулилася губами до її чола.

— Лягай-но спати, дороженька. Твоїй бабусі треба в дечому розібратися. Спи, спи, спи, спи, спи.

І дівчинка заснула. На це пішло багато сили, тому Ксан практично розвалювалася на шматки. Але в неї було обмаль часу. Вона подивилася на Їлерка, аналізуючи структуру закляття, яким того перетворили на кролика, і поступово знищила чари.

— Чому мені хочеться моркви? — запитав Їлерк.

Відьма пояснила йому ситуацію. Їлерк аж ніяк не зрадив тому, що сталося.

— Навіть не починай, — огризнулася Ксан.

— Мені нема чого казати, — відповів той. — Ми обоє її любимо. Вона частина нашої родини. Але що нам тепер робити?

Ксан звелася на ноги, і її суглоби заскрипіли й затріщали, як іржаві шестірні.

— Мені не хочеться цього робити, але це дуже важливо для всіх. Вона небезпечна для самої себе. Вона небезпечна для нас. Вона

й гадки не має, що коїть, і я не знаю, як її навчити. Принаймні не тепер, поки вона така мала, імпульсивна і... Поки вона така Луна.

Ксан випросталася й спробувала зібратися на силі. Вона утворила кокон та огорнула дівчинку ним, немов яскравими нитками.

— Та вона ж не дихає! — раптом стривожено вигукнув Глерк.

— Вона й не повинна, — відповіла Ксан. — Я помістила її в стазис. Кокон утримує її магію. — Відьма заплющила очі. — Такий прийом використовував Зосима. На мені. Коли я була дитиною. Імовірно, з тієї самої причини.

Глерк спохмурнів. Важко опустився на землю, підмостивши собі свій товстий хвіст на кшталт подушки.

— Я згадав. Усе відразу. — Він похитав головою. — І чому я все забув?

Ксан скривилася.

— Сум небезпечний. Принаймні був небезпечним. Я не пам'ятаю точно чому. Думаю, ми обоє звикли до того, щоб не згадувати певні речі. Усе... затуманюється.

Глерк розумів, що насправді все набагато складніше, але не став підтримувати цю тему.

— Гадаю, Фіріан скоро до нас спуститься, — мовила Ксан. — Він не може залишатися на самоті занадто довго. Не думаю, що щось може статися, але про всяк випадок не дозволяй йому торкатися Луни.

Монстр поклав велику руку на плече Ксан.

— А ти куди збираєшся?

— У старий замок, — відповіла вона.

— Але... — Глерк уважно подивився на відьму. — Там же нічого не залишилося, лише кілька старих каменів.

— Я знаю, — сказала Ксан. — Мені треба побути на тому місці. Де я востаннє бачила Зосиму, матір Фіріана й усіх інших. Мені треба багато чого згадати. Навіть якщо це мене засмутить.

Ксан важко обперлася на костур.

— Мені треба багато чого згадати, — пробурмотіла вона сама до себе. — Просто зараз.

Розділ десятий, у якому відьма знаходить двері та втрачені спогади

Ксан повернулася спиною до болота й попрямувала вгору — до кратера, де колись давно вулкан показав своє обличчя небу. Стежка, якою вона йшла, була викладена великими пласкими каменями, які прилягали один до одного так щільно, що в щілини між ними можна було просунути хіба що аркуш паперу.

Відтоді як Ксан востаннє ходила цією дорогою, минуло багато років. Навіть століть, якщо точніше. Вона тремтіла. Усе здавалося геть іншим. І водночас... таким самим.

Колись давно у внутрішньому дворі замку камені виклали колом, і вони, неначе вартові, охороняли стару центральну вежу; мури обкрутилися навколо них, наче змія, що пожирає свій хвіст. Але тепер вежі не було (Ксан і гадки не мала, куди вона поділася), від замку залишилися самі уламки, а камені розкидав вулкан, поглинув землетрус або зруйнували полум'я, вода й час. З усіх каменів залишився лише один, і знайти його було непросто. Його оповила висока трава, а плющ щільно увіп'явся в його поверхню. Півдня забрало тільки те, щоб відшукати цю брилу, а потім треба було ще цілу годину докладати неабияких зусиль, щоб позбутися тенет злісного плюща.

Діставшись нарешті каменя, Ксан розгубилася. На його поверхні було вирізано слова. Прості послання з обох боків. Давним-давно Зосима вирізав їх власноруч. Він зробив це для неї, коли вона була ще дитиною.

«Не забувай», — було написано на одному боці.

«Я не жартую», — на другому.

Не забувай — про що?

Ти не жартуєш — стосовно чого, Зосимо?

Вона не знала. Попри різноманітність спогадів, тяжіння Зосими до неясності вона пам'ятала дуже добре. Він вважав, що якщо сам розуміє неясні слова й натяки, то їх мають розуміти всі інші.

Після стількох років Ксан добре пам'ятала, як її дратувала ця риса його вдачі.

— Нехай йому грець, — буркнула відьма.

Вона підійшла до каменя й притулилася чолом до вирізаних слів, ніби то був сам Зосима.

— Ох, Зосимо, — застогнала Ксан, відчуючи наплив таких емоцій, яких не було вже близько п'яти сотень років. — Мені так шкода... Я геть усе забула. Я не хотіла, але...

Раптом на неї накотилася потужна хвиля магії, що скидалася на чималий валун, який упав і відштовхнув її назад. Відьма впала горілиць — аж кістки хруснули в стегнах.

«Та він же зачаклований! — подумала вона. — Ну, звісно!»

Роззявивши рота, Ксан здивовано подивилася на камінь і помітила, що просто на ньому з'явилася тріщина, утворивши дві половинки, що хитнулися досередини, наче то були великі кам'яні двері.

«Вони не просто наче двері, — сказала собі Ксан. — Це і є кам'яні двері».

Камінь усе ще був схожий на дверний отвір, який чітко виділявся на тлі блакитного неба, а вхід сам собою відкрився, і за ним стало видно тьмяно освітлений коридор із кам'яними сходами, що зникали в темряві.

Ураз Ксан згадала той самий день. Їй було тринадцять, і вона була вражена своєю чаклунською обдарованістю. А її вчитель — такий сильний і могутній, як їй тоді здавалося, — ніби танув із кожним днем.

— Стережися свого суму, — сказав їй опікун.

Він був такий старий... Неймовірно старий. Цибатий, із випнутими кістками, зі схожою на пергамент шкірою.

— Твій сум небезпечний. Не забувай, що вона все ще поруч із тобою.

І Ксан проковтнула свій сум. І свої спогади. Вона заховала їх так глибоко, що думала вже ніколи їх не чіпати.

Але тепер вона згадала замок — вона згадала! Його крихку дивовижність. Його чудернацькі коридори. І людей, які там мешкали, — не чарівників і книжників, а кухарів, писарів та помічників. Відьма згадала, як вони розбіглися лісом, коли почалося виверження вулкана. Згадала, як на кожного з них накладала захисні чари — на всіх, окрім одного, — і молилася зіркам, щоб кожне закляття протрималося

якогого довше. Згадала, що Зосима сховав замок у кожному камені з кола. Кожен камінь був дверима.

— Один замок, декілька дверей. Не забудь. Я не жартую.

— Я не забуду, — відповіла тринадцятирічна Ксан.

— Обов'язково забудеш. Хіба ти себе не знаєш?

Він був такий старий... Коли він устиг перетворитися на стариганя? Він майже розсипався.

— Але не хвилюйся. Я врахував це у своєму заклинанні. А тепер, якщо не заперечуєш, моя любач... Я дуже тішуся зустріччю з тобою та водночас оплакую її, і всупереч собі самому сміюся кожного дня, який ми проводимо разом. Але тепер це залишилося в минулому, і ми з тобою повинні розлучитися. Я маю вберегти тисячі людей від виверження вулкана — і сподіваюся, ти подбаєш про те, щоб вони згадували мене з вдячністю. — Зосима сумно похитав головою. — Хоча про що я говорю? Певно що не подбаєш.

І він із Просто Велетенським Драконом зник у димі. Вони гулькнули в самісіньке серце гори, зупинивши виверження й занутивши вулкан у неспокійний сон.

Вони обоє зникли назавжди.

Ксан нічого не зробила для того, щоб захистити пам'ять Зосими чи якось пояснити його вчинок. Дійсно, уже за рік вона його ледве пам'ятала. Це її ніколи не дивувало: та частина Ксан, яка вважала б це дивним, опинилася по той бік завіси. Заблукала в болоті.

Вона глянула в морок потаємного замку. І хоча її старі кістки боліли, розум уже мчав уперед.

Чому її спогади від неї сховалися? І чому Зосима сховав замок?

Відьма цього не знала. Але знала, де зможе знайти відповідь. Вона тричі вдарила костуром об землю, поки той не загорівся досить яскраво, щоб висвітлити темряву. А по тому увійшла в камінь.

Розділ одинадцятий, у якому відьма дещо вирішує

Ксан зібрала книги й перенесла їх зі зруйнованого замку до майстерні. Книги, карти, газети й журнали. Графіки. Рецепти. Картини. Протягом дев'яти днів у неї в роті не було макової росинки й вона геть не спала. Луна залишалася в коконі, залякши на одному місці й завмерши в часі. Вона не дихала. Не думала. Життєдіяльність її тіла була призупинена. Щоразу дивлячись на дівчинку, Глерк відчував у серці гострий біль. І був переконаний, що цей біль просто так не минеться.

Годі було й думати про це. Звісно, не минеться.

— Тобі не можна сюди заходити, мені треба зосередитися, — раз по раз казала йому Ксан з-поза зачинених дверей і щось там бурмотіла.

Щоночі Глерк зазирає у вікна її майстерні й бачив, як вона запалює свічки та переглядає сотні розгорнутих книг і фоліантів, щось занотовуючи на пергаменті, який щогодини ставав довшим, і без упину щось бубонить. Ось вона похитала головою. Ось прошепотіла закляття в металеву скриню, відразу закривши її кришкою й сівши зверху, щоб утримати в ній чари. Ось обережно відчиняє скриню й зазирає в неї, глибоко вдихнувши.

— Кориця, — сказала Ксан, — і сіль. У заклятті забагато вітру.

Після цього вона поставила якісь позначки на пергаменті.

А могло бути й таке:

— Метан. Нічого путнього. Вона зможе відлетіти. До того ж стане запальною. Ще більше, ніж зазвичай.

Або таке:

— Що це — сірка? О святі небеса! Що ти коїш, жінко? Хочеш убити бідну дитину?

По тому вона закреслювала в списку кілька пунктів.

— Тітонька Ксан збожеволіла? — якось запитав Фіріан.

— Ні, мій друже, — відповів Глерк. — Але вона пірнула набагато глибше, ніж очікувала. Вона не знає, що робити далі, а це для неї вельми незвично. Це її лякає. Поет говорить:

Дурень, позбавлений
твердого ґрунту, стрибає
з гірської вершини
на палаючу зірку,
і далі — в чорний космос.
Мудрець, позбавлений сувою,
пера, важкого фоліанта, —
падає.
І його не знайти.

— Це справжній вірш? — запитав Фіріан.
— Певно що справжній, — відповів Глерк.
— Але хто його написав, Глерку?
Монстр заплющив очі.
— Поет. Болото. Світ. І я. Розумієш, це все одне й те саме.
Але він не пояснив, що саме мав на увазі.

* * *

Нарешті Ксан розчахнула двері майстерні. На її обличчі відбилася
якесь похмуре задоволення.

— Розумієш... — заходила вона пояснювати те, що відбувалося,
скептично налаштованому Глеркові.

Крейдою вона намалювала на землі велике коло, залишивши
в ньому відтинок, який слугував би входом. По всій окружності кола
вона нанесла тринадцять рівновіддалених позначок і використала їх як
вершини тринадцятикутної зірки.

— Загалом ми лише налаштовуємо годинник. Кожен минулий
день відбивається дзижчанням ідеально налагодженої шестірні,
розумієш мене?

Глерк похитав головою. Він не розумів, про що говорить Ксан.
Вона розмітила час на майже завершеному колі, сформувавши
акуратну та впорядковану прогресію.

— Це тринадцятирічний цикл. Той максимум, який може
протриматися заклинання. І, боюся, у нашому разі часу навіть менше,
адже весь механізм прив'язаний до її фізіології. Я нічого не можу із

чим вдіяти. Їй уже п'ять, тому годинник зафіксується на цифрі п'ять і зупиниться, коли їй виповниться тринадцять.

Глерк примружився. Усе це ні про що йому не говорило. Магія завжди здавалася болотяному монстрові якимись дурущами. Про неї не йдеться в пісні, що створила світ, бо магія народилася куди пізніше — з місячного й зоряного сяйва. Вона завжди здавалася йому чужинкою, непроханою гостею. Глерк надавав перевагу поезії.

— Я скористаюся тим самим принципом, за яким працює захисний кокон, що в ньому вона нині спить. Уся магія утримується всередині. Але тоді вона буде в ній самій. Просто перед її мозком, під чолом. Я зможу утримувати її в цій крихітній точці завбільшки з піщинку. Вся сила буде зосереджена в одній піщинці. Можеш собі це уявити?

Глерк нічого не відповів. Він дивився на дитину, яка лежала в нього на руках. Дівчинка не ворушилася.

— Це нічого... — почав був він, проте голос чомусь захрип. Монстр відкашлявся. — Це нічого... не зруйнує, еге ж? Мені подобається її розум. Хотілося б, щоб він лишився неушкодженим.

— О, дурниці, — переконливо сказала Ксан. — З її мозком усе буде добре. Принаймні я більш ніж упевнена в цьому.

— Ксан!

— Та я жартую! Звісно, з нею все буде гаразд. Ми просто виграємо трохи часу, щоб упевнитися, що вона стане досить розсудливою й зрозуміє, як слід поводитись із магією, коли вона вийде назовні. Їй треба вчитися. Вона повинна прочитати всі ці книжки. Вона має збагнути рух зірок, походження всесвіту й визначення доброти. Вона повинна знати математику й поезію. Вона повинна вміти запитувати й прагнути знайти відповіді. Вона повинна зрозуміти закони, причини і наслідки, природу несумісних речей, навчитися співчувати, бути допитливою й слухняною. І всього цього навчити її повинні ми, Глерку. Кожен із нас трьох має докласти до цього руку. Це велика відповідальність.

Несподівано в кімнаті стало майже нічим дихати. Ксан щось пробурмотіла, домальовуючи крейдою останні промені тринадцятикутної зірки. Навіть Глерк, на якого зазвичай такі штуки не діяли, спітнів і відчув нудоту.

— А ти? — запитав монстр. — Чи зупиниться відтік твоєї магії?

Ксан стелула плечима:

— Гадаю, він уповільниться. — Вона пожувала губами й повела далі: — Потроху. А потім Луні виповниться тринадцять — і вона витече вся й одразу. І більше жодної магії. Я стану порожньою посудиною, у якій не залишиться нічого, що могло б змусити ці кістки рухатися. А потім я зникну.

Ксан промовила це тихо й спокійно — таким самим спокійним було болотяне плесо. Глерк відчув біль у грудях. Ксан спробувала всміхнутися.

— Хоча, якби в мене була можливість вибору, я залишила б Луну сиротою, навчивши кількох речей. Правильно виховала б її, підготувала б. І краще піти одразу, ніж довго нидіти, як бідолашний Зосима.

— Смерть завжди настає несподівано, — сказав Глерк, і його очі зволожились. — Навіть коли на неї чекаєш.

Йому захотілося стиснути Ксан усіма своїми руками, але він розумів, що відьма цього не витримає. Тож Глерк лише міцніше обійняв Луну, тим часом як Ксан стала розпускати її магічний кокон.

Маленька дівчинка кілька разів поворушила губами й притулилася до вологих грудей монстра, віддаючи своє тепло. Її темне волосся сяяло, як нічне небо. Вона міцно спала.

Глерк подивився на малюнок на землі. Там іще залишався прохід, через який він міг потрапити в коло разом із дівчинкою. Коли Луна опинилася всередині, а Глерк — у безпеці, за межами крейдяного кола, Ксан завершила малюнок і взялася накладати закляття.

Раптом Глерк її зупинив.

— Ти впевнена, Ксан? — запитав він. — Ти точно впевнена?

— Так. Якщо я все зробила правильно, насіння магії зійде в день її тринадцятиріччя. Звісно, ми не знаємо точної дати, але можемо припускати. Саме тоді магічні здібності Луни вивільняться. І саме тоді я піду. Досить. Я вже віджила на цій землі. І мені дуже цікаво, що буде далі. Тож почнімо.

Повітря сповнилося запаху молока, поту й свіжоспеченого хліба. Потім — гострих спецій, обдертих колін і вологого волосся. Потім — напружених м'язів, наміленої шкіри й чистих гірських озер. І чогось іще. Темний, дивний, земний запах. І Луна закричала — лише один раз. І в Глерковому серці утворилася тріщина, тонка, як слід від олівця.

Він притиснув до грудей усі свої чотири руки, намагаючись не дати серцю розірватися навпіл.

Розділ дванадцятий, у якому дитина дізнається про болото

Ні, дитинко. Відьма не живе в болоті. Що вже казати! З болота походить усе хороше. Де ще ми збирали б наші зіринові стебла, квіти й цибулини? Де ще я розживалася б водяним шпинатом і рибою-багноїдкою тобі до обіду або качиними яйцями та жаб'ячою ікрою тобі на сніданок? Якби не болото, твої батьки не мали б роботи і ти голодувала б.

До того ж якби відьма жила в болоті, я її побачила б.

Та ні. Звісно, я не бачила всього болота. Ніхто не бачив.

Болото вкриває половину світу, а другу половину вкриває ліс.

Це всі знають.

Але якби відьма жила в болоті, я бачила б брижі на воді від її ходи. Я чула б, як очерет шепоче її ім'я. Якби відьма була в болоті, воно вихаркало б її, так само як людина на порозі смерті вихаркує життя.

Крім того, болото нас любить. Воно завжди нас любило. Саме з болота розпочався світ. Кожна гора, кожне дерево, кожний камінь, тварина й легкокрила комаха. Навіть вітер був вимріяний болотом.

Ти, напевно, знаєш цю історію. Її всі знають.

Добре. Я розповім, якщо хочеш почути її ще раз.

Спочатку було тільки болото, і болото, і болото. Не було людей. Не було риб. Не було птахів, чи звірів, чи гір, чи лісу, чи неба.

Болото було всім, і все було болотом.

Бруд болота коливався між обома краями дійсності. Він вигинався та булькотів крізь час своїх дивних пісень. Не було слів; не було науки; не було ані музики, ані поезії, ані думки. Було лише дихання й тремтіння болота, а ще нескінченне шелестіння очерету.

Але болото було самотнім. Воно жадало очей, якими могло б побачити світ. Воно мріяло про сильну спину, завдяки якій переносило б себе з місця на місце. Воно прагнуло ніг, щоб ходити, і рук, щоб торкатися, і рота, який міг би співати.

Так болото створило тіло — великого звіра, який вийшов із болота на сильних болотяних ногах. Звір був болотом, і болото було звіром.

Звір любив болото, і болото любило звіра, як людина любить своє відображення в тихій водоймі та дивиться на нього з ніжністю. Груди звіра були сповнені теплого та життєдайного співчуття й любові. Він відчував, як сяйво любові випромінюється назовні. І звір жадав слів, щоб пояснити, що він відчуває.

Так з'явилися слова.

І звір жадав, щоб ті слова зійшлися до купи й пояснили те, що він мав на увазі. Він розтулив рота — і вийшов вірш.

«Кругле та жовте, жовте та кругле», — промовив звір, і народилося сонце, яке висить просто над головою.

«Блакитне та біле, і чорне та сіре, і спалах кольору на світанку», — промовив звір, і народилося небо.

«Рипіння дерева, і м'якість моху, і шелест та шепотіння зеленого, зеленого, зеленого», — проспівав звір, і народилися ліси.

Усе, що ти бачиш, усе, про що ти знаєш, було покликane до буття болотом. Болото любить нас, і ми любимо його.

Відьма в болоті? Я тебе прошу! За все своє життя не чула нічого кумеднішого.

Розділ тринадцятий, у якому Антейн заходить на гостину

У зоряних сестер завжди був учень — невеликий хлопчик. Добре, він був не зовсім учнем, більше прислугою. Вони наймали його дев'ятирічним, залишали при собі, а потім відсиляли додому з однією тільки запискою. Кожен хлопчик діставав ту саму записку. Щоразу. «Ми сподівалися більшого, — завжди йшлося в ній, — але цей хлопець нас розчарував».

Деякі хлопчики служили їм лише тиждень або два. Антейн знав одного юнака зі школи, який протримався тільки один день. Більшості з них вказували на двері, коли їм виповнювалося дванадцять — саме коли вони починали звикати до умов життя у вежі. Якоїсь миті кожен із них, відчуючи спрагу до навчання, усвідомлював, скільки знань можна здобути в тутешніх бібліотеках, і саме тоді їх відсиляли геть.

Антейнові було дванадцять, коли він дістав свою записку, — за день після того, як йому подарували (після років умовлянь) привілей відвідування бібліотеки. Це був нищівний удар.

Зоряні сестри жили у вежі — масивній споруді, яка вражала око й бентежила розум. Вежа височіла в самому центрі Протектората й кидала тінь на ціле місто. У її нескінченних підземних поверхах сестри зберігали свої припаси, бібліотеку й цілі арсенали зброї.

Також у вежі були кімнати для переплітання книг, змішування трав, тренувань із широким мечем та занять рукопашним боєм. Сестри добре володіли всіма відомими мовами, знали на астрономії, мистецтві приготування отрут, танцях, металургії, бойових мистецтвах, декупажі й могли позбавити життя в доволі незвичайний спосіб.

У надземній частині споруди були розміщені скромні кімнати сестер, у яких вони жили по троє, помешкання для зустрічей і роздумів, неприступні тюремні камери, камери для тортур й астрономічна обсерваторія. Усі вони були з'єднані заплутаними коридорами з дивними закутами та сходами, що перетиналися. Ці коридори зміїлися до найвіддаленіших глибин вежі, сягали корони оглядового майданчика й верталися назад. Людина, досить нерозумна

для того, щоб увійти сюди без дозволу, могла б нипати там цілими днями, проте так і не знайти виходу.

Упродовж років, проведених у вежі, Антейн неодноразово чув буркотіння сестер у навчальних класах, плач із тюремних камер і катівень, завзяті суперечки щодо вивчання зірок, алхімічного складу цибулин зірину чи сенсу особливо суперечливих віршів. Він міг чути, як сестри співали, коли товкли борошно, варили зілля або заточували ножі. Він навчився виконувати накази, чистити вбиральні, накривати на стіл, подавати чудовий сніданок і став фахівцем із вишуканого нарізання хліба. Він вивчив вимоги до заварювання чаю й тонкощі приготування сандвічів; навчився беззвучно стовбичити в кутку кімнати й слухати розмову, запам'ятовуючи кожную дрібницю, ніколи не привертаючи уваги тих, хто розмовляв. Сестри часто хвалили хлопця протягом його перебування у вежі, зауважували його гарний почерк, вправність чи ввічливу поведінку. Але цього було замало. Геть замало. Що більше він дізнавався, то краще розумів: того, що можна було дізнатися ще, було чимало. У припорошених пилом томах, що спокійно стояли на полицях бібліотек, містилися справжні океани знань, і Антейн прагнув напиться з кожного. Але йому не дозволяли пити.

І він старанно працював. Робив усе можливе. Намагався не думати про книги.

Проте одного дня він повернувся до своєї кімнати й виявив, що його речі зібрано. Сестри прикололи до сорочки клаптик паперу й відправили хлопця додому, до матері. «Ми сподівалися більшого, — ішлося в записці, — але цей хлопець нас розчарував».

Він так і не зміг після цього оговтатись.

Тепер як учень старійшин він був зобов'язаний перебувати в Залі Ради й готуватися до денних слухань, але просто не міг цього робити. Коли хлопець укотре вибачався за свою відсутність на Дні жертвопринесення, то помітив, що ставлення до нього старійшин змінилося. Незадоволене буркотіння подеколи переростало у відверте ремствування. Косих поглядів стало набагато більше. І що найгірше — його дядько на нього навіть не дивився.

Антейн не переступав порога вежі ще з часів свого учнівства, але тепер він відчував, що настав час навідати сестер, які колись були для нього чимось на кшталт родини — нехай трохи незвичної, непривітної

і, на загальну думку, просто вбивчої. «Хай там як, сім'я — це сім'я», — сказав він собі, підходячи до старих дубових дверей. Антейн постукав.

(Звісно, на те була й інша причина. Проте хлопець навряд чи міг зізнатися в ній навіть собі самому. І через це неабияк нервувався.)

Обізвався його маленький брат Рук. У нього, як завжди, текло з носа, а його волосся було значно довшим, ніж коли Антейн бачив його востаннє понад рік тому.

— Ти прийшов забрати мене додому? — запитав Рук голосом, у якому змішалися надія та сором. — Я теж розчарував їх?

— Радий бачити тебе, Руку, — сказав Антейн і погладив маленького брата по голові. — Але ні. Ти пробув тут лише рік. У тебе ще є час, щоб розчарувати їх. Чи є сестра Ігнатія? Я хотів би з нею поговорити.

Рук здригнувся, і Антейн не засуджував його. Сестра Ігнатія була суворою жінкою. І страхітливою. Але Антейн завжди вмів порозумітися з нею і, здавалося, навіть подобався їй. Інші сестри вчасно потурбувалися про те, щоб він збагнув, яким незвичайним було таке ставлення. Рук провів старшого брата до робочого кабінету головної сестри, хоча Антейн міг би й сам знайти його із заплющеними очима. Він знав кожну сходинку, кожну виїмку в старовинних мурах, кожну скрипучу мостину. Він і досі, після всіх цих років, мріяв повернутися у вежу.

— Антейне! — мовила сестра Ігнатія з-за свого письмового столу.

Скидалося на те, що вона перекладала тексти з ботаніки, яка була її найбільшою пристрастю. У кабінеті сестри Ігнатії було чимало рослин усіх видів: переважно з малознаних районів місцевого лісу або болота, а деякі з них торговці, що жили в містах на тому кінці дороги, привозили з усього світу.

— Мій любий хлопчику!

Сестра Ігнатія підвелася й попрямувала до Антейна, щоб узяти його обличчя своїми жилавими руками. Вона нібито ніжно поплескала хлопця по щоках, але це, як і колись, завдавало йому гострого болю.

— Ти сьогодні набагато гарніший, ніж був тоді, коли ми відправляли тебе додому.

— Дякую, сестро, — відповів Антейн, і лише від самої згадки про той жахливий день, коли він покинув вежу із запискою, сором накрив

його потужною хвилею.

— Сідай, будь ласка. — Головна сестра зиркнула в бік дверей і дуже голосно закричала. — ХЛОПЧЕ! — гукнула вона Рука. — ХЛОПЧЕ, ТИ МЕНЕ ЧУЄШ?

— Так, сестро Ігнатіє, — пискнув Рук і стрімголов кинувся у дверний отвір.

Він перечепився через поріг і впав.

Сестру Ігнатію це не здивувало.

— Нам потрібні лавандовий чай і печиво з квітів зірину.

Вона грізно глянула на хлопчину, і той чкурнув із кімнати, неначе за ним гнався тигр.

Сестра Ігнатія зітхнула.

— Боюся, твоєму братові бракує твоєї вправності, — сказала вона. — Це прикро. Ми сподівалися більшого...

Вона жестом запросила Антейна присісти на один зі стільців. Він був укритий якоюсь колючою лозою, проте хлопець усе одно сів, намагаючись не зважати на те, що шипи колють йому ноги. Сестра Ігнатія сіла навпроти й нахилилася, пильно вдивляючись у його обличчя.

— Скажи мені, любий, ти вже одружився?

— Ні, пані, — відповів Антейн, зашарівшись. — Я ще замолодий.

Сестра Ігнатія цокнула язиком:

— Але ти в когось закоханий. Я знаю це напевно. Ти нічого не можеш від мене приховати, любий хлопчику. Навіть не думай про це.

Антейн намагався не думати про дівчинку зі школи, Етайн. Вона була десь у цій вежі. Але він втратив її та нічим не міг цьому зарадити.

— Мої обов'язки в Раді не залишають мені вільного часу, — пояснив хлопець, ухиляючись від прямої відповіді. І це було правдою.

— Так, так, — сказала сестра Ігнатія, змахнувши рукою. — Рада.

Антейнові здалося, що вона промовила це слово трохи глузуючи. Але потім неголосно чхнула, і він подумав, що йому це примарилося.

— Я виконую обов'язки учня старійшин лише п'ять років, але вчуся вже... — Хлопець запнувся. — Дуже багато.

Немовля на землі.

Жінка кричить, учепившись за крокви.

Хоч би як сильно він намагався, усе одно не міг позбутися цих образів. Або забути реакцію Ради на його запитання... Чому вони

поставились до них із такою зневагою? Антейн не міг цього збагнути.

Сестра Ігнатія трохи нахилила голову та втупилася в нього, наче вивчаючи.

— Щиро кажучи, мій любий хлопчику, я була приголомшена тим, що ти вирішив приєднатися до цієї специфічної установи. Проте, зізнаюсь, я припустила, що це було зовсім не твоє рішення, а твоєї... милої матусі.

Вона скривилася, немов скуштувала щось кисле.

І це було правдою. Це було найщирішою правдою. Антейн не хотів вступати до лав Ради. Він радше став би теслярем. Він казав це матері дуже часто, але вона навіть чути про це не хотіла.

— Теслярство, — вела далі сестра Ігнатія, не зважаючи на приголомшення Антейна через те, що вона прочитала його думки. — Я припускала саме це. Ти завжди був до нього схильний. Ти... — Вона всміхнулася й примружила очі. — О, я знаю досить багато, юначе. — Її ніздрі затремтіли, і вона моргнула. — Ти здивуєшся.

Рук перечепився й примудрився пролити чай і висипати печиво на коліна свого брата. Сестра Ігнатія кинула на хлопчика гострий, наче лезо, погляд, і він вибіг із кімнати в такому розпачі, ніби вже стікав кров'ю.

— Тепер... — мовила сестра Ігнатія, з усмішкою ковтаючи чай. — Що я можу зробити для тебе?

— Ну, — відповів Антейн із набитим печивом ротом, — я просто хотів вас навідати. Позаяк довго цього не робив. Ви ж знаєте. Надолужити. Побачити, як ви тут.

Немовля на землі.

Мати, яка кричить.

І, о боже, що, як хтось дістанеться до нього раніше за відьму?

Що тоді з нами станеться?

І, о зорі, чому це має тривати? Чому ніхто цього не припинить?

Сестра Ігнатія посміхнулася.

— Ти брешеш, — сказала вона, і Антейн похнюпився. Вона ніжно стиснула його коліно й заспокійливо мовила: — Не соромся, серденько. Ти не єдиний, хто хоче повитріщатися на тваринку, замкнену в нашій клітці. Я вже подумую брати за вхід гроші.

— О, — заперечив був Антейн. — Ні, я...

Вона лише відмахнулася:

— Облиш. Я тебе розумію. Вона рідкісна птиця. І фрагмент головоломки. Фонтан смутку.

Сестра легенько зітхнула, і куточки її губ затремтіли, неначе кінчик зміїного язика. Антейн насупився.

— Чи можна її вилікувати? — запитав він.

Вона розсміялася.

— О мій любий Антейне! Від горя немає ліків.

Її губи розпливлися в широкій усмішці, ніби це була найкраща новина.

— Це так, — погодився Антейн, — хоча так не може тривати вічно. Стільки людей втратили своїх дітей, але не кожен так горює.

Сестра міцно зціпила губи.

— Ні. Не кожен. Її горе посилюється божевіллям. Або її божевілля витікає з горя. Або, можливо, це щось зовсім інше. Тому за нею цікаво спостерігати. Я ціную її присутність у нашій славетній вежі. Ми застосовуємо знання, здобуті від спостережень за її розумом. Знання, врешті-решт, — це дорогоцінний товар.

Антейн помітив, що щоким головної сестри стали трохи рум'янішими, відколи він востаннє був у вежі.

— Але, щиро кажучи, любий хлопчику, допоки така стара леді, як я, насолоджується увагою такого вродливого юнака, як ти, тобі не треба розводити зі мною церемонії. Одного дня ти маєш стати повноправним членом Ради, дороженький. Тому тобі треба лише звернутися до хлопця, який стоїть біля дверей, і він проведе тебе до будь-якого в'язня, котрого ти хочеш бачити. Такий закон.

Її очі наче взялися кригою, але лише на мить. Вона посміхнулася.

— Ходімо, мій маленький старійшинко.

Сестра підвелася й беззвучно пішла до дверей. Антейн попрямував за нею, і його черевики важко загупотіли по мостинах.

Хоча тюремні камери були розташовані лише поверхом вище, перш ніж до них потрапити, треба було подолати аж четверо сходів. Антейн про всяк випадок заглядав у кожну кімнату, сподіваючись побачити там Етайн, дівчинку зі школи. Він угледів багато кого з послухників, але її ніде не було.

Сходи тюремного поверху завертали наліво і направо й тугою спіраллю впиралися в центральну кімнату. Вона була круглою й без

вікон. Посеред кімнати на стільцях сиділи три сестри. Їхні спини утворювали щільний трикутник. У кожної на колінах лежав арбалет.

Сестра Ігнатія владно подивилася на найближчу сестру й кивнула головою в напрямку одних дверей.

— Пустіть його до п'ятого номера. Він постукає, коли захоче вийти. Сподіваюся, ви його випадково не застрелите.

Вона посміхнулась, уважно подивилася на Антейна та обійняла його.

— Ну, я піду, — весело сказала Ігнатія й попростувала назад до спіральних сходів, тоді як найближча сестра підвелася та відімкнула двері, позначені цифрою п'ять.

Вона зустрілася з Антейном поглядом і стелула плечима.

— Не сподівайся почути там щось путнє. Ми musiли дати їй спеціальні заспокійливі ліки. І нам довелося остригти її чудове волосся, позаяк вона намагалася його вирвати.

По тому вартова оглянула хлопця з голови до ніг і спитала:

— У тебе ж немає із собою паперу, чи не так?

Антейн нахмутив чоло:

— Паперу? Ні. Але чому ви про це питаєте?

Сестра стиснула губи в тонку лінію.

— Їй не дозволено мати папір, — сказала вона.

— Чому ні?

Обличчя сестри неначе спорожніло. Вона сховала свої емоції, немов руку в рукавичку.

— Сам побачиш, — зронила вартова.

І відчинила двері.

У камері панувало якесь паперове буйство. Бранка позгортала розірваний папір у тисячі й тисячі паперових птахів усіх можливих форм і розмірів. У кутку були складені паперові лебеді, на стільці — паперові чаплі, а до стелі були підвішені крихітні паперові колібрі. Паперові качки, паперові малинівки, паперові ластівки, паперові голуби.

Першою реакцією Антейна було обурення, адже папір дуже дорого коштував. Надзвичайно дорого. У місті були майстри паперової справи, які виробляли високоякісну продукцію для письма, змішуючи різну сировину: целюлозу деревини та рогозу, дикий льон та квіти зірину. Але більшу частину цих виробів продавали торговцям, які

відвозили їх на той бік лісу. Щоразу, коли хтось у Протектораті хотів щось записати, це відбувалося лише після довгих роздумів, розрахунків і планувань.

А тут була ця божевільна... Вона просто марнує його! Антейн ледве міг себе опанувати.

Проте...

Птахи були неймовірно красивими й старанно оздобленими. Вони вкривали підлогу, купою лежали на ліжку, виглядали з двох маленьких шухлядок тумбочки. І вони були — хлопець не міг цього заперечувати — гарними. Вони були дуже гарними. Антейн притиснув руку до серця.

— О боже, — прошепотів він.

Ув'язнена міцно спала, але ворухнулася від його голосу. Дуже повільно потягнулася. Дуже повільно підтягла й зігнула руки в ліктях, трохи підвівшись.

Антейн ледве впізнав жінку. Прекрасне чорне волосся було зголене до самої шкіри, вогонь очей і рум'янець щік теж десь зникли. Губи стали пласкими та обвислими, ніби були заважкими, щоб тримати їх рівно, а щоки — жовтуватими й тьмяними. Навіть родимка у формі півмісяця на її лобі здавалася лише тінню себе колишньої — немов плямка попелу. Її маленькі вправні руки були вкриті дрібними порізами («Імовірно, від паперу», — подумав Антейн), а на кінчиках пальців темніли чорнильні плями.

Погляд жінки заковзав по ньому згори вниз і з боку на бік, не знаходячи, за що б зачепитися. Вона не могла його впізнати.

— Чи я вас знаю? — спроквола мовила вона.

— Ні, пані, — відповів Антейн.

— Ви, — вона ковтнула слину, — мені когось нагадуєте.

Здавалося, кожне слово долидало з дуже глибокого колодязя.

Антейн озирнувся. У кімнаті стояв невеличкий столик, на якому теж лежали стоси паперу, але ці аркуші були розмальовані. Дивні вигадливі карти зі словами, яких він не розумів, і позначками, яких він ніколи не бачив. І всі вони — з тією самою фразою, написаною в нижньому правому кутку: «Вона тут; вона тут; вона тут».

«Хто тут?» — зацікавлено подумав Антейн.

— Пані, я член Ради. Тобто тимчасовий член. Учень старійшин.

— А, — видихнула вона й важко опустилася на ліжко, байдуже втупившись у стелю. — Ти. Я пам'ятаю тебе. Ти також прийшов, щоб із мене глузувати?

Вона заплющила очі й засміялася.

Антейн відступив назад. Він здригнувся від звучання її сміху й почувся так, наче йому за комір повільно вилили пляшку холодної води. Він подивився на паперових птахів, які звисали зі стелі. Дивно, але всі вони висіли на чомусь дуже схожому на пасма довгого чорного хвилястого волосся. І ще дивнішим було те, що зараз усі вони були повернені до нього. Чи були вони повернені до нього раніше?

Долоні Антейна спітніли.

— Ти маєш сказати своєму дядькові, — промовила вона дуже, дуже повільно, ніби викладаючи зі слів бруківку, — що він помилявся. Вона тут. І вона жахлива.

«Вона тут», — написано на карті.

«Вона тут».

«Вона тут».

«Вона тут».

Але що це означало?

— Хто це та де? — мимоволі вихопилося в Антейна.

Чому він говорить із нею? «Ніхто не може, — нагадав він собі, — напоумити божевільного. Це неможливо». Паперові птахи зашелестіли над його головою. «Це, напевне, вітер», — подумав Антейн.

— Дитина, яку він забрав. Моя дитина. — Жінка глухо засміялася. — Вона не померла. Твій дядько думає, що вона мертва. Твій дядько помиляється.

— Чому б він думав, що вона мертва? Ніхто не знає, що відьма робить із дітьми.

Антейн знову здригнувся. Ліворуч від нього почувся якийсь шурхіт, подібний до звуку від змахів паперових крил. Він обернувся, але не побачив нічого, що рухалось би. Аж раптом почув цей звук знову, тепер уже праворуч. І знову нічого...

— Це все, що я знаю, — промовила бранка й непевно звелася на ноги.

Паперові птахи стали здійматися та кружляти.

«Це просто вітер», — сказав собі Антейн.

— Я знаю, де вона.

«Мені це ввижається».

— Я знаю, що ви, люди, накоїли.

«Щось сповзає по моїй шиї. Боже мій. Це колібри. І — ОЙ!»

Паперовий крук кинувся через кімнату й своїм крилом розрізав його щоку до крові.

Антейн був занадто приголомшеним, щоб закричати.

— Утім, байдуже. Позаяк розплата наближається. Вона наближається. Вона наближається. І вона вже зовсім поряд.

Жінка заплющила очі й захиталася. Поза всяким сумнівом, вона була божевільна. Її безумство нависало над нею, наче хмара, й Антейн розумів, що має піти звідси, щоб самому не збожеволіти. Він застукав у двері, але його удари були беззвучними.

— ВИПУСТІТЬ МЕНЕ! — закричав він сестрам, але його голос, здавалося, зникав тієї самої миті, щойно вихоплювався з вуст.

Антейн відчував, як його слова з глухим стукотом падали біля ніг. Чи він збожеволів? Чи могло таке статися? Паперові птахи вихляли, складали свої крила й скупчувались у зграю. Вони здіймалися великими хвилями.

— БУДЬ ЛАСКА! — крикнув він, коли паперова ластівка кинулася йому в очі, а двоє паперових лебедів заходилися клювати його ноги.

Він відбивався ногами й руками, але вони все одно наступали.

— Ти начебто хороший хлопець, — сказала жінка. — Обери іншу професію. Це моя тобі порада.

І вона знову лягла на ліжку.

Антейн щосили загрюкав у двері, проте його стукіт був беззвучним.

Птахи пронизливо кричали, голосили й верещали. Їхні загострені крила скидалися на ножі. Вони збивалися у великі шелестливі зграї, розліталися, а по тому зліталися і розліталися знову. Нарешті вони приготувалися атакувати. Антейн затулив обличчя руками, і...

І тоді вони кинулися на нього.

Розділ чотирнадцятий, у якому наслідки даються знаки

Прокинувшись, Луна відчула себе геть іншою. Вона не знала, чому так сталося. Довгенько качаючись у своєму ліжку, дівчинка насолоджувалась співом пташок. Вона не зрозуміла, про що вони співають, і потрусила головою. Але як їх можна було зрозуміти? Це ж звичайнісінькі птахи. Луна піднесла руки до обличчя й прислухалася до цвірінчання.

— Ніхто не може розмовляти з птахами, — сказала вона вголос.

І це була правда. Але чому вона сумнівалася? Яскравий зяблик сів на підвіконня й заспівав так солодко, що Луні здалося, наче її серце от-от розіб'ється на друзки. І воно таки трохи розбилося. Вона затулила очі долонями й зрозуміла, що плаче, але й гадки не мала чому.

— Дурна, — схвильовано мовила дівчинка надтріснутим голосом.
— Дурна Луна.

Так, вона найдурніша дівчинка на світі. Усі так казали.

Луна роззирнулася. Фіріан, як завжди, лежав у неї в ногах, скулившись. Він любив спати в її ліжку, хоча бабуся весь час забороняла. Луна ніколи не розуміла чому.

Принаймні вона думала, що не розуміла. І глибоко в душі відчувала, що іноді таки розуміє. Але не змогла згадати, коли саме.

Її бабуся заснула у своєму ліжку в іншому кутку кімнати, а болотяний монстр давав хропака на підлозі.

«Дивно», — подумала Луна.

Вона ніколи раніше не бачила, щоб Глерк спав на підлозі. Чи взагалі в хатині. Чи не занурившись у болото. Луна знову потрусила головою. Вона здійняла плечі до самих вух: спочатку одне, а потім — друге. Світ дуже дивно тиснув на неї, наче пальто, яке стало замалим. А ще в неї дуже боліла голова, десь глибоко всередині. Вона декілька разів стукнула себе по чолу, але це не допомогло.

Дівчинка встала з ліжка, зняла нічну сорочку та вбралася в сукню з безліччю глибоких кишеньок: вона попросила свою бабусю їх понашивати. Луна поклала Фіріана в одну з кишень, дуже обережно, щоб не збудити. Її ліжко було прикріплене до стелі мотузками, аби

вдень у кімнаті було більше місця. Луні бракувало сили, щоб підняти його самотужки, тож вона залишила все, як було, і вийшла надвір.

Ранкове сонце ще не викотилося з-за верхівки гори. Гора була прохолодною, вологою й живою. Три вулканічних кратери випускали тоненькі цівки диму, які, ліниво підіймаючись із надр, звивалися до неба. Луна повільно пройшла через болото. Вона дивилась униз, на свої голі ступні, що занурювалися в болотистий ґрунт. Лишалися сліди, проте там, де вона ступала, квіти більше не росли.

Але це якісь дурні думки, чи не так? Чому щось має виростати з її слідів?

— Це нісенітниця, — сказала Луна й відчула легке запаморочення.

Дівчинка присіла на землю та втупилась у гребінь гори. У голові не було жодної думки.

* * *

Коли прийшла Ксан, Луна сиділа сама-самісінька й мовчки вдивлялась у небо. Це було дивно. Зазвичай дівчинка літала як вихор, розбурхуючи всіх, хто опиниться поряд. Але не сьогодні.

«Ну, — подумала Ксан, — тепер усе інакше». Вона потрусила головою. «Ні, таки не все», — вирішила відьма. Попри те, що магія Луни — ціла та неушкоджена — тепер була скручена всередині неї, дівчинка залишалася тією самою Луною. Просто вони можуть більше не хвилюватися через неконтрольовані виверження її чарів. Тепер вона могла спокійно навчатися. І саме сьогодні вони мають почати.

— Доброго ранку, люба, — сказала Ксан і провела рукою по голові Луни, запускаючи пальці в її довгі чорні кучері.

Дівчинка нічого не відповіла. Здавалося, вона перебувала в якомусь трансі. Ксан вирішила цим не перейматись.

— Доброго ранку, тітко Ксан, — пискнув Фіріан, визирнувши з кишені, і, позіхаючи, випростався, наскільки дозволяли його маленькі крила. Він підозріло роззирнувся навсібіч. — А чому це я не в хаті?

Луна несподівано отямилась. Вона глянула на стару й усміхнулася.

— Бабусю! — сказала дівчинка й припала до її ніг. — Таке відчуття, що я не бачила тебе сто років.

— Ну, це тому, що ти... — почав був Фіріан, але Ксан його перебила:

— Тихо, малий.

— Але ж, тітко Ксан... — запищав Фіріан. — Я просто хотів пояснити, що...

— Досить варнякати, дурне драконисько. Іди геть! Пошукай-но свого монстра.

Ксан здійняла Луну на ноги й підштовхнула її вперед.

— Куди ми, бабусю? — запитала Луна.

— До майстерні, люба, — сказала Ксан, сердито зиркнувши на Фіріана. — Іди й допоможи Глеркові зі сніданком.

— Добре, тітко Ксан. Я тільки хотів сказати...

— Негайно, Фіріане, — відкарбувала відьма й швидко повела Луну геть.

* * *

Луна дуже любила бувати в бабусиній майстерні. Вона охоче вивчила основи механіки: важелі й коловороти, шківів й шестірні. Навіть у такому юному віці було зрозуміло, що Луні притаманний технічний склад розуму, тож вона могла конструювати невеликі механізми, що дзижчали й цокотіли. Вона полюбляла знаходити шматочки дерева, які можна було обробити, з'єднати й перетворити на щось зовсім інше.

Наразі Ксан відклала реалізацію всіх задумів Луни й розділила майстерню на секції, кожна з яких була обладнана полицями для книжок, інструментів і матеріалів. Тут були куточки для винахідництва, конструювання, досліджень, вивчення ботаніки та магії. А підлогу вона рясно вкрила численними малюнками крейдою.

— Що тут сталося, бабусю? — запитала Луна.

— Нічого, люба, — відповіла Ксан.

Але потім передумала й додала:

— Тобто, багато чого сталось, але нині є важливіші речі, про які слід думати.

Вона всілася на підлогу перед дівчинкою й зібрала магію в жменю, надавши їй можливість вільно коливатися трохи вище пальців, немов яскрава сяюча куля.

— Бачиш, моя ріднесенька, — пояснювала відьма. — Магія тече крізь мене, з-під землі й до неба, але вона також збирається в мені. Усередині мене. Як статична електрика. Вона потріскує й дзижчить у моїх кістках. Якщо мені треба більше світла, я просто складаю свої руки ось так, і світло кружляє поміж долонь, доки його не стане достатньо, щоб я спрямувала його туди, куди захочу. Ти вже сто разів бачила, як я це роблю, але я ніколи тобі цього не пояснювала. Хіба це не прекрасно, моя люба?

Але Луна нічого не бачила. Її очі були порожніми. Обличчя теж немов спорожніло. Здавалося, що її душа дрімає, як дерево взимку. У Ксан перехопило дух.

— Луно? — озвалася вона. — З тобою все гаразд? Ти не голодна? Луно?

Ніякої відповіді. Порожні очі. Пусте обличчя. Луна була просто отвором у Всесвіті. Ксан захвилювалася.

Аж раптом, наче тієї пустоти ніколи й не було, до дитячих очей повернулося світло.

— Бабусю, можна мені чогось солоденького? — запитала Луна.

— Що? — перепитала Ксан і відчула, як її охопила справжня паніка, попри те, що очі дівчинки засяли. Вона придивилася уважніше.

Луна потрусила головою, наче хотіла повиливати з вух воду.

— Солоденького, — повторила вона спроквола. — Я хотіла б чогось солоденького. — По тому набурмосилась і додала: — Будь ласка.

І відьма виконала її бажання, діставши з кишені жменю сушених ягід.

Вдумливо пережовуючи частування, дівчинка роззирнулася й спитала:

— Навіщо ми тут, бабусю?

— Ми були тут увесь цей час, — відповіла Ксан і зазирнула дитині в очі.

«Що сталося?»

— Але чому? — Луна зачудовано озиралася. — Хіба ми не були щойно на вулиці? — Вона прикусила губу. — Я не пам'ятаю... — почала була дівчинка, проте так і не закінчила.

— Я хотіла провести для тебе перший урок, люба.

Луна спохмурніла, і Ксан замовкла. Вона торкнулася рукою щоки дівчинки. Магічні хвилі зникли. Якби вона дуже постаралася, то змогла б відчувати силу тяжіння цупкого самородку сили, гладкого та міцного, закупореного, наче горіх. Чи яйце.

Вона вирішила спробувати ще раз.

— Луно, моя люба. Ти знаєш, що таке магія?

Очі дівчинки знову спорожніли. Вона не рухалася. Вона ледве дихала. Здавалося, усе те, що колись уособлювала Луна, — світло, жвавість, розум, — усе це просто зникло.

Ксан знову довелося почекати, поки до Луни повернеться її світло: цього разу знадобилося ще більше часу. Дівчина допитливо подивилася на бабусю. Вона глянула ліворуч, праворуч і засмутилася.

— Коли ми сюди прийшли, бабусю? — запитала вона. — Я що, заснула?

Стара підвелася й стала ходити кімнатою туди-сюди. Вона зупинилася, коли побачила стіл для винаходів із важелями, дротами, деревиною, склом, книжками із заплутаними діаграмами й інструкціями. В одну руку вона взяла маленький важіль, а в другу — невеличкий ключ, такий гострий на кінці, що на її пальці виступила краплинка крові.

Вона знову глянула на Луну й уявила механізм усередині дівчинки, що ритмічно відраховував час до її тринадцятого дня народження — рівно й безжалісно, наче добре налаштований годинник. Принаймні саме так мало працювати закляття! Але нічого в заклятті Ксан не вказувало на... порожнечу. Невже вона десь помилилася?

Відьма вирішила спробувати іншу тактику.

— Бабусю, що ти робиш? — запитала Луна.

— Нічого, люба, — відповіла Ксан, крутячись навколо магічного столу й збираючи кулю для ворожіння: дерево від землі, скло від розплавленого метеорита, бризки води й отвір у центрі, де мало б бути повітря.

У неї вийшла одна з найкращих куль, які вона бодай колись виготовляла. Проте Луна, здавалося, нічого не бачила: її погляд ні на чому не фокусувався. Ксан встановила кулю перед нею й подивилася на дівчинку крізь щілину.

— Я хотіла б розповісти тобі одну історію, Луно, — мовила стара.

— Я люблю історії, — усміхнулася дівчинка.

— Одного разу відьма знайшла в лісі немовля, — повела розповідь Ксан.

Крізь скляну кулю вона бачила, як її слова, немов запорошені, влітали у вуха дитини. Вона спостерігала, як слова пересувалися в дитячій голові: слово «немовля» трохи затрималось і перелетіло з центру пам'яті до центру уяви, а потім — до тих ділянок, де розум насолоджується грою милозвучних слів. «Немовля», «немовля», «немов-ля-я-я», — знову, і знову, і знову. Очі Луни потьмянішали.

— Одного разу, — говорила далі Ксан, — коли ти була ще дуже-дуже маленькою, я повела тебе надвір, щоб подивитись на зірки.

— Ми завжди ходили дивитись на зірки, — перебила Луна. — Щодня.

— Так, так, — сказала стара. — Не відволікайся. Щоночі, коли ми споглядали зірки, я збирала долоньями зоряне сяйво й годувала тебе ним, наче медом із наших гір.

Очі Луни були порожніми. Вона смикнула головою, наче струшуючи павутиння.

— Мед, — сказала вона повільно, наче це слово було дуже важким.

Ксан була непохитною.

— Але одного разу, — наполегливо вела вона далі, — бабуся не помітила, як у небі зійшов місяць уповні. Вона хотіла, як завжди, нагодувати тебе зоряним сяйвом, але натомість випадково дала тобі світло місяця. Через це ти стала іншою, моя рідненька. Ось звідки взялася твоя сила. Ти випила місяць уповні, і тепер він у тобі живе.

Здавалося, що на підлозі сиділа не Луна, а лише її відбиток. Вона навіть не кліпала очима. Її обличчя було нерухомим, як камінь.

Ксан провела рукою просто перед очима дівчинки й не дістала ніякої реакції. Жодної.

— О, люба, — сказала Ксан. — О, люба, люба, люба...

Стара підхопила дівчинку на руки і, ридаючи, побігла надвір шукати Глерка.

Дитина отямилась лише по обіді.

— Отже, — мовив Глерк, — ми вскочили в халепу.

— Аж ніяк. Я впевнена, що це тимчасово, — відповіла Ксан, наче її слова могли чимось зарадити.

Проте стан Луни аж ніяк не був тимчасовим. Він був наслідком закляття Ксан: дитина була неспроможна вчитися магії. Вона не могла ані слухати про магію, ані говорити про неї. Щоразу, коли вона чула щось таке, що мало хоч найменший стосунок до чародійства, її свідомість немов засинала, а внутрішній вогонь і душа просто зникали. І Ксан не знала, чи всотував мозок Луни ці знання, чи вони просто розчинялися в повітрі.

— Що ми робитимемо, коли вона виросте? — якось запитав Глерк. — Як ти її навчатимеш потім?

«Бо ти точно до того часу помреш, — подумки додав він. — У неї з'явиться магія, а твоя безслідно зникне, і ти, моя люба п'ятисотрічна Ксан, уже не матимеш достатньо чарів, аби вижити». Він відчув біль у серці.

— Може, вона не ростиме, — непевно відповіла Ксан. — Може, вона залишиться такою назавжди, і я ніколи з нею не попрощаюсь. Може, я помилилась із закляттям, і її магія ніколи не вирине не поверхню. А може, у неї взагалі не було ніякої магії.

— Ти знаєш, що це не так, — сказав Глерк.

— Це може бути правдою, — наполягала Ксан. — Ти не знаєш напевно.

Вона на хвилюку замовкла, а потім продовжила:

— Інший варіант надто жахливий, щоб брати його до уваги.

— Ксан... — заговорив був Глерк.

— Сум — небезпечна річ, — перебила відьма, починаючи сердитися.

Вони розмовляли про це знову і знову — і все марно. Урешті-решт Ксан відмовилася це обговорювати.

«У дитини не було магії», — дедалі частіше казала собі Ксан.

І що більше вона переконувала себе в тому, що це могло бути правдою, то більше упевнювалася в тому, що це й була правда.

І навіть якщо Луна колись і була магичною дитиною, тепер її сила надійно заблокована, тож не могла призвести до проблем. Можливо, вона застрягла в цьому стані назавжди.

Імовірно, Луна просто стала звичайною дівчинкою. Звичайною дівчинкою. Ксан промовляла це знову, і знову, і знову. Вона повторювала так часто, що це просто мало стати правдою.

Саме це Ксан відповідала жителям Вільних міст, коли вони її запитували про вихованку. «Звичайна дівчинка», — сказала стара. А потім додала, що в Луни алергія на магію. «Кропивниця, — пояснила вона. — Судоми. Набрякають очі. Проблеми зі шлунком». Вона прохала всіх і кожного не згадувати ані слова про магію в присутності дитини.

І люди послуухались, адже завжди суворо дотримувались порад Ксан.

Тим часом перед Луною відкрився цілий світ: наука, математика, література, філософія, мистецтво. Звісно, цього було задосить. Вона виросте, як усі інші діти. А Ксан залишиться такою самою — могутньою, нестаріючою, безсмертною. І їй ніколи не доведеться прощатися.

— Так далі не може тривати, — якось укотре сказав Глерк. — Луна має знати, що є всередині неї. Вона має знати, як улаштована магія. Вона має знати, що таке смерть. Вона має бути готовою.

— Не розумію, що ти верзеш, — відповіла Ксан. — Вона звичайна дівчинка. Навіть якщо вона колись і була трохи дивною, то нині це не так. Запаси моєї магії поповнилися. Хоча я в будь-якому разі рідко нею користуюся. Немає причин засмучувати дитину. Навіщо нам говорити про майбутні втрати? Навіщо нам вішати на неї цей важкий тягар? Це небезпечно, Глерку, пам'ятаєш?

Монстр насупився.

— Чому ми так упевнені в цьому? — запитав він.

Ксан похитала головою.

— Не знаю.

Вона справді не знала відповіді. Колись знала, але тепер забула.

Забути було легше.

І Луна росла.

Дівчинка нічого не знала про зоряне й місячне сяйво, про осередок чарів у її голові. Не пам'ятала про перетворення Глерка на

кролика, про квіти, що виростили з її слідів, чи то про силу, яка, навіть захована, без упину цокотіла, пульсувала й невблаганно ринула до кульмінації. Дівчинка не знала про тверду й цупку насінину магії, що готувалася розкритися в ній.

Вона й гадки не мала про все це.

Розділ п'ятнадцятий, у якому Антейн бреше

Шрами, що їх залишили по собі паперові птахи, ніяк не загоювались. Принаймні не до кінця.

— Це ж просто папір! — кричала Антейнова мати. — Як після нього могли залишитись такі глибокі рани?

Та річ була не лише в порізах. Неабияке лихо спричинила інфекція. Не кажучи вже про значні втрати крові. Антейн довго лежав на підлозі, доки божевільна намагалася зупинити кровотечу папером — не дуже успішно. Від ліків, котрими її напихали сестри, вона стала дуже слабка й немов п'яна. Вона часто непритомніла. Коли вартові нарешті прийшли перевірити стан хлопця, бранка теж лежала в калюжі крові, тож вони не відразу зрозуміли, чия то кров.

— І чому, — лютувала мати, — вони не прийшли, коли ти гукав по допомогу? Чому вони тебе покинули?

На це запитання не було відповіді. Сестри оголосили, що ні в чому не винні. Вони просто нічого не чули. А трохи згодом лише одного погляду на їхні бліді обличчя й налиті кров'ю очі було достатньо для того, щоб у це повірити.

Люди говорили, що Антейн сам порізався.

Люди говорили, що вся ця історія з паперовими птахами — цілковита вигадка. Та ще й жодного птаха так і не знайшли: на підлозі жужмом валявся лише закривавлений папір. І, хоч там як, чи чув бодай хтось бодай колись про напади агресивного паперового птаства?

Люди стали казати, що такий хлопець не міг бути учнем старійшин. І Антейн із цим цілковито погоджувався. Коли рани загоїлися, він оголосив Раді, що відмовляється від своїх обов'язків. Спрацювало відразу. Вільний від школи, від Ради й від постійних дорікань матері, Антейн став теслярем. І в нього дуже добре виходило.

Через те що члени Ради відчували неабиякий дискомфорт щоразу, коли бачили численні шрами на обличчі хлопця (не кажучи вже про численні прискіпування його матері), він дістав значну грошову компенсацію, яку зміг витратити на збереження прадавніх лісів і придбання якісного обладнання в торговців, які користувалися

дорогою. (Ой! Ті шрами! Ой! А раніше він був такий гарнюсінький! О, загублена доля! Як прикро... Як незбагненно прикро!)

Антейн сконцентрувався на роботі.

Дуже швидко, коли слава про його талант і майстерність поширилися по обидва кінці дороги, Антейн став заробляти стільки, що його мати та брати були щасливими й задоволеними.

Він збудував для себе окремий будинок: менший, простіший та скромніший, але водночас комфортніший.

Проте мати все одно не схвалювала його виходу з Ради й не забувала йому раз по раз про це нагадувати. Його брат Рук також не поділяв цього рішення, хоча свій осуд висловив набагато пізніше, після того як його вигнали з Вежі й він із соромом повернувся додому. (У записці Рука, на відміну від записки, з якою повернувся Антейн, не було передмови «Ми сподівалися більшого». Замість цього сестри просто написали таке: «Цей нас узагалі розчарував». І мати чомусь звинуватила в цьому Антейна.)

Але старший брат на це не зважав. Його дні минали за роботою з деревиною, металом та олією. Сверблячка від тирси. Відчуття дрібних деталей під пальцями. Усе, чим він переймався, — це створення чогось прекрасного, цілісного й справжнього. Так минали місяці, роки, проте мати не вгавала й сердилась.

— Ким треба бути, щоб піти з Ради? — закричала вона одного разу, коли попросила сина провести її до Ринкової площі.

Вона нападала на нього й скаржилася, уважно розглядаючи прилавки з лікарськими та декоративними рослинами, а також із зіриновим медом, варенням і сухими пелюстками, які в поєднанні з молоком були дієвим засобом для попередження появи зморщок. Далеко не кожен міг дозволити собі ходити за покупками на Ринкову площу. Більшість людей поповнювали свої припаси шляхом бартерного обміну із сусідами. І навіть ті, хто ходив на базар, не могли дозволити собі тих речей, які Антейнова мати накидала у свій кошик. У єдиної сестри верховного старійшини були певні привілеї.

Вона задивилась на засушені пелюстки.

— Як давно їх збирали? І не смійте мені брехати!

Продавчиня квітів зблідла й пробурмотіла:

— Я не знаю, пані.

Антейнова мати переможно подивилася на дівчину.

— Якщо ви не знаєте, то я не платитиму.

І посунула до наступного прилавку.

Антейн нічого не сказав, лише подивився на вежу й пробігся пальцями по глибоких шрамах, що, наче ущелини та ріки на карті, укривали його обличчя.

— Ну, — мовила мати, переглядаючи купи одягу, привезені з іншого кінця дороги, — ми можемо лише сподіватися, що це дурне теслярство гулькне в небуття і твій високоповажний дядько забере тебе назад — нехай уже не як члена Ради, а хоча б як служника. А потім, може, станеться так, що ти працюватимеш у свого молодшого брата. Він хоча б слухає матір!

Антейн мовчки кивав. Раптом він зрозумів, що опинився перед прилавком із папером. Після випадку у вежі він більше ніколи не торкався паперу. Не міг себе змусити. Досі.

Цей зіриновий папір був дуже гарний, і Антейн дозволив пальцям спроквола пройти по ньому, а розуму — насолодитись шурхотінням паперових крил, що раптом здійнялися з місця, полетіли до гір і зникли з поля зору.

* * *

Антеїнова мати помилялася щодо сина. Теслярство мало неабиякий попит не лише серед нечисленної заможної спільноти Протектората й відомої своєю скупістю Асоціації торговців. Його різьбярські вироби, меблі й хитромудрі конструкції залюбки купували й на тому кінці дороги. Торговці щомісяця приносили новий список замовлень, і щомісяця Антейн був змушений відмовлятися від деяких із них, ввічливо пояснюючи, що він лише людина з двома руками і його час обмежений. Після таких відмов замовники пропонували Антеїнові ще більше грошей.

Молодий чоловік відточував свої навички. Його око ставало дедалі гострішим, креслення — складнішими, тож і його слава чимдалі ширилася. За п'ять років його ім'я стало відомим у містах, про які він навіть ніколи не чув, не кажучи про те, щоб їх відвідати. Мери віддалених міст просили його вшанувати їх візитом. Антейн, ясна річ, про це подумував, адже ніколи не залишав Протектората, хоча його

родина могла собі це дозволити. Ба навіть більше: він не знав нікого, хто бодай колись залишав рідне місто. Він не допускав навіть думки про те, що можна не лише працювати, спати й читати книжку біля каміна. Проте подеколи хлопцеві здавалося, що світ ставав заважким, а його розум, тіло й уяву немов пронизувало повітря, сповнене незрозумілого суму.

Хай там як, Антейн тішився з того, що його вироби потрапляли до хороших власників. На душі було добре, бо він знав, що добре виконує свою справу. І він засинав задоволений.

Тепер його мати повсякчас повторювала, що вона завжди знала: на її сина чекає великий успіх, йому дуже пощастило уникнути тяжкої й нудної роботи з недоумкуватими стариганями-занудами з Ради і це добре, що він вирішив слідувати за покликом таланту й таке інше. І хіба вона не завжди саме це й казала?

— Так, мамо, — говорив Антейн, стримуючи посмішку, — ти й справді завжди так вважала.

Минали роки: усамітнена праця в майстерні, гарні й міцні вироби, покупці, котрі цінували його роботу, але здригалися під час зустрічі... Загалом він жив непогано.

* * *

Одного пізнього ранку Антейнова мати з'явилась у дверях майстерні. Від тирси й запаху зіринової олії, яка надавала деревині особливого блиску, вона скривилася. Антейн саме закінчував декорувати бильце колиски: різьбив на ньому зоряне небо. Це була не перша його колиска, і він не вперше чув вислів «зоряне дитя», хоча й не знав, що він означає. Люди на тому кінці дороги були досить дивними. Усі це знали, але ніхто ніколи не стикався з ними особисто.

— Тобі потрібен учень, — сказала мати, обдивляючись кімнату.

Майстерня була гарно облаштованою й комфортною. Для більшості людей. Антейнові, наприклад, тут було надзвичайно затишно.

— Не треба мені учня, — відповів хлопець, втираючи олію у вигини дерев'яної заготовки.

Поверхня виблискувала, наче золото.

— З додатковою парою рук твої справи поліпились би. Твої брати...

— Нічого не тямлять у дереві, — м'яко відповів Антейн.

І це було правдою.

— Ну, — мати стала сердитися. — Просто уяви, якби...

— Мені й так добре, — обірвав її син.

І це також було правдою.

— Прикро... — промовила мати.

Вона переступила з ноги на ногу. Поправила свій плащ. У багатьох родинах на всіх було менше плащів, ніж у неї однієї.

— А як же твоє життя, сину? Ти майструєш колиски для чужих онуків, а не для моїх. Як, по-твоєму, я маю терпіти цей сором — відсутність гарнющіх діточок, яких я гойдала б на колінах?

Її голос зірвався. Антейн розумів, що колись давно він запросто прогулявся б до Ринкової площі за руку з якоюсь дівчиною. Але тоді він був такий сором'язливий, що не міг на це наважитися. Тепер, якби він вирішив таке спробувати, це навряд чи було б для нього важко. Він бачив ескізи й портрети, які його мати повиставляла в кімнатах після тієї жахливої події у вежі, і знав, що колись був дуже гарним.

Байдуже. Він був професіоналом своєї справи й любив її. Що ще йому треба?

— Я впевнений: одного дня Рук одружиться, мамо. І Уїн. Усі вони. Не сердься. Я виготовлю кожному зі своїх братів письмовий стіл, спальне ліжко й колиску, коли настане час. Твої онуки вже скоро лазитимуть по кроквах.

Мати на кроквах. Дитина на руках. О! Крик.

Антейн заплющив очі й змусив цей образ зникнути.

— Я розмовляла з іншими матерями. Вони поклали око саме на тебе, хочуть тебе познайомити зі своїми дочками. Не з найгарнішими, ти ж розумієш, а втім...

Хлопець зітхнув і підвівся помити руки.

— Дякую, мамо, але ні.

Він пройшовся кімнатою, нахилився, щоб поцілувати матір у щоку. І помітив, як вона здригнулася, коли його понівечене обличчя наблизилось до неї. Він зібрався на силі, щоб не образитися.

— Але ж, Антейне...

— Мені треба йти.

— Куди ти зібрався?

— У мене є кілька справ, які я маю вирішити.

Він збрехав. Укотре. І щоразу кожна нова брехня давалася йому легше.

— Я прийду до тебе на вечерю за два дні, я не забуду.

Це також була брехня. Він зовсім не хотів вечеряти в батьківському домі й уже майже придумав причини, завдяки яким зможе останньої миті відмовитися.

— Напевно, мені варто піти з тобою, — сказала мати. — Складу тобі компанію.

Вона любила його, але по-своєму. Антейн це знав.

— Буде краще, якщо я піду сам, — відповів він, накинув плащ і вийшов із майстерні.

Антейн простував безлюдними алеями та провулками Протектората. І хоча день був досить теплим, він насунув капюшона так, щоб тінь спадала на обличчя. Антейн давно зауважив, що людям зручніше й комфортніше, коли він ховає обличчя, тоді вони менше витріщаються. Подеколи малі діти сором'язливо просили дозволу торкнутися його шрамів. Якщо їхні батьки були поряд, вони швиденько відводили малечу, і на цьому все закінчувалось. А якщо ні, Антей присідав і дивився дитині в очі. Якщо дитя не втікало, він скидав капюшон і казав:

— Давай.

— Болить? — питала дитина.

— Сьогодні ні, — завжди відповідав він.

Ще одна брехня. Його шрами боліли завжди. Не так сильно, як першого дня чи навіть першого тижня. Але вони боліли весь час — тупим болем утрати.

Від дотику крихітних пальчиків, якими дитина простежувала борозни шрамів, Антейнове серце стискалося, зовсім трохи.

— Дякую, — казав він.

Антейн дякував щоразу, бо так хотів.

— Дякую, — завжди відповідала дитина.

Потім їхні шляхи розходилися — маля поверталось до батьків, а Антейн ішов собі далі.

Як завжди під час таких прогулянок, ноги привели його до вежі, яка за часів юності була для нього справжньою домівкою. І місцем, де

його життя змінилося назавжди. Він сховав руки в кишені й звів обличчя до неба.

— Овва! — раптом почувся якийсь голос. — Та це ж Антейн! Вирішив нарешті нас навідати?

Голос був досить привітний, хоча Антейн зауважив ледь помітні заїдливі нотки.

— Доброго дня, сестро Ігнатіє, — сказав він, низько вклоняючись. — Здивований бачити вас за межами кабінету. Чи означає це, що ваша неймовірна допитливість трохи згасла?

Уперше за багато років після його травми вони говорили віч-на-віч. Їхнє листування не було багатослівним. Причому, найімовірніше, за сестру Ігнатію писав хтось інший, а та лише ставила підпис. Вона жодного разу не потурбувалася про те, щоб навідати Антейна після його травмування.

Він відчув у роті якийсь гіркий присмак і ледве втримався від того, щоб не скривитися.

— О, ні, — мовила сестра легковажно. — Допитливість — це прокляття розумників. Чи, можливо, розумність — це прокляття допитливих. Хай там як, у мене задосить і того, і того, й через це я завжди зайнята. Проте догляд за лікарськими травами завжди мене тішить. — Вона звела руку. — Тобі краще не торкатися цього листя. Чи квітів. І ґрунту теж. Тільки в рукавичках. Багато із цих рослин смертельно небезпечні. Та хіба вони не прекрасні?

— Ваша правда, — відповів Антейн, але думав не про рослини.

— Що привело тебе сюди? — запитала Ігнатія й примружила очі, коли побачила, що Антейн подивився на вікно, за яким перебувала божевільна жінка.

Антейн зітхнув. Він перевів погляд на сестру. Її робочі рукавички були обліплені садовим ґрунтом, а спека й сонячне світло розгладили риси її обличчя. Вона мала дуже ситий вигляд, неначе щойно з'їла найсмачнішу страву у світі. Але цього ніяк не могло бути, адже вона працювала надворі!

Хлопець прочистив горло.

— Я хотів сказати вам особисто, що не можу виготовити стіл, який ви замовили ще півроку чи, можливо, і рік тому, — сказав він.

Це була брехня. Модель була доволі простою, а потрібну деревину можна легко знайти в лісах західної частини Протектората.

— Нісенітниця, — відкарбувала Ігнатія. — Я впевнена, ти міг би щось придумати. Сестри для тебе — майже сім'я.

Антейн потрусив головою і звернув свій погляд до вікна. Після випадку з птахами він не бачив божевільної жінки — принаймні зблизька. Але вона щоночі приходила до нього в кошмарах. Іноді висіла на кроквах під стелею. Іноді скіла у в'язниці. А іноді літала на зграї паперових птахів і розчинялась у темряві.

Він усміхнувся й сказав:

— Сім'я? Пані, гадаю, ви добре знаєте мою сім'ю.

Сестра Ігнатія вдала, ніби проігнорувала цю репліку, проте стисла губи, стримуючи злу посмішку.

Антейн знову повернувся до вікна. Божевільна жінка стояла біля вузького віконного отвору. Її силует скидався на тінь. Хлопець побачив, як рука торкнулася ґратів і поряд затріпотіла пташка, сівши на її долоню. Це була паперова пташка. До нього долинув сухий шурхіт паперових крил.

Антейн затремтів.

— Що ти там побачив? — запитала Ігнатія.

— Нічого, — збрехав він. — Нічого не побачив.

— Мій любий хлопчику... Щось сталося?

Він утупився в землю.

— Бажаю вам гарно попрацювати в саду.

— Доки ти не пішов, Антейне... Чому б тобі не зробити нам послугу, коли вже ми не можемо допроситися твоїх золотих рук, що виготовляють чудові речі?..

— Пані, я...

— Агов, там! — покликала сестра Ігнатія. Її голос відразу посуворішав. — Ти вже зібралася, дитино?

— Так, сестро, — пролунав голос із сараю: високий і чистий, наче дзвіночок.

Антейн відчув, як його серце тьохнуло. «Це той самий голос, — подумав він. — Я пам'ятаю його». Востаннє він чув його в школі, багато років тому.

— Чудово. — Сестра повернулася до Антейна й знову заговорила улесливо: — У нас є новенька, яка вирішила не присвячувати своє життя навчанню та величному спогляданню, а повернутися до великого світу. Дурепа.

Антейн був спантеличений.

— Але ж... — Він затнувся. — Такого ще ніколи не ставалося!

— Твоя правда. Ніколи. І більше не станеться. Я помилилася від самого початку, коли вона прийшла до нас і висловила бажання дотримуватися нашого порядку. Надалі мені слід пильнувати.

Із садового сараю вийшла молода жінка. Вона була одягнена в просту сукню-сорочку, яка, мабуть, підходила їй за розміром, коли вона, тринадцятирічна, уперше ввійшла у вежу. Але дівчина повищала, і нині сукня ледь прикривала її коліна. Вона була взута в чоловічі черевики — латані та стоптані, — найімовірніше, позичені в одного із землевласників. Дівчина всміхнулася, і здалося, що навіть її ластовиння засвітилося.

— Доброго дня, Антейне, — ввічливо мовила Етайн. — Давно не бачилися.

Антейн відчув, як під ногами похитнулася земля.

Етайн повернулася до сестри Ігнатії.

— Ми зналися в школі.

— Вона ніколи зі мною не розмовляла, — прошепотів він хрипко, нахиливши голову. Його шрами горіли. — Як і всі дівчата в школі.

Етайн усміхнулася, і її очі блиснули.

— Справді? Я пам'ятаю інше.

Вона дивилася на нього. На його шрами. Просто на нього. Вона не відводила очей. І не здригалася. Навіть його мати здригалася. Його рідна мати.

— Ну, — сказав хлопець, — якщо бути відвертим, то я й сам ніколи не заговорював із дівчатами. Я й тепер нечасто з ними спілкуюся. Чула б ти, що думає про це моя мати!

Етайн засміялася. Антейнові здалося, що зараз він знепритомніє.

— Ти не допоможеш нашому «розчаруванню» перенести її речі? Її брати хворіють, батьки в неї померли. Я хотіла б, щоб усі свідчення нашої поразки зникли якомога швидше.

Якщо бодай одне із цих слів якось зачепило Етайн, вона цього не виказала.

— Дуже дякую за все, сестро, — мовила вона солодким, наче мед, голосом. — Я стала набагато кращою людиною, ніж була тоді, коли ввійшла в ці двері.

— І набагато гіршою, ніж могла б стати, — перебила її сестра. — Молодь! — Вона звела руки догори. — Якщо їх не можемо терпіти ми, то як вони терплять самі себе?

Ігнатія повернулася до Антейна.

— То допоможеш, чи не так? Дівчині не притаманна навіть елементарна ввічливість, інакше їй було б хоч трохи соромно за свої вчинки.

Очі в сестри на деякий час почорніли, неначе вона зголодніла. Вона примружилася, по тому нахмурилася, і чорнота зникла. А може, Антейнові це просто примарилося.

— Я не можу бути поряд із нею більше ані секунди.

— Звісно, сестро, — прошепотів він і ковтнув слину.

Здавалося, його рот був набитий піском.

Антейн спробував якось згладити ситуацію.

— Я завжди до ваших послуг. Звертайтеся.

Сестра Ігнатія повернулася і, щось бурмочучи собі під носа, пішла геть.

— На твоєму місці я б двічі подумала, перш ніж робити такі заяви, — сказала Етайн.

Він повернувся до дівчини, і вона подарувала йому ще одну широку усмішку.

— Дякую за допомогу. Ти завжди був найдобрішим з усіх, кого я знала. Ходімо. Забираймося звідси якомога скоріше. Після всіх цих років мене починає трусити від самого вигляду сестер.

Вона взяла його за руку й провела до пакунків, складених у садовому сараї. У неї були сильні руки, укриті мозолями пальці. Антейн відчув у грудях якийсь рух: спочатку там щось затремтіло, а потім піднеслося й заклубочилося, неначе в ньому билися крилами птахи, які кружляли в небесах, високо над лісом.

Розділ шістнадцятий, у якому забагато паперу

Божевільна з вежі не пам'ятала свого імені.

Вона не пам'ятала жодного імені.

У чому взагалі сенс імен? Їх не можна взяти в руки. Не можна понюхати. Не можна заколисати та вкласти спати. Не можна знову і знову шепотіти на вушко про те, як любиш...

Колись одне ім'я було для неї найдорожчим. Але воно відлетіло, наче птах. І жінка не змогла переконати його повернутися.

Так багато всього зникло... Імена. Спогади. Усе, що вона про себе знала. Колись вона була розумною. Обдарованою. Доброю. Коханою і тою, яка кохає. Колись її ноги спритно ступали по землі, а думки одна по одній укладалися в шухлядки розуму. Але тепер її ноги більше не відчували ґрунту, а рівномірні думки замінили вихори та шторми, що вщент порозбивали всі ті шухлядки. Напевно, назавжди.

Усе, що вона пам'ятала, — це дотик паперу. Їй завжди було його замало. Уночі їй снилися стоси сухого гладенького паперу, вона відчувала болючий поріз красчком аркуша... Їй снилося, як вона ковзає чорнилами по глибокому білосніжжю. Їй ввижались паперові птахи, паперові зірки й паперове небо. Вона бачила паперовий місяць, що світить над паперовим містом, паперовими лісами й паперовими людьми.

Паперове життя. Паперовий всесвіт. Їй снилися океани чорнил, пір'яні ліси та безкінечні болота слів. Цьому не було кінця і краю.

Та вона не лише бачила сни про папір: він у неї був. Ніхто не знав, звідки вона його діставала. Щодня зоряні сестри заходили до її кімнати й забирали всі карти, які вона малювала, всі слова, які вона писала, навіть не читаючи. Вони голосили, лаялися та вимітали все до останнього клаптика. Але щодня вона знову оточувала себе папером, перами та чорнилами. Це все, чого вона потребувала.

Карта. Вона намалювала карту. І бачила її ясно як день. На ній було написано: «Вона тут. Вона тут, вона тут, вона тут».

«Хто тут?» — запитував той хлопець знову і знову. Спочатку його обличчя було молодим, гарним і світлим. Потім воно почервоніло, стало сердитим і закривавленим. Зрештою порізи від паперових птахів

загоїлися й перетворилися на шрами — спочатку фіолетові, потім рожеві, потім білі. Вони утворили карту. Божевільній жінці було цікаво, чи побачив він це. Чи розумів, що це означало. Їй було цікаво, чи розуміли інші. Або такі речі помічала лише вона одна? Чи то вона одна збожеволіла, чи то разом із нею втратив розум цілий світ? Вона не знала відповідей. Вона хотіла схопити хлопця й написати «вона тут» просто на тому місці, де його вилиця стикається з мочкою вуха. Їй хотілось, щоб він зрозумів.

«Хто тут?» Вона відчувала, як він питає про це, роздивляючись вежу.

«Хіба ти не бачиш?» — хотіла вона крикнути у відповідь, але не зробила цього. Слова змішалися. Вона не знала, чи був сенс бодай у чомусь із того, що вона казала.

Щодня вона випускала з вікна паперових птахів. Подеколи лише одного. Іноді десять. У серці кожного птаха була прихована карта.

«Вона тут», — написано на серці дрозда.

«Вона тут», — написано на серці журавля.

«Вона тут», — написано на серцях сокола, зимородка, лебедя.

Її птахи не літали далеко. Принаймні спочатку. Вона спостерігала з вікна, як, оминаючи вежу, люди підходили ближче й піднімали пташок. Вона стежила за тим, як вони витріщалися на вежу. Бачила, як вони хитали головами. Чула, як вони зітхали й примовляли: «Бідолашна, бідолашна», — і міцніше обіймали коханих, неначе божевільня було заразним. І, можливо, вони мали рацію. Можливо, воно таки було заразним.

Ніхто не звертав уваги на слова чи на карти. Люди просто жмакали папір — можливо, щоб віддати його на переробку. Жінка не могла їх звинувачувати, папір дорого коштував. Принаймні для більшості населення. Вона добре це розуміла. Просто вона, вириваючи аркуш за аркушем, пройшла крізь шпарини в тканині світу. Кожен аркуш був картою. Кожен аркуш був птахом. І кожен аркуш вона запускала в небо.

Жінка сиділа на підлозі у своїй камері. Пальцями знайшла аркуш паперу, перо та чорнила. Вона не питала себе, як це сталося. Просто малювала карту. Іноді вона малювала карти, коли спала. Молодий чоловік підходив ближче. Вона відчувала його кроки. Ось-ось він зупиниться й подивиться вгору, і в його серці виникне знак питання.

Вона спостерігала, як він перетворювався з юнака на майстра, потім на власника своєї справи і, врешті-решт, на закоханого чоловіка. Проте весь цей час його турбувало одне й те саме питання.

З аркуша паперу жінка змайструвала яструба. Вона дозволила йому трохи посидіти на долоні, почекала, доки він заворушиться й нетерпеливо засіпається, а потім відпустила в небо.

Вона визирнула з вікна й побачила, що паперова пташка понівечилася. Жінка поквапилась, тож не зробила її як слід. Бідолашна не вижила. З неабиякими зусиллями їй удалося приземлитися — простісінько перед молодим чоловіком зі шрамами на обличчі. Він зупинився. Він наступив на шию пташки ногою. Співчуття чи відплата? Іноді вони ставали одним цілим...

Божевільна прикрила рота рукою, і дотик її пальців був легким, немов папір. Вона спробувала роздивитися обличчя чоловіка, але його ховала тінь. Байдуже. Вона знала його обличчя краще за своє, могла навіть у темряві побачити кожен його шрам. Вона спостерігала, як він зупинився, розгорнув пташку й витріщився на малюнок. Вона побачила, як він поглядом ковзнув по вежі, потім повільно, неначе дугою, обвів очима небо й землі з боку лісу. І знову повернувся до карти.

Вона приклала руку до грудей і відчула нещадну силу свого смутку, що чорною дірою поглинав світло. Можливо, так було завжди. Її життя у вежі було ніби нескінченним. Іноді здавалося, що її позбавили волі, ще коли зароджувався світ.

Раптом одним коротким, глибоким, несподіваним спалахом усе змінилося.

— Надія, — промовило серце.

— Надія, — промовило небо.

— Надія, — промовила пташка, що сиділа в руці молодого чоловіка й дивилась йому у вічі.

— Надія, світло й рух, — прошепотіла її душа. — Надія, утворення й об'єднання. Надія, азарт і розростання. Чудо гравітації. Чудо трансформації. Кожна дорогоцінна річ зруйнована, і кожна дорогоцінна річ збережена. Надія, надія, надія.

Її сум зник, залишилась сама надія. Вона відчула, як надія випромінюється назовні, заповнюючи вежу, місто й увесь світ.

І тієї самої миті вона почула сповнений болю крик головної сестри.

Розділ сімнадцятий, у якому розколюється горіх

Луна вважала себе звичайною дитиною. Вона була переконана, що їй це подобається. І це була наполовину правда.

Вона була п'ятирічною дівчинкою, згодом стала семирічною, а ще пізніше досягла одинадцятиріччя.

Луна думала, що бути одинадцятирічною дівчинкою — це пречудово. Їй подобалася симетрія. Цифра одинадцять була рівною навіть візуально, але не функціонально: на вигляд як одне, а поводить як геть інше. Як і більшість одинадцятирічних — принаймні так вона думала. Її спілкування з іншими дітьми відбувалося лише під час подорожей із бабусею до Вільних міст, коли та брала її з собою. Подеколи Ксан ходила без неї. І щороку Луна дедалі більше сердилася.

Урешті-решт, їй було вже одинадцять! Вона була водночас звичайна і незвичайна. Вона ладна бути і дитиною, і дорослою, і поетом, і інженером, і ботаніком, і драконом. Список можна було продовжувати нескінченно. І найбільше дівчинку дратувало те, що їй не завжди дозволяли ходити з бабусею. І вона говорила про це. Часто. І голосно.

Коли бабусі не було, Луна більшість часу проводила в майстерні. Там було багато книжок про метали, каміння й воду; книжок про квіти, мох і їстівні рослини; книжок про тварин і тваринництво; книжок із механіки. Але найбільше Луна любила томи з астрономії, зокрема про місяць. Вона так любила місяць, що хотіла обійняти його обома руками й заспівати з ним укупі. Їй хотілося зібрати в горнятко місячне сяйво й випити його. Їй були притаманні спраглий розум, неймовірна допитливість і хист до малювання, конструювання та моделювання.

Її пальці жили своїм життям.

— Бачиш, Глерку? — казала Луна, вихваляючись дерев'яним цвіркуном зі скляними очима й маленькими металевими лапками, причепленими на пружинах.

Цвіркун крутився, підскакував, пручався й за щось хапався. Міг навіть співати. Луна завела його, і він став гортати сторінки книжок.

Глерк наморщив великого вологого носа.

— Він гортає сторінки, — мовила Луна. — Сторінки книжки. Чи ти бодай колись бачив розумнішу комаху?

— Але ж він просто їх перегортає, — відповів Герк. — От якби він читав... Але хоч би й так, він не зміг би читати, як ти. Як він дізнався б, коли треба перегорнути наступну сторінку?

Звісно, болотяний монстр просто дражнив дівчинку. Насправді він був вражений. Але — і він казав це тисячу разів — він просто не міг захоплюватися кожною захопливою річчю, яку вона створювала. Тоді його серце увібрало б у себе більше, ніж було здатне, і відлетіло б кудись поза межі всесвіту.

Луна тупнула ногою.

— Ясна річ, що він не може читати. Він гортає сторінки, коли я йому кажу.

Вона склала руки навхрест і пильно подивилася на болотяного монстра. Принаймні вона дуже хотіла, щоб її погляд був пильним.

— Я думаю, ви обидва маєте рацію, — сказав Фіріан, намагаючись їх помирити. — Я люблю дурниці. І розумні речі. Я люблю будь-які речі.

— Стули пельку, Фіріане, — одночасно промовили Луна й Глерк.

— Щоб налаштувати твого цвіркуну, аби він перегорнув сторінку, знадобиться набагато більше часу, ніж якщо зробити це самій. То чому б просто не перегорнути сторінку?

Глерк уже захвилювався, чи не перетнув він межі зі своїми кпинами. Він узяв Луну чотирма руками та всадовив її на своє праве плече. Дівчинка закотила очі й зісковзнула назад.

— Тому що тоді цвіркун узагалі не потрібен.

У неї закололо в грудях. Сьогодні вона цілий день відчувала якесь поколювання по всьому тілу.

— Де бабуся? — запитала Луна.

— Ти знаєш, де вона, — відповів Глерк. — Вона повернеться наступного тижня.

— Мене не влаштовує наступний тиждень. Я хотіла б, щоб вона повернулася сьогодні.

— На думку поета, нетерпіння притаманне малим створінням: блохам, пуголовкам і дрозofiлам. А ти, моя люба, набагато більша, ніж плодова мушка.

— Слова поета мене також не влаштовують. Хай іде під три чорти.

Ці слова вразили Глерка до глибини душі. Він притиснув до серця свої чотири руки, важко сів і обгорнувся хвостом, наче захищаючись.

— Оце так сказала.

— Але ж так і є.

Фіріан сновигав від дівчинки до монстра, від монстра до дівчинки. Він не знав, де приземлитися.

— Ходи-но сюди, Фіріане, — сказала Луна, розчепіривши одну з кишень. — Ти можеш подрімати, а ми прогуляємося на гору, повиглядаємо бабусю. Звідти видно дуже далеко.

— Ти її не побачиш. Ще кілька днів.

Глерк уважно придивився до дівчинки. Сьогодні чогось... бракувало. І він ніяк не міг збагнути, чого саме.

— Ніколи не знаєш напевно, — сказала Луна.

По тому повернулась на п'ятах і подалася стежкою.

Коли вона зникла, Глерк зачитував:

— Терпіння безмежне,

Терпіння не може втекти,

Розвіятись, мчати без зупинки, спотикатися.

Терпіння — це хвилювання океану,

Терпіння — це зітхання гір,

Терпіння — це шепотіння болота,

Терпіння — це хор зірок,

Що співають нескінченно.

— Я не чую тебе! — крикнула Луна, навіть не озираючись.

Але вона почула. Глерк це знав.

* * *

Коли Луна дійшла до середини схилу, Фіріан уже спав. Дракон міг давати хropaка будь-де і будь-коли. Він був справжнім професіоналом цієї справи. Луна легенько торкнулася в кишені його голови, проте Фіріан не прокинувся.

— Дракони! — пробурмотіла Луна.

Це було відповіддю на чимало її запитань, хоча не завжди в тому був якийсь сенс. Коли Луна була маленькою, Фіріан, звісно, був старший за неї. Він учив її рахувати: додавати й віднімати, множити й ділити. Він навчив її, як перетворити цифри на дещо більше, застосовуючи їх щодо руху й сили, простору й часу, кривих і кіл, а також стиснутих пружин.

Але нині все було геть інакше. Здавалося, ніби Фіріан щодень молодшає. Подеколи Луна відчувала, що він повертається назад, тим часом як вона лишається на місці. Та інколи відчувалося інше: Фіріан стояв на місці, а Луна рухалась уперед. Їй було цікаво, чому так відбувається.

«Драconi!» — пояснював Глерк.

«Драconi!» — погоджувалася Ксан. Обидва знизували плечима. Було вирішено, що вся річ у драконах. Що тут поробиш?

Насправді це нічого не пояснювало. Натомість Фіріан ніколи не намагався ігнорувати запитання Луни чи вводити її в оману. По-перше, тому що й гадки не мав, що означає «вводити в оману». А по-друге, він часто не знав відповідей. Тільки якщо запитання мали стосунок до математики, відповідей була ціла купа. Щодо решти, він був просто Фіріаном, і цього було задосить.

Вершини гори Луна дісталася перед полуднем. Вона прикрила очі долонею й подивилася так далеко, як це було можливо. Раніше дівчинка ніколи не заходила так високо й нині дуже дивувалася, що Глерк її відпустив.

Міста розкинулися по той бік лісу. Їх можна було дістатися, спустившись пологим південним схилом гори. Там, де земля щільна й рівна і де вона більше не намагається тебе вбити. Далі — Луна знала — простягалися ферми та інші ліси, інші гори і, зрештою, океан. Але дівчинка ніколи не заходила так далеко. По той бік гори — на півночі — не було нічого, крім лісів, а за ними простягалося болото, що вкривало половину світу.

Глерк розповідав, що з того болота зародився всесвіт.

— Як? — тисячу разів запитувала Луна.

— Вірш, — відповідав Глерк.

— Пісня, — казав він іншого разу.

А потім замість подальших пояснень зауважував, що одного дня вона зрозуміє.

Луна вирішила, що Глерк просто нестерпний. Як і всі інші. Але набагато нестерпнішим був біль у її голові, що з кожним днем ставав дедалі сильнішим.

Вона сіла на землю й заплющила очі. У темряві, під повіками, вона побачила щось блакитне зі сріблястими мерехтливими краями, а також дещо геть інше. Важке й цупке, неначе горіх.

Ба більше: це щось, здавалося, пульсувало — неначе хитромудрий годинниковий механізм. «Тік-так», «тік-так».

«Кожен тік наближає мене до кінця», — раптом спало їй на думку. Луна потрусила головою. Навіщо вона таке подумала? Вона не знала.

«До кінця чого?» — це запитання не давало спокою. Але відповіді не було.

Раптом у її голові виникло видіння: оселя з кріслами, вкритими ковдрами ручної роботи, з картинами на стінах і яскравими баночками, що вишикувалися на полицях різнобарвними рядами. І чорноволоса жінка з міткою у формі півмісяця на лобі. І чоловічим голосом хтось наспівував: «Ти бачиш свою матусю? Ти бачиш, моя люба?» І те слово луною відбивалося в її голові й гупало в скронях. «Матусю, матусю, матусю», — знову і знову, неначе крик далекого птаха.

— Луно? — покликав Фіріан. — Чому ти плачеш?

— Я не плачу, — відповіла дівчинка, витираючи сльози. — Я просто сумую за бабусею, ось і все.

І це було правдою. Вона дуже скучила за Ксан. Проте, хоч би скільки вони стояли та вдивлялись у далечінь, це не змінить відстані, яку треба подолати від Вільних міст до їхнього дому, розташованого на вершині сплячого вулкана. Це вона знала напевне. А ось той будинок, і ті ковдри, і ту жінку з чорним волоссям Луна вже колись бачила. Але не знала де.

Вона поглянула вниз: на болото й повітку, на майстерню й на хатину в дереві з круглими вікнами, що виднілися на масивному стовбурі, наче вибалушені очі. Був інший дім. Інша сім'я. До цієї хатини. І до цієї родини. Вона це відчувала.

— Луно, що сталося? — співчутливо запитав Фіріан.

— Нічого, Фіріане, — відповіла дівчинка. Вона піднесла дракона до обличчя й поцілувала в голову. — Нічого. Я просто думаю про те, як сильно я люблю свою родину.

Це була її перша брехня. Хоча кожне слово в ній було правдою.

Розділ вісімнадцятий, у якому з'являється відьма

Ксан уже й не пам'ятала, коли востаннє, як цього разу, не квапилася під час подорожі. Звісно, протягом багатьох років її магічні сили поступово втрачалися, але нині це чомусь відбувалося набагато швидше. Здавалося, що її магія перетворилася на крихітний потічок, який ледве рухався вузькими каналами її кволих кісток. Її зір затуманився, вона погано чула... У стегні виник гострий біль (також боліли ліва нога, поперек, зап'ястя й навіть ніс). Стан відьми стрімко погіршувався. Зовсім скоро вона востаннє візьме Луну за руку, востаннє торкнеться її милого обличчя, востаннє хриплим голосом прошепоче, що любить її. Відьма ледве трималася на ногах.

Правду кажучи, Ксан не боялася помирати. Чого їй боятися? Вона змогла полегшити біль сотням, ба навіть тисячам людей, які готувалися до цієї подорожі в незвідане. На їхніх обличчях останньої миті життя вона неодноразово бачила раптове здивування й дику, якусь божевільну насолоду. Ксан була переконана, що їй нічого боятися. Але це було до того, як дещо змусило її замислитись. Вона подумала про те, що її останні місяці будуть зовсім кепськими. Коли вона згадувала Зосиму (це було дуже важко, припри всі її зусилля), перед очі ставали його гримаси, жахливе тремтіння та сильна худорлявість. Вона добре пам'ятала прояви того болю, який він відчував. І геть не раділа з того, що має відчувати те саме.

«Заради Луни, — казала вона собі. — Усе це заради Луни». Це була абсолютна правда. Вона любила цю дівчинку з кожним новим нападом болю в спині; вона любила її, коли жахливо кашляла; вона любила її, зітхаючи щоразу від болю в кістках і м'язах; вона любила її, коли хрускав той чи той суглоб. Заради цієї дитини вона ладна була витримати будь-що.

Вона повинна їй про все розповісти. Звісно, що так.

«Скоро, — пообіцяла вона собі. — Але не тепер».

* * *

Протекторат розташувався біля підніжжя довгого пологого схилу, просто перед горою, з якої було добре видно безкрає зіринове болото. Ксан видерлася на скелястий укіс, щоб перед своїм останнім спуском насолодитися краєвидом.

З містом було щось не так. Сум, що завис у повітрі, скидався на липкий, щільний туман. Ксан стояла понад хмарою смутку й кляла себе на всі заставки.

— Стара дурепа, — бурмотіла вона. — Скільком людям ти допомогла? Скільки ран ти вилікувала й скільки сердець заспокоїла? Скільки душ ти скерувала на правильний шлях? І все одно — ось бідні люди, чоловіки, жінки та діти, яким ти відмовила в допомозі. Що ти на це скажеш, дурна жінко?

Казати було нічого.

І вона не знала чому.

Вона знала лише одне: що ближче вона наближалася до Протектората, то менше їй цього хотілося.

Відьма мотнула головою, струсила зі спідниці налиплу ринь та листя й пішла схилом у бік міста. Вона йшла та згадувала минуле. Вона пригадала кімнату в старому замку: свою улюблену кімнату, з двома драконами, вирізьбленими обабіч каміна, зі зруйнованою стелею, крізь яку всередину потрапляло сонячне світло, а от від дощу завдяки магії кімната була захищена. І вона згадала, як уможовлялася у своєму саморобному ліжку, складала руки біля серця й молилася зіркам, щоб їй не снилися нічні кошмари. Але вони снилися. І стара пам'ятала, як плакала, уткнувшись обличчям у матрац, — з її очей струменіли цілі океани сліз. І вона пам'ятала голос за дверима. Тихий, скрипучий голос, що шепотів: «Більше. Більше. Більше».

Ксан щільніше загорнулась у свій плащ. Вона не любила мерзнути. А ще вона не любила спогади. Вона потрусила головою, щоб у ній трохи прояснилося, і пішла схилом. До хмари.

* * *

Божевільна з вежі помітила відьму, яка шкутильгала поміж деревами. Вона була далеко. Дуже далеко. Але за потреби ця жінка могла побачити весь світ. Чи вміла вона це робити до того, як втратила розум? Певно що так. Мабуть, вона просто цього не помічала. Колись вона була хорошою дочкою. Потім закоханою дівчиною. Потім майбутньою матір'ю, яка лічила дні до пологів. А потім усе пішло шкереберть.

Жінка усвідомила, що вона може дещо знати. Дещо таке, про що не знають інші. Світ, який вона бачила крізь своє безумство, був усіяний блискучими коштовними дрібничками. Якщо звичайна людина загубить монету, то більше ніколи її не знайде, натомість ворона відшукає її миттю. Такою блискучою дрібничкою — ні, коштовною перлиною! — для бранки були знання. А вона сама була вороною. Вона пильнувала, піднімала й забирала. Вона так багато всього знала... Наприклад, вона знала, де живе відьма. Вона пішла б туди із зав'язаними очима, якби мала змогу покидати вежу. Знала, звідки відьма бере дітей. Знала, що це за місто.

— Як сьогодні почувається наша хвора? — щоранку запитувала в неї головна сестра. — Чи задосить смутку відчуває її нещасна недужа душа?

Сестра була голодною. Божевільна це відчувала.

«Я зовсім не сумую», — відповіла б бранка, якби хотіла розмовляти. Але вона мовчала. Її журба роками годувала головну сестру. Роками вона відчувала хижацькі пазурі. («Пожирателька Смутку», — усвідомила божевільна. Вона не знала цього імені. Вона віднайшла його сама, як і все інше, що було корисним, проникнувши крізь шпарини в тканині світу.) Протягом багатьох років вона скніла у своїй кімнаті, а головна сестра жадібно поглинала її тугу.

І ось одного дня смуток зник. Жінка навчилася зупиняти його, відкидати й перекривати чимось іншим. Надією. І сестра Ігнатія дедалі частіше виходила від неї голодною.

— Мудро, — мовила сестра, і її вуста склалися в тонку зловісну лінію. — Ти мене не впускаєш. Але це тимчасово.

«А ти мене не випускаєш, — подумала божевільна, і в її душі промайнула крихітна тінь надії. — І це теж тимчасово».

Божевільна притулилась обличчям до товстих віконних ґратів. У цей час відьма шкутильгала до міських мурів. Цієї самої миті

старійшини підносили дитину до брами.

Мати не плакала. Батько не кричав. Вони не боролися за своє приречене дитя. Заціпенівши, вони мовчки спостерігали, як їхнє немовля несли до жахливого лісу. Вони вірили, що це збереже їх від лиха. Вони звели обличчя вгору й дивилися в очі своїм страхам.

«Дурні, — хотіла сказати їм жінка. — Ви дуже помиляєтеся».

Бранка згорнула карту у формі сокола. Вона й раніше могла впливати на деякі речі, — такі, які вона не могла пояснити. Так тривало доти, доки вони не прийшли по її дитину, доки вона не опинилася у вежі: один сніп пшениці міг перетворитися на два, а зношена, тоненька тканина могла знову стати в її руках цупкою. Але протягом років ув'язнення у вежі її здібності виявлялися дедалі чіткіше. У шпаринах всесвіту вона віднайшла часточки магії й зібрала їх докупи.

Божевільна прицілилась. Відьма прямувала до галявини. У тому самому напрямку рухалися старійшини. А сокіл прилетить просто до дитини. Вона це відчувала.

* * *

Верховний старійшина Герланд дедалі старішав. Зілля, яке він щотижня отримував від зоряних сестер, допомагало йому почуватися краще, проте останнім часом воно не діяло. І це неабияк дратувало.

Також його дратувала тяганина з немовлятами — і сама ідея, і її результати. Йому не подобалося торкатися дітей. Вони були крикливі, невиховані та, щиро кажучи, егоїстичні.

До того ж вони смерділи. Принаймні ті, яких він тримав на руках.

Авторитет — це, ясна річ, дуже добре, важливо тримати обличчя й таке інше (Герланд узяв дитину другою рукою), проте він був надто старим для таких речей.

Він сумував за Антейном. Він знав, що це нерозумно. Добре, що хлопець обрав інший шлях. Зрештою, виконання страт — брудне діло. Тим паче, коли йдеться про родину. Проте... Хоч би як Герланда дратував опір племінника брати участь у жертвопринесенні, його не залишало відчуття втрати. Рада немов спорожніла. Герланд

переконував себе, буцімто просто хотів припинити утримувати цього негідника, але розумів: усе набагато складніше.

Люди вклонялися процесії, що рухалася звивистою стежкою, і це було добре. Немовля корчилося й звивалося, а потім відригнуло на мантию Герланда. Той глибоко зітхнув. Він не влаштовуватиме сцен. Він зобов'язаний зберігати спокій.

Ніхто й гадки не має, як насправді важко бути шановним, почесним і самовідданим. І коли процесія пододала останню дамбу, Герланд ладен був сам себе нагородити за терплячість і гуманізм.

Тим часом плач дитини перейшов у гикавку.

— Невдячна, — пробурчав Герланд.

* * *

Антейн переконався, що члени ради під час ходи добре його розгледіли. Зиркнувши на дядька Герланда («Який він жахливий!» — майнуло в голові), молодий чоловік залишив натовп і, непомічений, вислизнув крізь іншу браму. Опинившись під покровом дерев, він щодуху помчав у бік галявини.

Етайн залишилась на узбіччі дороги. У руках вона тримала кошик для скорботної родини. Вона була янголом, справжнім скарбом, а відколи покинула вежу, — неймовірно! — стала дружиною Антейна. Вони дуже любили одне одного. Вони прагнули створити родину. Але...

Жінка на кроквах.

Плач дитини.

Хмара смутку, що цупким туманом огорнула Протекторат.

Антейн знову й знову бачив той кошмар і нічого не міг удіяти. Він був безпорадним свідком того, як дитину забрали із сім'ї й залишили в лісі. «Ми не змогли б припинити це, навіть якби спробували», — заспокоював він себе. Усі так себе заспокоювали. Антейн завжди в це вірив.

Але також він вірив у те, що решту свого життя буде сам-один. А потім кохання довело інше. І тепер світ став яскравішим, ніж був до цього. І коли вже це переконання виявилось хибним, то як щодо інших?

«А що, як ми помиляємося стосовно відьми? А що, як ми помиляємося стосовно жертвопринесення? — Антейн не вгавав. Запитання були просто революційні. Вони вражали. «І що буде, коли ми таки спробуємо?»

Чому він раніше ніколи про це не думав? Чи не було б краще народити дитину у світі, де панують добро, справедливість і радощі?

Чи намагався бодай хтось бодай колись поговорити з відьмою? Звідки вони знають, що вона не погодиться? Урешті-решт, із віком люди мудрішають. У цьому був сенс.

Кохання зробило його легковажним. Кохання зробило його сміливим. Кохання надало відповіді на найскладніші запитання. І Антейнові вони були потрібні.

Він пробіг повз старі платани та сховався в кущах, чекаючи, коли наблизяться старійшини.

Саме там він і знайшов паперового сокола, що висів на гіллі, наче якась чудернацька прикраса. Він схопив птаха й міцно притиснув до свого серця.

* * *

Діставшись місця, Ксан зрозуміла, що запізнилась.

Вона почула голос немовляти ще за декілька кілометрів до галявини.

— Тітка Ксан уже йде, моя люба! — гукнула вона. — Будь ласочка, не бійся!

Вона не могла в це повірити. За всі роки вона ніколи не запізнювалась. Ніколи. Сердешна... Відьма заплющила очі й постаралася скерувати потік магічної сили у свої ноги, щоб надати їм швидкості. На жаль, у неї вийшов лише маленький струмінь, аж ніяк не потік, проте це таки трохи допомогло. Спираючись на костур, відьма поспішила через порослий травною пустир.

— О, слава богу! — видихнула Ксан, побачивши немовля — зарюмсане, з почервонілим обличчям, але живе та неушкоджене. — Я так переживала за тебе, я...

А потім дитину заступив якийсь чоловік.

— СТІЙ! — заревів він.

Його обличчя було вкрите численними шрамами. У руках він тримав зброю.

Маленький потічок магії, поєднаний тепер зі страхом, здивуванням та переживанням за немовля, яке опинилося за спиною небезпечного незнайомця, несподівано збільшився до розмірів величезної хвилі. Хвиля пролинула крізь її кістки, опромінюючи м'язи та шкіру. Магія навіть обпалила її волосся.

— ГЕТЬ ІЗ ДОРОГИ! — закричала Ксан, і її голос прогуркотів уздовж скель.

Вона відчувала, як сила, наче масивні хвилі, що б'ються об берег, виринається з ядра землі, проходить крізь її ноги аж до голови, прагне дістатися самого неба й знову повертається до землі. Вона простягнула руки та схопила чоловіка. Він заволав так, наче велика хвиля вдарила його просто в сонячне сплетіння, заблокувавши дихання. Ксан легко відкинула його вбік, наче ганчір'яну ляльку. Вона перетворилась на великого яструба, спустилась до немовляти, схопила його пазурами за пелюшки й підійняла в небо.

Через брак сили Ксан не могла надовго залишатися птахом, проте зуміла протриматися в повітрі до наступних гірських хребтів. Комфорт і затишок вона надасть маляті трохи згодом — якщо, звісно, геть не знесилиться. Дитина розтулила рота й закричала.

* * *

Божевільна з вежі спостерігала за перетворенням відьми. Дивлячись, як її ніс змінюється на дзьоб, бранка нічого не відчувала. Їй було байдуже, коли зі шкіри відьми стало випинатися пір'я, коли руки подовжилися, а тіло перетворилося на пташиний тулуб.

Жінка у вежі пам'ятала вагу дитини у своїх руках. Запах її голівки. Радісне хвицання ніжок. Змахи крихітних рученят.

Вона пам'ятала, як притискала спиною до даху.

Вона пам'ятала, як висіла на кроквах. Пам'ятала, як їй хотілося злетіти.

— Птахи, — пробурмотіла вона, після того як злетіла відьма. — Птахи, птахи, птахи.

У вежі не існувало часу. Лише порожнеча.

«Тимчасово», — подумала вона.

Божевільна дивилася на молодого чоловіка, того самого, зі шрамами на обличчі. Вона шкодувала щодо шрамів. Вона цього не хотіла. Але він був хорошим хлопчиком — розумним, допитливим, із добрим серцем. Ця доброта була його найціннішим скарбом. Через його шрами — вона це знала — дурні дівчиська трималися осторонь. Він заслуговував на кохання когось особливого.

Вона побачила, як молодий чоловік роздивлявся паперового сокола. Спостерігала, як він уважно розгортає кожну щільну складку й розрівнює папір на камені. На цьому аркуші не було карти. Зате були слова.

«Не забудь», — було написано з одного боку.

«Я не жартую», — виднілося на другому.

Божевільна відчула, як тисячі пташок — паперових пташок, пташок із пір'ям, із серцем, розумом і плоттю, — схопилися й стали підійматися над сонними деревами.

Розділ дев'ятнадцятий, у якому Ксан вирушає до Міста Страждань

Для людей, які любили Луну, час минав дуже швидко. А сама Луна переживала, що ніколи не досягне дванадцятиріччя. Кожен день здавався дівчинці важким каменем, який доводилося котити на вершину дуже високої гори.

Тим часом її знання щодня збагачувалися. Щодня світ одночасно і розширювався, і стискався; проте що більше Луна дізнавалася, то більше розчаровувалася від того, чого вона не знала. Вона швидко вчилася, її руки та ноги — утім, як і розум, — не знали спокою. Дівчинка переживала за овець, за курей, за бабусю й за болотяного монстра. Вона знала, як надоїти молока й назбирати яєць, як спекти хліб, сконструювати новий прилад, побудувати хитромудру конструкцію, виростити городину, відкинути сир, потушкувати м'ясо, щоб наситити розум і душу. Вона знала, як підтримувати лад в оселі (хоча й не дуже любила прибирати), як оздобити поділ сукні вигаптуваними пташками.

Вона була чемною й вихованою дитиною, яка любила рідних, і вони відповідали їй взаємністю.

Проте...

Їй чогось бракувало. У її знаннях зяяла чимала прогалина. Така сама прогалина була в усьому її житті. Луна це відчувала. Сподівалася, що, коли їй виповниться дванадцять, проблема вирішиться й між прогалинами з'явиться міст. Але цього не сталося.

Натомість, коли їй нарешті виповнилося дванадцять років, Луна помітила, як дещо почало змінюватися — і не всі зміни були приємними. Вона стала вищою за бабусю. Неуважною. Нетерплячою. Заїдливою. Вона ні сіло ні впало чіплялася до бабусі. Напосідалася на болотяного монстра. Навіть прискіпувалася до свого дракона, який був близьким її серцю, наче брат-близнюк. Звісно, потім вона вибачалася, але сам факт того, що це ставалося, доводив її до сказу. Чому її всі так дратують? Луна не могла цього збагнути.

Була ще одна річ. Луна думала, що прочитала всі книжки з майстерні, але виявилось, що є ще декілька томів, яких вона ніколи

не бачила. Вона знала, які вони на вигляд. Знала, на яких полицях вони лежать. Проте, хоч би як вона старалася, усе одно не могла згадати ані їх назв, ані сюжетів.

Ба більше, вона зрозуміла, що не може прочитати слова навіть на корінцях деяких фоліантів. А вона повинна їх прочитати. Слова написано рідною мовою, а гачкуваті літери склалися у візерунок, сповнений певного змісту.

Проте...

Щоразу, коли вона намагалася роздивитися палітурки, її очі ковзали по них, немов корінці книжок були виготовлені не зі шкіри, а зі скла, на яке розлили олію. Такого не бувало, коли вона дивилася на книжку «Життя зірки» чи на улюблений примірник «Механіки». Але інші книжки були слизькі, наче скляні кулі, змащені олією. Ба навіть більше: щойно дівчинка натрапить на такий фоліант, її свідомість одразу поринала в спогади чи мрії. Вона почувалася косоокою, розум затуманювався; вона починала шепотіти вірші чи складати історії. Іноді отямлювалася за декілька хвилин, а іноді — за кілька годин чи навіть півдня. Вона струшувала головою, щоб прогнати морок, і ніяк не могла згадати, що саме робила в цей час та як довго.

Вона нікому не розповідала про ці чари. Ні бабусі. Ні Глеркові. Ні, ясна річ, Фіріанові. Не хотіла їх хвилювати. Ці зміни її дуже бентежили. Вони були занадто дивними. І тому дівчинка залишила це в таємниці. Проте рідні все одно здивовано на неї поглядали. Чи якимось дивно відповідали на її запитання, неначе знали, що з нею щось негаразд. І від цього Луна відчувала щось схоже на головний біль, якого не можна було позбутися.

Була ще одна річ, яка сталася після того, як їй виповнилось дванадцять: вона почала малювати. Цілими днями. Вона малювала і вдумливо, і бездумно. Малювала обличчя, місця, дрібні деталі, рослини та тварин: тут тичинка, там лапа, гнилий зуб старої кози. Вона малювала зоряні карти, карти Вільних міст і карти місць, що існували тільки в її уяві. Вона малювала вежу з кам'яними мурами, сам вигляд якої викликав тривогу; перехресні коридори та нагромадження сходів у будівлі, що нависла над містом, яке поглинув туман. Вона малювала жінку з довгим чорним волоссям. І чоловіка в мантиї.

Змусити Луну сидіти за паперами й чогось навчатися можна було лише таким способом. А Фіріан і Глерк із вугілля та очерету

виготовляли для неї олівці. І дівчинці завжди їх було замало.

* * *

Того року Луна з бабусею знову вирушили до Вільних міст. У Ксан, як завжди, було там чимало роботи. Вона оглядала вагітних жінок і багато чого путнього радила повитухам, цілителям й аптекарям. Зазвичай Луна охоче відвідувала міста по той бік лісу, але цього разу подорож її неабияк дратувала.

Її бабуся — завжди міцна, немов кам'яна брила, на яку вона звикла покладатися протягом свого життя, — почала втрачати силу. Луна дуже турбувалася через її здоров'я: шкіра Ксан укрилася якимись шпичаками.

Відьма ледве переставляла ноги. Їй дедалі гіршало.

— Бабусю, — озвалася Луна, помітивши, як стара здригається з кожним кроком. — Чому ти досі йдеш? Тобі треба посидіти. Гадаю, слід присісти просто зараз. О, поглянь. Колода. Можна перепочити.

— Дурниці, — відповіла та, важко опершись на свій костур і скривившись. — Що більше я сидітиму, то більше часу триватиме подорож.

— А що більше ти ходитимеш, то більше в тебе болітиме, — відкарбувала Луна.

Здавалося, що кожного ранку в Ксан починало боліти щось інше. Те, що до цього не боліло. Темніло в очах. Слабшали руки.

Луна стала сама не своя.

— Бабусю, хочеш, я посиджу біля тебе? — запитала дівчинка. — Чи, може, ти хочеш, щоб я розповіла тобі історію чи заспівала пісню?

— Що це з тобою, дитино? — зітхнула Ксан.

— Тобі, мабуть, треба чогось поїсти. Чи попити. А може, ти хочеш чаю? Заварити тобі? Тобі обов'язково треба посидіти. З горнятком чаю.

— Я чудово почуваюся. Я подорожувала до Вільних міст стільки разів, що й не порахую, і ніколи не мала ніяких проблем. Ти робиш із мухи слона.

Але в ній щось змінилося. Дрижав голос, тремтіли руки... І вона була така худа! Ксан завжди була огрядною. Її обійми завжди були м'якими та ніжними. А тепер вона була вразлива й тендітна: загорнута

в зім'ятий папір суха билинка, яка може впасти від найменшого подиху вітру.

* * *

Тільки-но вони дісталися міста, яке називали Містом Страждань, Луна відразу побігла до будинку однієї вдовиці, розташованого на околиці.

— Моя бабуся недобре почувається, — повідомила Луна господині. — Не кажіть їй, що я з вами про це розмовляла.

Вдовиця негайно послала сина (він, як і багато місцевих мешканців, був зоряною дитиною) до цілителя. Той побіг до аптекаря, аптекар побіг до мера, який негайно сповістив Жіночу лігу. Вправні жіночки сполошили Союз джентльменів, Спілку виробників годинників, Об'єднання робітників і ремісників та міську школу... На той час, як Ксан дошкандибала до саду вдовиці, на неї вже чекало півміста. Люди метушилися, влаштовували столи та намети й готувалися доглядати свою недужу благодійницю.

— Оце так, — видихнула Ксан і з вдячністю опустила у крісло, яке поряд із квітником поставила для неї молода жінка.

— Ми подумали, що так буде краще, — сказала вдова.

— Я подумала, що так буде краще, — поправила Луна й відчула, немов її щоки, голову та плечі пестять тисячі рук.

— Яка хороша дівчинка, — гомонів натовп. — Ми знали, що вона буде найкращою з найкращих дівчат, найкращою з найкращих дітей, а одного дня стане найкращою з найкращих жінок. Ми дуже раді, що так усе й відбувається.

Луні не треба було звикати до такої пильної уваги. Хоч би коли вона відвідувала Вільні міста, її завжди тепло зустрічали й навіть трохи підлещувалися. Дівчинці було невтямки, чому місцеві жителі її так люблять, чому прислухаються до кожного її слова, але її дуже тішило їхнє захоплення.

Люди відзначали її гарні очі, темні та сяючі, немов нічне небо; її чорне волосся із золотими пасомцями та родимку у формі півмісяця. Вони зауважували її спритні пальці, сильні руки та швидкі ноги. Вони

хвалили її за чітку вимову, вправність у танцях і чудовий голос, яким вона співала пісень.

— Ллється, наче чари, — зітхали жінки, і Ксан люто зиркала на них, після чого вони бралися щось говорити про погоду.

Те слово неабияк псувало Луні настроїв. Вона знала, що вже чула його раніше, — повинна була чути. Але пізніше слово вилетіло з її голови, наче колібрі. І зникло, залишивши по собі порожнечу.

Луна сиділа серед зоряних дітей. Усі вони були різного віку: хтось іще не вмів розмовляти, хтось тільки-но починав ходити, а найстарші досягли літнього віку.

(«Чому їх називають зоряними дітьми?» — запитувала Луна, мабуть, тисячі разів. «Не розумію, про що ти», — відкараскувалася Ксан і змінювала тему.

А згодом Луна про це забувала. І так було щоразу.

Лише нині вона про це згадала.)

Зоряні діти обговорювали свої найперші спогади. Вони часто так робили: з'ясовували, хто саме найкраще пам'ятає, коли стара Ксан принесла їх до їхньої родини й нарекла улюбленими. Через те що ніхто не міг цього пам'ятати, — на той час вони всі були дуже малі, — вони поринали в спогади так далеко, як це було можливо, і намагалися знайти найперший образ.

— Я пам'ятаю зуб, — мовив найстарший із зоряних дітей. — Як він захитався, а потім випав. А все, що було до цього, боюся, я пам'ятаю дуже погано.

— Я пам'ятаю пісню, яку співала мені мати, — сказала якась дівчинка. — Але вона й досі її співає, то, мабуть, це ніякий не спогад.

— А я пам'ятаю цапа. Цапа з кучерявою гривою, — озався хлопчик.

— Ти впевнений, що то була не Ксан? — сміючись, запитала дівчинка.

Вона була однією з наймолодших зоряних дітей.

— О, — відповів хлопчик. — Найімовірніше, так і було.

Луна наморщила лоба. Десь у її підсвідомості виникали дивні образи. Це були спогади чи сни? Чи спогади про сни? Чи вона все просто вигадала? Вона не знала.

Прочистивши горло, Луна сказала:

— Я пам'ятаю чоловіка. У темній мантиї, що аж свистіла, наче вітер. У нього була обвисла шия та яструбиний ніс, і я йому не дуже подобалася.

Зоряні діти повернулися до неї.

— Справді? — запитав один із хлопців. — Ти впевнена?

Усі витріщилися на неї, зосереджено покусуючи губи.

Ксан змахнула лівою рукою, а її щоки запашіли.

— Не слухайте її. — Відьма закотила очі. — Вона й гадки не має, про що говорить. Не було ніякого чоловіка. Кожному може казна-що наснитися.

Луна заплющила очі.

— А ще там була жінка, яка жила на стелі. Її волосся тріпотіло, наче платанове гілля від сильного вітру.

— Це неможливо, — криво посміхнулася Ксан. — Я знаю всіх твоїх знайомих, я була поряд усе твоє життя.

Вона подивилась на Луну, звузивши очі.

— І хлопець, що пахнув тирсою. Чому він пахнув тирсою?

— Багато людей пахнуть тирсою, — відповіла Ксан. — Лісоруби, теслярі, жінки, які вирізають ложки. Я можу продовжувати й продовжувати.

Звісно, це була правда. Луна струсила головою. Цей спогад був старим і далеким, але водночас дуже чітким. У дівчинки більше не було таких давніх спогадів, як цей: вона мала коротку пам'ять, тому міцно трималася за цей образ. Образ означав щось дуже важливе. І Луна знала це напевно.

Раптом у голові майнула думка, що бабуся ніколи не говорила про спогади. Ніколи.

* * *

Наступного дня, переночувавши у вітальні вдови, Ксан подалася в місто — оглядати вагітних. Зазвичай, вислуховуючи їхні животики, вона давала їм поради щодо обсягів роботи, які їм не слід перевищувати, та харчування, якого вони повинні дотримуватися.

Луна бігла за нею хвостиком.

— Маєш змогу навчитися чогось корисного, — утомлено сказала Ксан.

— Я й сама корисна, — відповіла Луна, швидко перебираючи ногами по бруківці, адже вони повинні були якнайшвидше дістатися до першої пацієнтки, чий будинок стояв у середмісті.

Вагітність добігала кінця: здавалося, перейми можуть розпочатися будь-якої миті. Натомлена, виснажена, жінка привітала відьму та її онуку.

— Я встала б, — мовила вона, — але боюся, що відразу впаду.

Луна за звичаєм поцілувала жінку в щоку й мимохідь торкнулася випуклого живота: усередині ворушилося дитя. Раптом дівчинка відчула, як до горла підкотилася грудка.

— Чи не заварити нам чаю? — бадьоро сказала вона, відвертаючи обличчя.

«Колись у мене теж була мати, — подумала Луна. — Мала бути».

Вона спохмурніла. Звісно, дівчинка не раз питала про це бабусю, але вдавала, буцімто нічого не пам'ятає.

Луна подумки склала список того, про що вона знала напевно.

«Сум небезпечний.

Спогади слизькі.

Моя бабуся не завжди каже правду.

І я теж».

Ці думки вихором кружляли в голові Луни, як листя чаю в окропі, що його вона зараз перемішувала.

— Чи не могла б дівчинка ненадовго покласти свої руки на мій живіт? — запитала породілля. — Чи, може, заспівати дитині пісню? Я була б дуже вдячна за таке благословення — жити, як вона, в оточенні магії.

Луна не знала, чому ця жінка хотіла її благословення і взагалі що таке те благословення. І те її останнє слово... Воно звучало знайомо. Але дівчинка не могла пригадати, що воно означає. Так само вона ледве пам'ятала саме слово — лише відчувала в голові дивну пульсацію, схожу на цокання годинника. Та хай там як, бабуся швиденько спровадила її за двері, а потім думки втратили чіткість. Трохи згодом Луна повернулася до кімнати, щоб налити чаю. Але він охолонув. Як довго її не було? Вона декілька разів стукнула себе долонею по голові, щоб зосередитись. Але все було марно.

У наступній оселі всі цілющі трави, які треба було вживати майбутній матері, Луна порозкладала відповідно до їхньої корисності. Вона трохи попереставляла меблі, щоб на них було зручніше влаштуватися з великим животом, і поперекладала кухонне начиння: тепер його було зручніше брати з полиць.

— Лише погляньте, — мовила майбутня мати, — яка вправна помічниця!

— Дякую, — сором'язливо відповіла Луна.

— І швидка, немов блискавка, — додала вона.

— Так і є, — погодилася Ксан. — Вона-бо моя, чи не так?

Луні стало зимно. Знову той спогад про чорне волосся, що тріпотить на вітрі, про сильні руки та запах молока, чебрецю й чорного перцю. І жіночий крик: «Вона моя, вона моя, вона моя!»

Картина була такою чіткою й реальною та постала в голові так раптово, що Луні забило дух. Цього не помітила вагітна жінка. Цього не помітила Ксан. У вухах дівчинки дзвенів жіночий крик, а під пальцями вона відчувала те чорне волосся. Її погляд ковзнув на крокви, проте там нікого не було.

Інші візити минули без пригод, і Луна з Ксан вирушили в довгу дорогу додому. Вони не розмовляли про чоловіка в мантиї, не обговорювали будь-які інші спогади. Вони не говорили про сум, хвилювання чи чорнококих жінок попід стелею.

І речей, про які вони не могли говорити, ставало набагато більше, ніж речей, про які вони говорили. Кожен секрет, кожна непромовлена дрібничка ставали важкими, міцними та холодними й наче камінням придавлювали як бабусю, так і онуку.

І вони щодалі нижче згиналися під вагою тих таємниць.

Розділ двадцятий, у якому Луна розповідає історію

Слухай мене, дурний дракониську. Припини метушитися бодай на хвилику, або я більше ніколи й нічого тобі не розповідатиму.

Ти ще вовтузишся.

Так, обійми не заважають. Можеш до мене притулитися.

Колись давно жила собі дівчинка, яка нічого не пам'ятала.

Колись давно жив собі дракон, який ніяк не міг подорослішати.

Колись давно жила собі бабуса, яка не казала правди.

Колись давно жив собі болотяний монстр, який був старіший за світ, який любив світ і людей у ньому, але не завжди міг знайти потрібні слова.

Колись давно жила собі дівчинка, яка нічого не пам'ятала. Почекай-но... Я вже це казала?

Колись давно жила собі дівчинка, яка не пам'ятала про те, що вона нічого не пам'ятає.

Колись давно жила собі дівчинка, яку спогади переслідували, наче тінь. Вони говорили з нею, немов привиди. Вона не могла дивитись їм в очі.

Колись давно жив собі чоловік у мантиї. Обличчям він скидався на яструба.

Колись давно жила собі жінка попід стелею.

Колись давно тріпотіло чорне волосся, блищали чорні очі й лунав праведний крик. Колись давно жінка, волосся якої було схоже на змії, сказала: «Вона моя», — і не жартувала. І потім вони забрали її.

Колись давно була собі темна вежа, що пронизувала небо й забарвлювала все навколо в сірий колір.

Так. Усе це — одна історія. Це моя історія. Тільки я не знаю, як вона закінчиться.

Колись давно в лісі жило щось страшне. Чи, можливо, сам ліс був страшним. Чи, можливо, увесь світ отруєний злістю та брехнею, і краще зятямити це просто зараз.

Ні, Фіріане, любий. Я теж у це не вірю.

Розділ двадцять перший, у якому Фіріан здійснює відкриття

— Луно, Луно, Луно, Луно, — співав Фіріан, виконуючи в повітрі численні піруети.

Вона вже два тижні була вдома, тож дракон не тямив себе від щастя.

— Луно, Луно, Луно, Луно.

Він завершив свій танок, і, трошки вихваляючись, приземлився на один палець посередині дівчачої долоні. Потому Фіріан низько вклонився, і Луна мимохіть усміхнулася.

Її бабуса лежала в ліжку. Вона все ще хворіла. Хвороба не залишала Ксан, відколи вони повернулися додому.

Коли настав час лягати спати, Луна поцілувала Глерка, побажала йому доброї ночі й разом із Фіріаном пішла в хатину.

— На добраніч, бабусю, — сказала Луна, нахилившись над заснулою Ксан.

Вона поцілувала її в пергаментну щоку.

— Солодких снів, — додала дівчинка пошепки.

Ксан не рухалася. Вона далі спала з розтуленим ротом. Навіть її повіки не тремтіли.

Драконові було заборонено спати в ліжку Луни. Проте Ксан була не в змозі пильнувати за виконанням цієї заборони, тож Луна сказала Фіріанові, що він може лягати в неї в ногах, як за старих добрих часів.

— О, радісна радосте! — вигукнув Фіріан, приклавши свої передні лапи до серця, і мало не знепритомнів.

— Але якщо ти хроптимеш, я тебе вижену. Минулого разу ти мало не підпалив мою подушку.

— Я не хропітиму, — пообіцяв дракон. — Дракони не хроплять. Я в цьому переконаний. Принаймні маленькі. Ми давній, шанований рід, і наше слово — закон.

— Ні, ви це робите, — сказала Луна, зав'язуючи своє чорне волосся у довгий хвіст і заходячи за ширму, щоб переодягатися в піжаму.

— Ні, не робимо, — роздратовано сказав Фіріан, а потім зітхнув. — Ну, можливо. Я дуже хотів би, щоб моя мати була поряд. Тоді в мене була б нагода поспілкуватися з іншим драконом. — Він вибалушив очиська. — Ти не думай, що мені тебе замало. Та й Ілерк мене багато чого навчив. І Тітка Ксан любить мене як рідного сина. Але все одно.

Він зітхнув і більше не сказав ані слова. Натомість хутенько беркицьнувся в кишеню піжами Луни та скулився там щільним гарячим клубочком. Луні подумалося, що це як відчутти в кишені гарячий камінець із каміна: незручно, трохи пече, але водночас заспокійливо.

— Ти диво, Фіріане, — пробуркотіла Луна, поклавши на дракона долоню й відчувши пальцями його тепло. — Ти моє улюблене диво.

Фіріан хоча б пам'ятав свою матір. А в Луни були лише сни. І вона не була певна, що вони чогось варті. Так, Фіріан бачив смерть своєї матері, але він хоча б точно знав про це. І він мав змогу любити нову родину повною мірою, без запитань.

Луна теж любила свою сім'ю. Вона любила їх.

Але запитань у неї було чимало.

Її голова просто кишіла запитаннями, прихованими глибоко всередині, зануреними в сон.

Коли до кімнати, ковзнувши по підвіконню, зазирнув місяць, Фіріан уже хропів. А коли молодик засвітив на повну, дракончик став підсмалювати піжаму Луни. Коли місяць дістався іншого боку віконної рами, Фіріанове дихання залишило на стегні дівчинки яскравий червоний слід, від чого шкіра вкрилася пухирцями.

Луна витягла дракона з кишені та влаштувала на краю ліжка.

— Фіріане! — чи то буркнула, чи то вигукнула дівчина спросоння. — ЗАБИРАЙСЯ ГЕТЬ!

І Фіріан зник.

Луна роззирнулася навсібіч.

— Він що, — прошепотіла вона, — вилетів у вікно? Оце моторний...

Вона легенько торкнулася пальцями опіку, намагаючись уявити шматок льоду, що тане на гарячій шкірі, утамовуючи біль. За деякий час біль ущух, і Луна заснула.

* * *

Фіріан і не думав прокидатися. Йому знову наснився той самий сон. Мати намагалася сказати йому щось дуже важливе, але була далеко, і крізь цупкий вологий туман Фіріан не міг її почути. Але він міг її побачити, якщо примружував очі. Вона стояла разом з іншими чарівниками замку, а довкруг них руйнувалися стіни.

— Мамо! — закричав Фіріан уві сні, але його голос розчинився в каламутному серпанку.

Мати дозволила дуже старому чоловікові залізти їй на спину, і вони полетіли до вулкана, який — грізний, ворожий та гуркотливий — намагався їх поглинути.

— МАМО! — ще раз крикнув Фіріан і... прокинувся в сльозах.

Раптом він побачив, що перебуває не поряд із Луною, де засинав, і не у своєму драконовому гамаку, розвішеному над болотом так, щоб мати можливість багато разів бажати Глеркові доброї ночі. Фіріан і гадки не мав, де він є. Напевно він знав лише одне: його тіло стало наче розпухлий шмат здобного тіста. Навіть очі опухли.

— Та що ж це коїться? — розгублено вигукнув Фіріан. — Де Глерк? ГЛЕРКУ! ЛУНО! ТІТКО КСАН!

Навкруги панувала тиша. Він був у лісі сам-один.

Напевно, він полетів уві сні, хоча такого ніколи раніше не бувало. Але зараз він чомусь не міг злетіти. Він змахнув крилами, але все було марно. Ударив ними так сильно, що дерева навкруги захиталися і з них западало листя. («Чи так було щоразу? — майнула думка. — Певно що так», — вирішив він.) Від крил на землі здійнялася курява, проте самі крила були важкими, як і все тіло. Фіріан не міг летіти.

— Таке завжди стається, коли я втомлений, — запевнив був себе дракон, хоча й знав, що це неправда.

Крила та лапи його ніколи не підводили, він завжди міг ходити, повзати, знімати шкірку зі стиглих фруктів чи залазити на дерево. Усі його кінцівки завжди добре працювали. То чого зараз його крила відмовляють?

Сон вразив Фіріана в самісіньке серце. Його мати була гарним драконом. Неймовірно гарним. Її повіки були оздоблені різнобарвними дорогоцінними камінцями. Її живіт був кольору свіжознесеного яйця. Коли Фіріан заплющував очі, йому здавалося, що він може торкнутися

кожної лусочки на її шкірі, гладенької, наче масло; кожного шипа, гострого, наче лезо. Він відчув її тепле дихання із солодким запахом сірки.

Скільки років минуло? Не так уже й багато. Він усе ще був Просто Маленьким Дракончиком. (Щойно він про це подумає, у нього починає нестерпно боліти голова.)

— Агов? — покликав Фіріан. — Чи є хто вдома?

Він струсив головою. Звісно, що нікого нема. Це ж ніякий не дім. Це страшні непролазні хащі, у яких йому не можна лишатися і в яких він, найімовірніше, просто помре. І ця халепа сталася саме через нього, хоча він навіть не усвідомлював, що саме накоїв. Літав уві сні, скоріше за все.

«Коли тобі страшно, — любила казати його мати, — переспівай свій страх. Драconi створюють найкращу музику у світі. Це всі знають». І хоча Глерк запевнював його в тому, що це неправда і що драconi — справжні майстри із самообману, Фіріан не оминав нагоди заспівати. І це йому завжди допомагало.

— «І ось я тут, — заспівав він голосно, — у гущі страшенного лісу. Тра-ла-ла!»

«Гуп, гуп, гуп!» — гупали його важкі лапи. Чи вони завжди були такі важкі? Певно що так.

— «І мені не страшно! — співав він далі. — Аніскілечки. Тра-ла-ла!»

Це була неправда. Він був нажаханий.

— Де я зараз? — запитав дракон уголос, наче було в кого питати.

Проте раптом, наче щоб відповісти на його запитання, у темряві виникла якась постать.

«Монстр», — майнула думка. Не те щоб Фіріан їх боявся. Він любив Глерка, а Глерк був саме монстром. Проте цей монстр був набагато вищий за Глерка. І чомусь переховувався в тіні.

Фіріан ступив уперед. Його великі лаписька ще більше вгрузли в багнюку. Він спробував змахнути крилами, але все одно не зміг відірватися від землі. Монстр не ворухився. Фіріан приступив ближче. Дереву гучно шелестіли, їхнє важке гілля клонилося від вітру. Дракон підозріло вдивлявся вперед.

— Овва, а ти ніякий не монстр! Ти лише димар! Димар без будинку.

І справді, посеред галявини височів димар: сам будинок, здавалося, згорів багато років тому. Фіріан став його вивчати. Верхні цеглини були оздоблені вирізаними зірками, а топка почорніла від сажі. Фіріан зазирнув у верхню частину димаря й зіткнувся з розгніваною матусею-яструбихою, яка тремтіла над наляканими пташенятами.

— Вибачте, — пискнув дракон, коли птаха дзьобнула його в ніс, і в нього заструменіла кров.

Він відвернувся від димаря.

— Який маленький яструб, — здивувався Фіріан.

Утім, він усвідомив, що опинився досить далеко від землі гігантів, тож тут усе було нормальних розмірів. І щоб зазирнути в димар, йому знадобилось лише стати на задні лапи й трохи витягти шию.

Фіріан роззирнувся й побачив, що стоїть посеред колишнього села: поміж зруйнованих будинків, центральної вежі та стіни, що, мабуть, колись була місцем поклоніння. Він бачив образи драконів, вулкана й навіть маленької дівчинки з волоссям, схожим на зоряне сяйво.

— Це Ксан, — якось сказала йому мати. — Вона піклуватиметься про тебе, коли мене не стане.

Він полюбив Ксан від першої зустрічі. У неї був веснянкуватий ніс і зуб із щербинкою. А її волосся, оповите зоряним сяйвом, було заплетене в довгі коси зі стрічками. Але це було неправильно. Ксан була старою жінкою, а він — молодим драконом, тож ніяк не міг знати її молодістю, чи не так?

Ксан узяла його на руки. На її щоці лишився слід від землі. Вони разом цупили солодощі з комори в замку.

— Я не знаю як! — сказала вона.

А потім заплакала. Вона схлипувала, наче маленька дівчинка.

Але ж вона не могла бути маленькою дівчинкою. Чи могла?

— Ти зрозумієш. Ти навчишся, — почув Фіріан ніжний голос своєї матері. — Я в тебе вірю.

У Фіріана перехопило дух. На очах забриніли сльози, і дві з них скотилися на землю, випаливши вщент два клаптики моху. Як довго це тривало? Хто міг сказати? Час — хитра штука, така сама слизька, як грязюка.

І Ксан нагадала йому про сум. «Сум — небезпечна річ», — повторювала вона знову і знову, хоча він не пам'ятав, щоб вона бодай колись пояснювала чому.

Центральна вежа небезпечно похилилася в один бік. Декілька кам'яних брил фундаменту з підвітряної сторони обвалилися, і Фіріан, нахилившись, зазирнув усередину. Там виднілося щось блискуче. Він простягнув лапу й схопив той предмет.

— Чоботи, — сказав дракон.

Так, це були старезні чорні чоботи зі срібними застібками. Попри свій вік, срібло сяло так, неначе його щойно відполірували.

— Вони дуже схожі на чоботи зі старого замку, — зауважив Фіріан. — Звісно, це не вони. Замалі. Ті були просто гігантські. І взували їх гіганти.

Давним-давно чарівники досліджували такі самі чоботи. Вони ставили їх на стіл і вивчали, використовуючи спеціальне приладдя та посуд, порошки, клаптики тканини тощо. Щодня вони здійснювали експерименти, проводили спостереження та щось записували. Їх називали чоботами-сороходами. І ні Фіріанові, ні Ксан не дозволяли їх навіть торкатися.

— Ти ще маленька, — казали інші чарівники, коли Ксан хотіла торкнутися того дивного взуття.

Фіріан покачав головою. Це не може бути правдою. Тоді Ксан уже не була маленькою, чи не так?

У лісі щось загарчало. Фіріан підскочив, немов ошпарений.

— «Я не боюся!» — заспівав він, хоча його коліна тремтіли, а дихання переривалося від страху.

М'які важкі кроки дедалі наближались. Він знав, що в лісі водяться тигри.

— Я лютий дракон! — крикнув він, але той крик був схожий на пищання.

У темряві знову почулося ревіння.

— Будь ласка, не вбивайте мене, — попросив дракон.

А потім він згадав. Відразу після того, як його мати поглинув вулкан, Ксан сказала: «Я з тобою, Фіріане. Завжди. Ти моя сім'я, а я — твоя. Я накладу на тебе закляття, яке убезпечить тебе від лиха. Ніколи не відходь далеко від мене, але якщо таке станеться й тобі буде

страшно, просто тричі швиденько скажи: “Тітко Ксан”, — і ти миттю опинишся коло мене».

— Як це? — запитав Фіріан.

— Чарівний трос.

— Але я його не бачу.

— Те, що ти чогось не бачиш, не означає, що цього не існує. Найдивовижніші речі у світі невидимі. Віра в невидимі речі робить їх сильними та дивовижними. Невдовзі сам переконаєшся.

Фіріан ніколи цього не пробував.

Гарчання дедалі ближчало.

— Т-і-і-тко Ксан, тітко Ксан, тітко Ксан! — закричав дракон і заплющив очі.

Потому розплющив їх, але... нічого не відбулося. Гарчання наближалось. У темряві блиснули два жовтих ока й окреслився великий силует.

Фіріан скрикнув. Він спробував злетіти, проте його тіло було завеликим, а крила — замалими. Усе було не так. Чому все пішло шкереберть? Він сумував за своїми гігантами, своєю Ксан, своїм Глерком, своєю Луною.

— Луно! — заплакав він, коли звір став нападати. — ЛУНО, ЛУНО, ЛУНО!

І раптом відчув удар.

— ЛУНО, МОЯ ЛУНО! — щосили верещав Фіріан.

— Чого ти репетуєш? — запитала Луна й витягла з кишені скуленого Фіріана.

Дракона була пропасниця, він ніяк не міг заспокоїтися. Небезпека минула. Від раптового полегшення він мало не заридав.

— Я дуже злякався, — сказав Фіріан, ухопившись зубами за піжаму дівчинки.

— Гм-м-м, — буркнула Луна. — Ти хропів, а потім таки обпік мене.

— Обпік? — ошелешено запитав Фіріан. — Де?

— Ось тут, — відповіла вона. — Зачекай.

Вона сіла й подивилася уважніше. Підпалина на постілі зникла! Як і дірка в піжамі, як і опік на її стегні.

— Слід був тут, — спроквола мовила дівчинка.

— А я відвідав дуже цікаве місце. І там був монстр. І з моїм тілом було щось не так, я не міг літати. А ще я знайшов чоботи. А потім опинився тут. Я думаю, це ти врятувала мене. — Він спохмурнів. — Але не знаю як.

Луна покачала головою.

— Як я могла тебе врятувати? Думаю, нам просто наснилися погані сни. У мене немає опіку, а ти весь час був поряд. Нумо спати.

Дівчинка із драконом скрутилися під ковдрою й майже одразу поснули. Фіріанові не снилися сни, він не хропів, а Луна жодного разу не поворушилась.

Коли дівчинка знову прокинулась, Фіріан усе ще спав на вигині її ліктя. Дві тоненькі цівочки диму вихоплювалися з його ніздрів, а його ящірячі губи склалися в сонній посмішці. «Ніколи, — подумала Луна, — не бачила більш задоволеного дракона». Вона провела рукою по його голові й сіла. Фіріан навіть не ворухнувся.

— Пс-с-с, — прошепотіла вона. — Сонько. Прокидайся, сонько.

Дракон спав. Луна позіхнула, потягнулася й легенько поцілувала його в теплий маленький носик. Вдихнувши диму, вона чхнула. Проте Фіріан не ворухився. Луна закотила очі.

— От мале ледащо, — із лагідним докором мовила вона й вислизнула з ліжка на холодну підлогу, шукаючи капці та шаль.

Було трохи зимно, проте день обіцяв бути ясним. Було б добре прогулятися. Луна схопилася за мотузки, якими піднімала своє ліжко до стелі. Фіріан не буде проти прокинутись угорі, а день треба починати з прибирання ліжка. Цього її завжди навчала бабуса.

Але тільки-но Луна підняла та закріпила ліжко, вона помітила на підлозі щось дивне.

Пару великих чобіт.

Чорних шкіряних чобіт, навіть важчих, ніж здавалося на позір. Луна ледь змогла їх підняти. І вони дивно пахли. Їхній запах здався Луні знайомим, хоча вона не могла зрозуміти, звідки його знає. Товсті підошви були виготовлені з матеріалу, який вона не змогла відразу визначити. А ще дивнішим було те, що на кожному підборі виднівся напис.

«Не взувай нас», — було написано на лівому підборі.

«Якщо налаштований несерйозно», — виднілося на правому.

— Що за чортівня? — уголос запитала Луна.

Вона підняла один чобіт і спробувала роздивитися його ближче, аж раптом відчула гострий головний біль, просто посередині лоба. Цей біль змусив її стати навколішки. Вона щосили натиснула кінчиками пальців на скроні, наче намагаючись не дати голові розлетітися на друзки.

Фіріан усе ще не ворухився.

Луна сіла на підлогу й сиділа там доти, доки біль не вщух.

Вона зазирнула під ліжку.

— Такі речі треба пильнувати, — усміхнулася дівчинка.

Зіп'явшись на ноги, вона підійшла до маленької дерев'яної скрині, що стояла коло вікна, і відкрила її ногою. Вона зберігала в ній свої спогади: дитячі іграшки, улюблені ковдри, камінці незвичайної форми, засушені квіти, шкіряні блокноти, рясно поцятковані її думками, запитаннями, малюнками та ескізами.

А тепер ця скриня поповнилася ще й чоботами. Великими чорними чоботами. З дивними написами та дивним запахом, що викликав головний біль. Луна опустила кришку й зітхнула з полегшенням. Коли вона замкнула скриню, голова в неї більше не боліла, і вона навіть забула про цей раптовий напад. Тепер треба було поговорити з Глерком.

Фіріан і далі хропів.

Луна зголодніла й захотіла пити. І переживала за бабусю. Також їй кортіло побачити Глерка. А ще треба було впоратися з хатньою роботою. Подоїти кіз. Зібрати яйця. І виконати ще дещо.

Ідучи по ягоди, вона зупинилася.

Вона хотіла про щось спитати. Про що саме?

Хоч убий, Луна не могла цього згадати.

Розділ двадцять другий, у якому починається інша історія

Звісно, я вже розповідала тобі про чоботи, дитино.

Ну, добре. Найжахливішою з усіх найжахливіших речей, які належали відьмі та які вона використовувала, були чоботи-сороходи. Чоботи, як і будь-який магічний предмет, не були ані хорошими, ані лихими. Вони лише дозволяли тому, хто їх узував, миттєво долати чималі відстані, збільшуючи довжину кроку.

Саме завдяки їм відьма викрадала наших дітей.

Саме вони дозволяли їй подорожувати світом, поширюючи злодіяння та сум. Саме вони дозволяли їй бути невловимою. Ми нічим не можемо зарадити. Наше горе невиліковне.

Дуже давно, ще до того, як ліс став небезпечним, відьма була просто чимось маленьким. Фактично мурахою. Її сила була обмеженою. Вона мало що знала. Її здатність створювати зло була не варта нашої уваги. Дитина, що заблукала в лісі. Ось такою «могутньою» вона була.

Але одного дня вона знайшла пару чобіт.

І тільки-но вона їх узула, одразу дістала можливість миттєво переноситись з однієї сторони світу в іншу. А потім вона накопичила забагато магії. Вона забирала її в інших чарівників. Вона брала її з землі. Вона всотувала її з повітря, дерев та польового квіту. Подейкували, що вона навіть крала її у місяця. А потім наклала закляття на всіх нас: наслала велику хмару суму, що вкрила цілий світ.

Та звісно, вона вкриває цілий світ. Ось чому він одноманітний і сірий. Ось чому надія — це лише казка для малят. Краще зятя це просто зараз.

Розділ двадцять третій, у якому Луна малює карту

Луна залишила бабусі записку, в якій написала, що хоче прогулятися — назбирати ягід і помалювати схід сонця. Найімовірніше, бабуся спатиме, доки дівчинка не повернеться: вона забагато спала останнім часом. І хоча старенька запевняла онуку, що завжди любила поспати й нині нічого не змінилося, Луна знала, що це брехня.

«Ми обидві брешемо одна одній, — подумала дівчинка, і роздратування гострою голкою штрикнуло її в серце. — І жодна з нас не знає, як зупинитися». Вона поклала записку на дерев'яний стіл і тихо зачинила за собою двері.

Вона закинула на спину наплічник, узула дорожні черевики й пішла довгим звивистим шляхом уздовж задньої частини болота, а потім попрямувала похилою стежкою, що вела поміж двох сопок, з яких звивався дим, на південній стороні кратера. Надворі було тепло й вогко, і Луна, здригнувшись, відчула, що від неї починає тхнути. Останнім часом таке бувало часто: неприємний запах, гідкі висипання на обличчі... Луна почувалася так, ніби кожна окрема частина її тіла раптово вирішила змінитися — навіть її голос ставав іншим.

Але це було не найгірше.

Бувало таке, чого вона не могла збагнути. Уперше вона це зауважила, коли намагалася підстрибнути, щоб краще роздивитися пташине гніздо, аж раптом опинилася на найвищій гілці.

«Це, напевне, вітер», — сказала вона собі, хоча це пояснення було просто смішним. Чи бодай хтось бодай колись бачив, щоб порив вітру закидав людину на верхівку дерева? Але в Луни не було жодного іншого пояснення, тож це здавалося таким самим логічним, як і будь-яке інше. Вона не розповіла про це ні бабусі, ні Глеркові. Не хотіла їх хвилювати. Окрім того їй було соромно — ніби вона якась не така як треба.

І взагалі. Це був просто вітер.

А десь за місяць, коли Луна з бабусею збирали в лісі гриби, дівчинка вкотре помітила, як стомлюється Ксан, яка вона тоненька

й квола, як хрипко та натужно вона дихає.

— Я дуже непокоюся за неї, — сказала Луна вголос, коли бабуса відійшла досить далеко, щоб її не чути.

Ці слова грудкою застрягли в горлі.

— І я теж, — відповіла горіхово-коричнева білка.

Вона сиділа на найнижчій гілці й дивилася вниз із виразом розуміння на своїй загостреній мордочці.

Лише за деякий час Луна усвідомила, що білки не повинні розмовляти.

І ще за деякий час вона зрозуміла, що це вже не перша тварина, що з нею говорить. Таке бувало раніше. Дівчинка була впевнена в цьому. Тільки не могла згадати, коли саме це відбулося.

А потім, коли вона намагалася пояснити Глеркові, що сталося, то не змогла цього зробити. Вона була не в змозі пригадати цей випадок. Вона знала, що щось відбулося. От тільки не знала, що саме.

«Таке бувало й раніше», — сказав голос у її голові.

«Таке бувало й раніше».

«Таке бувало й раніше».

Ппульсуюча впевненість, знання, таке саме надійне й реальне, як шестірні годинника.

Дорога, якою йшла Луна, завернула за перший пагорб, болото залишалося позаду. Старезна олива розкинула своє гілля над стежиною, ніби вітаючи всіх мандрівників. На найнижчій гілці сиділа ворона. Її пір'я вилискувало, наче нафта. Птаха подивилася Луні у вічі, немов чекала саме на неї.

«Таке бувало й раніше», — подумала Луна.

— Привіт, — сказала дівчинка.

— Кар, — відповіла ворона.

Але Луна була впевнена, що вона мала на увазі «привіт». І вона одразу згадала.

Напередодні вона дістала з курятника яйце. У гнізді воно було єдине, а в неї не було кошика, тому вона просто тримала його в руці. Перш ніж Луна дійшла до хатини, вона зрозуміла, що шкаралупа яйця ворухиться. І воно вже більше не було гладеньким і теплим, яким має бути звичайне яйце, а стало шорстким, кілким і лоскітливим. Потім воно її дзьобнуло. Скрикнувши, дівчинка впустила його на землю. Але

це вже було зовсім не яйце. Це була ворона — велика, доросла ворона. Вона покружляла над її головою та всілася на найближче дерево.

— Кар, — сказала птаха.

Точніше, вона мала б сказати саме це. Але не сказала.

«Луно», — ось що насправді каркнула птаха. Вона вмостилася на найнижчій гілці дерева, а потім літала за дівчинкою цілий день. Луна була спантеличена.

— Кар, — каркала ворона, говорячи насправді: «Луно, Луно, Луно».

— Тихіше, — бурчала Луна. — Я намагаюся думати.

Ворона була чорною й блискучою, як і годиться вороні, але коли Луна примружилась і подивилась на неї так, вона побачила й інший колір. Блакитний. З відблиском сріблястого по краях. Ці додаткові кольори зникли, коли вона знову широко розплющила очі.

— Ти хто? — запитала Луна.

— Кар, — відповіла ворона. «Я найкраща з ворон», — мала на увазі вона.

— Я бачу. Переконайся, що тебе не бачить моя бабуся, — сказала Луна. — Або мій болотяний монстр, — додала вона, трохи подумавши. — Гадаю, ти їх засмутиш.

— Кар, — промовила ворона.

Це означало: «Цілковито згодна».

Луна похитала головою.

Вона не розуміла, навіщо з'явилася ця ворона. Вона нічого не розуміла. Проте ворона була тут. Птаха точно була тут, розумна та жива.

«Є якесь слово, яке могло б усе пояснити, — подумала дівчинка. — Є слово, яке пояснює все, чого я не розумію. От тільки я ніяк не можу його пригадати».

Луна попросила ворону зникнути, допоки вона дещо не зрозуміє, і птаха її послухала. Ця ворона справді була пречудова.

І тепер вона з'явилася знову. На найнижчій гілці старезної оливи.

«Кар», — мала б сказати ворона.

— Луно, — покликала вона насправді.

— Та вгамуйся вже, — одіzwалася Луна. — Тебе можуть почути.

— Кар, — прошепотіла ворона, ніяковіючи.

Звісно, Луна пробачила вороні. Прямуючи далі, вона перечепилася об камінь і гепнулася просто на наплічник.

— Ой, — зойкнув наплічник. — Злізь із мене негайно.

Луна вирячилася на нього. Хоча зараз її уже нічого не дивувало. Навіть наплічник, який розмовляє.

Тоді з бокової кишені наплічника визирнув маленький зелений ніс.

— Чи це ти, Луно? — спитав ніс.

Луна закотила очі.

— Що ти робиш у моїй сумці? — запитала вона.

Дівчинка відтулила кишеню й люто зиркнула на дракона, який сором'язливо вилазив назовні.

— Ти весь час кудись ходиш, — промовив він, не дивлячись їй у вічі. — Без мене. І це несправедливо. Я лише хотів піти з тобою. — Фіріан спурхнув угору та завис на рівні Луниних очей. — Я лише хочу стати частинкою твоєї компанії. — І він подарував їй найщирішу драконову усмішку. — І ми можемо запросити також Глерка й тітоньку Ксан.

— Ні, — відкарбувала Луна й пішла далі, вгору.

Фіріан пурхав позаду.

— Куди ми йдемо? Чи можу я допомогти? Я дуже корисний. Агов, Луно! Куди ми йдемо?

Дівчинка пустила очі під лоба і, фиркнувши, розвернулася на п'ятах.

— Кар, — вимовила ворона.

Цього разу вона не сказала «Луно», але дівчинка відчула, що птаха мала на увазі саме це. Ворона полетіла вперед, неначе знала напевно, куди вони йдуть.

Вони попрямували стежиною до третього шлакового конуса, єдиного на дальньому боці кратера, а потім піднялися на вершину.

— Чому ми тут? — поцікавився Фіріан.

— Угамуйся, — сказала Луна.

— Чому я маю вгамуватися? — запитав дракон.

Луна глибоко зітхнула.

— Мені треба, щоб тебе не було чутно, Фіріане. Тоді я зможу зосередитися на малюванні.

— Я вмію бути тихим, — прощобетав той, літаючи перед її обличчям. — Я вмію бути дуже тихим. Я вмію бути тихішим, аніж черв'яки, а черв'яки дуже тихі, допоки не стануть умовляти тебе не їсти їх, а тоді вони вже не такі тихі й дуже переконливі, хоча я зазвичай усе одно їх їм, тому що вони смачніючі.

— Я маю на увазі, замовкни просто зараз, — сказала Луна.

— Але я тихий, Луно! Я найтихіший з...

Луна заклапнула драконову пащеку вказівним і великим пальцями та, щоб він не образився, підхопила його другою рукою, міцно пригорнувши до себе.

— Я дуже люблю тебе, — прошепотіла вона. — А тепер — цить.

Вона ніжно торкнулася його зеленої голови й дозволила згорнутися калачиком.

Дівчинка сиділа, схрестивши ноги, на пласкому валуні. Пильно розглядаючи край землі, що вигинався біля обрію, Луна намагалася уявити, що там далі. Усе, що вона бачила, — це ліс. Але, безумовно, ліс не міг простягатися нескінченно. Коли Луна ходила з бабусею у зворотному напрямку, де-не-де дерева рідшали та поступалися місцем фермам, а ферми поступалися містечкам, які поступалися іншим фермам. Урешті-решт, були пустелі, та ще ліси, та гірські хребти, та навіть океан — і всього цього можна було дістатися розгалуженою мережею доріг, які розмотувалися врізнобіч, неначе величезні клубки пряжі. Мабуть, те саме буде й у цьому напрямку. Але вона не могла знати напевно. Вона ніколи сюди не ходила. Бабуся їй не дозволяла.

І ніколи не пояснювала чому.

Луна поклала свій альбом на коліна й розгорнула його на чистій сторінці. Вона зазирнула в наплічник, відшукала найгостріший олівець і взяла його в ліву руку — легенько, так, ніби він був метеликом і міг щомиті злетіти. Вона заплющила очі та зробила так, щоб розум став незамуленим, блакитним, неначе широке безхмарне небо.

— Мені також треба заплющити очі? — запитав Фіріан.

— Тихше, Фіріане, — попросила Луна.

— Кар, — сказала ворона.

— Ця ворона якась дурна, — фиркнув Фіріан.

— Вона не дурна. Вона просто ворона, — зітхнула Луна. — А тепер, Фіріане, дорогесенький, заплющ очі.

Фіріан задоволено забулькотів і згорнувся калачиком у складках Луниної спідниці. Скоро він захропе. Ніхто не заспокоювався швидше за Фіріана.

Луна спрямувала увагу на місце, де земля зустрічається з небом. Вона змальовувала його так ясно, як могла, у своїх думках, неначе її розум перетворився на папір, і їй було потрібно лише поставити на ньому позначки, — так обережно, як тільки це можливо. Дівчинка глибоко дихала, дозволяючи серцю битися повільніше, а душі — позбутися страхів і тривог. Вона почувалася якось дивно. Жар у кістках. Потріскування в кінчиках пальців. І найдивнішим було відчуття того, що її родимка у формі півмісяця засвітилася яскраво, немов лампа. І хто знає? Можливо, так і було.

У думках Луна бачила лінію обрїю. Вона бачила, як край землі починає витягуватися далі й далі, немовби світ повертався до неї своїм усміхненим обличчям.

Не розплющуючи очей, Луна стала малювати. За той час, поки вона сиділа, їй вдалося заспокоїтися так, що вона ледве щось усвідомлювала: своє дихання, тепло Фіріана, який міцно притиснувся до її стегна, його хропіння, метушню образів, які змінювали один одного так швидко, що дівчинка не встигала на них зосередитися.

— Луно, — долинув голос звіддаля.

— Кар, — озвався ще хтось.

— ЛУНО! — проревіли їй на вухо.

Вона прокинулася, здригнувшись.

— ЩО? — закричала Луна у відповідь.

Але потім побачила вираз мордочки Фіріана, і їй стало соромно.

— Як... — заговорила вона.

І роззирнулася. Сонце, яке тільки-но зійшло, коли вони дісталися кратера, тепер сяяло просто над головою.

— Як довго ми тут?

Вона вже знала, що минуло півдня. Зараз полудень.

Фіріан висів у повітрі коло обличчя Луни, притискаючись своїм зеленим носом до її веснянкуватого носа. Він мав дуже серйозний вигляд.

— Луно, — зітхнув дракон. — Ти захворіла?

— Захворіла? — перепитала Луна. — Ні, звісно.

— Як на мене, ти все-таки хвора, — тихо мовив Фіріан. — З твоїми очима щойно сталося дещо дуже дивне.

— Це смішно, — відповіла Луна, згортаючи альбом і міцно зав'язуючи шкіряні ремінці на м'якій обкладинці.

Вона поклала його в наплічник і спробувала підвестися. Ноги майже не слухалися.

— З моїми очима все гаразд, усе нормально.

— Це зовсім не смішно, — сказав Фіріан, пурхаючи від лівого вуха дівчинки до правого. — Зазвичай твої очі чорні й блищать. Але щойно вони були кольору блілого місяця. Це дивно. І я переконаний, що це не нормально.

— З моїми очима все гаразд, — повторила Луна й раптом перечепилася.

Вона спробувала випрямитись, ухопившись для рівноваги за валун. Але все було марно: від дотику її рук величезні камені ставали легкими, наче пір'я. Луна застогнала.

— А тепер і твої ноги не працюють, — зауважив Фіріан, намагаючись бути корисним. — І що сталося з тією каменюкою?

— Це тебе не обходить, — буркнула Луна й зібралася на силі.

Вона стрибнула й важко приземлилась на рівному гранітному майданчику.

Фіріан здивовано роззявив пащеку.

— Оце ти вшкварила, — промовив дракон, оцінивши відстань, яку тільки-но подолала Луна. — Зазвичай ти не стрибаєш так далеко. Я серйозно, Луно. Це було майже як...

— Кар, — сказала ворона.

Але для Луни це «кар» прозвучало як «стули пельку». І вона була цілковито з нею згодна.

— Гаразд, — фиркнув Фіріан. — Не слухай мене. Ніхто ніколи мене не слухає.

І він полетів понад схилом ображеною зеленою плямкою.

Луна тяжко зітхнула й попленталася додому. Вони помиряться. Фіріан завжди пробачав їй. Завжди.

Яскраве сонце припікало, тож Луна квапилася скоріше спуститися зі схилу. Вона почувалася виснаженою й спітнілою: від підйомів чи від змарнованого часу? Вона зупинилася біля струмка, щоб обмитися. Вода в озері, розташованому в кратері, була занадто гарячою, а от

у струмках, що з нього витікали, уже трохи охолола, хоча її не можна було пити. Луна стала навколішки, щоб повернути собі пристойний вигляд перед зустрічю з бабусею та Глерком: імовірно, вони обоє чекатимуть від неї пояснень.

Гора загуркотіла. Луна знала, що то вулкан гикає вві сні. Це нормально для вулканів. Дівчинка знала: вони сплять неспокійно, і цей неспокій зазвичай не спричиняв якихось проблем. Але колись вони таки стануться. Останнім часом вулкан здавався більш неспокійним, ніж зазвичай, і турбував із кожним днем. Бабуся казала не хвилюватися, але її слова змусили Луну хвилюватися ще дужче.

— ЛУНО! — голос Глерка донісся від підніжжя кратера, ніби відскочив від неба.

Дівчинка примружилась і поглянула вниз. Глерк був сам. Він помахав трьома лаписьками, вітаючись, і Луна помахала у відповідь. «Бабусі з ним немає, — зрозуміла вона, і її серце занепокоєно стиснулося. — Не може бути, щоб вона й досі спала».

Хвилювання зв'язало її нутрощі у вузол. «Не аж так допізна». Але навіть із такої відстані вона бачила серпанок тривоги навколо Глеркової голови.

Луна наддала ходи.

Ксан досі лежала в ліжку. Пополудні! І спала, наче мертва.

Луна розбудила її, відчуваючи, як сльози печуть очі. «Чи вона не захворіла?» — думала Луна.

— Боже мій, дитинко, — пробуркотіла Ксан. — Ну, чого ти будиш мене так рано? Дехто намагається ще трохи поспати.

І Ксан повернулася на другий бік і знову заснула.

Вона не вставала ще годину. Вона запевнювала Луну, що це цілком нормально.

— Авжеж, бабусю, — мовила Луна. — Усе цілком нормально.

Бабуся та онука обмінялися тонкими крихкими посмішками. І всі слова вимовленої ними брехні падали на землю — дзвінкі та блискучі, неначе друзки розбитого скла.

* * *

Трохи згодом того самого дня, коли Ксан оголосила, що хоче побути на самоті й пішла до майстерні, Луна витягла з наплічника альбом і переглянула малюнки, які намалювала в напівзабутті. Їй завжди здавалося, що все виходить краще, коли вона не пам'ятає, що саме робить. Узагалі-то, це її неабияк дратувало.

Вона намалювала кам'яну вежу — ту, що її вона вже малювала раніше, — з високими мурами та обсерваторією, з якої спостерігали за небом. Вона намалювала паперового птаха, котрий вилітає із вікна у західній стіні. Такого птаха вона малювала й раніше. Ще вона намалювала немовля в оточенні стародавніх викривлених дерев. Вона намалювала повний місяць, який обнадійливо світив на землю.

І вона намалювала карту. Точніше, дві карти. На двох сторінках.

Луна гортала альбом, пильно вдивляючись у те, що створила власноруч.

Обидві карти були складні та детальні, в обох були вказані рельєф, потаємні стежки, приховані небезпеки. Отут вирує гейзер, а ондечки чатує небезпечний котлован із багнюкою... Трясовиння, що могло ковтнути стадо кіз, а потім стогнати від бажання ще більшої поживи.

Перша карта точно відтворювала ландшафт і стежки, що вели до Вільних міст. Луна могла роздивитися кожному детальному рельєфу, кожному ямку на стежині, кожен струмок, просіку чи водоспад. На карту були нанесені навіть повалені дерева, що їх дівчинка бачила під час останньої подорожі.

На другій карті була зображена зовсім інша частина лісу. Стежка брала початок від її хатини в дереві (вона намальована в кутку) та звивалася схилом гори, аж поки не повертала на північ, де Луна ніколи не була. Дівчинка відобразила всі вигини й повороти, орієнтири, які стануть у пригоді, якщо заблукаєш. Місця, де можна зупинитися перепочити. Позначила, у яких струмках гарна вода, а які слід оминати.

Також на карті були намальовані дерева, що утворювали коло. І в центрі кола вона написала слово «немовля».

За високими мурами було місто.

А в місті — вежа.

А поряд із вежею — слова: «Вона тут, вона тут, вона тут».

Дуже повільно Луна згорнула альбом і притисла ці слова до свого серця.

Розділ двадцять четвертий, у якому Антейн знаходить рішення

Антейн простовбичив під кабінетом свого дядька понад годину, перш ніж наважився постукати у двері. Він кілька разів глибоко вдихнув і все, що хотів сказати Герландові, урочисто проговорив своєму відображенню у віконному склі. Він вимірював кроками передпокій, пітнів, пошепки лаявся. Антейн витирав чоло хусточкою, яку вишила Етайн, — з його ім'ям, облямованим низкою мудрованих вузликів. Його дружина була чародійкою в шитті. Він так сильно кохав її, що думав: помре від цього кохання.

— Надія, — казала вона, ніжно проводячи по численних шрамах на його обличчі своїми маленькими вправними пальчиками, — це ті перші крихітні паростки, які пробиваються в самому кінці зими. Які вони сухі на вигляд! Які мертві! І які холодні вони в наших руках! Але це ненадовго. Вони виростають, потім на них з'являються бруньки, розростаються, а тоді увесь світ уже буває зеленим.

І саме з образом коханої дружини в думках — її рожевими щоками, маково-червоним волоссям, животиком, що випинався під сукнею, яку вона власноруч пошила, — він нарешті постукав у двері.

— А! — проgrimів звідти голос дядька. — Нарешті ти до мене завітав!

— Я перепрошую, дядьку, — запнувся Антейн.

— ДОСИТЬ ВИБАЧАТИСЯ, ХЛОПЧИКУ, — проревів верховний старійшина Герланд. — Відчиняй двері та будь гостем!

Слово «хлопчик» боляче вжалило. Антейн уже давно перестав бути хлопчиком. Він був успішним ремісником, завзятим промисловцем й одруженим чоловіком, відданим жінці. «Хлопчик» — це слово, яким більше не годилося його називати.

Він пройшов до кабінету й низько вклонився дядькові, як і завжди. Підвівшись, він побачив, як дядько поглянув на його обличчя та здригнувся. У цьому не було нічого нового. Антейнові шрами ще й досі лякали людей. Він до цього звик.

— Дякую, що погодились побачитися зі мною, дядьку, — сказав він.

— Не думаю, що в мене був вибір, племіннику, — відповів верховний старійшина Герланд, звівши очі догори, аби не дивитися на обличчя молодого чоловіка. — Сім'я — це сім'я, врешті-решт.

Антейн розумів, що дядько говорив не від щирого серця, але промовчав.

— У будь-якому разі...

Верховний старійшина встав.

— Байдуже. Я сидів за цим столом майже цілу вічність, чекаючи на тебе, але зараз мені треба зустрітися з Радою. Ти ж пам'ятаєш Раду, чи не так?

— О так, дядьку, — сказав Антейн, і його обличчя раптом засвітилося. — Саме тому я тут. Я хочу виступити перед Радою з промовою. Як колишній член. Просто зараз, якщо можна.

Верховний старійшина Герланд здивувався.

— Ти... — Він запнувся. — Ти хочеш що?

Пересічні громадяни не виступали перед Радою. Такого ніколи не було.

— Якщо дозволите, дядьку.

— Я... — почав був верховний старійшина.

— Я знаю, що так не заведено, дядьку, і розумію, що це може поставити вас у скрутне становище. Це... уже стільки років минуло відтоді, як я носив мантию. Я хотів би нарешті звернутися до Ради, щоб і порозумітися, і подякувати за те, що колись вони дали мені місце за своїм столом. Я так цього й не зробив і відчуваю, що мушу.

Це була брехня. Антейн ковтнув слину. І посміхнувся.

Його дядько, здавалося, подобрішав. Верховний старійшина склав пальці хаткою й притиснув їх до своїх пухких губ. Він подивився Антейнові просто в очі.

— До біса традиції, — сказав Герланд. — Рада з великим задоволенням побачиться з тобою.

Верховний старійшина підвівся, обійняв свого норовливого племінника і, сяючи, немов начищений п'ятак, повів його до зали. Коли вони дійшли до передпокою, мовчазний слуга відчинив двері, і дядько з племінником зайшли до слабо освітленого приміщення.

І Антейн відчув, як у його грудях раптом розквітнув крихітний, тендітний паросток надії.

* * *

Рада, як і передбачав Герланд, була дуже щаслива побачити Антейна та похвалити його славнозвісну майстерність і чудовий діловий хист, а також його дивовижний талан: одружитися з найдобрішою та найрозумнішою дівчиною в Протектораті. Члени Ради не були на весіллі — вони не прийшли б, навіть якби їх запросили, — але так радо плескали його по спині та трясли за плечі, що здавалися веселими доброзичливими дядьками. Вони надзвичайно пишалися ним, у чому відверто зізнавалися.

— Молодчина, молодчина! — булькали, хрюкали та хмикали члени Ради.

Вони їли солодощі, про які в Протектораті ніхто навіть не чув. Вони наливали вино та ель і насолоджувалися тушкованим м'ясом, зрілими сирами та тістечками з пісочного тіста, рясно змащеними маслом і кремом. Більшу частину тих ласощів, якими його пригощали, він поклав у кишеню, щоб потім віддати коханій дружині.

Коли слуги стали прибирати тарілки, глечики та келихи, Антейн прочистив горло.

— Панове, — сказав він, коли члени Ради зайняли свої місця. — Я прийшов до вас із прихованим мотивом. Пробачте мені, будь ласка. Особливо ви, дядьку. Я визнаю, що мої наміри не можна було передбачити.

Атмосфера в залі ставала дедалі напруженішою. Члени Ради майже з огидою витріщалися на Антейнові шрами, що їх перед цим нібито не помічали. Молодий чоловік зібрався на сили. Він подумав про немовля, яке росте та рухається в опуклому животі його дружини. Він подумав про божевільну жінку у вежі. Хіба він також не збожеволіє, якщо буде змушений віддати дитину — його дитину — людям у мантиях? Хіба такого не може статися з його коханою Етайн? Він ледве витримував годинну розлуку з нею, а божевільна була замкнена у вежі вже багато років. Років. Він, напевно, помер би.

— Будь ласка, — мовив верховний старійшина, примружуючись, як змія. — Продовжуй, хлопчику.

Не дозволяючи собі образитися на «хлопчика», Антейн повів далі:

— Як ви знаєте, — почав він, щосили намагаючись перетворити своє нутро та хребет на найміцніше й найтвердіше з дерев. Йому не

хотілося нічого руйнувати. Він прийшов сюди, аби розпочати будувати.
— Як ви знаєте, моя кохана Етайн чекає дитину.

— Чудово, — загомоніли старійшини, веселішаючи. — Це пречудово!

— І, — говорив Антейн, намагаючись, щоб його голос не тремтів, — наша дитина має народитися одразу після Нового року. У жодній сім'ї не очікують дітей у період між початком року та Днем жертвоприношення. Наше дитя — наше любе дитя — буде наймолодшим у Протектораті.

Гомін різко обірвався, неначе загашене полум'я.

— Тяжка доля, — сказав старійшина Гвінно тонким пронизливим голосом.

— Еге ж, — погодився Антейн. — Але так не повинно бути. Я переконаний, що знайшов спосіб зупинити це жахіття. Я переконаний, що знаю спосіб покінчити з тиранією відьми назавжди.

Обличчя верховного старійшини Герланда спохмурніло.

— Не тішся ілюзіями, хлопчику, — прогарчав він. — Звісно, ти не думаєш...

— Я бачив відьму, — сказав Антейн.

Він тримав цю інформацію в собі дуже довго, і тепер вона проривалась назовні.

— Неможливо! — вигукнув Герланд.

Інші старійшини з відвислими щелепами витріщилися на молодого чоловіка. Вони скидалися на зміїне кодрло.

— Можливо! Я бачив її. Я йшов за ходою. Я знаю, що це заборонено, і прошу мені пробачити. Але я вчинив це. Я пішов за вами, чекав біля жертовної дитини й побачив відьму.

— Нічого ти не бачив! — закричав Герланд, схопившись із місця.

Відьми нема. Її ніколи не існувало. Про це знали всі старійшини.

Вони підхопилися. На їхніх обличчях застиг звинувачувальний вираз.

— Я бачив, як вона чекає в тіні. Бачив, як вона нависла над немовлям і завоктала. Бачив, як блищать її недобрі очі. Вона мене помітила й перетворилася на птаха, скрикнувши від болю. Відьма скрикнула від болю, панове.

— Божевілля, — сказав один зі старійшин. — Це божевілля.

— Не божевілля. Відьма існує. Звісно, існує. Ми всі це знаємо. Але чого ми не знали, так це того, що вона старіє. Вона відчуває біль. І це ще не все. Ми знаємо, де вона переховується.

Антейн витягнув із наплічника карту божевільної з вежі. Він поклав її на стіл і відзначив пальцями маршрут.

— Ліс, поза всяким сумнівом, небезпечний.

Старійшини пильно дивилися на карту, і рум'янець сповзав із їхніх облич. Антейн перехопив погляд дядька й витримав його.

«Я все бачу, хлопчику», — здавалося, казав самими очима Герланд.

Антейн подумки відповів: «Ось як я змінюю світ, дядьку. Пильнуй!»

Уголос Антейн промовив:

— Дорога — найпряміший шлях через ліс і, безумовно, найбезпечніший, враховуючи її довжину, ширину та доступність. Однак є ще кілька безпечних маршрутів, нехай трохи заплутаніших і складніших.

Антейн вказав пальцем на кілька термальних джерел, важкодоступних гірських кряжів, із яких при кожному зітханні гори сипалося гостре, наче лезо, каміння, і знайшов альтернативні шляхи, що вели повз кручу, гейзери або низькі трясовини. Дуже висока й широка гора, глибокі ущелини та пологі схили, укриті лісом, вилися навколо її центральної гостроконечної вершини з кратером. Ця вершина була оточена рівнинними луками й невеликим болотом. На болоті намальоване коструbate дерево, а на ньому був вирізаний півмісяць.

«Вона тут, — написано на карті. — Вона тут, вона тут, вона тут».

— Але звідки ти це взяв? — прохрипів старійшина Гвінно.

— Це не важливо, — сказав Антейн. — Я переконаний у тому, що карта точна. І я ладен довірити їй своє життя. — Він згорнув папірець і поклав його в наплічник. — Ось чому я тут, шановні старійшини.

У Герланда забило дух. «А що, коли це правда? Що тоді?»

— Я не знаю, чому ми, — мовив він, велично й хижо підіймаючись на повний зріст, — маємо цим перейматися...

Антейн не дав йому закінчити.

— Дядьку, я знаю: те, про що я вас прошу, трохи незвично. І, можливо, ви маєте рацію. Може статися, що все буде намарно. Але

насправді я прошу зовсім небагато. Тільки вашого благословення. Мені не потрібні ані інструменти, ані знаряддя, ані припаси. Моя дружина знає про мої наміри та підтримує мене. У День жертвопринесення люди в мантиях прийдуть до нашого будинку, і вона ладна віддати їм наше любе дитя. Увесь Протекторат буде в скорботі, куди не глянь — лише океан смутку. І ви підете до тих жахливих дерев — служниць відьми. І покладете цю крихітну дитинку на мох і думатимете, що ніколи більше не побачите її обличчя. — Антейн відчув, що його голос затремтів. Він міцно заплющив очі й спробував заспокоїтись. — І, можливо, це буде правдою. Можливо, я загину від пасток, яких повно в лісі, і відьма прийде за моєю дитиною.

У залі запала тиша. Старійшини не наважувалися щось казати. Антейн, здавалося, став вищим на зріст. Його обличчя світилося зсередини, наче маяк.

— Чи, — вів далі Антейн, — можливо, не так. Можливо, я чекатиму серед тих дерев. Можливо, я буду тим, хто візьме немовля з платанового кола. Можливо, я буду тим, хто щасливо принесе його додому.

До Гвінно повернувся його пронизливий голос:

— Але... але як, хлопчику?

— Це дуже простий план, шановний старійшино. Я йтиму за картою. Я знайду відьму. — Антейнові очі були чорними, як вугілля. — І тоді я її вб'ю.

Розділ двадцять п'ятий, у якому Луна вивчає новий світ

Коли наступного ранку Луна прокинулась, у неї страшенно боліла голова. Біль стримів просто з-поза лоба, і його осередок був завбільшки з піщинку. Але дівчинка відчувала, наче в її голові вибухали цілі всесвіти, усе було то світлим, то темним, то знову світлим, то знову темним. Вона з гуркотом упала з ліжка на підлогу. В іншому куті кімнати лежала її бабуса. Ксан хропіла так, наче повітря, яке вона видихала, щоразу доводилося пробиратися через пласти бруду.

Луна натиснула пальцями на лоба, намагаючись не дати своєму черепу розколотися на друзки. Її кидало то в жар, то в холод, то знову в жар. І чи їй це лише здавалося, чи її руки дійсно палали? І ноги теж.

— Що відбувається? — запитала вона, задихаючись.

«Кар!» — повинна була видати її ворона, сидячи на жердині.

— Луна, — замість цього сказала птаха.

— Я в порядку, — прошепотіла дівчинка. Але знала, що бреше.

Вона відчувала всі свої кістки — вони наче були зі світла. У неї горіли очі. Її шкіра була слизькою та вологою. Вона здійнялась на ноги і, спіткнувшись об поріг, вийшла на вулицю, хапаючи ротом нічне повітря.

Зійшов місяць, наче зроблений із воску, і небо засіяло зірками. Не вагаючись, Луна звела руки до неба так, що на її пальцях зібралось зоряне сяйво. Один за одним вона підносила пальці до рота, і зоряне сяйво потрапляло до її горла. Чи вона вже так робила? Дівчинка не пам'ятала. У будь-якому разі це полегшило її біль та заспокоїло душу.

— Кар! — мовила ворона.

— Ходи сюди, — покликала Луна, спускаючись стежкою.

Дівчинка не збиралася йти до цього каменя, що лежав у високій траві. Проте опинилася саме тут. Вона вдивлялася в слова, осяяні зірками.

«Не забудь», — було написано на камені.

— Не забути про що? — спитала Луна вголос.

Вона ступила вперед і поклала руку на камінь. Попри пізній час та вологу, камінь був на диво теплим. Він вібрував і дрижав під її рукою. Вона ще раз поглянула на слова.

— Не забути про що? — повторила вона.

Камінь повернувся, наче прочинивши двері.

«Ні», — зрозуміла Луна. Не наче двері. Це й були двері. Двері, що висіли в повітрі. Двері, що вели до коридору з кам'яними свічниками та сходами, які губилися в мороці.

— Як... — видихнула Луна, але не змогла продовжити.

— Кар, — сказала ворона, хоча прозвучало більше як «Не думаю, що тобі слід туди йти».

— Ану цить, — сказала Луна, ввійшла в кам'яні двері й подалася сходами вниз.

Сходи вели до чисто прибраної майстерні. Тут лежали стоси паперу. Розгорнуті книжки. Щоденник, на сторінках якого лежало перо з яскравою чорною краплею чорнила, що тягнулася від гострого кінчика так, наче хтось зупинився посередині речення подумати.

— Агов? — покликала Луна. — Є тут хто?

Ніхто не відповів. Ніхто, крім ворони.

— Кар, — сказала ворона. Хоча прозвучало це так: «Заради всього святого, Луно, забираймося звідси».

Луна поглянула на книжки та папери. Усі ті записи були схожі на кривулі божевільного — безглузді слова із закарлючками й ляпками.

— Навіщо комусь писати такі дурні книжки? — поцікавилась Луна.

Вона пройшлася кімнатою, проводячи руками по поверхні широких столів і гладеньких стійок. На них не було пилу, але й відбитків пальців також не було. Повітря не було затхлим, але й будь-якого запаху, котрий свідчив би про те, що тут хтось мешкав, вона також не відчула.

— Агов! — гукнула вона знову.

Відлуння не було. Здавалося, що її голос навіть не відлунював, а просто глухо падав на підлогу. Дівчинка побачила вікно, і це було дивно. Вони ж були під землею, чи не так? Вона спускалася сходами. А ще дивнішим було те, що з вікна лилося світло. Ба більше, Луна не могла впізнати пейзаж. Там, де мав чорніти кратер гори, виднілася вершина. Гірська вершина, з якої звивався дим.

— Кар! — знову сказала ворона.

— Із цим місцем щось не так, — прошепотіла Луна.

Волосся на її руках стало дибки, а спина спітніла. Раптом їй на руку впав шматок паперу.

Вона прочитала напис. «Не забувай», — ось що було на ньому написано.

— Як я можу забути те, про що навіть не знаю? — здивувалася вона.

— Кар, — сказала пташка.

— МЕНІ НІХТО НІЧОГО НЕ РОЗПОВІДАЄ! — закричала Луна.

Хоча це була неправда. Іноді бабуся чи Глерк щось їй розповідали, але їхні слова відразу вилітали в неї з голови. Навіть зараз Луна хапала рештки тих слів, наче крихітні частинки обірваного паперу, що підіймались із її серця й кружляли просто перед її очима, а потім розсіювалися. «Поверніться», — безнадійно кликало її серце.

Вона потрусила головою.

— Яка ж я дурна, — сказала вона вголос. — Такого ніколи не траплялося.

У неї боліла голова. Та схована зернинка — маленька та безкінечна водночас — то стискувалася, то збільшувалася. Здавалося, у неї зараз лусне череп.

На долоню впав ще один аркуш.

У реченні було пропущено перше слово — чи то так їй здалося? Замість нього темніла якась невиразна пляма. А далі було написано: «... — це найголовніша і — наразі — найменш зрозуміла складова відомого нам всесвіту».

Луна витріщилася на напис.

— Що найголовніше? — запитала вона й піднесла папір до обличчя. — Покажися!

І раптом зернина в її голові пом'якшала, і біль трошки вщух. Дівчинка глянула на слово й побачила, як із туману проступили літери. І вона промовила кожну за чергою.

— М, — сказала вона, — А, Г, І, Я. Що це ще за чортівня?

У неї загриміло у вухах. Спалахи світла пронеслися перед її очима. М, А, Г, І, Я. Це слово щось означало, вона була в цьому впевнена. До того ж вона була впевнена, що чула це слово раніше —

але, хоч убий, не могла згадати де. Вона навіть не знала, як його вимовляти.

— М-м-м-м-м, — заговорила дівчинка, але її язик став важким, немов граніт.

— Кар, — допомогла ворона.

— М-м-м-м-м, — Луна спробувала знову.

— Кар, кар, кар, — радісно заклекотала ворона. «Луно, Луно, Луно».

— М-м-м-м-м-магія, — через силу вимовила Луна.

Розділ двадцять шостий, у якому божевільна опановує й використовує нову навичку

Коли божевільна була маленькою дівчинкою, вона любила малювати. Її мати розповідала їй казки про відьму, що жила в лісі, — вона не знала, чи було то правдою.

За словами матері, відьма живилася сумом, людськими душами, вулканами, дітьми або хоробрими маленькими чаклунами.

За словами матері, у відьми були великі чорні чоботи-скороходи, у яких за один крок вона долала понад сім кілометрів.

За словами матері, відьма літала на спині дракона й жила у високій вежі, що сягала неба.

Але її мати вже померла. А відьма ще живе.

Серед тиші, що панувала у вежі, високо над похмурым туманом міста, божевільна стала відчувати речі, яких не відчувала раніше. А потім заходилася переносити їх на папір. Ще і ще.

Сестри щодня приходили до неї в кімнату й дуже обурювалися, коли бачили купи папірців, згорнутих у формі пташок. Згорнутих у формі веж. Згорнутих у вигляді сестри Ігнатії, а потім роздавлених ногою божевільної. Поцяткованих написами. І малюнками. І картами. Щодня сестри мішками викидали цей папір, який потім розрізали в майстерні підвалу, розмочували й переробляли на нові аркуші.

«Але як вони взагалі тут з'являються?» — щоразу дивувалися сестри.

«Дуже просто, — щоразу хотіла відповісти їм бранка. — Просто втраťте розум. Божевільня та магія дуже пов'язані. Чи це мені так здається. Щодня світ вивертається та викривляється. Щодня я знаходжу в мурах щось сяйливе. Сяйливий папір. Сяйливу правду. Сяйливу магію. Усе сяє, сяє, сяє».

Вона із сумом усвідомлювала, що таки трохи збожеволіла. І ніколи не одужає.

Одного разу, коли жінка сиділа на підлозі посеред своєї камери, схрестивши ноги, то випадково побачила декілька пір'їнок ластівки. Пташка хотіла звити гніздо на вузькому підвіконні, але сокіл вирішив нею пообідати. Пір'їнки залетіли до вікна й упали на підлогу.

Бранка бачила, як вони опускалися простісінько перед нею. Вона ніби всотувала очима саме перо, стрижень, найменші частинки опахала. Потім розгледіла пил, зазублини, гачечки. Перед очима поставали найдрібніші часточки, доки вона не побачила кожну з них, що оберталася навколо своєї осі, наче крихітна галактика. Зрештою, вона ж була божевільна! Вона переміщувала ці часточки в різних напрямках, наново складала їх, аж доки не утворилося нове ціле. Пір'я більше не було пір'ям. Воно стало папером.

Пил ставав папером.

Дощ ставав папером.

Подеколи її вечеря також ставала папером.

І щоразу вона виготовляла карту. «Вона тут», — писала жінка ще і ще.

Ніхто не читав її карт. Ніхто не читав її слів. Ніхто не звертав уваги на слова божевільної! Вони переробляли її папір на новий і продавали його на Ринковій площі за чималі гроші.

Тільки-но вона опанувала мистецтво виготовлення паперу, одразу зрозуміла, що їй було легко перетворювати на щось й інші речі. На якийсь час її ліжко ставало човном, віконні ґрати перетворювались на стрічки, а стілець — на шовк. Вона оповивала себе ним, наче шаллю, щоб просто насолодитися цим дивовижним дотиком. І раптом зрозуміла, що може перетворюватись і сама — хоча лише на маленьких істот і ненадовго. Перетворення дуже виснажували, тож після них вона кілька днів відлежувалася.

Цвіркун.

Павук.

Мураха.

Їй треба було пильнувати, щоб її не розчавили чи не вбили.

Блощиця.

Тарган.

Бджола.

А ще вона мала вчасно повертатися до кімнати, перш ніж зв'язки між атомами, з яких вона складалася, розпадуться. Із часом вона навчилася трохи збільшувати тривалість свого перебування в тілі певного створіння. Вона сподівалася, що колись навчиться залишатися пташкою достатньо довго для того, щоб знайти шлях до середини лісу.

Колись.

Не тепер.

Замість цього вона перетворилась на жука. Міцного. Блискучого. Вона пролізла просто під ногами сестер, озброєних арбалетами, і побігла сходами вниз. Проповзла по нозі боязкого хлопчика, що виконував щоденні завдання сестер. Бідолаха. Боїться власної тіні.

— Хлопче! — почула вона крик головної сестри. — Скільки ми чекатимемо чаю?

Той зойкнув, хутко шваркнув на тацю посуд і випічку й поспішив до нижньої зали. Бранці нічого не лишалося, як учепитися в шнурок його черевика.

— Нарешті, — мовила головна сестра.

Хлопчик із гуркотом поставив тацю на стіл.

— ГЕТЬ! — гримнула сестра. — Доки ти чогось не розбив.

Божевільна залізла під стіл, ховаючись у тіні. Її серце пропустило удар, коли бідолашне хлопчисько вивалилося у двері, стискаючи руки, ніби від опіку. Сестра повела носом і звузила очі. Божевільна намагалася бути такою маленькою, як це було можливо.

— Відчуваєш цей запах? — запитала сестра чоловіка, який сидів у кріслі навпроти.

Бранка знала його. Нині він був без мантиї. Замість неї на ньому викрашалася гарна сорочка й довге пальто з найкращої шерсті — від одягу пахло грошима. У нього з'явилися нові зморшки, яких не було, коли вона бачила його востаннє. Обличчя було змученим і старим. Божевільній стало цікаво, чи вона така сама на вигляд? Відтоді як вона востаннє бачила себе в дзеркалі, минуло багато часу.

— Я не відчуваю ніякого запаху, пані, — мовив верховний старійшина. — Крім запаху чаю та печива. І ваших чудових парфумів, звісно.

— Вам не обов'язково підлещуватися до мене, юначе, — сказала сестра, хоча верховний старійшина був набагато старший за неї. Чи лише здавався таким.

Порівнюючи жінку з верховним старійшиною, божевільна, здригнувшись, зрозуміла, що після всіх цих років сестра Ігнатія геть не змінилася.

Старий чоловік прочистив горло.

— Тепер я маю сказати, чому я тут, пані. Я виконав усе, про що ви мене просили. Інші старійшини теж. Я зробив усе можливе, щоб

відмовити його, але все марно. Антейн усе ще хоче полювати на відьму.

— Чи він принаймні прислухався до вашої поради? Чи тримає свої плани в таємниці?

Божевільна відчула в голосі головної сестри якийсь дивний відтінок. Це був страх. Вона впізнала б цю емоцію будь-де.

— На жаль, ні. Люди знають. Мені невідомо, хто їм сказав: чи він сам, чи його безглузда дружина. Він вірить, що зможе знайти відьму, і вона, здається, теж. І всі інші тепер також вірять. Вони всі... мають надію.

Герланд сказав це слово з таким виразом, наче ковтнув найгіркішу пігулку.

Він здригнувся.

Сестра зітхнула. Тоді встала й пройшлася кімнатою.

— Ви справді не відчуваєте цього запаху?

Верховний старійшина стеноу плечима, і сестра похитала головою.

— Це неважливо. Найімовірніше, він загине в лісі. Він не переживе такої подорожі. Йому бракує досвіду. Він не тямить, що коїть. І його загибель убереже нас від виникнення інших, більш неприємних запитань. Хоча, можливо, він і повернеться. Ось що мене непокоїть.

Божевільна наважилася трохи визирнути зі сховку. Вона бачила, як рухи сестри ставали більш різкими та хаотичними. Бачила, як у її очах забриніли сльози.

— Це дуже ризиковано, — сестра затримала дихання, щоб заспокоїтись. — І питання залишиться відкритим. Якщо він повернеться ні з чим, це не означатиме, що там нічого немає, і вирушити в ліс захоче якийсь інший відчайдух. А якщо і він нічого не знайде, тоді, мабуть, спробує ще хтось. Плітки про те, що там нічого немає, стануть дечим. І потім Протекторат задумається.

Божевільна помітила, що сестра Ігнатія зблідла. Вона була така худа, що здавалося, наче вона скоро помре від голоду.

Верховний старійшина трохи помовчав. І потому сказав:

— Тож, я думаю, дорога леді... Я думаю, що одна з ваших сестер могла б... Так. Якщо вони могли б...

Він схвильовано ковтнув слину.

— Усе це дуже важко. Я знаю, ви переживаєте за хлопця. Ваш смуток... — Її голос перервався, і вона облизнула губи. Заплющила очі, і її щоки враз почервоніли, наче саме зараз сестра скуштувала найсмачнішу страву у світі. — Ваш смуток зрозумілий. Але нічого не можна вдіяти. Хлопець не може повернутися. І ми повинні довести людям, що його вбила саме відьма.

Верховний старійшина важко відкинувся у вишитому кріслі й поглянув на стелю. Божевільна, хоч і була крихітною, побачила його вологі очі.

— Хто саме? — запитав він хрипко. — Хто саме це зробить?

— Чи це важливо? — звела брову сестра.

— Для мене важливо.

Сестра Ігнатія встала й повернулася до вікна, вдивляючись удалечінь. Запала тиша.

Нарешті сестра промовила:

— Розумієте... Усі сестри добре натреновані, у всіх досконала підготовка. Вони... не схильні потрапляти під вплив почуттів. Проте... Усі вони любили Антейна більше, ніж будь-якого іншого хлопця у вежі. Якби йшлося про когось іншого, я доручила б це завдання будь-кому. Але в цій ситуації, — вона зітхнула, повернулася й подивилася верховному старійшині просто у вічі, — я повинна зробити це сама.

— Ви впевнені?

— Я впевнена. І можете не хвилюватися, я все зроблю дуже швидко. Його смерть буде безболісною. Він мене не помітить. І не знатиме, від чого загине.

Розділ двадцять сьомий, у якому Луна дізнається більше, ніж хотіла

Кам'яні мури були дуже старими й сирими. Луна здригнулася. Вона розвела пальці, потім стиснула їх у кулаки, знову розвела й стиснула, намагаючись трохи розігнати кров. Кінчики пальців були крижані. Їй здавалося, що вона ніколи не зігріється.

Папір вихором кружляв навколо її ніг. Записники здіймалися вгору й летіли вздовж зруйнованих стін. Чорні слова сходили зі сторінок та повзали підлогою, наче комахи, а потім із гучним стрекотінням поверталися на свої місця. Кожна книжка та кожен аркуш паперу, як виявилося, мали свою думку. Вони бурмотіли дурниці, говорили одне до одного, сперечалися.

— Цитуйте! — кричала Луна, затикаючи руками вуха.

— Пробач, — бурмотіли аркуші.

Вони розліталися та знову збиралися купи; кружляли великими вихорами, хвилями металися по кімнаті.

— По черзі, — наказала Луна.

— Кар, — погодилась ворона. Що означало: «І жодних дурниць».

Папери підкорилися.

«Магію, — казали вони як один, — треба вивчати. Магія варта того, щоб про неї знали».

І Луна дізналася про чарівників, відьом, поетів і вчених, кожен із яких віддано зберігав, відновлював та вивчав магію. Для дослідження чаклунства вони заснували потаємну лабораторію в старому замку зі ще старішою вежею, що його заховано в лісовій хащі.

І Луна дізналася, що одна з дослідниць — могутня відьма з неабиякою магічною силою (її методи подеколи викликали надзвичайний подив) — якось принесла дерев'яну колиску з немовлям. Дівчинка була дуже малою, слабенькою та недужою. Вона втратила батьків — принаймні так сказала відьма, а навіщо їй брехати? Дитина плакала без упину — смуток і журба просто вирували з неї. Дослідники вирішили наповнити цю дитину магією. Вони хотіли наситити магією її шкіру, кістки, кров, ба навіть волосся. Вони хотіли подивитися, чи їм це вдасться. Вони хотіли дізнатися, чи це можливо.

Дорослий міг лише користуватися магією, але дитина теоретично могла сама стати магією. Але цю теорію ніколи не перевіряли. Ніхто не знав, якими можуть бути результати. Дослідники хотіли перевірити теорію, проте дехто з них протестував, наполягаючи на тому, що це просто вб'є маля. Інші зауважували, що, якби вони не знайшли дитину, вона все одно померла б. То хіба вони можуть їй нашкодити?

Але дівчинка не померла. Навпаки, її магія, що всоталася навіть у клітини, дедалі міцнішала. Вона росла, росла й росла. Чарівники відчували це, коли торкалися дитини. Магія вібривала під її шкірою. Вона заповнювала найменші проміжки в тканинах її тіла. Вона струменіла в пустотах атомів. Вона дзижчала, резонуючи з кожною крихітною ниткою матерії. Її магія була частинкою, хвилею та рухом. Імовірністю та можливістю. Вона звивалася, пульсувала та наповнювала сама себе. Магія просто вирувала.

Один з учених — старий чарівник, якого звали Зосима, — дуже опирався цьому експерименту, а тим паче його продовженню. Він сам був зачарований ще в дитинстві, тож знав про ймовірні наслідки: дивні спалахи, порушення мислення, задовге життя. Зосима чув, як дитина вночі плаче, і знав, що дехто може скористатися її смутком. Він знав, що не всі мешканці замку хороші.

І тому він поклав цьому край.

Він назвався опікуном дівчинки та сплів їхні долі. І це також мало наслідки.

Зосима попередив інших чарівників щодо планів своєї колеги — Пожирательки Смутку. Проте її могутність і впливовість дедалі зростали, як зростала ймовірність виверження вулкана.

Дівчинка теж зростала, набираючи сили. Вона була імпульсивною, подеколи егоїстичною, як і всі діти. І вона не помітила, як чарівник, що нею опікувався — її любий Зосима — став потроху згасати. Старішати. Слабшати. Цього ніхто не помічав, аж поки не стало запізно.

— Ми лише сподіваємося, — прошепотіли папери Луні, — що наша дівчинка, коли знову зустрінеється з Пожирателькою Смутку, буде старшою, сильнішою та впевненішою в собі. Маємо надію, після нашої пожертви вона зрозуміє, що їй слід робити.

— Але хто вона? — запитала Луна. — Хто була ця дівчинка? Чи можу я її попередити?

— О, — сказали папери, кружляючи в повітрі, — ми думали, що вже сказали тобі. Її звати Ксан.

Розділ двадцять восьмий, у якому кілька людей вирушає до лісу

Ксан сиділа біля каміна, куйовдячи свій фартух так і сяк, доки він увесь не вкрився вузликами.

У повітрі витало щось дивне. Вона це відчувала. І щось було під землею — щось таке, що здригалось, гуркотіло й дратувало. Це вона також відчувала.

У неї боліла спина. У неї боліли руки. Її коліна, стегна, литки та кожна кісточка в її опухлих ногах — усе боліло, боліло, боліло. І з кожним клацанням, кожною пульсацією, кожною секундою, що наближали її до тринадцятиріччя Луни, Ксан відчувала, як вона худне, зменшується, згасає. Вона була такою самою легкою та тонкою, як папір.

«Папір, — подумала вона. — Усе моє життя складалося з паперу. Паперові птахи. Паперові карти. Паперові книжки. Паперові журнали. Паперові слова та паперові думки. Усе зникає в нікуди й розпадається на ніщо». Вона згадала Зосиму — любого Зосиму! Здавалося, що зараз він зовсім поряд: схилився над столом зі стосами паперів і шістьма яскравими свічками й занотовує свої знання на чистих аркушах.

«Моє життя було написане на папері, на ньому воно й трималося: його вишкрябували всі ті бісові дослідники. Якби я померла, вони просто зазначили б мою смерть на папері й не зронили б ані сльозинки».

Це було несправедливо. Те, що скоїли з нею ті люди із замку, було несправедливо. Те, що Ксан скоїла з Луною, було несправедливо. Те, що жителі Протектората скоїли зі своїми власними дітьми, було несправедливо. Усе життя було суцільною несправедливістю.

Ксан встала й виглянула у вікно. Луна не повернулася. Може, це й на краще. Вона залишить записку. Все одно дещо легше написати на папері, аніж промовити.

Стара ніколи не виходила по дитину до Протектората так рано. Але вона не могла дозволити собі запізнюватися. Особливо після останнього разу. До того ж вона боялася, що її побачать. Перетворення

забирали багато сили, тож вона мала бути готовою до того, що цього разу може не вижити. Остання подорож таки на ній окошилася.

Ксан застібнула свій дорожній плащ, взулася в міцні чоботи, узяла торбину з пляшками молока й сухими пелюшками та поклала в неї трошки їжі для себе. Вона прошепотіла закляття, яке підтримувало б молоко свіжим, і спробувала не зважати на те, як воно її виснажило.

— Якого птаха вибрати? — бурчала вона сама до себе. — Якого птаха, якого птаха?

Вона хотіла перетворитися на міцного крука чи на войовничого орла. Альбатрос із його швидким польотом також здавався слушною ідеєю, за винятком того, що нестача води могла нашкодити його здатності літати. Нарешті вона вибрала ластівку — маленьку й тендітну пташку, яка вправно літає та має гострий зір. Час від часу їй доведеться зупинятися, а ластівка була маленькою — майже непомітною для хижаків.

Ксан заплющила очі, притисла ноги до землі й відчула, як магія пролинула її кволим тілом. Вона стала легкою й тендітною. Пильні очі, гнучкі крила, загострений дзьоб. Вона розправила крила й відчула таке сильне бажання злетіти, що, мабуть, могла б луснути від нього. З високим скорботним лементом за Луною вона здійснюлася в повітря й зникла за кронами дерев.

Вона була легка, наче папір.

* * *

Антейн очікував, що їхня дитина народиться десь перед його подорожжю. До Дня жертвопринесення залишалось кілька тижнів, і за цей час в інших родин на немовлят не чекали. У Протектораті було зо два десятки вагітних, але в усіх були ранні терміни. До пологів залишалися місяці, навіть не тижні.

Перейми, на щастя, минулися легко. Чи це Етайн так вважала. А для Антейна кожен її крик був нестерпним. Пологи були гучними, брудними та лячними. Антейнові здавалося, що вони тривали ціле життя, хоча насправді — лише половину ранку. Немовля з'явилося на світ опівдні.

— Справжній джентльмен, — сказала повитуха. — З'явився саме вчасно!

Вони назвали сина Люкеном. У нього були дивовижні крихітні пальчики й тендітні рученята. Він шукав поглядом їхні обличчя, а батьки цілували його в маленький галасливий ротик.

Антейн ніколи не був такий упевнений, що треба виконати заплановане, як тоді.

Він вийшов із дому наступного ранку, до схід сонця, поки дружина з дитиною спали. Він не витримав би прощань.

* * *

Божевільна стояла перед вікном, притуливши обличчя до ґрат. Вона бачила, як молодий чоловік вислизнув зі свого обійстя. Вона дуже довго чекала, доки він з'явиться. Бранка не знала, чому повинна це робити, а просто чекала. Сонце ще не з'явилося на обрії, зірки сяяли пронизливо та чисто, наче розкидані по всьому небу друзки скла. Вона бачила, як він виходить із будинку й тихенько зачиняє за собою двері. Вона бачила, як він кладе руку на двері й натискає долонею на дерев'яну поверхню. На мить їй здалося, що він передумає й повернеться назад — до родини, що спала в темряві. Але він не повернувся. Він примружився, важко зітхнув і став кwapливо спускатися по темному полю до того місця, де підйом на гору був не такий крутий.

Божевільна послала йому на удачу повітряний поцілунок. Вона бачила, як він зупинився та здригнувся. Потім пішов далі, і його хода помітно полегшала. Бранка всміхнулася.

У неї було життя, до якого вона звикла. Колись життя було іншим, але вона майже не пам'ятала його: спогади були хиткими, наче дим. Тепер вона жила в цьому паперовому світі — світі з паперовими птахами, паперовими картами, паперовими людьми, порохом, чорнилами, очищеною деревиною та... часом.

Молодий чоловік зайшов у тінь, перевірів дорогу та переконався, що його ніхто не переслідує. На його спині висів наплічник із наметом для ночівлі просто неба. Також у нього були плащ — заважкий удень

і недостатньо теплий уночі — та довгий гострий ніж, закріплений біля стегна.

— Ти не повинен іти сам, — прошепотіла божевільна. — У лісі небезпечно. Навіть тут є чого боятися. А ще є дехто набагато страшніший, ніж ти можеш собі уявити.

У дитинстві вона чула історії про відьму. Їй розповідали, що ця відьма живе в лісі та має серце тигра. Але ці історії були вигадками: правда була перекрученою та викривленою. Відьма жила тут, у вежі. І хоч вона й не мала серця тигра, при нагоді розірвала б на шмаття будь-кого.

Божевільна вдивлялась у залізні віконні ґрати, доки залізо не перетворилося на папір. Вона розірвала його на шматки. А каміння, яке оточувало віконний отвір, стало мокрими м'якими грудками. Вона повідкидала їх пальцями.

Навколо неї з клекотом кружляли її паперові птахи. Вони порозправляли крила. Їхні очі палали вогнем. Як один вони здійнялися в повітря й пронеслися через вікно, тримаючи божевільну на спинах. І зникли у височині.

* * *

Сестри помітили втечу божевільної лише за годину після світанку. Звинувачення та пояснення посипалися, наче горох. Вони сформували оперативні групи, розпочали розслідування, до пошуків навіть залучили професійних агентів-нишпорок. Усе це спричинило у вежі страшенний рейвах. До того ж сестри не могли дозволити, щоб новина про втечу ув'язненої просочилася до Протектората, тому паралельно працювали над приховуванням утечі бранки. Дати людям привід задуматися — цього найменше хотіли сестри. Урешті-решт, розмірковувати небезпечно, адже це може призвести до небажаних дій.

Верховний старійшина відразу після сніданку наказав призначити зустріч із сестрою Ігнатією, проігнорувавши її заперечення.

— Мене не цікавлять ваші складнощі, — закричав він, улетівши в кабінет головної сестри.

Інші сестри вийшли, наділивши візитера вбивчими поглядами, яких він, на щастя, не помітив.

Сестра Ігнатія зрозуміла, що про втіачку краще не згадувати. Вона наказала принести чаю та печива, усім своїм виглядом демонструючи гостинність.

— Прошу вас, любий Герланде, — мовила вона. — Що сталося?

Вона примружилась і потайки розглядала його крізь вії.

— Це сталося, — відсапавшись, сказав Герланд.

Сестра Ігнатія зиркнула в бік порожньої кімнати бранки.

— Це? — запитала вона.

— Мій племінник. Цього ранку він вирушив до лісу. Його дружина й дитина нині живуть у будинку моєї сестри.

Думки сестри Ігнатії закрутилися, мов скажені. Ці два зникнення не могли бути пов'язані. Не могли. Вона б знала... Чи не так? Хоча останнім часом божевільна менше сумувала. А сестра Ігнатія не дуже на це зважала. Звісно, вона трохи дратувалася, якщо їй доводилося виходити з її кімнати голодною, але в Протектораті завжди можна було знайти чимало смутку: він висів над містом, наче величезна хмара.

Так було зазвичай. Але ця клята надія, що її розбудив Антейн, поширювалася містом, зменшуючи кількість поживи. У сестри Ігнатії забурчало в животі.

Вона посміхнулася й підвелася. Поклавши долоню на плече верховного старійшини, Ігнатія міцно його стисла. Довгі гострі нігті впивалися в мантию, наче кігті тигра; Герланд скрикнув від болю. Головна сестра посміхнулася й поцілувала його в обидві щоки.

— Не бійся, мій хлопчику, — сказала вона, — залиш Антейна мені. Ліс кишить небезпеками.

Вона накинула на голову капюшон і поквапилася до виходу.

— Я чула, що в лісі відьма. Ти знав про це?

І зникла за дверима.

* * *

— Ні, — сказала Луна. — Ні, ні, ні, ні, ні.

У руках вона тримала бабусину записку. Дівчинка розірвала її на шматки, навіть не читаючи далі першого речення.

— Ні, ні, ні, ні, ні.

— Кар, — сказала ворона. Хоч було схоже на: «Не чини дурниць».

По тілу Луни, від тім'я до кінчиків пальців, прокотився гнів. «Ось як відчувається дерево, — думала вона, — коли його вражає блискавка». Луна подивилася на розірвану записку, бажаючи, щоб вона знову стала одним цілим і вона змогла б ще раз її розірвати.

(Дівчинка відвернулася, перш ніж помітити, як клаптики паперу ледь затремтіли, повільно рухаючись один до одного.)

Луна зиркнула на ворону:

— Я йду за нею.

— Кар, — сказала ворона, але мала на увазі: «Це дуже погана ідея. Ти навіть не знаєш, куди пнешся».

— Усе я знаю, — відкарбувала Луна, задерла підборіддя й витягла наплічник. — Бачиш?

— Кар, — мовила ворона, що означало: «Це маячня. Мені якось наснилося, що я могла дихати під водою, наче риба. Але я нічого такого не робила, чи не так?»

— Вона дуже слаба, — сказала Луна, і її голос затремтів.

Що, як її бабусю хтось поранить у лісі? Чи їй стане зле? Чи вона заблукає? Що, як Луна більше ніколи її не побачить?

— Я повинна їй допомогти. Вона мені потрібна.

(Клаптики паперу зі словами «Люба» та «Луно» наближались один до одного, доки не стали одним цілим. Те саме відбулося з клаптиками «Коли ти це читатимеш» та «Є речі, які я повинна пояснити». А під ними було: «Насправді ти ще більш незвичайна, ніж можеш собі уявити».)

Луна взулася та закинула на спину наплічник. Туди вона поклала речі, які, на її думку, знадобляться під час подорожі. Твердий сир. Сухофрукти. Ковдра. Фляжка з водою. Компас із дзеркальцем. Стара бабусина карта. Гострий ніж.

— Кар, — сказала ворона, хоча це прозвучало так: «Хіба ти не попереджатимеш Гілерка та Фіріана?»

— У жодному разі. Вони спробують мене зупинити.

Луна зітхнула. (Маленький клаптик паперу тихенько, наче миша, заковзав по кімнаті. Луна не помітила цього, як і того, що спочатку він заповз їй на ногу, а потім — на плащ. Вона не бачила, як він сховався в її кишені.)

— Ні, — промовила вона нарешті. — Вони дізнаються, куди я йду. Хоч би що я казала чи робила, їм усе завжди не так. Завжди.

— Кар, — сказала ворона, тобто: «Як на мене, це не правда».

Але Луна не зважала на думку ворони. Вона вирішила остаточно. Дівчинка накинула капюшон і перевірила карту — на щастя, досить детальну. Звісно, ворона мала рацію. Луна знала, яким небезпечним був ліс. Але разом із тим вона добре знала дорогу. Вона була впевнена.

— Ти зі мною, чи як? — запитала вона у ворони, виходячи з дому та пірнаючи в зелень дерев.

— Кар, — сказала ворона. «Хоч на край світу, моя Луно. Хоч на край світу».

* * *

— Ну, — сказав Глерк, розглядаючи гармидер у хатині, — це нікуди не годиться.

— Де тітка Ксан? — волав Фіріан, устромивши носа в носовичок, то підпалюючи його, то заливаючи сльозами. — Чому вона не попрощалася?

— Ксан може себе захистити, — зауважив Глерк. — А от за Луну я переживаю.

Звісно, це скидалося на правду, але все було не так. Ксан хвилювала його більше. «Про що вона думала? — мучився Глерк. — І як мені повернути її назад неушкодженою?»

Монстр важко опустився на підлогу, обгорнувся хвостом і заходився уважно читати записку, яку Ксан залишила для Луни.

У ній було написано:

Люба Луно. Коли ти це читатимеш, я вже мандруватиму лісом.

— Так швидко? — здивувався болотяний монстр. — А! Вона перетворилася.

Він похитав головою. Глерк як ніхто інший знав, що магія Ксан згасає. Що станеться, коли вона залишиться у формі істоти, на яку перетворилася? Якщо вона залишиться білкою, пташкою чи оленем? Чи ще гірше: якщо вона встигла трансформуватися лише наполовину?

Ти змінюєшся, моя люба. Усередині і ззовні. Я знаю, ти відчуваєш це, але не можеш про це говорити. Це моя провина. Ти не усвідомлюєш, хто ти насправді, і це також моя провина. Є речі, які я приховувала від тебе через імовірні наслідки, і є речі, які

я приховувала від тебе, бо не хотіла краяти твоє серце. Але це не може змінити того, що насправді ти ще більш незвичайна, ніж можеш собі уявити.

— Що там, Глерку? — запитав Фіріан, кружляючи навколо голови монстра, наче джміль.

— Можеш дати мені хвилинку, мій любий друже? — пробурчав Глерк.

Почувши слово «друже», Фіріан засвітився від щастя. Він висолопив язика й виконав у повітрі кілька сальто назад та подвійний оберт, випадково луснувшись головою об стелю.

— Звісно, я почекаю! — закивав головою Фіріан, не зважаючи на чималу гулю. — Я дам тобі всі хвилинки світу!

Він потріпотів у повітрі, а потім статечно всівся на підлокітник крісла-гойдалки.

Глерк роздивлявся папір — не слова, а сам папір. Він був порваний і склеєний так щільно, що більшість очей цього й не помітили б. А от Ксан помітила б. Глерк став роздивлятися кожну окрему нитку магії. Вони були блакитними, зі сріблястим мерехтінням по краях. Їх були мільйони. І жодна з них Ксан не належала.

— Луно, — прошепотів він. — О, Луно.

Її магія прокинулась занадто рано. Уся ця сила — цей неосяжний вируючий океан — стала просочуватись назовні. Болотяний монстр не знав, чи дитина зробила це навмисне, чи навіть не усвідомлювала, що сталося. Він згадав випадок із юності Ксан: коли стиглі фрукти буквально вибухали вихорами зірок лише від того, що вона стояла коло них. Вона була небезпечною — для себе й для інших. Луна також була юна, а тепер із неї на повну струменіла магія.

Коли ти була маленька, я врятувала тебе від жахливої долі. А потім я випадково дала тобі випити світло місяця — і ти випила його сповна. Тим самим я прирекла тебе на іншу жахливу долю. Мені дуже шкода. Ти житимеш довго й багато чого не пам'ятатимеш, люди, яких ти любиш, помруть, а ти житимеш далі. Такою була й моя доля. А тепер вона твоя. Цьому є лише одне пояснення.

Глерк, звісно, знав, про що йдеться, проте в записці про це не було ані слова. На місці, де мало стояти слово «магія», зяяла дірка. Він подивився на підлогу, але не побачив жодного відірваного клаптика. Це була магія, яку він на дух не виносив. Магія — це щось неприємне.

Щось дурне. І щось таке, що має свою — досить незрозумілу для нього — логіку.

Це слово не може затриматись у твоїй голові, але воно визначає все твоє життя. Як визначало й моє. Я лише сподіваюся, що в мене ще буде час пояснити тобі все, перш ніж я знову тебе залишу — цього разу назавжди. Я так люблю тебе, що просто не можу цього висловити.

Твоя любляча бабуся

Глерк згорнув аркуш і підніс його до свічника. Зітхнувши, він озирнувся. Так, Ксан дійсно залишалося жити дуже мало. Проти його неймовірно довгого життя її життя було схоже на короткий вдих, швидкий змах крил ластівки. І скоро вона покине цей світ назавжди. Монстр відчув, як його серце гострою грудкою застрягло десь у горлі.

— Глерку? — наважився подати голос Фіріан.

Він літав навколо голови болотяного монстра й заглядав у його великі вологі очі. Глерк змигнув і подивився на дракона. Так, цей малий — він мав це визнати — був доволі милим створіннячком. Маленьким, але з великим серцем. І дуже юним. Це так неприродно... Тепер, певно, для нього настав час дорослішати.

Узагалі-то йому давно час подорослішати.

Глерк став навколішки, а потім сперся та першу пару рук, щоб полегшити біль у спині. Він любив своє маленьке болото — звісно, любив; він любив своє тихе життя тут, у кратері вулкана. Він сам обрав його й не жалкував ані хвилини. Але також він любив і інший, великий світ. Колись, щоб ужитися з Ксан, йому довелося забути про певні речі — Глерк ледве пам'ятав їх. Але він знав, що вони були життєдайними. Болото. Світ. Усе живе. Він забув, як сильно любив усе це. Коли він ступив перший крок, його серце закалатало.

— Ходи-но сюди, Фіріане, — мовив болотяний монстр, звівши догори одну з лівиць і дозволяючи дракону всістися на долоню. — Ми вирушаємо в подорож.

— Справжню подорож? — зрадів Фіріан. — Ти маєш на увазі, насправді піти звідси?

— Так. Бо ж подорожі саме так і відбуваються, юначе.

— Але... — почав був Фіріан. Він злетів із Глеркової долоні та вмовстився на його великій голові. — Що, як ми заблукаємо?

— Я ніколи не заблукаю, — сказав Глерк.

І це було правдою. Колись, багато років тому, він подорожував світом набагато більше, ніж можна уявити. Цілим світом! І навіть бував над ним і під ним. Вірші. Болото. Оте безмежне бажання. Звісно, нині він ледве пам'ятав той період, і це було одним із недоліків такого довгого життя.

— А що... — заговорив Фіріан, літаючи від вуха до вуха болотяного монстра. — А що, як я налякаю людей? Я ж бо Неймовірно Велетенський! Що, коли вони, нажахані, чкурнуть від нас якнайдалі?

Глерк закотив очі.

— Звісно, мій любий друже, ти Неймовірно Велетенський, але, гадаю, я зможу їх переконати, що ти зовсім не страшний. Ти ж знаєш, я вмію пояснювати.

Фіріан присів на Глеркову спину.

— Це правда, — пробелькотів дракон. — Ніхто не вміє пояснювати складі речі краще за тебе, Глерку.

А потім він навалився на велику вологу спину болотяного монстра і, широко розкинувши лапки, спробував його обійняти.

— Це зовсім не обов'язково, — сказав Глерк, і Фіріан злетів у повітря й закружляв над своїм другом. — Ось поглянь, — вів далі монстр. — Бачиш? Це сліди Луни.

І вони пішли по слідах до лісу — старезний болотяний монстр і крихітний дракон.

І в кожному відбитку Глерк бачив, як магія чимраз дужче й дужче випромінювалась із дівчинки.

Вона просочувалася, сяяла, проливалася на землю — так багато її було. Тож коли потоки цієї магії перетворюються на струмок, річку, океан? Коли вона затопить увесь світ?

Скільки в них залишилося часу?

Розділ двадцять дев'ятий, у якому розповідається історія про вулкан

Ти ж знаєш, що це незвичайний вулкан. Тисячі й тисячі років тому його створила відьма.

Яка відьма? Я не знаю. Звісно, не та відьма, поряд із якою ми живемо. Вона стара, але не аж така. Я не знаю, скільки їй років. Цього ніхто не знає. І ніхто її не бачив. Я чула, що подеколи вона має вигляд молодої дівчини, інколи — старої бабці, а в інший час — статечної пані. Усяке трапляється.

Вулкан приховує в собі драконів. Або приховував. Колись давно дракони жили по всьому світу, але їх ніхто не бачив уже цілу вічність. А може, й більше.

Звідки мені знати, що з ними сталося? Можливо, їх забрала відьма. Напевно, поїла. Вона завжди голодна, ти ж знаєш. Хай це втримає тебе вночі в ліжку.

Під час кожного виверження вулкан стає більшим, сердитішим, жахливішим. Колись він був не більший за мурашник. Потім став завбільшки як будинок. Тепер він більший за ліс. І колись він охопить увесь світ, от побачиш.

До останнього виверження вулкана приклала руку відьма. Ти мені не віриш? О, це така сама правда, як і те, що ти зараз стоїш коло мене. Тоді ліс був безпечним. Не було вовчих ям та отруйних трясовин. Нічого не горіло. Тут і там серед лісу були розкидані містечка. Містяни збирали гриби. Містяни торгували медом. Містяни виробляли з глини прекрасні скульптури й обпалювали їх у вогні. І всі ці міста були з'єднані між собою стежками й дорогами, що перетинали ліс і перехрещувалися, немов павутиння.

Але відьма... Вона ненавиділа щастя. Вона ненавиділа добро. Тож привела в черево гори свою армію драконів.

«Вогонь!» — крикнула вона драконам. І вони сповнили вогнем серце вулкана. «Вогонь!» — крикнула вона знову. І дракони перелякалися. Дракони, як ти маєш знати, — лихі створіння, сповнені жорстокості, блюзнірства й брехні. Однак усі ці драконові хиби були просто мізерними проти злостивості відьми.

«Будь ласка, — якось заголосили дракони, додаючи жару. — Будь ласка, припини це. Ти зруйнуєш світ».

«Яке мені діло до світу? — засміялася відьма. — Світ ніколи не турбувався про мене. Якщо я хочу, щоб він згорів, то хай палає».

І дракони не мали вибору. Вони видмухували й видмухували полум'я, допоки не залишилось нічого, крім попелу, червоних вуглинок і диму. Вони видмухували полум'я, допоки вулкан не прорвався в небо, прирікаючи на загибель ліс, ферми, луки. Навіть болото було зруйноване.

І виверження вулкана знищило б усе, якби не було хороброго маленького чарівника. Він стрибнув у вулкан і... Ну, я не знаю, що саме він там зробив, але він зупинив виверження й урятував світ. Чарівник помер, бідолаха. Шкода, що він не вбив відьму, але ж ніхто не всемогутній. Хай там як, ми мусимо дякувати йому за його вчинок.

Але вулкан так ніколи цілком і не згас. Чарівник зупинив його, але полум'я потрапило глибоко в надра землі. Відтоді лихо сочиться в ставки, грязьові котловани та їдкі джерела. Воно отруює болото. Воно псує воду. Саме тому наші діти ходять голодними, наші бабусі чахнуть, а наші ниви ніколи не родять. І саме тому ми не можемо залишити це місце, марно навіть намагатися.

Але байдуже. Колись він вивергнеться знову. І тоді нашим стражданням настане край.

Розділ тридцятий, у якому все набагато складніше, ніж здавалося спочатку

Луна йшла не так уже й довго, аж раптом відчула, що заблукала, і перелякалася. Хоча в дівчинки була карта, вона все одно примудрилася загубити дорогу.

Тіні скидалися на вовків.

Дерева тріщали й скрипіли від вітру. Переплетене гілля, неначе пазурами, дряпало небо. Пронизливо верещали кажани, а сови пугикали їм у відповідь.

Під ногами скрипіло каміння, і Луна відчувала, як під ним дихають, зітхають і буркочуть надра. Земля спочатку була гарячою, потім холодною, потім знову гарячою.

Луна перечепилась у темряві й гепнулась у яму з багнюкою.

Вона подряпала руку, підвернула ногу, не раз ударилася головою об низьке гілля та обпекла ніс у гарячому джерелі. Вона була впевнена, що її волосся закривавлене.

— Кар! — мовила ворона. «Я ж тобі казала, що це погана ідея».

— Стули пельку, — гаркнула Луна. — Ти гірша за Фіріана.

— Кар, — відказала птаха, але вона мала на увазі те, чого не можна повторювати.

— Думай, що кажеш! — зробила їй зауваження Луна. — І, хай там як, я не впевнена, що мені до вподоби твій тон.

Тим часом усередині Луни далі відбувалося щось таке, чого вона не могла збагнути. Цокотіння шестерень, яке вона відчувала майже все своє життя, нині скидалося на удари дзвона. Слово «магія» існувало. Тепер вона це знала. Але що воно означає — досі залишалося таємницею.

У її кишені щось свербіло. Щось маленьке й паперове морщилося, звивалося та шелестіло. Луна щосили намагалася на це не зважати. Її непокоїло інше.

Дерева та куші росли густою стіною. Тіні витісняли світло. Після кожного кроку Луна призупинялася й обережно намацувала ногою твердий ґрунт. Вона йшла всю ніч, і місяць — майже повний — зник за деревами, забираючи із собою світло.

«Куди ти себе завела?» — із докором шелестіли тіні.

Світла не вистачало навіть для того, щоб побачити карту, яку вона намалювала. Хоча навряд чи карта могла б якось їй зарадити так далеко від наміченого шляху.

— Що за маячня! — пробурмотіла Луна, обережно ступаючи крок за кроком.

Шлях тут був складним: із крутими вигинами й голкоподібними скелями. Луна відчувала під ногами вібрацію вулкана. Він не заспокоювався ані на мить. «Спи, — подумала вона про нього. — Ти маєш спати». Вулкан, здавалося, про це не знав.

— Кар, — сказала ворона. «Забудь про вулкан. Поспати треба тобі», — мала на увазі птаха.

І це була правда. Заблукавши, Луна ледь просувалася вперед. Їй слід зупинитися, перепочити й дочекатися ранку.

Але бабуся пішла саме сюди.

А що, як вона зранена?

А що, як вона захворіла?

А що, як вона не повернеться?

Луна знала, що все живе мусить колись померти: вона бачила це на власні очі, коли допомагала бабусі. Помирали люди. І, попри те що це засмучувало тих, хто їх любив, самих мертвих це, здавалося, анітрохи не турбувало. Вони були мертвими, урешті-решт. Тепер їх непокоїть зовсім інше.

Якось дівчинка запитала Глерка, що стається з людьми після смерті.

Він заплющив очі й сказав: «Болото». Його обличчя осяяла мрійлива усмішка. «Болото, болото, болото». Це була найнепоетичніша річ, яку він колись казав. Луну це вразило, але жодним чином не відповіло на її запитання.

Бабуся Луни ніколи не говорила про те, що колись помре. Але ж очевидно, що вона помре, і, схоже, вона вже помирає! Її худорлявість, слабкість, згорбленість... Намагання ухилитися від запитань... Тому що на всі запитання була лише одна жахлива відповідь, яку бабуся відмовлялася промовляти вголос.

Луна ступила вперед, відчуваючи в грудях пекучий біль.

— Кар, — сказала ворона. «Будь обережна».

— Я й так обережна, — роздратовано відповіла Луна.

— Кар, — мовила ворона. «Щось дуже дивне відбувається з деревами».

— Не розумію, про що ти, — сказала Луна.

— Кар! — зойкнула птаха. «Дивись уважно під ноги!»

— А що я, по-твоєму, намагаюся...

Але Луна не закінчила фразу. Земля загуркотіла, скелі під її ногами розступилися, і вона, швидко обертаючись, наче у вихрі, гулькнула в глибоку темряву.

Розділ тридцять перший, у якому божевільна знаходить хатину в дереві

Летіти на спинах паперових птахів було не так уже й зручно, як можна собі уявити. І коли божевільна трохи призвичаїлася до такого способу пересування, паперові крила стали залишали на її шкірі сліди. Вони різали її до крові.

— Ще трошки, — казала вона.

Жінка могла бачити потрібне місце у своїй уяві. Болото. Безліч кратерів. Величезне дерево з дверима. Маленька обсерваторія, де можна спостерігати за зірками.

«Вона тут, вона тут, вона тут». Протягом усіх цих років серце малювало їй одну й ту саму картину. Її дитина — не вигадка уяви. Вона дійсно живе в цьому світі. Картина, яку малювало її серце, була справжньою. Тепер вона знала це напевно.

До народження божевільної її мати пожертвувала відьмі немовля. Хлопчика. Принаймні так їй казали. Але вона знала, що в її матері були видіння про те, як хлопчик зростає. Видіння тривали до самої її смерті. І божевільна також могла бачити своє любе дитя — тепер уже доволі велику дівчинку. Чорняве волосся, чорні очі й бурштинова шкіра. Коштовний камінь. Вправні пальчики. Скептичний погляд. Сестри казали їй, що це просто прояви душевної хвороби. Проте вона таки зуміла намалювати карту. Карту, що вела до доньки. Вона відчувала правильність свого витвору кожною жилою, кожним м'язом.

— Там, — видихнула божевільна, вказуючи вниз.

Болото. Саме таке, яке вона бачила у своїй уяві. Воно було справжнім. Сімкою кратерів позначений кордон. Саме такі, як вона уявляла. Вони теж були справжні.

Каміння, обсерваторія. Також справжня.

І там, поряд із маленьким садочком, повіткою та двома дерев'яними стільцями в альтанці, оповитій квітучою зеленню, — величезне дерево. З дверима. І вікнами.

Божевільна відчула, як закалатало її серце.

«Вона тут, вона тут, вона тут».

Птахи повільно опуститися вниз і поклали божевільну на землю так ніжно, як мати кладе в колиску своє дитя. А потому різко рвонули вгору.

«Вона тут».

Божевільна важко зіпнулася на ноги. Розтулила рота. Відчула, як сильно закалатало серце. Звісно, вона дала дитині ім'я. Вона мусила дати.

«Яка дитина? — зазвичай шипіли їй сестри. — Ніхто не знає, про що ти говориш».

«Ніхто не забирав твоєї дитини, — казали вони жінці. — Ти загубила дитину».

«Ти поклала її в лісі та втратила назавжди. От дурепа».

«Твоє дитя померло. Хіба ти цього не пам'ятаєш?»

«Тобі все це мариться. Твоє безумство посилюється».

«Твоя дитина була небезпечною».

«Ти небезпечна».

«У тебе ніколи не було дитини».

«Життя, яке ти пам'ятаєш, — це просто вигадка твого запаленого розуму».

«Ти завжди була божевільною».

«Тільки твій смуток справжній. Смуток, смуток, смуток».

Вона знала, що дитя було справжнім. І будинок, у якому вона жила, і чоловік, який кохав її. У якого тепер є нова дружина й нова сім'я. Та інша дитина.

«Дитини ніколи не було».

«Ніхто не знає, хто ти така».

«Ніхто тебе не пам'ятає».

«Ніхто не тужить за тобою».

«Тебе не існує».

Сестри жалили, наче отруйні змії, звивалися та шипіли. Їхні голоси повзли вгору, вздовж її хребта, та обвивалися навколо ший. Їхня брехня міцно затягувала зашморг. Але вони лише виконували накази. У вежі була тільки одна брехуха, і божевільна знала, хто це.

Жінка похитала головою.

— Брехня, — сказала вона вголос. — Вона мені брехала.

Колись вона була закоханою дівчиною. І розумною дружиною. І жінкою, яка готується стати матір'ю. І розгніваною матір'ю.

Журливою матір'ю. І саме горе забрало в неї розум, саме так. Звісно, усе через нього. Але разом із тим воно змусило її побачити правду.

— Як давно це сталося? — прошепотіла жінка.

Її спина затремтіла, і вона схопилася за живіт, ніби утримуючи смуток усередині. На жаль, ці хитрощі були даремними. Їй знадобилися роки, щоб навчитися не давати поживи Пожирательці Смутку.

Паперові птахи ширяли над її головою, їхні крила тихо шелестіли. Вони очікували наказів. Вони чекатимуть цілий день, вона знала це напевно. От тільки не пам'ятала звідки.

— Чи... — її голос надломився.

Через те що вона довго мовчала, він був хрипким і скрипучим.

Вона прочистила горло й продовжила:

— Чи є тут хтось?

Ніхто не відповідав.

Вона спробувала знову:

— Я не пам'ятаю, як мене звуть. — Це було правдою. Правда була єдиним, що в неї було. — Але в мене було ім'я. Колись. Я шукаю свою дитину. Я не пам'ятаю і її імені. Але воно існує. Моє ім'я також існує. Я жила з дочкою та чоловіком, допоки все не пішло шкереберть. Її забрали. Її забрали погані чоловіки. І погані жінки. І, можливо, ще й відьма. Щодо відьми я не впевнена.

Як і раніше, ніхто не відповідав.

Божевільна жінка роззирнулася. Чутно було лише булькання болота й шурхіт паперових крил. Двері у величезному дереві були трохи прочинені. Вона пройшла через подвір'я. Її босі ноги боліли: на підшвах була ніжна шкіра. Коли вона востаннє торкалася землі? Важко було згадати. Її камера була маленькою, а підлога — рівною. Вона могла пройти від одного кутка до іншого, ступивши шість маленьких кроків. У дитинстві вона бігала босоніж за кожної нагоди. Але це було тисячу життів тому. Можливо, це відбувалося з кимось іншим.

Раптом замекала коза. Потім ще одна. У першої шерсть була кольору підсмаженого хліба, а друга — чорна, як вугілля. Вони дивилися на божевільну великими вологими очима. Були голодні. Їхні вим'я попухли — їх треба було доїти.

Ураз жінка усвідомила, що колись давно доїла козу. Дуже давно.

У загородці сокотіли курчата, раз по раз дзьобаючи плетену з верболозу огорожу. Вони били крильцями. Теж хотіли їсти.

— Хто про вас турбується? — спитала божевільна. — І де вони тепер?

Незважаючи на жалібний лемент тварин, жінка зайшла у двері.

Усередині була оселя — чиста, охайна й затишна. Килими на підлозі, стьобані накидки на стільцях... Два ліжка були припнуті до стелі за допомогою хитромудрого спорудження з канатів. На вішаках висіли сукні, а на гачках — плащі. Під одним із ліжок до стіни була прихилена ціла купа різних костурів і посохів. На полицях стояли банки з варенням, лежали пучки трав, в'ялене м'ясо, притрушене сіллю й прянощами. На столі дозрівала голівка сиру. На стінах висіли картини, написані на дереві, папері чи на розгорнутій корі. Дракончик, який сидить на голові старої жінки. Дивний на вигляд монстр. Гора з місяцем, що висить на ній, неначе кулон на шії. Вежа з чорноволосою жінкою, яка схилилася з вікна, простягаючи руку до птаха. «Вона тут», — було написано внизу картини.

Кожна картина була підписана дитячою рукою. І на кожній було одне єдине слово: «Луна».

— Луна, — прошепотіла божевільна. — Луна, Луна, Луна.

І щоразу, коли вона це промовляла, вона відчувала, як щось усередині клацало й ставало на місце. Вона відчувала, як її серце б'ється. І б'ється. І б'ється.

У жінки перехопило дух.

— Мою доньку звати Луна, — прошепотіла вона. І серце казало, що це правда.

Ліжка були холодними. І камін давно охолонув. І на килимку біля дверей не було взуття. Не було нікого. Це означало, що Луна й хтось інший, хто жив у цій хатині, були не вдома. Вони в лісі. І ще в лісі відьма.

Розділ тридцять другий, у якому Луна знаходить паперового птаха, точніше, птахів

Коли Луна отямилась, сонце стояло високо в небі. Вона лежала на чомусь дуже м'якому — такому м'якому, що спочатку подумала, буцімто лежить у своєму ліжку. Проте, розплющивши очі, вона побачила небо, розрізане гілками дерев. Дівчинка примружилась і затремтіла, але змусила себе підвестися. Треба було оцінити обстановку.

— Кар, — видихнула ворона. «Дякувати небесам».

Спочатку Луна оглянула власне тіло. Через усю щоку пролягала подряпина, але вона не здавалася дуже глибокою; проте чимала гуля на голові боліла так, що до неї не можна було доторкнутися. На волоссі запеклася кров. У сукні був розірваний поділ; чималі діромахи зяли й на обох ліктях. Окрім цього, ніщо не здавалося особливо пошкодженим, що було справжнім дивом.

Але ще дивовижнішим було те, що вона лежала на шапці одного з величезних грибів, що росли на березі струмка. Луна ніколи не бачила таких здорованів! Вони не лише зупинили її падіння, але й не дали скотитися в струмок і, можливо, потонути.

— Кар, — сказала ворона. «Ходімо додому».

— Почекай-но хвилинку, — роздратовано відповіла Луна.

Вона залізла рукою в наплічник, витягнула з нього альбом і розгорнула на сторінці, де була намальована карта. На карті був позначений її дім, струмки, пагорби й скелясті схили. Небезпечні місця. Зруйновані старовинні містечка. Кручі. Провалля. Водоспади. Гейзери. Місця, якими вона ніяк не могла пройти. І ось, у нижньому кутку...

«Гриби», — було написано на карті.

— Гриби? — промовила Луна вголос.

— Кар, — сказала ворона. «Ти про що?»

Гриби на Луниній карті викрашалися коло струмка. Він не вивів би дівчинку на потрібний шлях, проте міг привести до безпечного переходу більш спокійною місцевістю. Можливо.

— Кар-р-р, — заскиглила ворона. «Будь ласка, ходімо додому».

Луна похитала головою й сказала:

— Ні. Я потрібна бабусі. Я це відчуваю. І ми не вийдемо із цього лісу без неї.

Здригнувшись від болю та хитаючись, вона зіп'ялася на ноги, поклала альбом у наплічник і пішла, старанно намагаючись не кульгати.

З кожним кроком біль від ран ущухав, а розум прояснявся. З кожним кроком тіло ставало сильнішим, синці зникали, і навіть засохла кров у її волоссі здавалася не такою важкою й твердою. Невдовзі дівчинка провела рукою по волоссю та взагалі не відчула на ньому крові. Гуля також зникла. Навіть подряпина на обличчі та дірки на сукні, здавалося, щезли.

«Дивно», — подумала Луна.

Якби вона обернулася, то побачила б позаду свої сліди, кожен із яких був ніби маленькою клумбою з рясним квітом. Кожна гілочка колихалася від вітерцю, а великі полум'яні пуп'янки поверталися вслід дівчинці.

* * *

У польоті ластівка граційна, спритна й метка. Вона здіймається вгору та падає вниз, падає в піке, закручується й лавірує. Вона танцівниця, музикант, стріла.

Зазвичай.

Проте ця ластівка ледь-ледь перелітала від одного дерева до іншого. Без складних танців. Без прискорення. Пір'я на її плямистій грудці де-не-де повилазило, а очі були тьманими. Вона врізалась у стовбур вільхи та впала на соснові гілки. Якусь хвилину вона лежала, розпростерши крила, намагаючись вирівняти дихання.

Вона мала щось зробити. «Що саме?»

Ластівка підвелася та вчепилася за зеленаві кінчики соснової гілки. Вона розпушила пір'я й спробувала роздивитися ліс.

Світ був ніби в тумані. «Чи він завжди був у такому серпанку?» Ластівка, примружившись, поглянула на свої зморшкуваті кінцівки.

«Чи завжди мої ноги мали такий вигляд?» Напевно. Та вона не могла позбутися неясного відчуття, що, можливо, вони бували

й іншими. Також вона відчувала, що обов'язково повинна зараз десь бути. Повинна щось робити. Щось важливе. Вона відчувала, як її серце швидко б'ється, потім небезпечно уповільнюється, а потім знову прискорюється.

«Я помираю, — подумала ластівка, точно знаючи, що це правда. — Звісно, я не помру просто зараз, проте це станеться дуже скоро». Десь глибоко всередині вона ще відчувала запаси життєвої сили. Проте вони були майже вичерпані. «Що поробиш... Я знаю, що прожила гарне життя. Тільки хотілося б його пригадати».

Вона щільно стулила дзьоба й потерла голову крилами, намагаючись пробудити пам'ять. «Не може ж це бути так важко, — подумала вона. — Будь-який дурень здатен пригадати, хто він такий». І поки ластівка намагалася роздобути від свого мозку хоч якусь відповідь, вона почула, як хтось спускається стежкою.

— Мій любий Фіріане, — сказали тим голосом. — Ти, за моїми підрахунками, без упину гомонів уже понад годину. Я приголомшений, що тобі не треба було перепочити навіть хвилику.

— Я можу надовго затамовувати дихання, ти ж знаєш, — відповіли іншим голосом. — На таке здатен тільки Просто Велетенський Дракон.

Перший на мить замовк, а потім сказав:

— Ти впевнений?

Знову пауза.

— Тому що таке вміння ніколи не згадувалося в жодному з текстів про фізіологію драконів. Можливо, хтось сказав це, щоб тебе надурити.

— Хто міг би мене надурити? — здивовано спитали другим голосом. — Ніхто ніколи не говорив мені нічого, крім правди. За все моє життя. Чи не так?

Перший щось коротко буркнув, і знову запала тиша.

Ластівка знала ці голоси. Вона підлетіла ближче, щоб побачити, хто це.

Другий голос віддалився й наблизився знову, пливучи позаду того, хто говорив першим голосом. У власника першого голосу було багато рук, довгий хвіст і велика голова. Він скидався на здоровенне дерево — такий собі платан, що рухається. Ластівка підлетіла ще

ближче. Здоровезне багаторуке й хвостате деревоподібне створіння зупинилося. Роззирнулося навсібіч. Насупило брови.

— Ксан? — сказало воно.

Ластівка трималася дуже тихо. Вона знала це ім'я. Вона знала цей голос. «Але звідки?» Вона не могла пригадати.

Прозвучав інший голос:

— У лісі щось є, Глерку. Я знайшов димохід. І стіну. І маленький будиночок. Точніше, колись це був будиночок, а нині в ньому росте дерево.

Перший голос відповів не одразу. Його власник дуже повільно похитав головою. Ластівка причаїлася за густим листям, вона ледве дихала.

Нарешті перший голос зітхнув:

— Можливо, ти побачив одне з покинутих містечок. Їх чимало в цій частині лісу. Після останнього виверження вулкана люди втекли до Протектората, саме там їх зібрали маги — тих, хто залишився. Я не знаю, що сталося з ними далі. До лісу вони, ясна річ, повернутися не могли. Це було б занадто небезпечно.

Створіння знову похитало великою головою.

— Ксан була тут, — сказало воно. — Зовсім недавно.

— А Луна з нею? — запитав другий голос. — Це було б безпечніше. Адже Луна не вміє літати. І вона не здатна захищатися від вогню, як Просто Велетенський Дракон. Це всі знають.

Перший голос важко зітхнув.

І раптом Ксан себе згадала.

«Глерк, — подумала вона. — У лісі. Далеко від болота.

Луна. Десь сама.

І немовля. Яке скоро покинуть у лісі. І я маю його врятувати, тож що я тут роблю, дурна баба?

Святі небеса, що я накоїла?»

І Ксан ластівкою вирвалася з гущавини та стрімко злетіла понад деревами, щосили збиваючи повітря своїми стародавніми крилами.

* * *

Ворона хіба що не кукурікала від хвилювання.

— Кар, — сказала вона, маючи на увазі: «Я вважаю, що ми повинні негайно повернутися назад».

— Кар, — сказала вона знову, і Луна зрозуміла це так: «Будь обережною. Ти бачиш, що скеля палає?» Так воно й було. Попід зеленим лісом звивався чималий розпечений пласт гірської породи, що був схожий на річку з жарин. Можливо, це й була річка з жарин. Луна звірилися з картою. Там було зазначено: «Розпечена річка».

— Ох, — зітхнула дівчинка й стала шукати найкращий шлях.

Ця частина лісу була значно небезпечнішою, ніж та, якою вона подорожувала зазвичай.

— Кар, — промовила ворона. Але Луна не зрозуміла, що вона мала на увазі.

— Говори ясніше, — попросила дівчинка.

Однак ворона нічого не сказала. Вона злетіла вгору й ненадовго примостилася на найвищій гілці велетенської сосни. Каркнула. Злетіла вниз. Угору та вниз, угору та вниз. У Луни запаморочилося в голові.

— Що там видно? — поцікавилася Луна.

Але ворона наче води в дзьоб набрала.

— Кар, — трохи згодом промовила птаха, знову злітаючи над верхівками дерев.

— Що це з тобою коїться? — запитала Луна.

Ворона мовчала.

На карті було позначено село. Його краєвид мав відкриватися за наступним гірським пасмом. Як хтось може жити в цьому лісі?

Луна йшла схилом, уважно дивлячись під ноги, — за порадою карти.

Її карти.

Вона її зробила.

Як?

Вона не знала.

— Кар, — сказала ворона. Це означало: «До нас хтось наближається».

«І хто до них міг наближатися?» Луна пильно вдивлялась у зелень внизу.

У долині розкинулося зруйноване містечко. Залишки центральної споруди й рештки фундаментів деяких будинків на вигляд були наче зламані зуби. Там, де колись жили люди, тепер росли дерева й кущі.

Луна оминула грязьовий гейзер і пішла до скель, поміж яких лежали руїни. Центральна споруда — округла низька вежа з аркоподібними вікнами, що випиналися назовні, наче вибалушені очі. Задня частина муру завалилася, дах просів. Але де-не-де на каменях проступали якісь різьблення. Луна наблизилася до них і торкнулася барельєфа.

Дракони. На каменях були намальовані дракони. Великі, маленькі, середні завбільшки... А ще на барельєфі були вирізьблені люди з перами в руках і люди, що тримали зірки, а також люди з родимками на чолах, схожими на півмісяць. Луна торкнулася пальцями лоба. У неї була така сама.

Також на барельєфі було зображено три гори: звичайна гора, гора без вершини, з котрої здіймався дим, і гора, у кратері котрої зникав дракон.

Що це означало?

— Кар, — сказала ворона. «Вони вже зовсім поряд», — мала вона на увазі.

— Дай мені хвилину, — відмахнулася Луна.

Вона почула звук, подібний до шурхоту паперу.

І високий, тонкий лемент.

Дівчинка подивилася вгору. Ворона чимшвидше кружляла в неї над головою: чорнокрила й чорнодзьоба, вона невимовно швидко, майже як блискавка, виписувала свої кола та вже просто кричала. Птаха спускалася та злітала знову, а потім пурхнула до Луниних рук і затихла там, ховаючи голову в згині її ліктя.

Раптом небо зарясніло сірими птахами всіх імовірних розмірів і видів. Вони скупчились у гігантську галасливу зграю, яка то міцно стискалася, то знову затуляла все небо над зруйнованим містечком, звиваючись і вируючи, немов скажена стихія.

А потім — раз! — і вони вмиль перестали бути птахами, адже були виготовлені з паперу.

Птахи спрямували безокі голови на дівчинку, що стояла внизу.

— Магія, — прошепотіла Луна. — Ось що таке магія.

І вона нарешті зрозуміла, що це таке.

Розділ тридцять третій, у якому відьма стикається з давнім знайомим

Дитинство Ксан минуло в містечку, що ховалося в лісових хащах. Її батько, як вона пам'ятала, був різьбярем — вирізав переважно ложки та фігурки тварин. А мати виготовляла запашні есенції: вона збирала якісь особливі квіти, висушувала їх і змішувала з диким медом, який знаходила у вуликах на найвищих деревах. Вона спритно, наче павук, видиралася на верхівки, а потім на мотузках спускала мед у кошиках, а Ксан їх ловила. Дівчинці не дозволяли куштувати мед, але вона все одно це робила. А потім мати спускалася й бачила на її обличчі залишки меду. Проте ніколи не карала, а лише лагідно цілувала в солодкі щічки.

Вона згадувала ті часи з гострим болем у серці. Її батьки були дуже працьовитими. Безстрашними. Вона не могла пригадати їхніх облич, але добре пам'ятала, що відчувала коло них. Пам'ятала запахи свіжої деревини, тирси й пилу. Пам'ятала, як її обіймали великі дужі руки, як гладили по голівці; мамине дихання, коли вона притулялася губами до волосся Ксан. А потім вони померли. Чи зникли. Чи не любили її й пішли. Ксан не знала.

Дослідники сказали, що знайшли її в лісі зовсім саму.

Точніше, знайшла одна людина. Жінка з кришталевим голосом. І серцем тигра. Саме вона багато років тому відвела Ксан до замку.

Ксан вирішила дати перепочинок крилам, умостившись у затишному дуплі на високому дереві. З такою швидкістю вона добиратиметься до Протектората цілу вічність. Про що вона думала? Краще б перетворилась на альбатроса. Усе, що їй було потрібно, — це зімкнути крила та дозволити вітру виконувати свою роботу.

— Тепер не має значення, — цвірінькнула вона. — Я дістануся туди так швидко, як тільки зможу. А потім повернуся до моєї Луни. І буду поряд, коли її магія проб'ється назовні. Я покажу Луні, як нею користуватися. І — хто знає? — можливо, я помилялася. Можливо, її магія ніколи не проявиться. Можливо, я не помру. Багато що є можливим.

Шукаючи якоїсь поживи, Ксан примудрилася поласувати кількома мурахами, що повзали по дереву. Небагато, але цього вистачить, щоб трохи вгамувати гостре відчуття голоду. Розпушивши пір'я, щоб зігрітися, Ксан заплющила очі й заснула.

Над верхівками дерев сховався місяць — важкий і круглий, наче стиглий гарбуз. Його яскраве світло розбудило Ксан.

— Дякую, — прошепотіла вона, відчуваючи, як місячне сяйво просочується до її кісток, заспокоюючи суглоби й тамуючи біль.

— Хто тут? — раптом почувся голос. — Попереджаю! Я озброєний!

Ксан не втрималась. Голос здавався таким наляканим, таким загубленим... А вона могла допомогти. Тим паче що зараз місячне сяйво суттєво відновило її сили. Якби вона на мить зупинилась, то змогла б увібрати його крилами й напитися досхочу. Звісно, за певний час магія зникне: надто багато отворів, через які вона може пролитися назовні. Але саме зараз Ксан почувалася пречудово.

Внизу була людина: вона швидко пересувалася з боку в бік, горбилася, роззиралася... На вигляд налякана. Місячне сяйво надало Ксан сили. Пробудило в ній співчуття. Відьма випурхнула зі свого сховку та закружляла над постаттю.

Молодий чоловік закричав, кинув камінь і влучив ним у ліве крило Ксан. Вона впала на землю, навіть не пискнувши.

* * *

Антейн, зрозумівши, що на нього напала не страшна відьма на драконі з палаючою палицею (як здалося спочатку), а крихітна рудувата пташка, яка, найімовірніше, просто хотіла трохи поїсти, — відчув докори сумління. Щойно камінь вилетів із його руки, він захотів негайно повернути його назад. Попри свою гучну промову перед Радою, він не був спроможний навіть скрутити шию курці, щоб приготувати її на вечерю. І не був упевнений, що зміг би подолати відьму.

(«Відьма забере мого сина, — нагадував він собі. — Але таке життя...» Він відчував, що з кожною миттю його рішучість зникає.)

Пташка впала простісінько йому під ноги. І не видавала ані звуку. Антейн подумав, що вона мертва, і мало не зарідав.

Аж раптом — диво! — груди пташки стали здійматися та опускатися. Її крило неприродно викрутилось назовні. Воно було зламаним — це точно.

Антейн став навколішки.

— Вибач, — видихнув він, — мені дуже й дуже прикро.

Він узяв пташку на руки. Вона була нездоровою на вигляд. Та хіба могло бути якимось інакше в цих клятих лісах? Тут отруєна половина всієї води! Відьма. Усе замикалося на відьмі. Хай її ім'я буде прокляте навіки. Він підніс пташку до грудей, намагаючись зігріти її теплом свого дихання.

— Мені дуже й дуже прикро, — знову сказав він.

Пташка розплющила очі. Антейн розгледів, що це ластівка. Етайн дуже любила ластівок. Самі думки про дружину завдавали йому неабиякого болю. Як він тужив за нею! Як тужив за їхнім сином! Він ладен був учинити будь-що, аби побачити їх знову!

Ластівка сердито зиркнула на нього і... чхнула.

— Послухай, мені дуже прикро, що я пошкодив твоє крило. І, на жаль, я не можу тебе зцілити. Але моя дружина Етайн... — Його голос затремтів, коли він вимовив ім'я коханої. — Вона розумна й добра. Люди завжди приносять до неї поранених тварин. Вона тобі допоможе, я знаю.

У кишені своєї шкіряної куртки Антейн змайстрував щось на кшталт маленького гніздечка, яке надійно приховувало пташку. Ластівка защебетала. «Я їй не подобаюся», — подумав він. На підтвердження цього пташка дзьобнула його за вказівний палець — на пучці виступила кров.

Біля Антейнового обличчя затріпотів крилами нічний метелик: напевно, його привабив відблиск місячного сяйва на шкірі. Недовго думавши, молодий чоловік схопив комаху та запропонував її пташці.

— Ось, — сказав він. — Бачиш, я не хочу тобі нічого заподіяти.

Пташка обдарувала його ще одним суворим поглядом, а потім неохоче вхопила метелика дзьобом і швидко ковтнула.

— Ось бачиш? — Антейн подивився на місяць, а потім на карту. — Ходімо. Я просто хочу дістатися вершини цього схилу. А потім ми зможемо перепочити.

І Антейн разом із відьмою пішли в глиб лісу.

* * *

Сестра Ігнатія відчувала, як щодня її залишають сили. Вона зробила все можливе, аби поглинути весь смуток. Важко було повірити, скільки журби висіло над містом! Великі, смачні хмари смутку, цупкі, неначе туман. Вона перевершила саму себе, проте ніколи — нині вона це добре усвідомлювала — не вшановувала своєї майстерності. Ціле місто перетворилося на справжній колодязь смутку. Її келих завжди був наповненим по вінця. Усе для неї. За всю історію ніхто й ніколи не досягав такої майстерності. Про неї мали б складати пісні. Або писати книжки.

Але нині, відколи смуток уже два дні недоступний для неї, головна сестра була слабкою та виснаженою. Вона тремтіла. Джерела магії вичерпувалися щосекунди. Їй треба знайти того хлопця, і якомога швидше.

Вона зупинилась і присіла біля маленького струмка, шукаючи в лісі ознаки життя. У струмку плавали риби, але вони звикли до своєї долі й не сумували. Над головою гніздилися шпаки — їхнім пташенятам було не більше ніж два дні. Вона могла розчавити пташиних дітлахів і з'їсти смуток їхньої матері — звісно, могла. Але смуток птахів не такий поживний, як смуток ссавців. А ссавців не було видно на багато миль уперед.

Сестра Ігнатія зітхнула. Вона зібрала все потрібне для того, щоб виготовити тимчасову заміну кришталевій кулі для ворожіння: трошки вулканічного скла з кишені, кістки нещодавно забитого кролика, шнурок від черевика. Найкорисніші речі слід тримати під рукою. І ніщо не може бути кориснішим за шнурок від черевика. Вона не могла сконструювати такий самий хитромудрий пристрій, як її велика механічна кришталева куля у вежі, але їй потрібно було хоч щось.

Вона не бачила Антейна. Здогадувалася, де він може перебувати, і була впевнена, що бачить у тому місці пляму, але щось заважало їй бачити напевно.

— Магія? — пробурчала вона. — Звичайно, ні.

Усі чарівники на землі — принаймні ті, хто добре знали свою справу, — загинули п'ятсот років тому під час виверження вулкана. Чи майже виверження. Дурні! Відправили її з чобітьми-сороходами рятувати людей, що мешкали в лісових селищах... О, звісно, вона так і вчинила. Вона зібрала їх у Протектораті цілими та неушкодженими. Увесь їхній нескінченний смуток зосередився в одному місці. Як і було заплановано.

Вона облизнула губи. Вона була такою голодною... Їй треба було оглянути територію.

Головна сестра тримала кулю для ворожіння біля правого ока й пильно обдивлялася ліс. Ще одна пляма. «Що коїться із цією штукаю?» — здивувалася Ігнатія. Вона затягнула вузли, проте все одно бачила кляту пляму. Це через те, що вона голодна, — майнуло в голові. Навіть елементарні закляття стають важчими, коли працюєш не на повну силу.

Сестра Ігнатія зиркнула на шпачине гніздо.

Потому уважно подивилася на гору й роззявила рот від подиву.

— Ні! — закричала вона. І придивилася пильніше. — Ти ще й досі живий, ти, страховисько?

Вона протерла очі й глянула втретє.

— Я думала, що вбила тебе, Глерку, — прошепотіла Ігнатія. — Гарзд. Гадаю, я маю спробувати вчинити це ще раз. Нестерпне створіння. Одного разу ти майже здолав мене. І я не дозволю тобі зробити це знову.

«Спочатку, — подумала вона, — легкий перекус». Поклавши кулю для ворожіння в кишеню, сестра Ігнатія підійнялася на гілку зі шпачиним гніздом. Вона схопила крихітне вертке пташеня й розчавила його в кулаку, вбираючи весь жах матері. Смуток пташки був не таким неосяжним, як хотілося б Ігнатії, але цього було задосить. Сестра Ігнатія облизнула губи й розчавила друге пташеня.

«А зараз, — подумала вона, — я мушу згадати, куди заховала ті кляті чоботи-сороходи».

Розділ тридцять четвертий, у якому Луна зустрічає в лісі жінку

Паперові птахи повсідалися на гілках, камінні, залишках димарів, стін і старих будівель. Чутно було лише шурхіт згорнутих аркушів. Вони вгамувалися та повернули свої голови до дівчинки, що стояла внизу. У них не було очей. Але вони все одно стежили за нею. Луна це відчувала.

— Привіт, — сказала вона, не знаючи, що ще сказати.

Птахи нічого не відповіли. А ворона, навпаки, не могла заспокоїтися. Вона здійнялася вгору і, без упину волаючи, полетіла до гілки старого дуба.

— Кар, кар, кар, кар, — надрилася ворона.

— Тихіше, — умовляла Луна.

Дівчинка зосередилася на паперових птахів, які злагоджено повертали свої голови, настромлюючи дзьоби то на дівчинку, то на ворону.

— Кар! — сказала ворона. «Мені страшно».

— Мені теж, — відповіла Луна, пильнуючи птахів.

Вони розлетілися врізнобіч, потому знову зібралися до купи, схожі на велику хвилеподібну хмару, а за мить знову повсідалися назад на гілки дуба.

«Вони мене знають, — подумала Луна. — Звідки вони мене знають? Птахи, карта, жінка з моїх снів. Вона тут, вона тут, вона тут».

Надто багато про що слід було подумати. У цьому світі можна дізнатися про дуже багато речей, а розум Луни був переповнений. Її голова боліла — просто посередині лоба.

Паперові птахи втупилися в неї.

— Чого ви від мене хочете? — запитала Луна.

Паперові птахи відпочивали на сідалах. Їх було забагато, щоб полічити. Вони на щось чекали. Але на що?

— Кар, — сказала ворона. «Кого обходить, чого вони хочуть, ці моторошні паперові птахи?»

Звісно, вони були моторошними. Але водночас величними та дивними. І вони щось шукали. І хотіли їй про щось сказати.

Луна сіла на землю, не зводячи очей із паперового птаства. Вона дозволила вороні вмотитися в неї на колінах. Заплющивши очі, дівчинка дістала з наплічника альбом та уламок олівця. Одного разу вона дала волю своїм думкам про жінку з видінь і після цього намалювала карту. І карта була правильною. Принаймні до цього моменту вона її не підводила. «Вона тут, вона тут, вона тут», — написано на її карті, і Луна могла тільки припускати, що це правда. Але зараз їй слід зробити дещо інше. Вона має дізнатися, де бабуся.

— Кар, — сказала ворона.

— Цить, — відповіла Луна, не розплющуючи очей. — Я намагаюся сконцентруватись.

Паперові птахи стежили за нею, вона відчувала це. Її рука рухалася по аркушу. Дівчинка спробувала уявити обличчя бабусі. Дотик її руки. Запах її шкіри. Луна відчула, як серце стислося від хвилювання, і дві гарячі сльозинки скотилися по щоках, бризками падаючи на папір.

— Кар, — сказала ворона. «Пташка», — мала на увазі вона.

Луна розплющила очі. Ворона мала рацію. Вона намалювала зовсім не бабусю, вона намалювала пташку. Пташку, яка сиділа в когось на руці.

— Та що ж це коїться? — пробурчала Луна, і в неї заболіло серце.

Як їй знайти бабусю? Справді, як?

— Кар, — сказала ворона. «Тигр».

Луна зіп'ялася на ноги, відчуваючи, як тремтять коліна.

— Тримайся коло мене, — прошепотіла вона вороні.

Вона хотіла б, щоб птахи були зроблені з чогось міцнішого, ніж папір. З каменю, наприклад. Чи з гострої сталі.

— Ну, — пролунав голос. — Що тут у нас?

— Кар, — сказала ворона. «Тигр».

Але це був зовсім не тигр. Це була жінка.

«Тоді чому мені так страшно?»

* * *

Верховного старійшину, який прибув із двома озброєними зоряними сестрами, Етайн зустріла стоячи. І, судячи з усього, вона

була зовсім не налякана. Це дуже роздратовало Герланда. Верховний старійшина насупив брови, щоб набути суворішого вигляду. Проте це не подіяло. А ще гіршим було те, що молода жінка не лише знала обох вартових, а ще й була їхньою подругою. Вона повеселішала, коли побачила безжальних зоряних сестер, і вони всміхнулися їй у відповідь.

— Ліллієнз! — мовила Етайн, усміхаючись до однієї. — І моя люба, люба Мей!

Жінка послала повітряний поцілунок другій сестрі.

Верховний старійшина не очікував на такий прийом. Він прочистив горло. Здавалося, жінки в кімнаті його геть не помічають. Він став скипати від люті.

— Ласкаво прошу, дядьку Герланде, — сказала Етайн, трохи вклонившись. — Я саме кип'ятила воду в чайнику, і в мене є свіжа м'ята із саду. Заварити вам чаю?

Верховний старійшина Герланд скривився.

— Більшість господинь, пані, — зазначив він уїдливо, — не довбуться з травою, коли треба годувати кілька ротів. Чому б вам не вирощувати щось поживніше?

Етайн спокійно сновигала кухнею. Немовля було примотане до неї шматком тканини — певно що вишитої власноруч. Усе в будинку було доладним та оздобленим — тут відчувалася праця, творчість і затишок. Герланд бачив таке раніше, і йому це не подобалось. Етайн налила окріп у горнятка з м'ятою й підсолодила напій медом. Герланд зніяковіло засовався. Він узяв горнятко й подякував господині, хоча був упевнений, що йому не сподобається. Він відпив маленький ковток і роздратовано усвідомив, що цей чай був найсмачнішим з усього, що він бодай колись куштував.

— О, дядьку Герланде, — щасливо зітхнула Етайн, схилившись над немовлям, щоб поцілувати його в голівку. — Звісно, ви знаєте, що родючими бувають лише сади, сповнені гармонії. Є рослини, що допомагають ґрунту, і рослини, що його руйнують. Ми, ясна річ, вирощуємо значно більше, ніж можемо з'їсти, і більшу частину врожаю роздаємо нужденним. Ви добре знаєте, як ваш небіж радо допомагає іншим.

Якщо згадка про чоловіка й була для Етайн болючою, вона цього не виказала. Здавалося, ця жінка взагалі не знає, що таке сум. Герланд

був спантеличений. Він щосили намагався себе опанувати.

— Як ти знаєш, дитино, невдовзі День жертвопринесення...

Верховний старійшина почекав, коли після цих слів вона принаймні зблідне. Та він помилився.

— Я знаю, дядьку, — відповіла Етайн, знову цілуючи своє дитя.

Вона звела очі та поглянула на Герланда. На її обличчі була така впевненість у своїй рівності з верховним старійшиною, що йому забракло слів перед таким неоковирним зухвальством.

— Любий дядечку, чому ви тут? — ласкаво запитала Етайн. — Звісно, ви завжди бажаний гість у моєму домі, і ми з чоловіком дуже раді вас бачити. Зазвичай сповіщати родини приречених дітей ходить головна сестра. Сьогодні я чекала на неї.

— Ну, — сказав Герланд. — Головна сестра нині відсутня. Я прийшов замість неї.

Етайн пронизливо поглянула на старого чоловіка.

— Що значить «відсутня»? Де сестра Ігнатія?

Верховний старійшина прочистив горло. Зазвичай люди не ставили йому запитань. Жителі Протектората взагалі ніколи ні про що не запитували. Цей народ сприймав як належне все, що ставалося в їхньому житті, — так і мало бути. Але ця молода жінка... Ця дитина... «Ну — подумав Герланд, — можна лише сподіватися, що вона збожеволіє так само, як колись давно збожеволіла ще одна». Набагато легше ув'язнити її у вежі, аніж слухати зухвалі запитання під час родинних обідів, які він просто ненавидів. Він знову прочистив горло.

— Сестра Ігнатія поїхала з міста, — сказав він спроквола. — Має вирішити деякі справи.

— Які справи? — запитала молода жінка, примружившись.

— Гадаю, що особисті, — відповів Герланд.

Етайн встала й підійшла до сестер-вартових. Звісно, вони були навчені не налагоджувати зоровий контакт із мешканцями й байдуже дивитися повз них. Вони повинні бути подібними до каменю й відчувати стільки само, скільки відчуває камінь. Це були ознаки хорошого бійця, і всі сестри були саме такими. А ось ці чомусь зашарілися, щойно Етайн до них наблизилась. Вони потупили очі додолу.

— Етайн, — прошепотіла одна з них. — Ні.

— Мей, — сказала Етайн, — поглянь на мене. І ти теж, Ліллієнз.

У Герланда відвисла щелепа. Ніколи у своєму житті він не бачив нічого подібного. Етайн була нижчою за обох сестер. А проте здавалося, що вона височіє над ними обома.

— Ну, — пробелькотів він. — Я мушу заперечити...

Етайн його проігнорувала.

— Чи тигр крадеться?

Вартові мовчали.

— Я бачу, що ми віддалилися від теми розмови... — заговорив був Герланд.

Етайн змахом руки наказала йому замовкнути. І він — це було неймовірно! — дійсно замовк. І сам не йняв цьому віри.

— Уночі, Мей, — вела далі молода жінка. — Відповідай мені. Чи тигр крадеться?

Сестра стисла губи, наче не хотіла, щоб слова прорвалися назовні. Вона поморщилася.

— Про що, в біса, ти говориш? — просичав Герланд. — Які тигри? Ти завелика для дівчачих забавок!

— Тихо, — наказала Етайн.

І знову — незрозуміло чому — Герланд замовк. Він був вражений.

Сестра прикусила губу та на мить завагалася. Вона нахилилася до Етайн.

— Ну, я ніколи не сприймала це, як ти, але так. М'які лапи не ходять коридорами вежі. Ніхто не гарчить. Уже кілька днів. Ми всі...
— Вартова заплющила очі. — Спимо дуже добре. Уперше за багато років.

Етайн пригорнула немовля. Хлопчик зітхнув уві сні.

— Тож сестра Ігнатія не у вежі. Вона не в Протектораті, інакше я про це почула б. Судячи з усього, вона в лісі. І вона, поза всяким сумнівом, має намір його вбити, — сказала молода жінка.

Вона підійшла до Герланда. Він відвів очі. Усе в цьому будинку було дуже яскравим. Хоча решта міста тонула в тумані, цей дім купався у світлі. Сонячне сяйво лилося з вікон. Відблискували всі поверхні. Здавалося, навіть Етайн сяjala, наче розлючена зірка.

— Моя люба...

— ТИ...

Голос Етайн прозвучав як щось середнє між ревінням і шипінням.

— Я маю на увазі, що... — сказав Герланд, відчуваючи, наче зминається та загорається подібно до паперу.

— ТИ ВІДПРАВИВ МОГО ЧОЛОВІКА ДО ЛІСУ НА СМЕРТЬ!

Палали її очі. Палало її волосся. Палала навіть її шкіра. Герланд відчував, що його вії починають обпалюватися.

— Що? О, які нісенітниці. Я маю на увазі...

— СВОГО ВЛАСНОГО ПЛЕМІННИКА! — виплюнула вона йому в обличчя. І Герланд уперше в житті відчув сором. — ТИ ПОСЛАВ ЗА НИМ УБИВЦЮ. ЗА ПЕРШИМ СИНОМ ТВОЄЇ ЄДИНОЇ СЕСТРИ й ТВОГО НАЙКРАЩОГО ДРУГА. О, дядьку. Як ти міг?

— Це не те, що ти думаєш, моя люба. Будь ласка. Присядь. Ми родина. Обговорімо... — Але Герланд відчував, наче щось ламається в ньому.

Його душа розколювалася на тисячі уламків.

Етайн пройшла повз нього й повернулася до зоряних сестер.

— Леді, — сказала вона. — Якщо хтось із вас бодай колись хоч трішечки любив чи поважав мене, я мушу смиренно попросити вас про допомогу. В мене є справи, що їх я хотіла б завершити до Дня жертвопринесення, який, як ми всі знаємо, — вона уїдливо подивилася на Герланда, — неминучий.

Вона витримала паузу.

— Я думаю, мені слід навідати моїх колишніх сестер. Кішка зникла. І миші повинні зіграти в гру. Врешті-решт, навіть миша може багато чого зробити.

— О, Етайн, — сказала сестра на ім'я Мей, беручи під руку молоду матір. — Як я скучила за тобою.

І дві жінки пішли, тримаючись за руки. Друга вартова загаялася, позираючи на Герланда, а потім поспішила за ними.

— Я маю сказати, — сказав верховний старійшина, — що це надзвичайно... — Він роззирнувся. — Я хочу сказати. Є правила, ви ж знаєте.

Він випростався на повний зріст і, незрозуміло для кого, набундючився.

— Правила.

* * *

Паперові птахи не рухалися. Не рухалась ворона. І Луна теж не рухалась.

А жінка, навпаки, повільно наближалась. Луна не могла сказати, скільки їй років. Однієї миті вона була на вигляд дуже молода. А вже другої — неймовірно стара.

Луна мовчала. Жінка скинула погляд на пташок, що були на гілках. Вона примружила очі.

— Я вже бачила такий фокус, — сказала вона. — Це ти їх створила?

Вона знову подивилась на Луну, і та відчула, що цей погляд просвердлює її до нутрощів. Дівчинка скрикнула від болю.

Жінка широко посміхнулась.

— Ні, — промовила вона. — Не твоя магія.

Від цього слова, промовленого вголос, Луна відчула, що її череп ніби розколюється навпіл. Вона стисла голову руками.

— Болить? — сказала жінка. — Це сумно, чи не так?

У її голосі звучала якась дивна надія.

Луна корчилася на землі.

— Ні, — відповіла вона стиснутим, ніби пружина, та впевненим голосом. — Це не сумно. Це просто дратує.

Жінка враз спохмурніла. Вона озирнулась на паперових птахів і скривилася.

— Вони милі, — сказала Ігнатія. — Оці пташки, вони твої? Це подарунок?

Луна стенула плечима.

Головна сестра схилила голову набік.

— Поглянь, як вони до тебе прив'язалися — чекають, коли ти до них заговориш. Але все одно. Вони — не твоя магія.

— Ніщо не моя магія, — відповіла Луна.

Птахи за її спиною зашелестіли крилами. Луна радо б подивилася, що вони там роблять, але не хотіла втрачати з поля зору незнайомку. Щось їй підказувало, що не треба цього робити.

— Немає в мене ніякої магії. Звідки їй у мене взятися?

Жінка засміялась, але якимось недобре:

— О, я б так не сказала. — Луна вирішила, що вона ненавидить цю жінку. — Я сказала б, деяка магія в тебе є. І її ставатиме дедалі більше, якщо я не помиляюся. Хоча, здається, хтось намагався приховати її від тебе. — Вона нахилилася вперед і примружилась. — Цікаво. Це закляття. Я впізнаю його. Але — боже-боже! — скільки років минуло.

Паперові птахи, наче за сигналом, злетіли вгору й сіли неподалік від дівчинки. Вони спрямували свої дзьоби в бік незнайомки, і Луна відчула, що вони якимось чином стали сильнішими, гострішими та небезпечнішими, ніж раніше. Жінка ледь здригнулась і відступила на крок чи два назад.

— Кар, — сказала ворона. «Не зупиняйся».

Каміння під руками Луни завібрало й затремтіло. Здавалося, ніби від його руху утворюється вітер. Навіть земля дрижала.

— Я б на твоєму місці не довіряла їм. Вони можуть напасти, — сказала жінка.

Луна підозріло глипнула на жінку.

— О, ти мені не віриш? Що ж. Жінка, яка їх створила, геть збожеволіла. Вона так сильно сумувала, що за якийсь час уже не змогла більше сумувати, тож цілковито втратила розум. — Незнайомка стенула плечима. — І стала нікому не потрібною.

Луна не розуміла, чому ця жінка так її розлютила. Їй доводилося чимдуж стримуватись, щоб не накинутися на незнайомку з кулаками.

— Ага, — незнайомка широко посміхнулася. — Гнів. Дуже добре. Мені він непотрібен, та він часто буває провісником смутку, який мені дуже до вподоби. — Вона облизнула губи. — Дуже.

— Не думаю, що ми потоваришуємо, — прогарчала Луна.

«Зброя, — подумала вона. — Мені потрібна зброя».

— Ні, — сказала жінка. — Я теж так не думаю. Я тут лише для того, щоб забрати своє. А потім піду своєю дорогою. Я... — Вона замовкла й підняла руку. — Зажди хвилинку.

Жінка розвернулася і пішла до зруйнованого містечка. Посеред руїн височіла вежа, хоча здавалося, що вона ось-ось завалиться. На фундаменті з одного боку зяяла широка щілина, схожа на роззявлений здивований рот.

— Вони були у вежі, — сказала жінка, більше собі самій. — Я сама їх туди поклала. Тепер пригадую.

Вона підійшла до щілини, опустилася на коліна й стала вдивлялася в темряву.

— Де мої чоботи? — прошепотіла жінка. — Ідіть до мене, мої любі.

Луна не зводила з неї очей. Нещодавно їй наснився сон. Звісно, це був сон, чи не так? Фіріан залетів у діру в зруйнованій вежі й витяг пару чобіт. Це їй точно наснилося, адже дракон був навдивовижу великим. А потім він приніс ці чоботи, і вона поклала їх у скриню.

Її скриня!

Після того сну Луна так і не згадувала про неї. До цієї миті.

Вона потрусила головою, щоб прогнати цю думку.

— ДЕ МОЇ ЧОБОТИ? — заволала жінка.

Луна відступила назад.

Незнайомка підвелася. Її мантия тріпотіла. Вона розпростерла руки над головою та різким жестом штовхнула повітря перед собою. І тієї самої миті вежа обвалилася. Луна заверещала та впала на каміння. Ворона, налякана шумом, пилом та переполохом, підстрибнула вгору. Вона закружляла в небі, проклинаючи все на світі.

— Вежа й так повинна була впасти, — прошепотіла Луна, намагаючись надати сенс тому, що тільки-но побачила.

Дівчинка ошелешено дивилася на хмару пилу й піску над купою щебню та на згорблену постать жінки в мантиї, яка розкинула руки, наче збиралася піймати небо. «Ні в кого не може бути такої сили, — подумала Луна. — Чи може?»

— ЗНИКЛИ! — верещала жінка. — ВОНИ ЗНИКЛИ!

Вона розвернулася й попрямувала до дівчинки. Різким рухом лівого зап'ястя вона вигнула повітря перед собою, змушуючи Луну впасти. Ліву руку жінка виставила вперед. Вона здавлювала повітря своїми пазуристими пальцями, утримуючи Луну на одному місці з відстані в декілька метрів.

— У мене їх немає! — схлипнула Луна.

Хватка в жінки була болючою. Луна відчувала, як у ній, немов грозова хмара, розповзається страх. У міру зростання страху ширшала й посмішка жінки. Луна щосили намагалася зберігати спокій.

— Я тільки-но прийшла сюди.

— Але ти їх торкалася, — прошепотіла жінка. — Я бачу сліди на твоїх руках.

— Ні, не торкалася! — сказала Луна, ховаючи руки в кишені.

Дівчинка намагалася прогнати всі спогади про той сон.

— Ти розповіси мені, де вони.

Жінка підняла праву руку, і навіть на відстані Луна відчула її пальці на своїй шії. Вона стала задихатися.

— Ти розповіси мені просто зараз, — прошипіла жінка.

— Іди до біса! — важко видихнула Луна.

І раптом усе стало рухатися. Птахи злетіли із сідал і скупчилися позаду дівчинки.

— От дурненька, — засміялася жінка. — Невже ти думаєш, що твої дитячі дешеві фокуси можуть...

І птахи кинулися в атаку, закручуючись, немов вихор. Вони здійняли вітер. Вони змусили тремтіти скелі. Вони розхитали стовбури дерев.

— ЗАБЕРИ ЇХ ВІД МЕНЕ! — заверещала жінка, розмахуючи руками.

Птахи різали її руки. Різали її лоб. Вони були безжальні.

Луна помчала звідти так швидко, як тільки могла, тримаючи біля грудей ворону.

Розділ тридцять п'ятий, у якому Глерк відчуває неприємний запах

— Глерку, в мене все свербить, — пожалівся Фіріан. — У мене свербить усюди. Дужче, ніж у будь-кого в усьому світі!

— Ну, любий хлопчику, — спроквола промовив Глерк. — Звідки ти знаєш?

Він заплющив очі та глибоко вдихнув. «Куди вона зникла? — думав він. — Де ти, Ксан?» Монстр відчував, як хвилювання огортає серце, стискуючи його так, що воно ледве б'ється. Фіріан сів просто йому поміж очей і шалено зачухав свою дупцю. Глерк закотив очі.

— Ти не бачив усього світу. І тих, хто в ньому живе. Не може в тебе свербіти дужче, ніж у будь-кого.

Фіріан чухав хвіст, живіт, шию. Він чухав вуха, голову та довгий ніс.

— А дракони скидають шкіру? — раптом запитав Фіріан.

— Що?

— Вони скидають шкіру? Як змії? — Фіріан почухав свій лівий бік.

Глерк замислився. Він покопирсався в пам'яті. Драконів небагато, їх можна перелічити на пальцях. Їх важко вивчати. Навіть самі дракони, за його досвідом, знали про себе дуже мало.

— Я не знаю, мій друже, — нарешті відповів Глерк. — Поет говорить нам ось що:

Хай кожен смертний звір знайде свою основу —

Хай то ліс, трясовина, поле чи вогонь. —

можливо, ти дізнаєшся про все, про що захочеш, коли віднайдеш свою основу.

— Але яка основа моя? — запитав Фіріан, хвилюючись за свою шкіру, бо здавалося, він зараз просто здере її.

— На початку часів дракони були утворені на зорях. Це означає, що твоя основа — вогонь. Пройди крізь вогонь, і ти дізнаєшся, хто ти є.

Фіріан задумався.

— Звучить як жахлива ідея, — нарешті відповів він. — Я зовсім не хочу проходити крізь вогонь. — Дракон почухав живота. — А яка твоя основа, Глерку?

Болотяний монстр зітхнув.

— Моя? — Він зітхнув знову. — Трясовиння. Болото.

Глерк поклав верхню праву лапу на своє серце.

— Болото, болото, болото, — прошепотів він у такт серцебиттю. — Це серце світу. Це лоно світу. Це поезія, що створила світ. Я є болото, і болото — це я.

Фіріан спохмурнів.

— Ні, ти не болото, — сказав він. — Ти Глерк. І ти мій друг.

— Іноді істоти — це більше, ніж щось одне. Я Глерк. Я твій друг. Я родина Луни. Я поет. Я творець. І я болото. Але для тебе я просто Глерк. Твій Глерк. І я дуже сильно тебе люблю.

І це була правда. Глерк любив Фіріана. Як любив Ксан. Як любив Луну. І як любив увесь світ.

Монстр знову зітхнув. Він повинен відчути хоча б одне із заповідей Ксан. Чому він нічого не відчуває?

— Обережно, Глерку, — раптом сказав Фіріан, виконавши петлю навколо обличчя монстра й зависнувши перед його носом. Він тицьнув пальцем кудись назад. — Там дуже тонка земля, а під камінням палає вогонь. Ти можеш провалитися.

Глерк насупив брови.

— Ти впевнений? — Монстр зиркнув на скелю, що виднілася попереду: від неї пашило. — Тут нічому горіти.

Проте таки горіло. Палала скеля, гора гула під ногами й грозила луснути, немов перестигла зіринова цибулина.

Після виверження та чаклунського блокування вулкан ніколи міцно не засинав. Навіть у перші дні. Він завжди був гуркотливим, мінливим і тривожним. Але нині це відчувалося більше, ніж зазвичай. Уперше за п'ятсот років Глеркові стало страшно.

— Фіріане, юначе, — сказав монстр. — Нумо, мабуть, піддамо ходу, добре?

І вони рушили вздовж високої скелі, шукаючи безпечне місце для переходу.

Болотяний монстр пильно обдивлявся ліс, ретельно вивчав підлісок, примружуючи очі та намагаючись охопити поглядом усе, що

тільки міг. Зазвичай у нього це виходило краще. Зазвичай у нього багато що виходило краще. Він вдихнув так глибоко, неначе намагався зтягнути до носа всю гору.

Фіріан зацікавлено подивився на болотяного монстра.

— Що там, Глерку? — запитав він.

Глерк похитав головою.

— Я знаю цей запах, — сказав монстр і заплющив очі.

— Запах Ксан? — Фіріан знову пурхнув на монстрову голову. Він спробував заплющити очі й також приплюхатись, але замість цього чхнув. — Я люблю запах Ксан. Я дуже його люблю.

Глерк повільно похитав головою — так, щоб Фіріан не гепнувся додолу.

— Ні, — тихо прогарчав він. — Це дехто інший.

* * *

Сестра Ігнатія за потреби вміла бігати дуже швидко. Швидко, як тигр. Швидко, як вітер. Швидше, ніж вона бігла зараз. Але тоді в неї були чоботи.

Ті чоботи!

Вона вже забула, як любила їх колись. Коли була пристрасною й допитливою мандрівницею, коли могла вирушити на інший край світу й повернутися додому вже по обіді того самого дня. До того, як рясний смуток Протектората наситив її душу, до того, як вона стала ледачою та ситою. Нині самі лише думки про ті чоботи роз'ятрювали в ній давні відчуття з минулого. Якими ж чорними були ті чоботи: здавалося, вони притягували до себе світло. І якщо сестра Ігнатія взувала їх уночі, вона відчувала, як переповнюється зоряним сяйвом, а якщо вона правильно підбирала час — то ще й місячним сяйвом. Чоботи живили одразу все тіло. Їх магія була зовсім не схожою на магію смутку. (Але ж як легко було поглинати журбу!)

Тепер магічні запаси сестри Ігнатії були майже вичерпані. Вона ніколи не замислювалась про те, щоб хоч скількись відкласти на чорний день. Чорний день ніколи не наставав у дивовижному тумані Протектората.

«Дурепа, — картала вона себе. — Ледача! Гаразд. Мені просто треба згадати деякі хитрощі».

Але спершу їй треба було повернути чоботи.

Вона на мить зупинилася, щоб порадитись із кулею для ворожіння. Спочатку там була лише темрява — густа, глуха темрява, яку перетинала єдина бліда горизонтальна лінія світла.

Лінія почала повільно розширюватись, і стало видно, як хтось простягає руки.

«Скрина, — подумала Ігнатія. — Вони в скрині. А хтось краде їх. Знову!»

— Вони не для тебе! — закричала вона.

І хоча почути її крик по той бік було неможливо — без магії так точно, — пальці, здавалося, здригнулися. Їх потягнули назад. Руки навіть трохи затремтіли.

Цілком очевидно, що це були не дитячі руки. Це були руки дорослої людини. Але чий?

Жіночі ноги ковзнули в темні халявки, і чоботи щільно обхопили литки. Ігнатія знала, що чоботи не можна забрати в того, хто їх носить, поки він живий...

«Гаразд, — подумала сестра, — це не проблема».

Чоботи повели ту, що їх узула, до чогось схожого на загородку для тварин. Хоч би ким була та жінка, вона навіть не знала, як ними користуватись. Додумалася носити чоботи-сороходи наче звичайні робочі черевики! Це ж майже злочин! Яка ганьба...

Нова власниця чобіт зупинилася біля кіз, які стали нюхати її спідницю, — це здалося сестрі Ігнатії просто огидним, — а потім вона стала ходити обійстям.

— О! — Ігнатія поглянула уважніше. — Подивімось, де ти є.

І вона побачила велике дерево з дверима. І дуже знайоме болото, укрите лататтям. Ігнатія побачила крутосхил із декількома кам'яними коронами...

«Небеса великі! Чи то кратери?

А там... Я знаю той шлях!

А там... Те каміння!»

Чи могло так статися, що чоботи повернулися до її старого замку? Чи принаймні на місце, де замок колись був.

«Дім», — несподівано подумала Ігнатія. Це місце було її домом. Можливо, і досі є, після всіх цих років. Незважаючи на легке життя в Протектораті, вона ніколи не була такою щасливою, як у компанії тих чарівників і дослідників із замку. Шкода, що вони мали померти. Звісно, вони не померли б, якби в них були чоботи, що й планувалося від початку. Їм не спало на думку, що хтось може вкрасти чоботи та втекти від небезпеки, пошивши їх у дурні.

Вони думали, що дуже розумні!

Жоден чарівник не міг зрівнятися з Ігнатією, і в неї був цілий Протекторат, щоб це довести. На жаль, уже не було кому це доводити. Усе, що в неї лишилося, — це чоботи. А тепер і вони зникли.

«Байдуже, — сказала вона собі. — Що моє, то моє. А це все. Все». І побігла стежкою до домівки.

Розділ тридцять шостий, у якому карта стає некорисною

Луна ніколи в житті не бігала так швидко. Здавалося, вона мчала кілька годин. Днів. Тижнів. Вона мчала цілу вічність. Перебігала від валуна до валуна, від пагорба до пагорба. Перестрибувала струмки та потоки. Дереву схилилися, даючи їй дорогу. Луна не марнувала часу на те, щоб дивуватися легкості своїх кроків або довжині стрибків. Вона думала лише про жінку, яка гарчала, наче тигр. Ця жінка була небезпечною. Усе, що Луна могла зробити, — це не дозволити потужній хвилі паніки накрити її з головою. Ворона вирвалася з рук дівчинки й стрімко кружляла над її головою.

— Кар, — гукнула ворона. «Не думаю, що вона біжить навздогін».

— Кар, — гукнула вона знову. «Можливо, я помилялася щодо паперових птахів».

Дівчинка забігла на вершину крутого пагорба, щоб роздивитися навкруги та переконатися в тому, що незнайомка її не переслідує. Нікого не було видно. Ліс був просто лісом. Вона присіла на оголений вигин скелі, маючи намір розгорнути альбом і подивитися на карту, але вона дуже відхилилася від маршруту й сумнівалася, що взагалі зможе знайти себе на карті.

Луна зітхнула й сказала:

— Здається, я все зіпсувала. Ми як були далеко від бабусі, так і залишилися. І — поглянь! Сонце вже сідає. А в лісі дивна жінка. — Дівчинка здригнулася. — З нею щось не так. Не можу пояснити, але я не хочу, щоб вона й близько підходила до бабусі. Зовсім не хочу.

Мозок Луни несподівано заповнили речі, які вона добре знала, але й гадки не мала звідки. Дійсно, її розум скидався на величезну комору, у якій на підлогу вивалилися речі одночасно з усіх замкнених шаф. І Луна не пам'ятала, щоб вона бодай колись складала щось у ті шафи.

Вона була дитиною — не могла з упевненістю визначити, скільки їй було років, але вона точно була маленькою. Вона стояла посеред галявини. Очі були порожні. Рот — млявий. Вона не могла зійти з місця.

Від подиву Луна роззявила рота. Спогад був дуже чітким.

— Луно! — крикнув Фіріан, вилізши з її кишені та ширяючи перед її обличчям. — Чому ти не рухаєшся?

— Фіріане, любий, — сказала бабуса. — Піди принеси для Луни найгарнішу квітку з дальнього краю високого кратера. Вона грає з тобою в одну гру. За правилами, вона почне рухатися, тільки якщо ти принесеш їй квітку.

— Я люблю ігри! — вигукнув Фіріан, перш ніж ушитися геть, насвистуючи веселу мелодію.

На вкритій червоним лататтям поверхні болота з'явився Глерк. Він розплющив одне око, а потім друге. Потім закотив їх обидва.

— Ще більше брехні, Ксан, — докірливо промовив він.

— Але ж це для їхньої користі! — заперечила відьма. — Я брешу, щоб захистити! Що ще я можу сказати? Я не можу пояснити правду так, щоб вони зрозуміли.

Глерк незграбно виліз із болота — темна вода великими намістинами стікала з його потемнілої шкіри з масляним відблиском. Він підійшов до Луни й подивився в очі, а вона навіть не моргала... Глерк несхвально скривив великий вологий рот.

— Мені це не подобається, — сказав він, узявши двома руками її обличчя, а дві інші поклавши на її плечі. — Це вже втретє за сьогодні. Що сталося цього разу?

Ксан охнула.

— Це моя провина. Можу заприсягтися, я щось відчувала. Наче тигр крадеться лісом, але ні, розумієш? Ти, звісно, розумієш, про що я подумала.

— Це була вона? Пожирателька Смутку? — голос Глерка перетворився на загрозливий гуркіт.

— Ні. П'ятсот років я не мала спокою, вона переслідувала мене навіть у снах. Але ні. Нічого не було. Проте Луна бачила кулю для ворожіння.

Глерк узяв Луну на руки. Її тіло було млявим. Він відкинув хвоста й поклав дівчинку на свій м'який живіт. Однією рукою він пригладив її волосся.

— Ми маємо розповісти Фіріанові, — промовив монстр.

— Ми не можемо! — закричала Ксан. — Поглянь, що сталося з нею, коли вона краєм ока побачила кулю для ворожіння! Їй не

покращало, навіть коли я прибрала ту кулю, — а минуло вже досить багато часу. Лише уяви: раптом Фіріан бовкне, що її бабуса — відьма! Вона непритомнітиме щоразу, коли мене бачитиме, — щоразу! І це триватиме доти, доки їй не виповниться тринадцять. Вона здобуде магію, а мене не стане. Не стане, Глерку! І хто потурбується про мою дівчинку?

Ксан підійшла, притулилася щокою до щоки Луни та обійняла болотяного монстра. Чи принаймні його частину. Глерк, урешті-решт, був дуже великим.

— Тепер ми обіймаємось? — сказав Фіріан, який уже повернувся з квіткою. — Я люблю обійматись! — І він уместився в Глерка під рукою, поступово занурюючись у м'які складки його тіла, і відчув себе найщасливішим драконом у світі.

Луна сиділа нерухомо, її думки метушилися навколо того, що показала їй власна пам'ять. Її власна відімкнена пам'ять.

Відьма.

Здобуде магію.

Тринадцять.

Не стане.

Луна натиснула кінчиками пальців на скроні, намагаючись зупинити запаморочення. Скільки разів вона відчувала, як її думки відлітають, наче пташки? А тепер усі вони повернулися та з'юрилися в ній. Наближався її тринадцятий день народження. А бабуса була хворою. І слабкою. І невдовзі її не стане. І Луна залишиться сама. І матиме магію...

Відьма.

Цього слова вона ніколи раніше не чула. Проте, поринаючи в спогади, вона знаходила його всюди. Люди вигукували його на ринкових площах, коли вони з бабусею відвідували міста по той бік лісу. Люди промовляли його, коли вони заходили до їхніх будинків. Люди казали його, коли потребували бабусиної допомоги, — наприклад, під час пологів. Чи коли вирішували суперечки.

— Моя бабуса — відьма, — сказала Луна вголос. І це була правда. — А тепер і я відьма.

— Кар, — сказала ворона. «То й що?»

Луна скоса зиркнула на ворону й похмуро посміхнулася.

— Ти знала? — запитала вона.

— Кар, — сказала ворона. «Звичайно. А хто, ти думала, ти така? Чи ти не пам'ятаєш, як ми зустрілися?»

Луна поглянула в небо й промовила:

— Ну... Я над цим ніколи не замислювалась.

— Кар, — сказала ворона. «Саме так. Саме в цьому й полягає твоя проблема».

— Куля для ворожіння, — прошепотіла Луна.

І вона згадала. Її бабуся не раз виготовляла такі штуки. Іноді з мотузки. Іноді з сирого яйця. А один раз скрутила з липкого молочаю.

— Це дуже важливо, — сказала Луна й відчула, як загули її кістки.

— Будь-яка вправна відьма знає, як створити інструмент із того, що є під рукою.

Це були не її слова. Так казала бабуся. Вона так казала, коли Луна була в кімнаті. Але потім слова кудись відлітали, і Луна їх не пам'ятала. А тепер вони до неї поверталися. Дівчинка нахилилася вперед і плюнула на землю. Лівою рукою вона вирвала пучок сухої трави, що росла в розломі скелі, занурила його в заслинений бруд та стала закручувати в складний вузол.

Вона не розуміла, що робить, справді не розуміла. Вона діяла інстинктивно, ніби намагаючись згадати пісню, яку колись чула й ледве пам'ятала.

— Покажи мені бабусю, — сказала дівчинка, устроївши великий палець у центр вузла й розтягнувши отвір.

Спочатку Луна нічого не побачила.

А потім роздивилася чоловіка з пошрамованим обличчям, який ішов лісом. Він був наляканим. Він перечепився об коріння та двічі врізався в дерево. Він рухався надто швидко для людини, яка точно не знає, куди йде. Але це не мало значення, бо куля, очевидно, не спрацювала. Луна не просила показати чоловіка. Вона просила показати бабусю.

— Моя бабуся, — сказала Луна повільніше та голосніше.

Чоловік був одягнений у чорну шкіряну куртку. До пояса був причеплений ніж. Він відтулив кишеню куртки, щось у неї прошепотів, і звідти визирнув маленький дзьоб.

Луна придивилася. Це була ластівка, стара та квола.

— Я вже тебе малювала, — сказала Луна.

Ластівка, наче у відповідь, вистромила голівку й роззирнулася.

— Я сказала, що мені потрібна моя бабуся! — заволала дівчинка.

Пташка билася, смикалася та пронизливо кричала. Вона відчайдушно намагалася вирватись.

— Не зараз, дурненька, — сказав чоловік, якого відобразила куля. — Почекаймо, доки ми вилікуємо твоє крило. Потім ти будеш вільна. Ось. З'їж цього павука. — І чоловік засунув поживу в роззявлений дзьоб.

Ластівка пережувала павука; на її обличчі розчарування перемішалося з вдячністю.

Луна роздратовано чмихнула й рішуче сказала:

— Я лише вчуся. Покажи мені мою БАБУСЮ!

І куля чітко сфокусувалася на пташці, яка пильно дивилася Луні просто в очі. Ластівка не могла її бачити. Звісно, не могла. Проте Луні здалося, що вона спроквола хитає головою.

— Бабусю? — прошепотіла Луна.

І тоді куля потемнішала.

— Повернися, — гукнула дівчинка.

Куля лишилася темною. «Пристрій для ворожіння не зламався, — раптом усвідомила Луна. — Хтось блокував його дію...»

— Ой, бабусю, — прошепотіла Луна. — Що ти накоїла?

Розділ тридцять сьомий, у якому відьма дізнається дещо приголомшливе

«Це була не Луна, — казала собі Ксан знову й знову. — Моя Луна вдома, у безпеці». Вона повторювала це собі, допоки не повірила, що це правда. Чоловік засунув до її дзьоба ще одного павука. Попри те, якою гидотною здавалася їй така пожива в нормальному житті, Ксан не могла заперечувати, що в пташиній подобі вона таки смакувала. Раніше, перетворюючись на пташок, вона ніколи нічого не їла. Це був перший — і останній! — раз. Саме по собі повільне згасання життя її не засмучувало. Але думка про те, що вона має покинути Луну...

Ксан здригнулася. Птахи не плачуть. Була б вона зараз самою собою, старою жінкою, то заридала б. Вона проридала б усю ніч.

— З тобою все гаразд, мала? — тихо спитав чоловік.

Пташині чорні очі-намистинки не могли бачити так, як людські, і, на жаль, їй не вдалося як слід розгледіти вираз його обличчя.

Але Ксан була несправедлива до нього. Він був досить гарним молодим чоловіком — можливо, занадто чутливим. Надміру палким. Проте вона зустрічала такий типаж раніше.

— Ох, я знаю, що ти лише пташка і, можливо, не можеш мене розуміти, але я ніколи раніше не калічив живих створінь. — Його голос затремтів, а на очах забриніли сльози.

«О, — подумала Ксан. — Тобі боляче». Вона вмостилася трошки ближче до його тіла й заспокійливо заклекотіла, зробивши все можливе, з огляду на свою пташину подобу, щоб він став почуватися краще. Ксан дуже добре вміла втішати: п'ятсот років практики. Полегшувати смуток. Угамовувати біль...

Молодий чоловік розпалив невелике багаття й заходився смажити шматок ковбаси, який дістав із наплічника. Якби в Ксан був її людський ніс і людські смакові рецептори, вона зрозуміла б, що ковбаса пахне пречудово. А в тілі пташки вона не відчувала ані прянощів, ані товчених пелюсток зірину. Лише любов. Багато любові. Вона відчула її аромат навіть раніше, ніж він відкрив пакунок. «Хтось готував це з любов'ю, — подумала Ксан. — Хтось дуже сильно кохає цього хлопця. Щасливий...»

Ковбаса шипіла на вогні.

— Не думаю, що ти хотіла б це скуштувати.

Ксан зацвірінькала, сподіваючись, що він зрозуміє. По-перше, їй і на думку не спало б забирати їжу в хлопця, який заблукав у лісі. А по-друге, її пташиний шлунок просто не перетравить м'ясо. Комахи — ось що їй потрібно. Якби вона з'їла щось інше, її знудило б.

Молодий чоловік відкусив шматочок, і хоча він усміхався, сльози раз по раз наверталися йому на очі. Він глянув на пташку та знітився.

— Пробач, моя крилата подружко. Розумієш, цю ковбасу приготувала моя кохана дружина. — Його голос тремтів від хвилювання. — Етайн. Її звати Етайн.

Ксан цвірінькнула, сподіваючись заохотити його розповідати далі. Здавалося, молодий чоловік утримує в собі дуже багато почуттів; він скидався на купу сухих трісок, що лише очікують першої іскри.

Антейн відкусив ще шматочок. Сонце вже закотилося за обрій, і в темній височині стали з'являтися перші зорі. Він заплющив очі та глибоко вдихнув. Ксан защебетала й підбадьорливо дзьобнула його в руку. Молодий чоловік усміхнувся.

— Чого це ти, мала? Я чомусь упевнений, що можу розповісти тобі будь-що. — Він потягнувся, підкинув у вогнище трохи хмизу й пояснив: — Багато не кластиму. Тільки щоб зігрітися, доки не зійде місяць. А тоді підемо далі. Урешті-решт, День жертвопринесення неминучий. Чи принаймні досі був неминучим. Але побачимо, моя маленька подруго. Можливо, тепер я змушу чекати його цілу вічність.

«День жертвопринесення, — повторила про себе Ксан. — Про що він говорить?»

Вона знову дзьобнула його в руку й подумки наказала: «Продовжуй».

— Яка ти невгамовна. Якщо Етайн не зможе вилікувати твоє крило, будь упевнена: ми влаштуємо тобі затишний дім і забезпечимо сите життя до кінця твоїх днів. Етайн... — Він зітхнув. — Вона диво. Вона все робить прекрасним. Навіть мене, а всі вважають мене потворою. Знаєш, я кохав її, коли ми були ще дітьми. Але я дуже соромився, а вона приєдналася до сестер... А потім мене скалічили... Я звик бути сам.

Антейн відкинувся назад і сперся спиною об дерево. Багаття висвітлювало його пошрамоване обличчя. Він не був потворним, ні.

Але він був зламаний. І не через шрами — причиною було інше. Ксан зупинила погляд на його серці й зазирнула всередину. Вона побачила жінку з волоссям, що звивалося, наче змії. Бідолашна видерлася на крокви будинку, пригортаючи до себе немовля.

Немовля з родимкою на лобі у формі півмісяця. Ксан відчула, як похолولو її серце.

— Ти можеш цього не знати, мала, але в лісі є відьма.

«Ні», — подумала Ксан.

— І вона забирає наших дітей. По одному щороку. Ми повинні залишати наймолодше дитя на галявині серед платанів і ніколи про нього не згадувати. Якщо ми цього не зробимо, відьма знищить нас усіх.

«Ні, — подумала Ксан. — Ні, ні, ні. Ті малята!»

Бідні їхні матері. Бідні їхні батьки.

Вона любила їх усіх — звісно, любила, — і в них усіх було щасливе життя... Але... Ох! Протекторат оповивав смуток. Неначе хмара. «Чому я цього не бачила?»

— Я тут через неї. Через мою красуню Етайн. Тому що вона покохала мене й захотіла створити зі мною сім'ю. Але наше дитя наймолодше в Протектораті. І я не можу дозволити, щоб мою дитину — нашу з Етайн — забрали. Багато людей просто живуть, як раніше, — а який у них є вибір? — але бували такі ніжні душі, як моя Етайн, котрі божеволіли від горя. Їх замикали у в'язниці... — Він замовк і затремтів. Або, можливо, це тремтіла Ксан. — Наш хлопчик. Він прекрасний. А якщо відьма забере його? Це вб'є Етайн. І це вб'є мене.

Якби в Ксан вистачило сили використати магію, вона перевтілилася б просто тут і зараз. Вона обійняла б цього бідолаху й розповіла б йому про все. Про дітей, яких вона перенесла через ліс, про те, які щасливі вони та їхні нові родини...

Але! Протекторат оповитий смутком.

Тиранія горем!

І... крики матерів, які божеволіли від журби. Горе та біль від того, що він не може цьому зарадити, бо не знає як. Ксан бачила спогад, який глибоко вкоренився в серці молодого чоловіка. Вона бачила, як він міцнішав і палав від його почуття провини та сорому.

«Як це розпочалося? — запитувала себе Ксан. — Як?»

І ніби у відповідь десь глибоко в підсвідомості вона почула м'які й тихі кроки когось хижого та страшного, і вони наближалися.

«Ні, — у розпачі подумала Ксан. — Цього не може бути». Проте вона зосередилася й хутенько заховала свій смуток якнайдалі. Бо дуже добре знала, скільки біди він може накоїти, потрапивши в лихі руки.

— Хай там як, я ніколи нікого не вбивав. Я ніколи не заподіював шкоди жодному створінню. Але я кохаю Етайн. І я люблю Люкена, мого сина. І зроблю все можливе, щоб захистити мою родину. Я розповідаю це тобі, моя ластівко, тому що не хочу, щоб ти злякалася, коли побачиш, як я робитиму те, що повинен зробити. Я не злодій. Я чоловік, який любить свою сім'ю. І саме через це я вб'ю відьму. Я зроблю це. Я вб'ю відьму або помру.

Розділ тридцять восьмий, у якому туман починає розсіюватись

Проходячи до вежі через майдан, Етайн і Мей дивилися, як жителі Протектората прикривають руками очі. Вони поскидали плащі й пальта, насолоджуючись дотиками сонячного світла та дивуючись відсутності звичної вільготи. Туман розсіювся.

— Чи ти бодай колись бачила таке небо? — захоплювалася Мей.

— Ні, — спроквола мовила Етайн. — Не бачила.

Немовля запхненькало й завоштувалося в барвистій тканині, якою було прив'язане до материних грудей. Етайн обхопила сина руками й поцілувала в чоло. Треба його погодувати... І переповити. «Хвилиночку, моя любове, — подумала Етайн. — Мамі треба завершити одну справу — ту, з якою вже давно час покінчити».

Коли Етайн була маленькою дівчинкою, її мати часто розповідала їй історії про лісову відьму. Етайн була дуже допитливою дитиною, і коли одного разу вона дізналася, що її старший брат був одним із немовлят, що їх принесли в жертву, вона стала питати. Де він насправді подівся? А якщо вона спробує його знайти — що тоді? З чого зроблена відьма? Що вона їсть? Чи вона самотня? Ти впевнена, що вона жінка? Якщо неможливо боротися з тим, чого не розумієш, то чому б не спробувати зрозуміти? Відьма зла, але наскільки вона зла?

Постійні запитання Етайн мали свої наслідки. Жахливі наслідки. Її мати — бліда, виснажена жінка, сповнена покірності й скорботи, — стала розповідати про відьму без упину, навіть коли ніхто не прохав її про це. Вона бубоніла свої оповідки сама собі, коли готувала, або прибирала, або йшла з іншими жінками до болота.

«Відьма їсть дітей. Або поневолює їх. Або висмоктує їх досуха», — бувало, говорила мати Етайн.

«Відьма нипає лісом у пошуках здобичі. Колись давно вона з'їла серце тигра, і воно ще й досі б'ється в неї всередині».

«Відьма подеколи перетворюється на птаха. Вона може залетіти вночі до твоєї кімнати й виклювати очі!»

«Вона стара як пил. Вона може швидко перетинати світ у своїх чоботах-скороходах. Пильнуй, щоб вона не вихопила тебе з ліжка!»

Її оповіді ставали дедалі довшими й заплутанішими, вони оповивали її тіло важкими ланцюгами, аж поки жінка не змогла їх утримувати. І тоді вона померла. У всякому разі саме так Етайн сприйняла її смерть.

На той час Етайн було шістнадцять, і її знали в Протектораті як надзвичайно здібну дівчину: в неї були спритні руки й меткий розум. Коли після похорону матері зоряні сестри запропонували їй місце серед послушниць, Етайн завагалася лише на одну-єдину мить. Її батько помер; її мати померла; її старші брати (ті, яких не забрала відьма) всі поодружувалися та нечасто навідувалися до рідного дому. Це було дуже сумно. У її класі був хлопчик, до якого тягнулося її серце, — тихий хлопчик, який сидів десь позаду, — але він походив з однієї з найшанованіших родин. Дуже заможної. Не було навіть найменшого шансу, що він погляне в її бік. Коли прийшли зоряні сестри, Етайн хутко зібрала свої речі й пішла за ними.

Але за певний час вона зауважила, що в численних науках, яких її навчали у вежі, — в астрономії й ботаніці, механіці, математиці й вулканології — ніколи не згадували про відьму. Неначе її просто не існувало.

А потім вона помітила, що сестра Ігнатія не старішає.

А потім вона вчула м'які кроки, які щоночі лунали коридорами вежі.

А потім вона побачила, як одна з її товаришок, учениця зоряних сестер, плакала через смерть дідуся, а сестра Ігнатія їла дівчинку голодними очима.

Дитинство Етайн минуло під важким тягарем материних історій про відьму. І цей тягар — наявність відьми — відчував кожен, кого вона знала. Їхні спini згиналися під вагою страху й смутку, їхні скорботні серця були важкими, немов каміння. Вона приєдналася до зоряних сестер, щоб дізнатися істину. Але правду про відьму годі було й шукати.

Історія може бути правдивою, але разом із тим вона може брехати. Викривитися, перекрутитися й геть заплутати. Кому це вигідно? І Етайн дедалі частіше зводила погляд на вежу. А потім вона зрозуміла, що дізналася від зоряних сестер усе, чого потребувала, і що настав час піти. Найкраще піти до того, як вона втратить душу.

І тепер, коли молода жінка поверталася у вежу під руку з Мей, її душа таки залишалася неушкодженою.

* * *

Біля дверей на них чекав наймолодший Антейнів брат Уїн. Етайн любила його найбільше серед решти чоловікових братів. Жінка міцно обійняла його й непомітно тицьнула в руку клаптик паперу.

— Чи можу я тобі довіряти? — ледь чутно прошепотіла вона. — Допоможеш мені врятувати мою сім'ю?

Уїн нічого не відповів. Він заплющив очі та відчув, як голос невістки лагідно обвивається навколо його серця. У вежі було замало доброти, і Етайн була найдобрішою людиною, яку він знав. Він ще раз стиснув її в обіймах, просто щоб переконатися, що вона справжня.

— Гадаю, зараз сестри медитують, любий Уїне, — з усмішкою сказала Етайн.

Хлопець затремтів, коли вона вимовила його ім'я. У вежі ніхто ніколи не кликав його на ім'я — він був просто хлопчиком. І саме тієї миті він вирішив, що допомагатиме Етайн у будь-якій справі.

— Чи ти будеш таким люб'язним провести мене до них? Є ще дещо, про що я хотіла б тебе попросити.

* * *

Сестри зібралися для своєї щоденної ранкової медитації: година зосередженої тиші, потім — співи, а після них — бойові тренування. Етайн і Мей зайшли до зали саме тоді, коли кам'яними коридорами полилися перші ноти пісні. Міцно тримаючи немовля, яке кумедно кректало й агукало, Етайн ступила в середину їхнього кола. Сестри негайно замовкли й витріщились на них, пороззявлявши роти.

Нарешті одна сестра заговорила:

— Ти.

— Ти пішла від нас, — докинула друга.

— Звідси ніхто ніколи не йшов із доброї волі, — сказала третя.

— Я знаю, — відповіла Етайн. — Знання — це страшенна сила.

Ці слова були неофіційним гаслом зоряних сестер. Ніхто не знав більше, ніж сестри. Ні в кого не було кращого доступу до знань. Проте ось вони — навіть нічого не підозрюють. Етайн стисла губи й подумала: «Сьогодні це зміниться».

— Я вас покинула. І це рішення не було легким. І мені прикро. Але, мої любі сестри, є дещо таке, про що я мушу вам розповісти, перш ніж покину вас знову. — Вона нахилилася й поцілувала в голівку сина. — Я мушу розказати вам історію.

* * *

Уїн притулився спиною до стіни коло дверей, що вели в залу для медитацій.

У руках він тримав ланцюг. І навісний замок. Ключ він віддасть Етайн. Серце закалатало, щойно він про це лише подумав. Він ніколи раніше не порушував правил. Але Етайн була така добра... А вежа була дуже недоброю.

Хлопець притиснув вухо до дверей. Голос Етайн звучав, наче дзвіночок.

— Відьма не в лісі, — розповідала вона. — Відьма тут. Колись давно вона заснувала це Сестринство. Вона вигала історію про іншу відьму, яка нібито десь у лісі їсть дітей. Проте справжня відьма живиться смутком жителів Протектората. Наших рідних. Наших друзів. Наш смуток був неосяжним, і він зробив її дуже сильною. Я відчуваю, що знала це дуже довго, але мої серце й розум вкрив туман — той самий туман, який оповив кожен будинок, кожную споруду й кожную живу душу в Протектораті. Хмари смутку роками не давали моєму знанню вигулькнути назовні. Але тепер хмари розвіялись, і сяє сонце. І я можу бачити ясно. Гадаю, ви теж.

До Уїнового пояса було причеплене кільце з ключами. Наступний крок плану.

— Я більше не забиратиму ваш час, тож саме зараз залишаю цю вежу разом з тими, хто хоче до мене приєднатися. Решті сестер я дякую. Для мене було дуже важливим бути вашою сестрою.

Широко ступаючи, Етайн вийшла із зали. За нею слідували дев'ятеро сестер. Етайн коротко кивнула Уїнові, і той швидко зачинив двері, обмотавши ручки ланцюгом і навісивши на нього замок. Ключ він віддав Етайн. Вона ніжно потиснула його руку.

— Послушниці?

— У залі з манускриптами. Вони сидітимуть за своєю роботою до самої вечері. Я замкнув двері, але вони навіть не здогадуються, що замкнені.

Етайн кивнула й сказала:

— Добре. Я не хочу їх лякати. Поговорю з ними трохи згодом. Спочатку випустімо на волю в'язнів. Вежа має бути осередком навчання, а не знаряддям тиранії. Сьогодні двері відчиняться.

— Навіть до бібліотеки? — з надією запитав Уїн.

— Навіть до бібліотеки. Знання — це сила, але це страшна сила, коли його накопичують та приховують. Від сьогодні знання стануть власністю людей!

Етайн підхопила Уїна під руку, і вони швидко пішли коридорами вежі, відмикаючи всі двері.

* * *

Матерів усіх зниклих дітей Протектората охопили видіння. Це тривало вже протягом кількох днів — відтоді як головна сестра прослизнула до лісу, хоча ніхто не знав, що вона це зробила. Усе, що їм було відомо, — це те, що туман розсіювався. І раптом вони дещо побачили. Дещо неможливе.

Ось дитя на руках старої жінки.

Ось дитя, у животику якого повно зірок.

Ось дитя на руках жінки, але це не я. Жінки, яка називає себе Мамою.

«Це просто сон», — казали собі матері знову, і знову, і знову. Люди в Протектораті звикли до снів, адже через туман завжди були сонними й сумними. Вони сумували, коли спали й коли прокидалися. У цьому не було нічого нового.

Але нині туман розсіювався. І це були не просто сни.

Це були видіння.

Ось дитя зі своїми новими братами й сестрами. Вони його люблять. Вони так сильно його люблять! І воно щасливе, коли вони поряд.

Ось дитя ступає свій перший крок. Погляньте, яке воно задоволене! Погляньте, як воно сяє!

Ось дитя залазить на дерево.

Ось дитя стрибає з високої скелі в глибоку заводь у компанії веселих друзів.

Ось дитя вчиться читати.

Ось дитя будує дім.

Ось дитя тримає руку своєї коханої та промовляє: «Так. Я теж тебе люблю».

Ці видіння були дуже реальними. Дуже ясними. Здавалося, ніби їх супроводжують запахи теплих дитячих голівок, дотики до їхніх збитих колінок і звуки їхніх віддалених голосів. Матері викрикували імена своїх дітей, відчуваючи втрату так гостро, неначе це тільки-но сталося, навіть ті, хто пережив це десятиліття тому. Але коли хмари розсіялись і небо стало прояснятися, вони усвідомили, що відчувають і дещо інше. Дещо, чого вони ніколи не відчували раніше.

Ось дитина тримає на руках своє маля. Мого онука.

Ось її впевненість, що ніхто ніколи не забере цю дитину.

Надія. Вони відчували надію.

Ось дитина серед друзів. Вона сміється. Вона любить своє життя.

Радість. Вони відчували радість.

Ось дитина тримає за руку чоловіка й милується зірками. Вона й гадки не має, що я її мати. Вона ніколи навіть не чула про мене.

Матері припиняли виконувати свої справи. Вони вибігали надвір. Вони падали навколішки й зводили обличчя до неба. «Видіння — це лише вибрики уяви», — казали вони собі. Це лише сні. Вони не реальні.

Проте...

Вони були такими реальними!

Колись давно родини підкорилися мантиям, сказали «так» Раді й стали віддавати своїх немовлят відьмі. Вони робили це, щоб урятувати жителів Протектората. Вони робили це, знаючи, що їхні діти помруть. Їхні діти мертві.

А що, коли вони живі?

І що більше виникало таких питань, то дужче спалахувала надія. І від цього полум'я розсіювався, розносився вітром і зникав у ясній височині їхній неосяжний смуток.

* * *

— Я не хочу вас образити, верховний старійшино Герланде, — прохрипів старійшина Распін. Він був дуже старий. Герланд щоразу дивувався, як ця стародавня копалина досі тримається на ногах. — Але факт є факт. Це все ваша провина.

Скупчення людей перед вежею почалося з кількох містян із плакатами, але швидко переросло в галасливий натовп із прапорами, промовами та іншими «неподобствами». Побачивши це, старійшини отаборилися в розкішному Герландовому будинку, міцно позачинявши всі вікна та двері.

Верховний старійшина сидів у своєму улюбленому кріслі та сердито дивився на колег.

— Моя провина? — слабким голосом спитав він. Покоївки, кухарі, їхні помічники та кондитери розбіглися, хто куди, а це означало, що обіду годі й чекати, а Герландів шлунок був геть порожнім. — Моя провина? — Він трохи підвівся. — Добре. Поясніть чому.

Распін кахикнув, і здалося, що він просто зараз розсиплеться на порох.

Старійшина Гвінно взявся вести далі:

— Ця підбурювачка натовпу — член вашої родини. І онде вона. Он там. Підбурює натовп.

— Натовп став обурюватися ще до того, як вона туди подалася, — відкарбував Герланд. — Я сам до неї заходив і сказав про дитину. Тільки-но ту дитину залишать у лісі, вона потужить і заспокоїться, і все буде як раніше.

— Ви бачили, що там коїться? — спитав старійшина Лейбшиг. — Усе те кляте... сонячне світло. Воно ріже очі, ось що. І саме воно запалює людей.

— І плакати. Хто їх намалював? — пробурчав старійшина Орік. — Не мої так точно, вони не наважились. Хай там як, я передбачливо

заховав чорнила. Хоча б в одного з нас у голові є клепка!

— Де сестра Ігнатія? — пробелькотів старійшина Дорріт. — Ото вже знайшла слухний час зникати! І чому сестри не придушили це в зародку?

— Це все той хлопець. Він від самого початку встромляв нам шпички в колеса! Згадайте його перший День жертвопринесення. Ми мали позбутися його ще тоді, — сказав старійшина Распін.

— Перепрошую! — промовив верховний старійшина.

— Ми всі знали, що рано чи пізно хлопець стане проблемою. Так воно й трапилося. Став проблемою.

Верховний старійшина прошипів:

— Послухайте самі себе. Ви-бо дорослі чоловіки, а скиглите, неначе малі діти. Вам узагалі нема про що хвилюватися. Люди обурені, але це тимчасово. Головна сестра зникла, і це тимчасово. І навіть ота суцільна проблема, яку уособлює в собі мій небіж, теж тимчасова. Єдиний безпечний шлях — це дорога. Він у небезпеці. І він помре!

Верховний старійшина витримав паузу, примружився й спробував проковтнути свій сум. Сховати його. Потому розплющив очі й суворо оглянув Раду.

— І, мої любі брати, коли це станеться, наше життя буде таким, до якого ми звикли. Це так само безсумнівно, як те, що під нашими ногами — тверда земля.

І саме цієї миті земля під їхніми ногами захиталася. Старійшини розчахнули вікна й визирнули надвір. Над горою звивався дим — то палав вулкан.

Розділ тридцять дев'ятий, у якому Глерк розповідає Фіріанові правду

— Ну-ж бо! — сказала Луна.

Місяць іще не зійшов, але дівчинка відчувала, що він з'явиться дуже скоро. У цьому не було нічого нового. Луна завжди відчувала якусь дивну спорідненість із місяцем, але ніколи раніше це не виявлялося так сильно, як нині. Сьогодні місяць буде повним. Він освітить усю землю.

— Кар, — сказала ворона. «Я дуже втомилася». — Кар! — «До того ж зараз ніч, а ворони не нічні птахи».

— Ось, — сказала Луна, відкидаючи капюшон плаща. — Можеш тут перепочити. Я зовсім не втомилася.

І це була правда. Вона відчувала, що її кістки наче перетворилися на промені. Вона почувалася так, наче ніколи більше не втомиться. Ворона сіла на її плече й залізла в капюшон.

Коли Луна була маленькою, бабуся розповідала їй про магніти та компаси. Вона показала їй, що магніт працює в межах поля, збільшуючи свою силу в міру його наближення до полюсів землі. Луна вивчила, що деякі речі магніт притягує, а інші — ігнорує. Також вона дізналася, що світ — це також магніт і що тоненька стрілка компаса завжди намагається стати відповідно до магнітного поля землі. Луна знала це й розуміла, але тепер відчувала, що існувало інше магнітне поле та інший компас, про які бабуся ніколи не розповідала.

Серце Луни тягнулося до серця бабусі. Чи була любов компасом?

Розум Луни тягнувся до розуму бабусі. Чи були знання магнітом?

Було й дещо інше. Це дивне відчуття в кістках. Цокотіння в голові. Відчуття, немов усередині працює якийсь невидимий механізм, що підштовхує її, міліметр за міліметром, до... чогось.

Усе своє життя вона не знала, що це таке.

«Магія», — сказали її кістки.

— Глерку, — бубонів Фіріан. — Глерку, Глерку, Глерку. Здається, я більше не вміщаюся в тебе на спині. Ти що, зменшуєшся?

— Ні, мій друже, — відповів Глерк. — Зовсім навпаки. Здається, це ти ростеш.

І це була правда. Фіріан зростав. Спочатку Глерк не повірив у це, але з кожним кроком дракон потроху збільшувався. Не рівномірно. Його ніс перетворився на величезну диню, що звисала з голови. Потім одне око стало вдвічі більшим за друге. Потім збільшилися крила, задні лапи, одна передня. Росли різні частини його тіла, і цей процес то сповільнювався, то знову прискорювалося.

— Росту? Ти маєш на увазі, я буду ще більш Велетенським? — запитав Фіріан. — Як дракон може бути ще більшим, ніж Просто Велетенський?

Глерк задумався.

— Ну, ти ж знаєш свою тітоньку. Вона завжди помічала твій потенціал, хоча ти його не виявляв. Розумієш, про що я?

— Ні, — сказав Фіріан.

Глерк зітхнув. Це буде важко.

— Іноді бути Просто Велетенським насправді означає бути не лише великим за розмірами.

— Не лише? — Фіріан замислився, а його ліве вухо стало збільшуватись. — Ксан ніколи про це не казала.

— Ну, ти ж знаєш Ксан, — мовив Глерк. — Вона дуже делікатна. — Глерк зробив паузу. — Розмір — це діапазон, спектр. Як веселка. У діапазоні величезності ти був, так би мовити, на нижчому рівні. І це цілком... — Він знову затнувся та облизав губи. — Іноді істина... гм... викривляється. Наче світло.

Глерк зрозумів, що геть заплутався.

— Справді?

— Твоє серце завжди було велетенським, — сказав монстр. — І завжди таким буде.

— Глерку, — похмуро мовив Фіріан. Його губи вирости, стали завбільшки як гілки на дереві й безладно звисали зі щелепи. Один із зубів був більшим за інші, а лапа далі росла. — Гадаєш, я маю дивний вигляд? Тільки чесно.

Він був таким щирим... І трохи дивакуватим. А ще йому бракувало самоусвідомлення. Проте все це компенсувала надзвичайна

щирість. І Глерк вирішив, що теж буде щирим.

— Послухай, Фіріане. Я визнаю, я не дуже розумію, що з тобою відбувається. І знаєш що? Ксан теж не зрозуміла б. Це нормально. Ти ростеш. Я думаю, що ти скоро станеш Просто Велетенським, як і твоя мати. Вона померла, Фіріане. П'ятсот років тому. Зазвичай дракончики не залишаються дітьми так довго, я ніколи про таке не чув. Але з якоїсь причини так сталося. Може, це зробила Ксан. Може, це сталося через те, що ти залишився жити біля того місця, де загинула твоя мати. Може, ти сам не хотів рости. Хай там як, тепер ти зростаєш. Я думав, що ти залишишся Ідеально Крихітним Драконом назавжди. Та я помилявся.

— Але... — Фіріан перечепився через свої крила й гепнувся долі, від чого захиталася земля. — Але ти велетень, Глерку.

Монстр похитав головою:

— Ні, мій друже. Я не велетень. Я великий і старий, але я не велетень.

Пальці на Фіріанових ногах збільшилися вдвічі.

— І Ксан. І Луна.

— Вони теж не велетні. Вони нормального розміру. А ти такий маленький, що можеш поміститися в їхніх кишнях. Принаймні міг.

— А зараз не можу.

— Ні, мій друже. Зараз не можеш.

— Але що це означає, Глерку? — На очах Фіріана забриніли сльози, одразу із шипінням перетворюючись на хмаринки пари.

— Я не знаю, мій любий Фіріане. Напевно я знаю лише одне: що зараз я тут, коло тебе. І що невдовзі ми обов'язково заповнимо прогалини в наших знаннях, і це добре. Я знаю, що ти мій друг, і я буду поряд попри будь-які перетворення й випробування. Байдуже, якими...

Раптом Фіріанів зад збільшився вдвічі так, що його задні ноги зігнулись і він із гуркотом сів на дупцю.

— Кхм. Байдуже, якими невитонченими вони будуть, — закінчив Глерк.

— Дякую, Глерку, — шморгнув Фіріан.

Монстр простягнув усі чотири руки та задер велику голову так високо, як тільки міг, випрямивши спину та ставши спочатку на ноги,

а потім піднявши тіло ще вище на хвості, складеному вигадливим кільцем. Він витріщив свої й без того великі очі.

— Поглянь-но! — сказав монстр, указуючи на схил гори.

— Що? — запитав Фіріан. Він нічого не бачив.

— Там, спускається скелястим пагорбом. Хоча, напевно, ти зможеш побачити... Це Луна. Проявляється її магія. Я бачив, як вона подеколи вивільняється маленькими часточками, але Ксан сказала мені, що це все вигадки. Бідолашна Ксан. Вона зробила все можливе, щоб затримати дитинство Луни, проте цього не уникнути. Дівчинка росте. І вона недовго лишатиметься дитиною.

Фіріан витріщився на Глерка, роззявивши рота.

— Вона перетворюється на дракона? — запитав він. У його голосі змішалися недовіра й надія.

— Що? — сказав Глерк. — Ні. Звісно, ні! Вона перетворюється на дорослу людину. І на відьму. Усе водночас. Поглянь-но! Он вона йде. Навіть звідси я можу бачити її магію. Я дуже хотів би, щоб ти теж це побачив, Фіріане. Це найгарніший відтінок блакитного з мерехтливим шлейфом срібла.

Фіріан збирався щось відповісти, аж раптом втупився поглядом у землю, а потім приклав до неї обидві передні лапи.

— Глерку? — мовив він, притиснувши до землі вухо.

Монстр не зважав.

— Подивись! — гукнув він, вказуючи на наступний кряж. — Там Ксан. Чи принаймні її магія. О! Вона поранена! Я звідси це бачу. Вона просто зараз використовує закляття, схоже на закляття перевтілення. Ох, Ксан! Навіщо ти перевтілювалась у такому стані? А що, коли ти не зможеш перевтілитися назад?

— Глерку! — покликав дракон, майже непритомний.

— Немає часу, Фіріане. Ми потрібні Ксан. Дивись. Луна рухається туди, де зараз Ксан. Якщо ми поквапимося...

— ГЛЕРКУ! — вигукнув Фіріан. — Ти мене чуєш чи ні? Гора!

— Говори чіткіше, будь ласка, — роздратовано зауважив Глерк. — Якщо ми негайно не вирушимо...

— ГОРА ЗАГОРІЛАСЯ, ГЛЕРКУ! — заревів Фіріан.

Глерк закотив очі.

— Ні, не загорілася! Тобто, диму не більше ніж зазвичай. Той дим просто...

— Ні, Глерку, — сказав Фіріан і звівся на рівні. — Вона горить. Під землею. Гора палає під нашими ногами. Як того разу. Коли сталося виверження. Моя мати і я... — Його голос зірвався, наче горе зненацька вихопилося назовні. — Ми першими це відчули. Вона полетіла попередити чарівників. Глерку! — Фіріан скривив обличчя від хвилювання. — Нам треба попередити Ксан.

Болотяний монстр кивнув. Він відчув, як його серце гулькнуло вниз — простісінько до величезного хвоста.

— І швидко, — погодився він. — Ходімо, любий Фіріане. Ми не можемо гаяти ані хвилини.

* * *

Пташине серце Ксан краялося.

«Це все через мене», — бідкалася вона.

«Ні! Ти захищала! Ти любила! Ти рятувала тих малюків від голодної смерті. Ти створювала щасливі сім'ї!» — заперечувала відьма сама собі.

«Я повинна була знати, — не погоджувалася із собою. — Я мала поцікавитись. Я мала чимось зарадити!»

А цей бідолашний хлопчина! Як він любить свою дружину... Як він любить свою дитину... Диви, на які жертви він ладен піти, аби вони були захищені та щасливі. Вона хотіла його обійняти. Вона хотіла перетворитися на людину й усе пояснити. Проте він убив би її, перш ніж вона розтулить рота.

— Ще трішечки, подруго, — прошепотів молодий чоловік. — Зійде місяць, і ми вирушимо далі. Я вб'ю відьму, і ми зможемо повернутися додому. І ти побачиш мою прекрасну Етайн і мого чудового сина. Тобі буде з нами безпечно.

«О, якби ж то», — подумала Ксан.

Тільки-но зійде місяць, вона зможе взяти хоч у нього бодай трошки магії. Зовсім трохи, наче зачерпне води риболовною сіткою. Проте це краще, ніж нічого, хоч якась краплинка. Імовірно, цього вистачить, щоб цей бідолашний чоловік ненадовго заснув. І, можливо, вона навіть змогла б зачаклувати його одяг і взуття й відправити його додому, де він прокинувся б у лагідних обіймах дружини.

Їй потрібен був лише місяць.

— Ти це чуєш? — запитав чоловік і схопився на ноги.

Ксан озирнулася. Вона нічого не почула.

Але він мав рацію.

Щось наближалось.

Або хтось.

— Чи це не відьма йде до мене? — запитав він. — Може мені так поталанити?

«І справді», — подумала Ксан, глузуючи. Вона легенько дзьобнула чоловіка через сорочку й примружила маленькі очі-намистинки.

— Дивись! — мовив Антейн, указуючи на схил.

Ксан придивилася. Дійсно, там хтось рухався вгору. Двоє. Ксан не могла визначити, що то була за друга постать, але першу вона впізнала безпомилково.

Блакитне сяйво.

Мерехтіння срібла.

Магія Луни. Її магія! Наближається дедалі ближче, ближче й ближче.

— Це відьма! — вигукнув молодий чоловік. — Я впевнений! — І він присів у чагарнику. Він тремтів і перекидав свій ніж з однієї руки в другу. — Не хвилюйся, мала, — сказав Антейн. — Я зроблю це дуже швидко. Відьма підійде. Вона мене не побачить.

Він ковтнув слину.

— А потім я переріжу їй горло.

Розділ сороковий, із суперечками щодо чобіт

— Знімай їх, дорогенька, — сказала сестра Ігнатія масляним голосом. Вона скидалася на звіра, який тихо підкрадається на м'яких лапах. — Вони тобі не личать.

Божевільна похитала головою. Скоро мав зійти місяць. Під ногами гуркотіла гора. Вона стояла перед великим каменем. «Не забудь», — було написано з одного боку каменя. «Я не жартую», — з другого.

Божевільна тужила за пташками. Вони полетіли геть і не повернулися. Чи були вони справжніми, почнімо із цього? Божевільна не знала.

Усе, що вона знала тієї миті, — це те, що їй подобались чоботи. Вона годувала кіз і курей, збирала молоко та яйця й дякувала тваринам за проведені з ними хвилини. Але протягом усього цього часу в неї було відчуття, наче чоботи живили її. Вона не могла цього пояснити. Чоботи оживляли її м'язи та кістки, вона почувалася легкою, як паперова пташка. Здавалося, вона може пробігти тисячі миль і не втомитися.

Сестра Ігнатія ступнула вперед. Її губи розтягнулися в тонку посмішку.

Божевільна почула тигряче гарчання головної сестри. На спині виступив піт. Вона позадкувала, аж поки не наткнулася на камінь. Вона обперлась об нього, немов шукаючи підтримки. Її чоботи загуділи.

Навкруги струменіла магія. Божевільна відчувала її крихітні частинки. Вона бачила, що сестра теж це відчуває. Обидві жінки заповзялися збирати своїми спритними пальцями блискучі шматочки, щоб зберегти їх на потім. Що більше магії накопичувала божевільна, то більш чітким ставав перед її очима шлях до дитини.

— Ой ти біднесенька загублена душе, — мовила Ігнатія. — Ти зайшла дуже далеко від дому! Ти, напевно, геть розгублена... Тобі пощастило, що на тебе натрапила я, а не якийсь дикий звір чи розбійник. Це небезпечний ліс. Найнебезпечніший на світі.

Гора загриміла. Над найвіддаленішими кратерами з'явилися клуби диму. Головна сестра зблідла.

— Нам треба йти звідси, — мовила вона. Божевільна відчула, як у неї затремтіли коліна. — Дивися! — Сестра показала на кратер. — Я вже таке бачила. Дуже давно. Спочатку валить дим, потім трясеться земля, потім лунають перші вибухи, здіймається попіл, а потім настає виверження. Якщо ми тут залишимося, то обидві помremo. Але якщо ти даси мені чоботи, — вона облизнула губи, — тоді я зможу використати їхню силу, щоб доправити нас додому. Назад у вежу. У твою безпечну, затишну, маленьку вежу.

Вона посміхнулася, проте її посмішка жахала.

— Ти все брешеш, Жінко Із Серцем Тигра, — прошепотіла божевільна, і сестра Ігнатія трохи відступила. — Ти мене нікуди не забиратимеш.

Її руки лежали на камені, завдяки якому вона могла бачити те, що є насправді. Або завдяки чоботам. Вона бачила чарівників — літніх чоловіків і жінок, яких зрадила головна сестра ще до того, як стала головною сестрою. До того, як виник Протекторат. Під час виверження вулкана головна сестра повинна була перенести чарівників на своїй спині, але вона цього не зробила. Вона лишила їх помирати.

— Звідки ти знаєш це ім'я? — прошепотіла сестра Ігнатія.

— Усі знають це ім'я, — сказала божевільна. — Про це йдеться в історії «Як відьма з'їла серце тигра». Про це йде поговорка. Хоча це неправда, у тебе немає тигрячого серця. У тебе немає ніякого серця.

— Немає такої історії, — відкарбувала сестра Ігнатія. Вона стала ходити сюди-туди. Вона згорбилася й загарчала. — Усі історії для Протектората вигадала я. Я їх створила. Вони всі походять від мене. Не існує такої, яку б не я розповіла першою.

— Ти помиляєшся. «Тигр на волі», — так казали сестри. Я їх чула. Вони говорили про тебе, розумієш?

Головна сестра зовсім збілдла.

— Неможливо, — прошепотіла вона.

— Неможливо — це те, що моя дитина досі жива, — сказала божевільна. — Вона жива. І вона була тут. Нещодавно. Неможливе стає можливим. — Жінка роззирнулася. — Мені подобається це місце.

— Віддай мені чоботи.

— Це вже інше. Літати на зграї паперових птахів неможливо, але я це зробила. Я не знаю, де тепер мої пташки, але вони знайдуть до мене дорогу. Я не могла дізнатися, де поділося моє дитя, а тепер

я точно знаю, де донька. І в мене є чудова ідея, як до неї дістатися. Не в уяві, ось побачиш, а ногами. Ці чоботи... Вони дуже гарні.

— ВІДДАЙ МЕНІ МОЇ ЧОБОТИ! — заревіла головна сестра.

Вона стисла руки в міцні кулаки й здійняла їх над головою. Коли вона змахнула ними вниз, поміж пальцями з'явилися чотири гострі ножі. Не вагаючись, вона замахнулася й кинула леза просто в серце божевільної. І леза вразили б її, якби вона не крутнулася на п'ятах і не відскочила б убік.

— Ці чоботи мої! — загорлала сестра Ігнатія. — Ти навіть не знаєш, як ними користуватися!

Божевільна посміхнулася.

— Здається, — сказала вона, — знаю.

Сестра Ігнатія кинулася на божевільну. А та кілька разів переступила ногами на місці й зникла. Сестра залишилась сама.

Другий кратер задимів. Земля затрусила так сильно, що сестра Ігнатія мало не впала навколішки. Вона торкнулася руками кам'янистої землі. Було гаряче. Виверження могло розпочатися будь-якої миті.

Вона підвелася й розправила мантию.

— Отже, — сказала головна сестра, — якщо вони хочуть погратися, добре. Я також пограю.

І вона посунула в ліс за божевільною.

Розділ сорок перший, у якому перетинається декілька шляхів

Луна продиралася крутосхилом нагору. З-за обрію визирнув вершечок місяця. Дівчинка відчувала в собі гудіння: немов міцно затиснуті пружини от-от зі свистом розтиснуться.

Вона почувалася піднесено, і ця піднесеність буквально струменіла з усіх її кінцівок. Луна перечепилась і вдарилась руками об землю, рясно вкриту рінню. Поодинокі камінці зарухалися й поповзли, наче жуки. Таж ні! Це й були жуки: з вусиками, волохатими лапками та переливчастими крильцями. Чи камінці перетворилися на воду... Чи на кригу...

Місяць підійнявся вище.

Коли Луна була ще маленькою дівчинкою зі збитими колінками та сплутаним волоссям, бабуся розповідала їй про те, як заляльковується гусінь. Як вона потім трансформується. Її тіло перероджується. Кожна його клітинка немов розплутується, розкручується, розв'язується та перетворюється на дещо інше.

— Як так? — спитала Луна.

— Це як магія, — дуже повільно відповіла бабуся, примружившись.

Потім Луна відключилася: тепер своїм внутрішнім зором вона бачила, як слово «магія» пташкою летить від неї геть. Вона насправді бачила. А тепер воно прилетіло назад. Певно що бабуся не один раз намагалася пояснити дівчинці, що таке магія. Але потім, найімовірніше, вона просто змирилася з тим, що Луні це невтямки.

Аж тут дівчинка потрапила в справжній вир спогадів, і вони безладно рухалися в її голові.

За словами бабусі, гусінь перетворюється на лялечку. А потім трансформується. Змінюються її шкіра, очі, рот. Зникають лапки. Кожна її частинка — навіть знання про себе саму — перетворюється на кашу.

— Кашу? — запитала Луна, широко розплющивши очі.

— Ну, можливо, не на кашу, — заспокоїла її бабуся. — На матерію. Матерію зірок. Матерію світла. На матерію планети, коли

вона ще не була планетою. На матерію дитини, яка ще не народилася. На матерію насіння, доки воно ще не проросло. Усе, що ти бачиш, перебуває в процесі створення чи руйнування, смерті чи життя. Усе перебуває в стані перетворення.

І поки Луна бігла крутосхилом, вона змінювалася. Вона це відчувала. Її кістки, шкіра, очі, душа... Механізми її тіла: кожна шестірня, кожна пружина, кожен добре відточений важіль — змінювалися, перелаштовувалися та ставали на місце. Інше місце. І вона ставала новою.

На вершині пагорба стояв чоловік. Луна його не бачила, але відчувала кістками його присутність. Вона відчувала, що її бабуся теждесь поблизу: у душі був слід від образу Ксан. Проте коли Луна намагалася з'ясувати, де саме бабуся перебуває зараз, слід якось затьмарювався.

— Це відьма, — сказав чоловік, і в Луни стиснулося серце. Вона побігла швидше, хоча схил був доволі крутий, а дорога довга. Вона бігла дедалі швидше.

«Бабусю!» — викрикнуло її серце.

«Не йди сюди, — почувала вона не вухами, а кістками. — Повернися. Що ти тут робиш, дурненька дівчинко?»

Їй це почулося. Звісно, почулося. Але чому тоді їй здалося, що голос линує від бабусиного сліду в її душі? І чому він звучав як голос Ксан?

— Не хвилюйся, мала, — сказав молодий чоловік. — Я зроблю це дуже швидко. Відьма прийде. Вона мене не побачить. І я переріжу їй горло.

— БАБУСЮ! — закричала Луна. — ОБЕРЕЖНО!

Вона почувала звук. Неначе крик ластівки, що лунав крізь ніч.

* * *

— Я запропонував би нам рухатися швидше, мій друже, — мовив Глерк, тримаючи Фіріана за крило та волочачи його за собою.

— Мені зле, Глерку, — відповів Фіріан, падаючи навколішки.

Якби він так гепнувся трохи раніше, він точно поранився б. Але тепер його коліна — як і лапи, і спина — були вкриті товстою грубою

шкірою, на якій стала формуватися яскрава жорстка луска.

— У нас немає часу хворіти! — Глерк озирнувся.

Тепер Фіріан був таким самим здоровезним, як і болотяний монстр, і ріс далі. Його морда була трохи зеленкуватою, хоча... Може, вона завжди була такою. Найнезручнішого часу для перетворень годі було й чекати!

— Я перепрошую, — сказав Фіріан. Він нахилився над маленьким кущем, і його рясно знудило. — Ой... Здається, я щось підпалив.

Глерк похитав головою.

— Якщо можеш загасити полум'я, то зроби це, будь ласка. Але якщо вулкан прокинувся, байдуже, горить щось чи ні.

Фіріан потрусив головою та крилами. Він кілька разів спробував ними змахнути, але йому забракло сил. Дракон шморгнув носом, і його пика набула сумного виразу.

— Я ще не можу літати.

— Гадаю, що це тимчасово, — зауважив Глерк.

— Звідки ти знаєш? — поцікавився Фіріан.

Він робив усе можливе, аби не схлипнути, проте в нього не дуже добре виходило.

Глерк уважно розглядав друга. Його збільшення сповільнилося, але не зупинилося. Принаймні скидалося на те, що Фіріан став зростати більш рівномірно.

— Я не знаю, я лише сподіваюся на краще. — Глерк усміхнувся.
— А ти, любий Фіріане, один із найкращих. Ходімо, нам нагору. Треба поспішати!

І вони чкурнули до скель.

* * *

Божевільна ніколи в житті не почувалася так добре. Сонце давно сховалося за обрій, уже зійшов місяць, а вона все бігла лісом. Їй не подобалися навколишні пейзажі: надто багато пасток, киплячих котлованів, безодень, з яких вирував дим, — вони могли зварити її живцем. Але в чоботах вона перестрибувала з гілки на гілку легко, наче білка.

За нею бігла головна сестра. Божевільна відчувала, як скорочуються її напружені м'язи, відчувала пульсацію та спалахи.

Вона на мить зупинилася на товстій гілці дерева, яке не могла розпізнати. Кора була вкрита глибокими борознами, і їй стало цікаво, чи струменить по них вода під час зливи. Вона поглянула в густу темряву, розширивши видноколо, і побачила пагорби, яри та хребти гір.

Ось там! Спалах блакитного з мерехтінням срібла.

Ось там! Відблиск зеленого, схожого на колір лишайника.

Ось там! Молодий чоловік, якого вона поранила.

Ось там! Якийсь монстр і його вихованець...

Гора загуркотіла. Гуркіт дедалі гучнішав. Гора накопичила чимало сили, і тепер ця сила воліла вирватися назовні.

— Мені потрібні мої птахи, — сказала божевільна, повертаючи обличчя до неба.

Вона стрибнула вперед і зачепилася за нову гілку. І ще одну. І ще.

— МЕНІ ПОТРІБНІ МОЇ ПТАХИ! — знову гукнула вона, стрибаючи з гілки на гілку так легко, наче бігла зеленими луками. Але набагато швидше.

Вона відчувала, як магія чобіт живить її кістки. А місяць, що зростає, здавалося, сприяє цьому.

— Мені потрібна моя дочка, — прошепотіла вона й побігла швидше, зосередивши погляд на блакитному саяві.

А десь позаду неї зашелестіли паперові крила.

* * *

Видряпавшись із капюшона на плече дівчинки, ворона змахнула крилами й злетіла в повітря.

— Кар, — покликала ворона. «Луно!» — продзвенів її голос.

— Кар, — іще раз. «Луно!»

— Кар! Кар! Кар!

«Луно! Луно! Луно!»

Схил дедалі крутішав. Дівчинці, щоб не впасти, доводилося триматися за ламкі стовбури та гілки, які стирчали з дерев і кущів. Її обличчя розпашілося, а дихання стало уривчастим.

— Кар, — сказала ворона. «Я полечу вперед, щоб побачити те, чого ти не побачиш».

Вона тінню метнулася вперед — туди, де великі валуни, наче вартові, охороняли гори.

Ворона побачила чоловіка. Чоловік тримав ластівку. Ластівка билася в його руках і клювалася.

— Тихо! — заспокійливо мовив чоловік, намагаючись прилаштувати пташку в кишені шкіряної куртки.

Антеїн підходив до останнього валуна.

— Отже, — сказав він ластівці, яка пручалася та метушилася, — вона в подібі дівчинки. Навіть тигр може напнути машкару ягняти. Але від цього він не перестає бути тигром.

А потім чоловік витягнув ніж.

— Кар! — зарепетувала ворона. «Луно!»

— Кар!

«Тікай!»

Розділ сорок другий, у якому світ стає блакитно-сріблястим і сріблясто-блакитним

Луна почула застереження ворони, але не могла стишити ходи. Її переповнювало місячне сяйво. «Блакитно-сріблястий, сріблясто-блакитний», — стукотіло в голові, і вона не знала, що це таке. Місячне сяйво було прекрасним. Дівчинка черпала його долонями й пила знову і знову. Щойно почала, вона вже не могла зупинитися.

Із кожним ковтком вона починала розуміти.

Лишайниково-зелений відблиск.

Це її бабуса.

Пір'я.

Воно якимось чином пов'язане з бабусею.

Дівчинка побачила чоловіка з пошрамованим обличчям. Чомусь він здавався знайомим, але вона не могла його згадати.

У нього були добрі очі й добра душа. У його серці була любов. А в руці він тримав ніж.

* * *

«Блакитний, — подумала божевільна, перелітаючи з гілки на гілку. — Блакитний, блакитний, блакитний, блакитний». З кожним стрибком магія чобіт пронизувала її тіло, наче блискавка.

— І сріблястий, — вимовила вона вголос. — Блакитний і сріблястий, сріблястий і блакитний.

Кожен крок наближав її до дівчинки. Місяць був уповні. Він освітлював увесь світ. Місячне сяйво струменіло кістками божевільної від голови до чобіт і назад.

Крок, крок, крок; стрибок, стрибок, стрибок; блакитний, блакитний, блакитний. Відблиск сріблястого. Дитя в небезпеці. Пара рук, що захищають. Монстр із широкою щелепою та добрими очима. Крихітний дракон. Дитина, сповнена місячного сяйва.

«Луна, Луна, Луна, Луна».

Її дитина.

На кам'янистій вершині пагорба розташувалося голе плато. Жінка помчала до нього. Валуни скидалися на вартових, і за одним із них стояв чоловік. Крізь його куртку проступав лишайниково-зелений відблиск. «Якась магія», — подумала божевільна. Чоловік тримав ніж. І відразу за валуном, майже на вершині, виднілося інше світло — блакитне.

Дівчинка.

Її донька.

Луна.

Жива.

Чоловік вихопив ножа. Він зосередив погляд на дівчинці, яка наближалася.

— Відьма! — закричав Антейн.

— Я не відьма, — відповіла вона. — Я дівчинка. Мене звати Луна.

— Брехня! — вигукнув чоловік. — Ти відьма. Тобі вже тисячі років. Ти вбила незліченну кількість дітей. — Йому забило дух. — А тепер я маю вбити тебе.

Чоловік стрибнув.

Стрибнула дівчинка.

Стрибнула божевільна.

І світ сповнився пташок.

Розділ сорок третій, у якому відьма накладає перше закляття — навмисне

Вихор із ніг, крил, ліктів, нігтів, дзьобів і паперу. Паперові птахи кружляли над крутосхилом і дедалі більше купчились.

— Мої очі! — волав чоловік.

— Мої щоки! — вила Луна.

— Мої черевики! — стогнала жінка. Жінка, якої Луна не знала.

— Кар! — пронизливо кричала ворона. «Моя дівчинка! Забирайтеся від моєї дівчинки!»

— Птахи... — видихнула Луна.

Їй якось вдалося викотитися з вихору й стати на ноги. Паперові птахи здійнялися вгору й кружляли велетенською зграєю над їхніми головами, а потім великим колом спустилися на землю. Вони не нападали — поки що. Хоча те, як вони спрямували дзьоби та розкинули крила, справляло таке враження, що можуть і напасти.

Чоловік затулив обличчя руками й затремтів.

— Тримай їх подалі, — схлипнув він і вронив ніж на землю.

Луна відкинула його вбік.

— Будь ласка, — прошепотів чоловік і зіщулився. — Я вже зустрічався із цими птахами. Вони жахливі. Колись вони порізали моє лице на шмаття.

Луна опустилася коло нього навколішки.

— Я не дозволю їм завдати тобі болю, — прошепотіла Луна. — Я обіцяю. Вони вже знаходили мене, коли я загубилася в лісі. Тоді вони не напали, і я не думаю, що вони нашкодять тобі зараз. Але, хай там як, я їм не дозволю. Ти мене розумієш?

Чоловік кивнув. Він усе ще притискав голову до колін.

Паперові птахи підвели голови. Вони не дивилися на Луну. Вони дивилися на жінку, яка незграбно розкинулася на землі.

Луна також дивилася на неї.

Жінка була одягнена в просту сіру сукню-сорочку та взута в чорні чоботи. У неї була поголена голова, великі чорні очі та родимка на чолі у формі півмісяця. Луна торкнулася пальцями свого лоба.

«Вона тут, — покликала її серце. — Вона тут, вона тут, вона тут».

— Вона тут, — прошепотіла жінка. — Вона тут, вона тут, вона тут. В уяві Луни часто поставав образ жінки з довгим чорним волоссям, що звивалося коло її обличчя, наче змії. Вона спробувала уявити цю жінку з волоссям.

— Я вас знаю? — запитала Луна.

— Ніхто мене не знає, — відповіла жінка. — У мене немає імені.

Луна спохмурніла:

— А у вас було ім'я?

Жінка присіла, обхопивши коліна. Її погляд блукав. Вона була хвора, але не тілом. Луна придивилася пильніше. У неї була поранена душа.

— Колись, — сказала жінка. — Колись у мене було ім'я. Але я його не пам'ятаю. Був чоловік, який називав мене дружиною, була дитина, яка колись назвала б мене мамою. Але це було дуже давно. Я навіть не скажу коли. Нині мене називають просто бранкою.

— Вежа, — прошепотіла Луна, ступивши ближче.

У жінки на очах бриніли сльози. Вона подивилася на Луну й відвела погляд, наче боялася забути його на дівчинці.

Чоловік здійняв голову і, ставши навколішки, витріщився на божевільну.

— Це ти, — прошепотів він. — Ти втекла.

— Це я, — відповіла божевільна.

Вона проповзла по ріні й присіла коло чоловіка, поклавши руки на його обличчя.

— Це я винна, — сказала жінка, пробігаючи пальцями по його шрамах. — Вибач. Але твоє життя... Твоє життя тепер стало набагато щасливішим, чи не так?

Чоловікові очі наповнилися сльозами.

— Ні, — промовив він. — Я хотів сказати, так. Стало. Але ні. Моя дружина народила дитину. В нас чудовий син. Але він наймолодший у Протектораті. Як і ти, ми повинні віддати дитину відьмі.

Він подивився на родимку на лобі божевільної, а потім перевів погляд на Луну й став роздивлятися таку саму родимку. І такі самі великі чорні очі. Грудка в його кишені пручалася та клювалася. З-за краю комірця визирнув чорний дзьобик і щосили клюнув чоловіка.

— Ой! — вигукнув він.

— Я не відьма, — сказала Луна й звела підборіддя. — І я ніколи не брала ніяких дітей.

Ворона перестрибнула через камінь, здійнялася вгору та вмостилася в Луни на плечі.

— Звісно, ти не відьма, — мовила жінка. Вона ніяк не могла зупинити погляд на Луні. Вона дивилася повз неї, неначе дівчинка була яскравим світлом. — Ти і є дитя.

— Яке дитя?

Птаха невпинно билася в кишені. Той лишайниково-зелений відблиск... Вона пронизливо кричала й намагалася вибратись назовні.

— Будь ласка, моя маленька! — мовив чоловік. — Тихо! Заспокойся. Тобі нема чого боятися.

— Бабусю! — прошепотіла Луна.

— Ти не розумієш, — сказав чоловік. — Я випадково зламав крило цій ластівці.

Луна не слухала.

— БАБУСЮ!

Ластівка завмерла. Вона пильно дивилася на дівчинку одним ясним оком. Оком її бабусі.

Останній важіль у її черепі став на місце. Гула шкіра, гули кістки. Її розум освітився спогадами, кожен падав із небуття, наче яскравий мерехтливий астероїд.

Жінка, що кричить на кроквах.

Старий чоловік із дуже великим носом.

Коло платанів.

Платан, що перетворився на стару жінку.

Жінка із зоряним сяйвом на пальцях. А потім — із чимось солодшим за сяйво зірок.

Глерк, що якимсь чином перетворився на кролика.

Бабуся намагалася навчити її залять. Структури залять. Будови залять. Поезії, мистецтва та архітектури залять. Зараз вона згадала та зрозуміла всі уроки, які тоді слухала й миттєво забувала.

Вона подивилася на пташку. Пташка подивилася на Луну. Паперові птахи склали крила та чекали.

— Бабусю, — сказала Луна, підводячи руки.

Вона зосередила всю свою любов, усі запитання, усе піклування, усі переживання, усі розчарування й увесь сум на пташці, що впала

на землю. На жінці, яка її годувала. На жінці, яка навчила її майструвати, мріяти та творити. На жінці, яка не відповідала на її запитання, бо не могла. Ось кого вона хотіла побачити. Вона відчула, як її ступні починають гудіти. Її магія, її думки, її наміри та сподівання. Тепер вони стали одним цілим. Їхня сила рухалася по гомілках. Потім — по стегнах. Потім полинула в руки й пальці...

— Покажися, — наказала Луна.

І з клубка крил, кігтів, рук і ніг постала її бабуса. Вона подивилася на Луну мокрими від сліз очима.

— Моя люба, — прошепотіла Ксан.

А потім здригнулася, зігнулася й упала на землю.

Розділ сорок четвертий, у якому змінюється серце

Луна впала навколішки, щоб підхопити бабусю.

Ох, якою ж невагомою вона стала... Немов папір на вітрі. І це її бабуся, яка завжди була втіленням природної сили, стовпом, що втримує небо. Луні здалося, що вона могла на руках донести її додому.

— Бабусю, — схлипувала вона, притуляючись щокою до щоки Ксан. — Прокинься, бабусю. Будь ласка, прокинься.

Ксан вдихнула повітря, здригнувшись.

— Твоя магія, — сказала стара жінка. — Вона пробудилася, чи не так?

— Не говори про це, — сказала Луна, цілуючи бабусине волосся, що поросло мохом. — Ти захворіла?

— Я не хвора, — прохрипіла Ксан. — Я помираю. Я мала померти вже дуже давно.

Вона закашлялась і затремтіла.

Луна відчула, як раптом забракло повітря.

— Ти не помираєш, бабусю. Ти не можеш померти. Я здатна розмовляти з вороною. І я подобаюся паперовим птахам. І, думаю, я знайшла... Я не знаю, хто вона така. Але я її пам'ятаю. З минулого. А ще в лісі є жінка, яка... Тільки я не думаю, що вона хороша.

— Я помру не просто зараз, дитинко, а коли настане час. Це станеться скоро. А тепер... Твоя магія. Я можу дещо сказати? — Луна кивнула. — Я приховала магію всередині тебе, щоб вона не становила загрози тобі та іншим, тому що... Повір мені, люба, ти справді була небезпечною. Проте це мало свої наслідки. І, дай-но вгадаю... Зараз ти відчуваєш, як вона проривається вгору, вниз, врізнобіч, так?

Ксан заплющила очі та скривилась від болю.

— Я не хочу про це говорити, бабусю, тільки якщо це покращить твій стан. — Дівчинка раптом підвелася. — Чи можу я зробити так, щоб ти почувалася краще?

Стара жінка без упину тремтіла.

— Мені холодно, — сказала вона. — Мені дуже-дуже холодно. Чи місяць уже на небі?

— Так, бабусю.

— Здійми руку. Збери на пальцях місячне сяйво та нагодуй мене ним. Саме це я робила для тебе дуже давно, коли ти була дитиною. Коли тебе залишили в лісі, а я віднесла тебе в безпечне місце. — Ксан заговклала й поглянула на жінку з поголеною головою, яка сиділа на землі. — Я думала, що твоя мати покинула тебе. — Вона прикрила рота рукою та похитала головою. — У тебе така сама родимка. — Ксан похитнулася. — І такі самі очі.

Жінка кивнула.

— Я не залишала її, — прошепотіла вона. — Її відібрали. Мою дитину відібрали в мене.

Божевільна сховала обличчя в колінах і поклала руки на голову. Більше вона не видала ані звуку.

— Так. Тепер я все розумію. — Ксан із викривленим обличчям повернулася до Луни. — Щороку в певному місці посеред лісу залишали дитину на смерть. Щороку я забирала цю дитину й приносила її до нової родини, яка любитиме її та оберігатиме. Я схибила, коли не спробувала дізнатися про причину появи немовлят. На жаль, я про це навіть не думала. Але те місце було оповите смутком, наче туманом, тому я воліла втікати звідти так швидко, як тільки могла.

Ксан затремтіла та навколішках поповзла до жінки, яка сиділа на землі. Та навіть не звела голови.

Стара обережно поклала руку на її плече й тихо спитала:

— Ти можеш мені пробачити?

Божевільна нічого не відповіла.

— А покинуті в лісі немовлята — це зоряні діти? — спитала Луна.

— Так, це зоряні діти. — Ксан знову закашлялася. — Вони всі були трохи схожі на тебе. Але ж у тебе потрапила магія... Я не хотіла, щоб так сталося, люба, це відбулося випадково, і цього не можна було зупинити. Я любила тебе. Я любила тебе дуже сильно. І цього також не можна було зупинити. Тому я проголосила тебе своєю онукою. А потім я стала помирати. І цього також не можна було зупинити, хоч би як тобі цього хотілося. Наслідки... Я пожинаю плоди своїх учинків. Я так багато помилялася... — Вона тремтіла. — Мені холодно. Трошки місячного сяйва, моя Луно, якщо ти не проти.

Луна звела руку. Місячне сяйво — липке й солодке — збиралося на кінчиках її пальців. Воно лилося з рук дівчинки до бабусиного рота й мурахами бігло її тілом. Зморшкуваті щоки Ксан порожевіли. Місячне сяйво струменіло по шкірі Луни, і її кістки аж паленіли.

— Місячного сяйва надовго не вистачить, — зауважила Ксан. — Магія виливається з мене, наче з дірявого відра. Її притягуєш ти. Усе, що в мене є, усе, чим я є, тепер перетікає до тебе, моя люба. Так і має бути. — Вона повернулась і поклала долоню Луні на обличчя. Та міцно схопила бабусю за руку, і її пальці переплелися з пальцями Ксан. — П'ятсот років — це дуже багато. Надмірно багато. У тебе є мати, яка тебе любить. Яка любила тебе весь цей час.

— Моя подруго, — мовив чоловік, і його пошрамованим обличчям покотилися сльози.

Тепер, без ножа, він був досить безпечним на вигляд. Проте Луна все одно пильнувала його рухи. Він подався вперед, простягнувши ліву руку.

— На відстані, — холодно сказала дівчинка.

Він кивнув.

— Моя подруго, — знову мовив він. — Моя подруго, що колись була пташкою. Я... — Він витер сльози. — Вибач, якщо це прозвучить грубо, але...

Він замовк.

Луна могла зупинити його каменюкою, проте швидко прогнала цю думку, коли камінь, що лежав поблизу, злетів у повітря й загрозливо зависнув наготові.

«Жодного удару», — подумала вона. Камінь упав на землю й відкотився назад, немов його за щось покарали.

«Я маю бути обережною», — подумала Луна.

— Але ти і є та відьма? — спитав чоловік, свердлячи Ксан поглядом. — Відьма з лісу? Та, хто змушує нас щороку приносити в жертву немовля, а якщо ми цього не робитимемо, ладна всіх нас знищити?

Луна холодно подивилась на нього.

— Моя бабуся ніколи нічого не знищувала. Вона хороша, добра й турботлива. Попитайся в жителів Вільних міст. Вони знають.

— Хтось вимагає пожертви, — сказав чоловік. — Це не вона. — Він вказав на жінку з поголеною головою та паперовими пташками,

що повсідалися на її плечі. — Це все, що я знаю. Я був із нею, коли відібрали її дитину.

— Як я пам'ятаю, — прогарчала жінка, — ти й був тим, хто її відібрав.

Чоловік понурив голову.

— Це був ти, — прошепотіла Луна. — Я пам'ятаю. Тільки ти був хлопчиком. Від тебе пахло тирсою. І ти не хотів... — Вона замовкла та спохмурніла. — І ти розгнівав старого чоловіка.

— Так, — видихнув Антейн.

Ксан стала підводитись, і Луна кинулась допомагати. Але Ксан її відігнала.

— Досить, дитино. Я ще можу ходити сама. Я не така стара.

Але вона таки була стара. Вона старішала просто на очах. Звісно, Ксан завжди була бабцею, але зараз... Зараз усе було інакше: здавалося, вона всихається з кожною миттю. Її очі запали, а попід ними проступили синці. Її шкіра набула відтінку порошу. Луна ще раз зібрала місячне сяйво й запропонувала його бабусі.

Ксан подивилася на молодого чоловіка.

— Ми повинні йти хутчіш. Я хотіла врятувати ще одне покинуте дитя. Одне й те саме повторюється вже багато років. — Вона затремтіла та спробувала ступити бодай один маленький хиткий крок. Луні здалося, що бабуся зараз упаде. — Немає часу для метушні, дитинко.

Луна, на плече якої всілася ворона, обійняла бабусю за талію. Дівчинка повернулася до жінки, що сиділа на землі, і простягнула їй руку.

— Ти йдеш із нами? — запитала вона й відчула, як серце пропустило один удар.

«Жінка на кроквах.

Паперові птахи у вікні вежі.

Вона тут, вона тут, вона тут».

Жінка здійняла очі, поглянула на Луну, а по тому взяла її руку та звелася на ноги. Дівчинка відчула, як її серце затріпотіло. Паперові птахи злетіли в повітря.

Аж тут Луна зачула кроки, що наближались з-за віддаленого пагорба, а за мить побачила пару палахкотливих очей. Цей рух був схожий на вправні стрибки тигра, але то була не тварина. До них

наближалася жінка — висока, сильна та, безсумнівно, наділена магією. Її магія була гострою, вражаючою й нещадною, наче гостре лезо. Жінка, яка вимагала віддати їй чоботи, повернулася.

— Привіт, Пожирателько Смутку, — сказала Ксан.

Розділ сорок п'ятий, у якому Просто Велетенський Дракон приймає просто велетенське рішення

— Глерку!

— Тихо, Фіріане! — сказав монстр. — Я ж слухаю!

Пожирателька Смутку підіймалася пагорбом, і Глерк відчув, як у нього захолола кров.

Пожирателька Смутку! Після стількох років!

На вигляд вона не змінилася.

Що вона намислила?

— Але Глерку!

— Але та але! Вона не знає, де ми. Ми повинні захопити її зненацька!

Глерк давно ні з ким не воював. І давно знагла не нападав на ворога. Були часи, коли в нього це дуже добре виходило. Він міг битися п'ятьма ножами відразу: тримав їх своїми чотирма руками та натягнутим кінчиком хвоста й був на вигляд таким грізним, спритним та велетенським, що його супротивники часто кидали зброю та просили пощади. Такий стан речей був Глеркові до вподоби, адже він вважав, що вирішувати проблеми шляхом насилля нерозумно та нецивілізовано, хоча, звісно, подеколи необхідно. Меткий розум, інтелект, поезія та мистецтво вести бесіду були його найулюбленішими інструментами вирішення суперечок. За своєю природою Глерк був спокійним, як і будь-яке болото, що забезпечує існування всього живого. І зовсім несподівано він засумував за болотом так сильно, що цей смуток майже звалив його з ніг.

«Я спав. Я був заколисаний моєю любов'ю до Ксан. Моїм призначенням є життя у світі — а я за ним не йшов. Минули століття. Як мені не соромно!»

— ГЛЕРКУ!

Болотяний монстр подивився вгору. Фіріан літав. Він продовжував рости й знову виявився більшим, ніж коли Глерк дивився на нього востаннє. Це було вражаюче, і хоча дракон дедалі більшав, він якимсь

чином знову призвичаївся користуватися крилами та кружляв над головою, визираючи з-поза дерев.

— Я бачу Луну, — сказав дракон. — І з нею та пришелепувата ворона. Я її зневажаю. Проте чхати я на неї хотів, Луна любить мене більше.

— Та нікого ти не зневажаєш, Фіріане, — заперечив Глерк. — Це тобі невластиво.

— А ще я бачу Ксан. Тітоньку Ксан! Вона хвора!

Глерк кивнув. Саме цього він і боявся. Принаймні вона в людській подобі. Було б набагато гірше, якби вона застрягла в трансформованому вигляді, не маючи змоги попроситися.

— Що ще ти бачиш, мій друже?

— Я бачу жінку. Навіть двох. Одна рухається, наче тигр, а друга — геть інша. У неї немає волосся. І вона любить Луну. Я бачу це звідси. Чому це вона любить Луну? Ми любимо Луну!

— Цікаве запитання. Як ти знаєш, Луна сповнена таємниць. Такою самою колись давно була й Ксан.

— А ще з ними чоловік. І на землі зібралося дуже багато пташок. Мені здається, вони також люблять Луну. Вони всі на неї дивляться. А в Луни на обличчі написано: «Наробімо шкоди».

Глерк кивнув широкою головою. Він прикрив одне око, потім друге, а тоді обхопив себе всіма чотирма ручиськами.

— Отже, Фіріане, — мовив болотяний монстр, — пропоную нам також наробити трохи шкоди. Я візьму на себе землю, а ти відповідатимеш за повітря.

— А що ми робитимемо?

— Фіріане, ти був Зовсім Крихитним Драконом, коли це сталося. Твоя мати змушена була гулькнути у вулкан саме через оту жінку, яка завжди голодна та ходить крадькома. Це Пожирателька Смутку. Вона поширює нещастя та живиться журбою, а це найстрашніший вид магії. Саме через неї ти виріс без матері, і саме через неї багато матерів не мали дітей. Я пропоную завадити їй далі коїти лихо. Що скажеш?

Проте Фіріан уже летів уперед. Він кричав і пронизував полум'ям нічне небо.

* * *

— Сестро Ігнатіє? — Антейн був збентежений. — Що ви тут робите?

— Вона знайшла нас, — прошепотіла жінка з паперовими пташками. «Ні, — подумала Луна. — Не просто жінка. Моя мати. Ця жінка — моя мати». Дівчинка не могла усвідомити цього, але глибоко всередині знала, що це правда.

Ксан повернулася до чоловіка.

— Ти хотів знайти відьму? Ось твоя відьма, мій друже. Ти називаєш її сестрою Ігнатією? — Вона скептично посміхнулася. — Як мило. Я знаю інше її ім'я, хоча в дитинстві я взагалі називала її монстром. Вона живиться смутком Протектората вже... скільки вже часу минуло? П'ять сотень років. Боже мій. Про це пишуть у книжках з історії, чи не так? Ти, мабуть, дуже собою пишаєшся.

Незнайома жінка слухала з легкою посмішкою. «Пожирателька Смутку, — подумала Луна. — Ненависне ім'я для ненависної людини».

— Так-так-так, — сказала Пожирателька Смутку. — Маленька, маленька Ксан. Скільки води сплигло... Боюся, роки були до тебе безжальні. Мені дуже приємно, що ти оцінила моє виробництво з виготовлення смутку. Сум містить дуже багато сили. Шкода, що твій дорогий Зосима так і не зміг цього збагнути. Дурень. Тепер уже мертвий дурень, бідолаха. Скоро й ти помреш, любя Ксан. Ти мала померти ще багато років тому.

Магія оповивала жінку, наче смерч, але Луна навіть на відстані бачила, що всередині цього смерчу була порожнина. Як і Ксан, вона слабшала щомиті, адже поблизу не було жодного джерела поживи.

Луна відпустила бабусину руку й ступила крок уперед. Від незнайомки до Луни тягнулися нитки магії, що тріпотіли довкруг. Жінка на це не зважала.

— Що це за маячня про рятування того немовляти? — спитала незнайомка.

Антейн почав був підводитись, але божевільна притримала його, поклавши руку на плече.

— Вона намагається витягти з тебе смуток, — пробурчала божевільна із заплющеними очима. — Не дозволяй їй. Краще сповни

себе надією. Неосяжною надією.

Луна ступила ще один крок. Вона сильніше відчула, як розмотується та притягується до неї магія високої жінки.

— Яке допитливе маленьке створіння, — сказала Пожирателька Смутку. — Я знала ще одну таку допитливу дівчинку. Дуже давно. Так багато чортових запитань. Я не дуже засмутилась, коли вулкан її проковтнув.

— Тільки цього не сталося, — прохрипіла Ксан.

— А може, і сталося, — злісно посміхнулася незнайомка. — Подивись на себе. Постаріла. Виснажена. І що ти зробила? Нічого! А історії, які про тебе розказують! У тебе волосся стало б дибки, якби ти їх почула. — Вона звузила очі. — І не думаю, що твоє волосся це витримало б.

Божевільна залишила Антейна та пішла до Луни. Її рухи були невпевненими та повільними, наче вві сні.

— Сестро Ігнатіє! — сказав Антейн. — Як ви могли? Протекторат вважає вас голосом розуму та навчання. — Він запнувся. — Моє дитя має зіткнутися з мантиями. Мій син. І Етайн, до якої ви ставилися як до доньки! Це розіб'є їй серце!

Ніздрі сестри Ігнатії затремтіли.

— Не згадуй ім'я цієї невдячної в моїй присутності! Як вона мені віддячила за все, що я для неї зробила?

— У ній ще лишилося трохи людяності, — прошепотіла божевільна Луні на вухо й поклала руку на її плече. У душі Луни щось наростало й здійснювалося. Вона ледве трималася на ногах. — Я чула її ще у вежі. Вона ходить уві сні й оплакує свою втрату. Вона скиглить, ридає, гарчить. Коли вона прокидається, то геть нічого не пам'ятає про те, що сидить у ній.

Луна сконцентрувалася на спогадах, прихованих усередині Пожирательки Смутку.

Ксан виступила вперед.

— Щоб ти знала, ті діти не померли, — мовила стара жінка, зловтішно посміхнувшись.

Незнайомка презирливо скривилася.

— Не сміши мене. Звісно, вони померли. Вони померли від голоду чи зневоднення. Рано чи пізно їх з'їдали дикі звірі. У цьому й був сенс.

Ксан ступила ще один крок. Вона вдивлялась у великі очі Пожирательки Смутку, наче в довгий, темний, скелястий тунель.

Вона примружилась:

— Ти помиляєшся. Ти не могла нічого побачити крізь завісу смутку, яку сама й створила. Я не могла зазирнути в той смуток, а ти — з нього визирнути. Усі ці роки я нипала попід твоїми дверима, а ти й гадки про це не мала. Хіба не смішно?

— Аж ніяк, — прогарчала висока жінка. — Це дурниці. Якби ти лише наблизилась, я дізналася б про це.

— Ні, моя дорогенька. Ти нічого не знала. Так само, як і я не знала, що сталося з тими дітьми. Кожного року я підходила до того сумного-сумного місця. Кожного року я забирала дитину й несла її лісом до Вільних міст, де віддавала люблячій родині. І, на мій превеликий жаль, рідні батьки сумували даремно. А ти годувалася тим сумом... Та тепер тобі нема чого їсти. Ти не житимешся смутком Антейна або смутком Етайн. Їхній хлопчик житиме з рідними батьками, він ростиме й буде щасливий. Річ у тім, що поки ти нишпорили в лісі, туман смутку розсіявся. Тепер у Протектораті знають, що таке надія.

Сестра Ігнатія зблідла.

— Брехня, — сказала вона, але запнулася, насилу опановуючи хвилювання. — Що відбувається?

Вона задихалася.

Луна звузила очі. Незнайомка вичерпала майже всю свою магію. Дівчинка придивилася пильніше. Вона побачила, що там, де в Пожирательки Смутку мало бути серце, блищала крихітна сфера — тверда й холодна. Перлина. Упродовж багатьох років вона відмежовувала й охороняла своє серце, робила його гладеньким і байдужим. І, найімовірніше, вона ховала спогади, надію, любов, емоції. Луна зосередилася, гострим оком пронизуючи блискучу перлину.

Пожирателька Смутку стиснула голову руками.

— Хтось забирає мою магію. Це ти, стара потворо?

— Яку магію? — сказала божевільна.

Вона підійшла до Ксан, узяла її під руку, щоб допомогти стояти прямо, і подивилася на сестру Ігнатію.

— Я не бачу ніякої магії. — Вона повернулася до Ксан. — Лише послухайте, що вона верзе.

— Стули пельку, дурепо! Ти й гадки не маєш, про що кажеш.

Незнайомка похитнулася, наче її ноги раптом перетворилися на тісто.

— Коли я була дівчинкою й жила в замку, ти щоночі підходила до моїх дверей і годувалася моїм смутком.

— У вежі ти теж щоночі нипала від камери до камери в пошуках поживи, — додала божевільна. — А коли я навчилася приховувати свої страждання, блокувати їх, ти гарчала й стогнала.

— Ви брешете, — пробурмотіла Пожирателька Смутку.

Але вони казали правду: Луна бачила цей жахливий голод. Луна бачила — навіть зараз! — як висока жінка відчайдушно шукає хоча б трошки журби, але її ніде нема, тож їй нічим заповнити темну порожнечу в собі.

— Ви про мене геть нічого не знаєте.

Але Луна знала. Своїм розумом дівчинка бачила, як перлина-серце Пожирательки Смутку ширяло в повітрі між ними. Воно було сховане так давно, що Пожирателька Смутку могла просто забути про його існування. Дівчинка покрутила його, шукаючи тріщинки та щілини, і раптом побачила спогад. Кохана людина. Втрата. Потік надії. Западина відчаю. Скільки почуттів може втримати одне серце? Луна подивилася на бабусю, на матір, на чоловіка, який захищав свою сім'ю, й усвідомила: «Дуже багато. Можна порівняти з нескінченністю всесвіту». У серцях сховане світло, темрява й нескінченний рух; простір, час, простір у просторі та час у часі. Вона зрозуміла: для серця немає обмежень.

«Як жахливо бути відрізаним від власних спогадів, — подумала Луна. — Якщо я щось знаю, я знаю це зараз. Тут. Дозволь мені допомогти тобі».

Луна сконцентрувалася, і перлина розкололася. Очі Пожирательки Смутку широко розплющилися.

— Деякі люди, — сказала Ксан, — ставлять любов вище за силу. Узагалі-то так вважає переважна більшість.

Луна зосередила увагу на тріщині. Помахом лівого зап'ястя вона змусила перлину розкритись, і сум вийшов назовні.

— Ох! — вигукнула Пожирателька Смутку, притискаючи руки до грудей.

— ТИ! — почувся голос із висоти.

Луна подивилася вгору й скрикнула. Просто над її головою кружляв велетенський дракон. Він рухався по спіралі, підлітаючи дедалі ближче й ближче, і вивергав у небо вогонь. І він був на когось схожий...

— Фіріане?

Сестра Ігнатія трималася за серце. Сум струменів на землю.

— О, ні! О, ні, ні, ні! — Вона заридала, захлинаючись від сліз.

— Моя мама! Через тебе загинула моя мама! — закричав схожий на Фіріана дракон і кинувся вниз.

Він загальмував ногами об землю, і з-під його здоровезного тіла вихопився цілий фонтан ріні.

— Моя мама, — прожебоніла Пожирателька Смутку, не зважаючи на велетенського дракона. — Мої мама й тато, мої сестри й брати... Моє містечко й мої друзі... Нема нічого... Лишився тільки сум... Сум і спогади, згадки про минуле й смуток.

Схожий на Фіріана дракон схопив Пожирательку Смутку за талію, і з усього було видно, що він хоче здійнятися з нею високо вгору. Жінка була млява, як ганчір'яна лялька.

— Я маю тебе спалити! — сказав дракон.

— ФІРІАНЕ!

Крутосхилом щодуху мчав Глерк. Луна навіть не могла уявити, що він може рухатися так швидко.

— Фіріане, відпусти її, негайно! Ти не розумієш, що робиш.

— Чого б це? Дуже добре розумію! — суворо відповів дракон. — Вона злодійка!

— Фіріане, зупинися! — заридала Луна, хапаючись за драконову лапу.

— Я дуже сумую за нею, — сопів дракон. — За моєю мамою. Я так сумую за нею... Ця відьма повинна заплатити за те, що вона накоїла.

Глерк випростався на повен зріст. Він став високим, як гора. І незворушним, як болото. Він подивився на Фіріана з любов'ю.

— Ні, Фіріане. Це було б дуже просто. Поглянь глибше.

Фіріан слухняно заплющив очі, але Пожирательку Смутку не відпустив. З-під його повік котилися рясні сльози, що перетворювалися на пару, ледь торкнувшись землі.

Луна роздивлялася найглибші прошарки серця-перлини, і те, що вона там бачила, дивувало дедалі більше.

— Вона відгородилася від свого смутку, — прошепотіла дівчинка. — Вона сховала його якнайдалі, він став твердим і міцним. Відбулася певна трансформація, і смуток зажадав... смутку. Засмоктувати його. І вона стала ним жити. Що більше смутку вона поглинала, то більше їй хотілося ще. А потім вона виявила, що може перетворювати смуток на магію, і навчилася його генерувати. Вона вирощувала смуток, як фермер вирощує пшеницю, м'ясо та молоко. Вона обжиралася горем.

Пожирателька Смутку ридала. Сум лився з її очей, рота й вух. Її магія вже зникла — усе, що вона накопичила, майже виринуло. Скоро в неї не залишиться нічого.

Земля здригнулася. З кратера вулкана вихоплювались клуби диму. Великі клуби диму.

Фіріан здригнувся й заговорив тремтливим голосом:

— За те, що ти накоїла, я маю кинути тебе у вулкан. Я тебе зжеру й більше ніколи не згадуватиму. Як і ти ніколи не згадувала мою маму!

— Фіріане, — мовила Ксан, простягаючи руки. — Мій любий Фіріане... Мій Просто Велетенський хлопчику...

Фіріан знову заривався. Він випустив Пожирательку Смутку, і вона впала на каміння.

— Тітко Ксан! — завив він. — У мені так багато всього сперечається!

— Звісно, любий. — Ксан поманила дракона до себе. Вона поклала руки на його величезне обличчя й поцілувала в гігантський ніс. — У тебе Просто Велетенське серце. Воно завжди було таким. Ми повинні розібратися з Пожирателькою Смутку, але кидати її у вулкан точно не треба. А якщо ти її з'їси, у тебе заболить живіт, тож...

Луна схилила голову набік. Серце Пожирательки Смутку розбите. Без магії вона його не зцілить, а магії в неї вже нема. Пожирателька Смутку почала старіти просто на очах.

Земля знову похитнулася.

Фіріан озирнувся й зауважив:

— Тут стає небезпечно. Повідкривалися жерла вулкана, і тепер Луні тут важко буде дихати. Утім, як і решті.

Поголена жінка, божевільна («Ні, — подумала Луна. — Не божевільна. Моя мати. Вона моя мати»), — це слово змушувало її тремтіти), подивилась на чоботи й усміхнулась:

— Мої чоботи можуть миттю віднести нас туди, куди потрібно. Нехай дракон доправить у безпечне місце сестру Ігнатію й монстра. Я перенесу решту присутніх на своїй спині, і ми полетимо до Протектората. Треба попередити їх про вулкан.

Сходив місяць, з'являлися зорі. А небо було вкрите клубами диму.

«Моя мама, — думала Луна. — Це моя мама. Жінка на кроквах. Руки на віконних ґратах. Вона тут, вона тут, вона тут». Серце Луни ладне було розірватися від усвідомлення цього.

Дівчинка залізла на спину своєї матері, притулилась щокою до її шиї та міцно заплющила очі. Жінка обережно підняла Ксан, обхопила Антейна й наказала всім триматися за неї так міцно, як ворона тримається за Луну.

— Потурбуйся про Глерка, — сказала Луна Фіріанові.

Дракон тримав Пожирательку Смутку у витягнутих лапах, немов то був найогидніший непотріб. До його спини тулився болотяний монстр — так само, як Фіріан роками тулився до Глеркової спини.

— Я завжди про нього турбуюся, — гречно відповів Фіріан. — Він дуже тендітний.

Земля вкотре здригнулася. Настав час вирушати.

Розділ сорок шостий, у якому декілька сімей возз'єднується

Жителі Протектората побачили, як на міські мури швидко насувається хмара з диму та пилу.

— Вулкан! — закричав якийсь чоловік. — У нього є ноги! І він іде сюди!

— Не будь дурнем, — заперечила жінка. — У вулкана не може бути ніг. Це відьма. І вона йде по наші душі. Ми знали, що рано чи пізно це станеться...

— А хтось іще бачить, що сюди летить гігантський птах, схожий на дракона? Хоча це неможливо. Драконів не існує, хіба ні?

Божевільна загальмувала, дозволяючи Антейнові та Луні стати на землю. Антейн, не гаючи часу, одразу побіг до воріт Протектората. Луна залишилась коло матері, поки та обережно допомагала Ксан стати на ноги.

— З тобою все добре? — запитала божевільна.

Її очі блукали, а вираз обличчя щомиті змінювався. Луна бачила, що її мати трохи не при тямі. Або, можливо, вона була просто зламана. А зламане іноді можна полагодити. Дівчинка взяла її за руку, сподіваючись на краще.

— Мені треба піднятися високо вгору, — сказала Луна. — Маю зробити дещо таке, що захистить від виверження місто й людей.

Вона вказала підборіддям на задимлену вершину вулкана, і її серце стиснулося. Її хатина в стовбурі дерева... Їхній садок. Їхні курчатка та кози. Чудове Глеркове болото. Усе це зникне в одну мить — якщо ще не зникло. Наслідки... Усе на світі має наслідки.

Божевільна провела Луну та Ксан крізь браму до мурів.

Луна відчувала, що в її матері є магія, але не така, як її власна. Магія Луни була закладена в кожній її кістці, кожному м'язі, кожній клітині. А магія матері нагадувала купу дрібничок, що їх забули в кошику після тривалої прогулянки: часточки рухалися й зіштовхувалися. Луна відчувала і магію, і тугу, і любов, що із дзижчанням відбивалися на її шкірі. Усе це надавало їй упевненої

сили, що здіймалася десь усередині. Дівчинка міцніше стисла мамину руку.

До них підійшли Фіріан, Глерк і майже непритомна Пожирателька Смутку.

Жителі Протектората з криками кинулися навтьоки, хоча Антейн голосно переконував їх, що наразі нема чого боятися.

Ксан поглянула на задимлену вершину й різко сказала:

— Узагалі-то боятися є чого. Тільки небезпека йде не від нас.

Земля здригнулася.

Антейн покликав Етайн.

Фіріан покликав Ксан.

— Кар, кар, кар! — прокинулася ворона, маючи на увазі: «Луна, Луна, Луна!»

Глерк попросив усіх заспокоїтися й надати йому змогу трохи зосередитись і поміркувати.

Вулкан випустив угору стовп вогню та диму: прихована сила нарешті почала вивільнятися.

— Ми можемо це якось зупинити? — прошепотіла Луна.

— Ні, — відкарбувала Ксан. — Вулкан зупиняли й раніше, але це було помилкою. Намарно загинула хороша людина. І хороший дракон. Коли вивергаються вулкани, усе змінюється, так улаштований світ. Але ми можемо захистити людей. Сама я не зумію цього зробити — після всього, що трапилося, — і підозрюю, що це не вдасться й тобі, якщо ти діятимеш самотужки. Але разом, укупі, — вона подивилася на матір Луни, — гадаю, ми впораємося.

— Я не знаю, як це зробити, бабусю! — вигукнула Луна, намагаючись не схлипувати.

Їй потрібно дізнатися так багато всього, але в неї обмаль часу на це!

Ксан узяла Луну за другу руку й лагідно сказала:

— Пам'ятаєш, коли ти була маленькою, я показувала тобі, як робити навколо квіток бульбашки?

Луна кивнула, і Ксан усміхнулася.

— Ходімо. Не всі знання ми можемо досягнути розумом. Знань набувають і тілом, і серцем, і інтуїцією. Подеколи знання є в спогадах. Оті бульбашки, що ми робили, захищали квіти, пам'ятаєш? Тож роби бульбашки. Бульбашки всередині бульбашок. Бульбашки з магії.

Бульбашки з криги. Бульбашки зі скла, заліза та зоряного саява. Бульбашки з болота. Матеріал не важливий, головне — мета. Використовуй свою уяву. Уяви бульбашки навколо кожного будинку, кожного обійстя, кожного дерева, кожної ферми. Навколо всього міста. Навколо Вільних міст. Бульбашки, бульбашки і бульбашки. Оточи їх, захисти. Ми використовуватимемо твою магію, усі троє. Заплющ очі, і я покажу тобі, що робити.

Переплівши свої пальці з пальцями матері й бабусі, Луна щось відчула в кістках: тепло і світло, що рухалися від ядра землі аж до неба, знизу вгору, знизу вгору. Магія... Зоряне саяво. Світло місяця. Спогади. У її серці було стільки любові, що вона стала вивергатися назовні, наче вулкан.

Гора розкололася, і з неї полився вогонь. Небо затемнили хмари попелу. Поміж розпеченої лави мерехтіли численні бульбашки, і їх не могли пошкодити ані шалений вітер, ані невпинне полум'я.

Луна впоралася.

* * *

За три тижні Антейн ледве впізнавав свій будинок. Стільки попелу... Протекторат був буквально закиданий камінням, а зламані дерева перегороджували вулиці. Вітер розносив вулканічний попіл, попіл, що залишився після лісової пожежі. Удень крізь димовий серпанок сонце ледь прозирало, а вночі зірки та місяць було годі й розгледіти. Луна накликала на Протекторат дощі, щоб вони омили місто, ліс і зруйновану гору та хоча б трохи очистили повітря. Проте роботи було ще дуже багато.

Та попри суцільний безлад, на обличчях людей світилися посмішки та надія. Колишня Рада старійшин скніла у в'язниці, і нову Раду було обрано шляхом голосування. Слово «Герланд» стало загальноживаною образою. Уїн став до керування бібліотекою вежі, віднині відчиненою для всіх охочих. Відкрили й дорогу, і всі жителі Протектората вперше за своє життя отримали можливість потрапити за його межі. Проте таких було небагато: не все відразу.

Осердям цих змін була Етайн — спритна, допитлива, усміхнена, з дитиною, що була примотана до грудей. Антейн завжди тримався

коло своєї маленької родини. «Ніколи більше вас не залишу, — часто шепотів він сам до себе. — Ніколи, ніколи, ніколи».

* * *

Ксан і Пожирателька Смутку були в лікарняному крилі вежі. Коли люди зрозуміли, що накоїла сестра Ігнатія, то стали вимагати її ув'язнення. Але обидві жінки вже стояли на божій дорозі.

«Будь-якого дня, — думала Ксан. — Будь-якої миті». Вона не боялася смерті, їй було цікаво. А от про що думала Пожирателька Смутку, ніхто не знав.

* * *

Етайн і Антейн поселили Луну та її матір у дитячій кімнаті свого будинку, запевнивши їх у тому, що Люкенові не потрібна окрема кімната, до того ж вони не витримають без нього й секунди.

Етайн облаштувала кімнату так, щоб у ній було легше отямитись. М'які поверхні. Цупкі штори на випадок, якщо денне світло надокучатиме. Гарні квіти в горщиках. І папір. Так багато паперу (хоча здавалося, що його дедалі більшало). Божевільна малювала, іноді до неї приєднувалася Луна. Етайн прописала їм суп і цілющі трави. І відпочинок. І безмежну любов. І залюбки їх усім цим забезпечувала.

Тим часом Луна намагалася дізнатися ім'я своєї матері. Вона ходила від будинку до будинку, запитуючи хазяїв, чи могли б вони з нею поговорити, — і спочатку мало хто погоджувався. Люди в Протектораті не любили її так само, як і жителі Вільних міст. І дівчинку це шокувало.

«Знадобиться час, щоб до цього звикнути», — подумала Луна.

Після декількох днів розпитувань і досліджень вона повернулась до матері й за вечерею стала перед нею навколішки.

— Адара, — сказала вона.

Дівчинка дістала свій альбом і показала матері малюнки, які вона зробила до того, як вони зустрілися. Жінка на кроквах. Дитина в її

руках. Вежа, у вікні якої видно руку. Дитина в колі дерев.

— Твоє ім'я — Адара. Це нормально, що ти не пам'ятаєш його. Я буду так звертатися до тебе, доки ти не звикнеш. Так само, як твоя душа мчала в усіх напрямках, щоб знайти мене, так і моє серце блукало, намагаючись знайти тебе. Ось тут, дивись. Я навіть намалювала карту. «Вона тут, вона тут, вона тут». — Луна згорнула альбом і подивилася Адарі в обличчя. — Ти тут, ти тут, ти тут. І я також.

Адара нічого не відповіла. Вона взяла дочку за руку, і їхні пальці переплелися.

* * *

Луна, Етайн та Адара вирішили навідати ув'язненого верховного старійшину. В Адари стало відростати волосся. Воно завивалося навколо її обличчя чорними кучерями, підкреслюючи великі чорні очі.

Побачивши їх, Герланд спохмурнів.

— Я повинен був утопити тебе в річці! — сердито сказав він Луні. — Не думай, що я тебе не впізнаю. Впізнаю. Кожен із вас, нестерпних дітей, переслідував мене у снах. Я бачив, як ви дорослішаєте, хоча й знав, що ви померли.

— Але ми не померли, — сказала Луна. — Жоден із нас не помер. Мабуть, саме про це твої сни намагалися тобі розповісти. Мабуть, ти маєш навчитися слухати.

— Я не хочу тебе слухати, — відкарбував Герланд.

Адара сіла коло старого чоловіка й поклала руку йому на коліно.

— Нова Рада сказала, що вони пробачать вам, якщо ви перепросите.

— Тоді краще я згнию тут, — розлютився колишній верховний старійшина. — Просити вибачення? Яка чудова ідея!

— Вибачитесь ви чи ні — байдуже, — ввічливо сказала Етайн. — Я пробачаю вам, дядьку. Всім своїм серцем. І мій чоловік теж. Хоча попросивши пробачення, ви зможете почати зцілювати себе. Це потрібно не нам, а вам. Раджу вам зробити це якнайшвидше.

— Я хотів би побачитися з племінником, — мовив Герланд, і при цьому його владний голос трошки затремтів. — Будь ласка. Скажіть

йому, щоб він мене навідав, я сумую.

— Ви хочете вибачитись? — запитала його Етайн.

— Ніколи! — виплюнув Герланд.

— Шкода, — сказала Етайн. — Прощавайте, дядьку.

І вони пішли, не сказавши більше ні слова.

Верховний старійшина дотримався обіцянки. Він залишився у в'язниці до кінця своїх днів. Із часом люди перестали його навідувати. Усі забули про його існування.

* * *

Фіріан і далі зростав. Щодня він літав над лісом і доповідав про те, що побачив. «Озеро зникло, його засипало попелом. І майстерня зникла. І хатина Ксан. І болото. А Вільні міста ще на місці, вони не постраждали».

На Фіріановій спині Луна по черзі відвідала кожне з Вільних міст. Жителі були раді її побачити, але дивувалися відсутності Ксан. А почувши новину про її проблеми зі здоров'ям, дуже засмучувалися. Люди не надто довіряли драконові, але, побачивши, як він любить дітей, трохи розслабилися.

Луна розказала їм історію про жахливу відьму, яка тримала жителів Протектората під хмарою смутку. Вона розповіла їм про дітей. Про жахливий День жертвопринесення. Про іншу відьму, яка знаходила малюків у лісі й відносила їх у безпечне місце, не підозрюючи про те, як вони опинилися в халці.

— Ой! — бідкалися жителі Вільних міст. — Ой-ой-ой!

А батьки зоряних дітей починали обіймати своїх синів і доньок трохи міцніше.

— Мене відібрали в моєї матері, — пояснювала Луна кожній дитині. — Як і тебе. Мене віднесли до родини, яка любила мене і яку любила я. Я не можу перестати любити ту родину — і не хочу. Я лише дозволяю своїй любові розширитись. — Вона усміхнулась. — Я люблю бабусю, яка мене виростила. Я люблю матір, яку втратила. Моя любов не має меж, моє серце безкрає. І моя радість дедалі збільшується. Ось побачиш.

У кожному місті вона говорила одне й те саме. А потім сідала на спину Фіріана й поверталася до бабусі.

* * *

Глерк відмовився залишати Ксан. Без улюбленої болотяної води його шкіра репалася та свербіла. Щодня він сумно позирав у бік болота. Луна попросила колишніх сестер — подруг Етайн — поставити для нього бочку, щоб він міг зануритись у воду, коли йому було потрібно, але ж вода була не такою як треба. Зрештою Ксан наказала йому не бути дурнем і спускатися до болота для щоденних ванн.

— Мені нестерпно бачити твої страждання, любий, — прошепотіла Ксан, погладивши велике обличчя монстра. — До того ж — зрозумій мене правильно — від тебе тхне. — Вона голосно вдихнула. — І я люблю тебе!

Глерк узяв її обличчя в руки.

— Коли ти будеш готова, Ксан, моя люба, люба Ксан, ти зможеш піти зі мною. У болото.

* * *

Коли здоров'я Ксан стало різко погіршуватись, Луна сказала своїй матері та господарям, що ночуватиме у вежі.

— Я потрібна бабусі, — мовила вона. — Я маю бути коло неї.

На очах Адари забриніли сльози.

Луна взяла матір за руку й сказала:

— Моя любов не стала меншою. Вона лише помножується.

Дівчинка поцілувала матір і повернулася до бабусі, щоночі скулюючись коло неї.

* * *

У день, коли перша хвиля зоряних дітей повернулася до Протектората, колишні сестри навстіж повідчиняли вікна шпиталю.

Пожирателька Смутку була стара як світ. Її шкіра зморщилась і була подібна до старого паперу, а очі запали та спорожніли.

— Зачини вікно, — проскрипіла вона. — Я не можу цього чути.

— Залиш відчиненим, — прошепотіла Ксан. — Я повинна це чути.

Від Ксан теж залишилась сама суха оболонка. Вона ледве дихала. «Будь-якої миті», — думала Луна, сидючи поруч із Ксан і тримаючи її руку — легку, наче пір'їнка.

Сестри залишили вікна широко прочиненими. Знадвору лунали крики радості. Пожирателька Смутку ридала від болю. Натомість Ксан зітхала від щастя, і Луна ніжно стискала її руку.

— Я люблю тебе, бабусю.

— Я знаю, любя, — хрипло сказала Ксан. — І я люблю...

І її душа відлетіла, сповнена любові до всього живого.

Розділ сорок сьомий, у якому Глерк залишає поезію й вирушає в подорож

Тієї самої ночі, трохи пізніше, у кімнаті запала сумна тиша. Фіріан утомився ридати біля вежі й пішов спати в сад, Луна повернулася в обійми матері та Антейна з Етайн — іншої своєї дивовижно люблячої родини. Може, вона спатиме в кімнаті з мамою, а може, скрутиться клубочком на вулиці зі своїми драконом і вороною. Її світ став більшим, ніж був раніше, — як і в усіх дітей, які перестають бути дітьми. «Усе стало на свої місця», — думав Глерк. Він на мить притиснув свої чотири руки до серця, а потім, розчинившись у мороці, пішов до Ксан.

Настав час. І він був готовий.

Її очі були заплющені, а рот — розтулений. Вона не дихала. Вона була пилом, стеблом і тишею. Тіло Ксан було тут, але не її дух.

На небі не було місяця, проте зірки яскраво світилися. Яскравіше, ніж зазвичай. Глерк зібрав світло у своїх долонях і заходився сплітати з ниток яскраву блискучу ковдру. Він укрит нею стару жінку й підняв її до своїх грудей.

Вона розплющила очі.

— Що, Глерку? — мовила Ксан.

Жінка розирнулася. У кімнаті було тихо, чулося лише квакання жаб. Було холодно, хіба що від багнюки знизу струменіло тепло. Було темно, хіба що на очереті жевріли відблиски сонця та мерехтіло болото.

— Де ми? — спитала Ксан.

Вона була старою жінкою. Вона була дівчинкою. Вона була чимось середнім і всім відразу.

Глерк усміхнувся.

— Спочатку було болото. І болото вкривало світ, і болото було всім, і все було болотом.

Ксан зітхнула.

— Я знаю цю історію.

— Але болото було самотнім. Йому потрібен був світ. Воно жадало очей, якими могло б побачити світ. Воно жадало міцної спини,

якою переносило б себе з місця на місце. Воно жадало ніг, щоб ходити, і рук, щоб торкатися, і рота, який міг би співати. І звір став болотом, і болото стало звіром. І піснею звір закликав світ до буття. І світ, і звір, і болото були однією сутністю, і їх зв'язувала безмежна любов.

— Ти забереш мене в болото, Глерку? — запитала Ксан.

Вона вивільнилась із його обіймів і стала на ноги.

— Це все одне й те саме. Бачиш? Звір. Болото. Поезія. Поет. Світ. Вони всі люблять тебе. Весь цей час вони любили тебе. Ти підеш зі мною?

І Ксан узяла Глерку за руку. Вони повернулися до безкрайого болота й пішли, не озираючись.

* * *

Наступного дня Луна з матір'ю пішли у вежу, щоб зібрати всі речі Ксан і підготувати її тіло до поховання. Адара обійняла дочку за плечі, наче обійми були протиотрутою смутку. Луна вислизнула з обіймів матері й просто взяла її за руку. Вони разом відчинили двері.

Колишні сестри чекали на них у порожній кімнаті.

— Ми не знаємо, що сталося, — сказали вони, а з їхніх очей крапали гіркі сльози.

Ліжко було порожнім і холодним. Від Ксан не залишилось і сліду.

Луна відчула, як у неї холодне серце. Вона подивилась на свою матір — і відчула такий самий погляд. Такий самий знак на лобі. «Не буває любові без втрат, — подумала вона. — Моя мама це знає. Тепер це знаю і я». Мати ніжно стиснула її руку й поцілувала в голову. Луна сіла на ліжко, але вона не плакала. Рукою вона погладила постіль і раптом намацала під подушкою клаптик паперу.

Серце складається із зоряного саява

І часу.

З гострої туги, загубленої в темряві.

Поруч із тобою моє серце загадує бажання,
і бажання здійснюється.

Тим часом обертається світ.

Тим часом розширюється всесвіт.

Тим часом таємниця любові знову і знову

Проявляється таємницею в тобі.

Я йду.

Я повернуся.

Глерк.

Луна витерла очі та склала з аркуша ластівку. Фігурка нерухомо лежала на її долоні. Дівчинка вийшла з кімнати, залишивши матір. Скоро настане світанок. На небі поєднувалися рожевий, помаранчевий і темно-синій кольори. Десь далеко монстр і відьма нипали світом.

«І це добре, — вирішила вона. — Це дуже і дуже добре».

Крила паперової ластівки затріпотіли. Пташка розправила їх, змахнула ними й повернула голову до дівчинки.

— Усе гаразд, — сказала Луна. У неї боліло горло. У неї боліли груди. Любов ранить. Але чому вона була щаслива? — Світ добрий. Рушай йому назустріч.

Пташка здійнялася в небо та полетіла геть.

Розділ сорок восьмий, у якому розповідається остання історія

Так.

У лісі живе відьма.

Ну, звісно, вона там. Лише вчора вона проходила повз наш будинок. Ти бачив її, я бачила її, усі ми бачили її.

Ну, звісно, вона не розповідатиме кожному про свою відьомську силу. Це було б неввічливо. Скажеш таке!

Вона стала чаклункою, ще коли була дитиною. Інша відьма, дуже-дуже стара, обдарувала її такою величезною силою, що вона не знала, як із нею бути. І магія перетікала від старої відьми до молодшої — подібно до того, як вода стікає з гори. Ось що буває, коли відьма проголошує когось своєю ріднею, яка потребує захисту більше за інших. Магія тече і тече доти, доки нічого не залишається.

Ось так наша відьма проголосила нас своєю ріднею. Цілий Протекторат. Ми — її, а вона — наша. Її магія благословляє нас і все, що ми бачимо. Вона благословляє ферми, фруктові дерева та сади. Вона благословляє болото та ліс, навіть вулкан. Вона благословляє нас усіх однаково. Ось чому люди Протектората здорові, сильні та радісні. Ось чому наші діти рожевощокі й розумні. Ось чому в нас удосталь щастя.

Одного разу відьма отримала вірш від звіра, що жив у болоті. Можливо, це була поема, яка створила світ. Можливо, це була поема, яка стане його кінцем. Можливо, це щось зовсім інше. Напевно я знаю лише одне: вона тримає той вірш у медальйоні під плащем. Вона наша, проте одного дня її магія припиниться і вона повернеться назад у болото, і в нас більше не буде відьми. Лише історії. Мабуть, вона знайде звіра. Чи сама стане звіром. Чи стане болотом. Чи стане віршем. Чи стане світом. Урешті-решт, як ти знаєш, це все одне й те саме.

Table of Contents

[Анотація](#)

[Розділ перший, у якому розповідається історія](#)

[Розділ другий, у якому нещасна жінка втрачає розум](#)

[Розділ третій, у якому відьма випадково напуває немовля магією](#)

[Розділ четвертий, у якому це був лише сон](#)

[Розділ п'ятий, у якому болотяний монстр раптом полюбив](#)

[Розділ шостий, у якому Антейн ускакує в халепу](#)

[Розділ сьомий, у якому магічне дитя стає причиною неабияких проблем](#)

[Розділ восьмий, у якому відкривається частинка правди](#)

[Розділ дев'ятий, у якому щось пішло не так](#)

[Розділ десятий, у якому відьма знаходить двері та втрачені спогади](#)

[Розділ одинадцятий, у якому відьма дещо вирішує](#)

[Розділ дванадцятий, у якому дитина дізнається про болото](#)

[Розділ тринадцятий, у якому Антейн заходить на гостину](#)

[Розділ чотирнадцятий, у якому наслідки даються взнаки](#)

[Розділ п'ятнадцятий, у якому Антейн бреше](#)

[Розділ шістнадцятий, у якому забагато паперу](#)

[Розділ сімнадцятий, у якому розколюється горіх](#)

[Розділ вісімнадцятий, у якому з'являється відьма](#)

[Розділ дев'ятнадцятий, у якому Ксан вирушає до Міста Страждань](#)

[Розділ двадцятий, у якому Луна розповідає історію](#)

[Розділ двадцять перший, у якому Фіріан здійснює відкриття](#)

[Розділ двадцять другий, у якому починається інша історія](#)

[Розділ двадцять третій, у якому Луна малює карту](#)

[Розділ двадцять четвертий, у якому Антейн знаходить рішення](#)

[Розділ двадцять п'ятий, у якому Луна вивчає новий світ](#)

[Розділ двадцять шостий, у якому божевільна опановує й використовує нову навичку](#)

[Розділ двадцять сьомий, у якому Луна дізнається більше, ніж хотіла](#)

[Розділ двадцять восьмий, у якому кілька людей вирушає до лісу](#)

[Розділ двадцять дев'ятий, у якому розповідається історія про вулкан](#)

[Розділ тридцятий, у якому все набагато складніше, ніж здавалося спочатку](#)

Розділ тридцять перший, у якому божевільна знаходить хатину в дереві
Розділ тридцять другий, у якому Луна знаходить паперового птаха,
точніше, птахів

Розділ тридцять третій, у якому відьма стикається з давнім знайомим

Розділ тридцять четвертий, у якому Луна зустрічає в лісі жінку

Розділ тридцять п'ятий, у якому Глерк відчуває неприємний запах

Розділ тридцять шостий, у якому карта стає некорисною

Розділ тридцять сьомий, у якому відьма дізнається дещо
приголомшливе

Розділ тридцять восьмий, у якому туман починає розсіюватись

Розділ тридцять дев'ятий, у якому Глерк розповідає Фіріанові правду

Розділ сороковий, із суперечками щодо чобіт

Розділ сорок перший, у якому перетинається декілька шляхів

Розділ сорок другий, у якому світ стає блакитно-сріблястим і
сріблясто-блакитним

Розділ сорок третій, у якому відьма накладає перше закляття —
навмисне

Розділ сорок четвертий, у якому змінюється серце

Розділ сорок п'ятий, у якому Просто Велетенський Дракон приймає
просто велетенське рішення

Розділ сорок шостий, у якому декілька сімей возз'єднується

Розділ сорок сьомий, у якому Глерк залишає поезію й вирушає в
подорож

Розділ сорок восьмий, у якому розповідається остання історія